ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

РУБЛЕВСЬКА Наталія Володимирівна

УДК 930.85:069.5:73/75](477.84)«19/20»

ДИСЕРТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ У КУЛЬТУРІ ТЕРНОПОЛЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.

26.00.01 – теорія та історія культури: мистецтвознавство

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Н.В.Рублевська

Науковий керівник – ЧМЕЛИК Ірина Василівна, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Івано-Франківськ – 2021

АНОТАЦІЯ

Рублевська Н.В. Формування колекцій художніх творів у культурі Тернополя другої половини ХХ – початку ХХІ ст. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури» (мистецтвознавство). – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2021.

У роботі вперше комплексно досліджено колекції художніх творів у культурі Тернополя другої половини ХХ – початку ХХІ ст., висвітлено особливості їхнього формування та функціонування. Простежено процеси утворення та збереження не лише музейних, а й приватних колекцій, розглянуто характерні для них спрямування. Проаналізовано основні напрямки колекціонування мистецьких творів музеями Тернополя, а також проведені ними творчі акції та виставки. Охарактеризовано приватні збірки тернопільських колекціонерів. Визначено пріоритетні напрямки діяльності музеїв на сучасному етапі. Досліджено фонди художніх збірок тернопільських музеїв і визначено основні чинники їхнього формування, поповнення, розвитку. З'ясовано та розширено роль окремих сподвижників і колекціонерів у культурному просторі Тернопілля та України. Здійснено каталогізацію скульптурних творів Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Набуло розвитку дослідження художніх колекцій Тернополя, розуміння їхньої ролі та місця в культурно-мистецьких процесах краю.

Практичне завдання дослідження полягає в можливості застосування його положень і висновків для розширення теоретичної бази мистецтвознавчої науки, використання результатів наукової праці у подальших розробках, присвячених як художнім творам тернопільських митців так вітчизняним і закордонним, як музейним колекціям так і приватним; укладання навчальних посібників, курсу лекцій і методичних розробок з історії українського

образотворчого мистецтва, культурології. Не менш вагоме значення роботи полягає в можливості використання результатів дослідження для уточнення деяких питань з історії мистецтва України, а також сприятиме розробці історико-мистецьких досліджень Тернопілля; під час проведення гурткової роботи, зі здобувачами освіти уроків образотворчого мистецтва та занять з історії мистецтва в навчальних закладах, музейної практики тощо.

Теоретичну базу дисертації висвітлено в Розділі 1 «Історіографія, джерельна база та методика дослідження». Аналіз мистецтвознавчих, культурологічних, краєзнавчих і публіцистичних джерел з окресленої проблеми дав змогу з'ясувати стан сучасних наукових знань про музейні та приватні колекції Тернополя. Виділено фундаментальні праці стосовно цього питання, а також праці провідних науковців, які вивчали зокрема музейну справу Тернополя. Його художнє життя кінця XX – початку XXI ст. відображене здебільшого в публікаціях музейних працівників, краєзнавців, мистецтвознавців за освітою, які висвітлювали культуротворчі події згаданого періоду, цікавилися діями тернопільських музеїв, приватними колекціонерами, їхньою виставковою діяльністю, творчістю митців, зокрема друкувалися в періодичних виданнях, створювали вступні статті до каталогів, анотації до виставок, буклети. Формування та розвиток художніх колекцій, діяльність сподвижників і меценатів висвітлена в окремих дослідженнях, проте цілісно вивчена недостатньо, адже відомості містяться здебільшого у статтях місцевих періодичних видань. Зазначено, що важливими для розкриття теми є дисертаційні роботи, а також каталоги виставок, матеріали музейних архівів і експедиційно-польових досліджень. Досі відсутні комплексні мистецтвознавчі праці, які б узагальнювали, систематизували художні колекції Тернополя як феномен культури окремого регіону і національної культури в цілому.

Методологічні засади роботи базуються на системі загальних наукових підходів, дослідницьких принципів і методів. У пропонованій дисертації застосовано комплексний і системний принципи, а також принципи історизму, об'єктивності, всебічності, які забезпечують вивчення об'єкта та предмета

дослідження, а також дають змогу розглянути художні колекції Тернополя як окреме явище на тлі української культури. У роботі використано комплекс методів універсального, загальнонаукового й специфічного характеру, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову достовірність результатів пропонованої праці.

У Розділі 2 «Художні колекції в музеях і приватних збірках Тернополя XX – початку XXI століть» розкрито історико-культурні процеси, що відбувалися в краї протягом XX ст., також проаналізовано тісний зв'язок музеїв з традиційною художньою культурою головного міста області. У підрозділі 2.1. «Історія становлення музеїв і приватних колекцій Тернополя» розглянуто тенденції формування та розвитку музейної справи в контексті історичних подій і культурного життя краю. Досліджено вплив соціокультурних чинників на становлення першого музею в обласному центрі. Виокремлено особливості утворення тут обласного краєзнавчого та художнього музеїв. Проаналізовано тенденції культурної діяльності сподвижників музейної справи на різних часових етапах розвитку культури й мистецтва, визначено основні види їхньої діяльності. Простежено вплив європейської культури, ідеологічних засад радянського соціалістичного мистецтва, репресивних дій тоталітарного режиму. Констатовано особливості й тенденції розвитку музеїв Тернополя та їх активну участь у культурному житті краю: у громадських товариствах і мистецьких об'єднаннях, створення галерей, активна виставкова, краєзнавча, громадська діяльність, розвиток міжнародних зв'язків, контакти з провідними діячами культури та мистецтва. У підрозділах 2.2. «Формування художніх колекцій Тернопільського обласного краєзнавчого музею» і 2.3. «Мистецькі збірки та фонди Тернопільського обласного художнього музею» прослідковано, що мистецтво зберігає тісний зв'язок із традиційною художньою культурою. Зазначено, що різноманітність фондових творів є досить великою. Виявлено характерні особливості збірок Тернопільського обласного краєзнавчого музею, що визначають специфіку культурного життя краю. Охарактеризовано основні фондові групи, колекції та твори, що до них належать. У підрозділі 2.4.

«Приватні колекції» висвітлено особливості функціонування основних приватних колекцій Тернополя, простежено чинники їхнього формування та розвитку. Розглянуто принципи їхньої діяльності та вплив на культуротворчі процеси краю.

У Розділі 3 «Виставкова, краєзнавча та популяризаторська діяльність музеїв і приватних колекціонерів як чинник культурно-мистецького життя Тернополя» розкрито ті сфери суспільно-культурного життя, де музейна праця відігравала важливу роль. У підрозділі 3.1. «Експозиційна робота тернопільських музеїв другої половини ХХ – початку ХХІ століття» описано плідну виставкову діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого та художнього музеїв, розглянуто їхні постійні й змінні експозиції, твори митців, а також їхню подвижницьку роль як у популяризації історико-культурної спадщини Тернополя так і ознайомлення із сучасними особливостями музейницької роботи в краї. Встановлено, що важливою сферою функціонування музеїв є дослідження та збереження української, зокрема матеріальної-духовної культури Тернопільщини, вивчення історії, етнографії краю, розвиток краєзнавства, популяризація різних видів мистецтва. У підрозділі 3.2. «Наукова, пошукова та краєзнавча діяльність музеїв» проаналізовано науково-дослідну роботу музейних закладів, що є основою їхнього функціонування. Розглянуто наукове комплектування фондів, організацію обліку, збереження, консервацію та реставрацію колекцій, що дає можливість створювати каталоги, бібліографічні довідники тощо. Досліджено головні завдання наукової роботи музею: вивчення історії краю та актуальних проблем сучасності, музеєзнавства й теорії музейної справи, питання створення експозицій, збір музейних матеріалів, опис фондів. Розглянуто співпрацю тернопільських музеїв з іншими закладами культури, мистецтва, освіти тощо. Простежено роботу наукових співробітників в організації та проведенні конференцій, зустрічей, видання праць і статей на основі власних досліджень. Встановлено, що музеї Тернополя своєю діяльністю у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. популяризували й продовжують популяризувати культуру не

лише в Тернополі, Україні, а й за кордоном. Відзначено вагомий пізнавальний, історичний і художній сенс роботи тернопільських музеїв. У підрозділі 3.3. «Роль окремих сподвижників і меценатів музейної справи у Тернополі» проаналізовано краєзнавчо-художній досвід і роль тих особистостей, які внесли надзвичайно вагомий вклад у музейну справу та культурно-мистецький розвиток міста. Висвітлено основні принципи їхньої діяльності, завдяки яким ці мистецькі інституції та колекції змогли стати важливими чинниками культурного розвитку краю. У підрозділі 3.4. «Виставкова та просвітницька діяльність приватних колекціонерів» висвітлено різні аспекти діяльності приватних галерей, зокрема роль таких постатей як Віра Матковська, Тарас та Ірина Демкури, Лариса Сорока-Гойняк у збереженні та популяризації народної національної культури, що відбувається через експонування приватних колекцій на виставках, фестивалях, проведення майстер-класів, відкритих лекцій для широкого загалу. Накопичені у приватних збірках артефакти є невід'ємною складовою національної культури, а колекціонери поряд із музейними інституціями сприяють збереженню та популяризації здобутків народної творчості як етноформуючого та ціннісноорієнтуючого потенціалу нації.

Ключові слова: музей, колекції, мистецтво, Тернопіль, культура, фонди, виставки, традиція, вишивка, живопис, графіка, скульптура.

SUMMARY

Rublevska N.V. Formation of collections of art works in the culture of Ternopil in the second half of the 20th in the beginning of the 21st century. Thesis for a candidate degree of art in the specialty 26.00.01 "Theory and history of culture." - DVNZ "Precarpathian Vasyl Stefanyk National University", Ivano-Frankivsk, 2021.

For the first time, the collections of Ternopil's artworks of the second half of the 20th - the beginning of the 21st centuries are comprehensively investigated, the features of their formation and functioning in the cultural context are elucidated. The museum funds of the Ternopil museums are researched and the main factors of their

creation are outlined. The processes of creation and preservation not only of museum, but also of private collections are traced, their characteristic features are defined. The basic direction of collecting works of art by the Ternopil museums and their creative events and exhibitions were analyzed. Priority directions of activity of museums at the present stage are distinguished. The role of individual contributors and collectors in the cultural space of the Ternopil region and all Ukraine is clarified and identified. Cataloging of sculptural works of the Ternopil Regional Local History Museum is carried out. The research of art collections of the Ternopil region, understanding of the role and their place in the cultural and artistic processes of the region was further developed in the dissertation.

The practical task of the research is to apply its theses and conclusions to expand the theoretical base of art science, to use its results in the further scientific and artistic practice, dedicated to the artistic works of Ternopil artists, both domestic and foreign, as well as museum and private collections. The information gathered in the these will become an important basis for the writing of textbooks, lectures and methodological developments in the history of Ukrainian fine arts and cultural studies. The value of the theses is the ability to use the results of scientific work to popularize museum practice, to clarify some issues from the Ukrainian history of art, will assist the further studying of the historical and artistic processes of the Ternopil region; will be useful in organizing extracurricular classes, fine arts lessons and art history classes at educational establishments, etc.

The theoretical basis of the thesis is highlighted in Chapter 1 “Historiography, source base and research methodology”. The analysis of art criticism, cultural, regional, and publicist sources in the above-mentioned problems allowed finding out the state of contemporary scientific knowledge about museum and privat collections of the Ternopil region. Fundamental works devoted to this type of art, as well as the works of leading scholars who studied the musiem work of Ternopil. The artistic life of the Ternopil region of the end of 20th in the beginning of the 21st centuries. mostly reflected in publications of museum workers, ethnographers, art experts, who covered cultural events of the given period, were interested in the work of Ternopil museums,

private collectors, their exhibition activity, creativity of artists by publishing in periodicals, creating introductory articles to catalogs abstracts for exhibitions, booklets. The formation and development of art collections, the activities of individual contributors and philanthropists is covered in separate studies, but have not been studied enough, since the information is mostly contained in articles of local periodicals It is noted that research papers are important for the discovery of the topic, as well as catalogs of exhibitions, materials of museum archives and field studies. There are still no comprehensive art studies that would summarize, systematize art collections of the Ternopil region as a phenomenon of culture of a particular region and national culture as a whole.

The methodological foundations of the research are based on the system of general scientific research principles, methods and scientific approaches. In the thesis the complex and systemic principles are applied, as well as the principles of historicism, objectivity, comprehensiveness, which ensure the study of the object and subject of the research, and also allow considering the art collections of the Ternopil region as a separate phenomenon on the background of Ukrainian culture. In the research a set of methods of universal, general scientific and specific character were used, the complementarity of which ensured the objectivity and scientific reliability of the results of the proposed work.

In Chapter 2 "Art collections in museums and private collections of Ternopil in the 20th in the beginning of the 21stcenturies," the historical and cultural processes that took place in the region during the 20th century were described, the close connection of the museums with a traditional art culture, including the Ternopil region, is also analyzed. In the subchapter 2.1. "History of formation of museums and private collections of Ternopil " the tendencies of the formation and development of the museum activity in the context of historical events and cultural life of the region are considered. The influence of factors on the formation of the first museum in Ternopil was investigated. The peculiarities of the creation of the Ternopil Regional Local History and Art Museums were distinguished. The tendencies of cultural, scientific and educational activity of the museum contributors during the 20th

in the beginning of the 21st century are analyzed, the main types of their activity are determined. Special attention is paid to the peculiarities and tendencies of the development of the Ternopil museums and their active participation in the cultural life of the region: participation in public societies and art associations, creation of galleries, active exhibition, regional, public activity, development of international relations, contacts with leading cultural and artistic figures. In subchapters 2.2. “Formation of art collections of the Ternopil Regional Museum of Local History” and 2.3. "Art collections and foundations of the Ternopil Regional Art Museum" it is traced that art maintains a close connection with the traditional art culture. It is noted that the variety of stock works is quite large. The characteristic features of the collections of the Ternopil Regional Museum of Local History, which determine the specifics of the cultural life of the region, are found. The main fond groups, the collections and the works that belong to them are characterized. In subchapter 2.4. "Private collections" the peculiarities of the main private collections of the Ternopil region have been highlighted, the factors of their formation and development have been traced. The principles of their activity and influence on the cultural processes of the region have been considered.

In Chapter 3 "Exhibitional, regional and popularization activities of the museums and private collectors as a factor in the Ternopil cultural and artistic life," those areas of social and cultural life where museum’s activity had an important role have been revealed. In subchapter 3.1. "Expositional work of Ternopil museums of the second half of the 20th - the beginning of the 21st century" the fruitful exhibitional activity of the Ternopil regional history and art museums, their permanent and variable expositions, works of artists, as well as their ascending role in the popularization of the historical and cultural heritage of the Ternopil region and getting acquainted with their contemporary artistic heritage have been described. It is established that the important sphere of the museums’ activity is the research and preservation of the Ukrainian culture, especially, the material and spiritual culture of Ternopil, studying of history, the ethnography of the region, the development of local history, the popularization of various kinds of art. In subchapter 3.2. "Scientific.

exploratory and search activities of museums" the research work of the museum's establishments, that is the basis of almost all the activities of the museums in Ternopil has been analyzed. The scientific completing of funds, organization of accounting, preservation, conservation and restoration of the collections has been revealed. It gives the opportunity to create catalogues, bibliographical references, etc. The main tasks of the museum's scientific work are investigated: studying the history of the region and current problems of nowadays, museum studies and the theory of museum affairs, the creation of exhibitions, the collection of the museum materials and the description of funds. The cooperation of the Ternopil museums with other institutions of culture, art, education, etc. was considered. The work of museum researchers in the organization and holding of conferences and meetings, their scientific achievements has been traced. The important cognitive, historical and artistic sense of the Ternopil museums was noted. In subchapter 3.3. "The role of individual contributors and patrons of the museum activity in Ternopil" the regional and artistic experience and the role of those people who have made an extremely important contribution to museum work and cultural and artistic development of the city have been analyzed. The basic principles of their activity are revealed, thanks to which museums and collections could become the important factors of the cultural development of the region. In subchapter 3.4. «Exhibitional and educational activities of private collectors» highlights various aspects of private galleries, including the role of such figures as Vera Matkovskaya, Taras and Irina Demkura, Larysa Soroka-Goinyak in the preservation and promotion of folk culture, which occurs through the exhibition of private collections at exhibitions, festivals , conducting master classes, open lectures for the general public. Artifacts accumulated in private collections are an integral part of national culture, and collectors, along with museum institutions, contribute to the preservation and promotion of the achievements of folk art as an ethno-forming and value-oriented potential of the nation.

Keywords: museum, collections, art, Ternopil, culture, foundations, exhibitions, tradition, embroidery, painting, graphics, sculpture.

Список публікацій за темою дисертації

1. Rublevska N.V. Preservation and development of the museum affairs in Ternopil. *Paradigm of knowledge* 1(44), TK Meganom LLC, Frankfurt,2021. №1 (44). P.31-45.

2. Мех Н. З історії Тернопільського обласного художнього музею. *Мистецтвознавство'09*. Львів: СКІМ, 2009. С.201-214.

3. Мех Н. Народне мистецтво у виставковій діяльності Тернопільського обласного художнього музею. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 2009. С. 103-112.

4. Рублевська Н. Борщівська вишиванка в колекції Віри Матковської. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2010. №1. С.198-203.

5. Рублевська Н. Образотворче мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї в перші роки його діяльності (1991-1992 роки). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія»: Мистецтвознавство*, 2012. №1. С.204-209.

6. Рублевська Н. Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі Тернопільського краєзнавчого музею). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2013. №2. С.198-203.

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дослідження:

7. Мех Н. Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім.. Т.Г.Шевченка*. №23 (162). Грудень. 2008. - С.100-107.

8. Мацишина З.А., Рублевська Н.В. Писанкарство та його місце в музеях Тернополя. *Polish science journal (ISSUE 13, 2019).* Warsaw: Sp. z o.o. «iScience», 2019. Part 2. P. 6-13.

9. Рублевська Н. Експозиційна діяльність Тернопільського обласного

художнього музею (1993 рік). *Scientific Journal Virtus*. №22, Part 1, March, 2018, P.31-33.

10. Рублевська Н. Становлення та розвиток Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня). Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2016. С.100-104.

11. Рублевська Н. Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею: Збірник матеріалів XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (30-31 травня 2018 року) (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.23-24.

12. Рублевська Н. Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею: V Міжнародна науково-практична конференція 30-31 березня 2018 року «Людина віртуальна: нові горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.43-45.

13. Рублевська Н. Скульптура у фондах Тернопільського обласного художнього музею: антропологічний діалог у просторі і часі. *Мистецтво у нелінійному просторі*: матеріали Міжн. наук.-пр. конф. / [редкол. Л. Кондрацька, Б. Водяний, М. Мушиньска]. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 89–92.

14. Рублевська Н. Виставкова діяльність гурту «Палітра». *Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11-13 вересня 2019 р.), ХНТУ / за ред. Якимчук О.В. Херсон: ХНТУ, 2019. С. 106-108.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ……14

ВСТУП……15

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ……24

1.1. Історіографія та джерельна база наукової роботи……24

1.2. Методи дослідження……28

РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНІ КОЛЕКЦІЇ В МУЗЕЯХ І ПРИВАТНИХ ЗБІРКАХ ТЕРНОПОЛЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ……33

2.1. Історія становлення музеїв і приватних колекцій Тернополя ……33

2.2. Формування художніх колекцій Тернопільського обласного краєзнавчого музею……44

2.3.Мистецькі збірки та фонди Тернопільського обласного художнього музею……120

2.4. Приватні колекції……133

РОЗДІЛ 3. ВИСТАВКОВА, КРАЄЗНАВЧА ТА ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ І ПРИВАТНИХ КОЛЕКЦІОНЕРІВ ЯК ЧИННИК КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ ТЕРНОПОЛЯ……146

3.1. Експозиційна робота тернопільських музеїв другої половини XX – початку XXI століття……146

3.2. Наукова, пошукова та краєзнавча діяльність музеїв ……167

3.3. Роль окремих сподвижників та меценатів музейної справи……171

3.4.Виставкова та просвітницька діяльність приватних колекціонерів……181

ВИСНОВКИ……188

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……195

ДОДАТКИ……220

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АН УРСР	Академія наук Української Радянської Соціалістичної Республіки
ВДНГ	Виставка досягнень народного господарства
ЗУНР	Західноукраїнська Народна Республіка
НСЖУ	Національна спілка журналістів України
НТШ	Наукове товариство імені Шевченка
ОУН	Організація українських націоналістів
ППУ	Підпільна Пошта України
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
США	Сполучені Штати Америки
ТДПУ	Тернопільський державний (тепер національний) педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ТНШ	Товариство «Народна школа»
ТОКМ	Тернопільський обласний краєзнавчий музей
ТОХМ	Тернопільський обласний художній музей
УПА	Українська повстанська армія
УРСР	Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСС	Українські січові стрільці

ВСТУП

Актуальність теми і основний напрям дослідження зумовлені кількома чинниками:

Проблема збереження традицій і прагнення новизни наприкінці XIX – початку XX століття внесли загострення в систему художнього мислення українського народу. Історичні реалії та панівні настрої сприяли активному поступу й консолідації українського суспільства, визначальними стали пріоритети культурно-мистецького розвитку. Це підтверджувалося створенням низки інституцій та установ, а також активізацією культурних і громадських діячів, які були виразниками патріотичних ідей, сприяли утвердженню національної самоідентифікації, зокрема й через колекціонування мистецьких творів. Наприкінці XIX століття стає очевидним, що важлива роль у духовному розвитку нації належить музеям як сховищам культурних цінностей. Художні музеї та колекції від початку свого формування мали не лише естетичне, а й інформаційно-пізнавальне значення для розвитку культури загалом. Музеї відтворюють історію людства, суспільно значущі ідеї, розповідають про господарське життя, науку й техніку, побут і звичаї, мистецтво народу певного регіону й періоду, артефакти на емоційному рівні мають певний вплив на людську свідомість. Виставкова, просвітницька та наукова діяльність цих інституцій духовно збагачує людей, розкриваючи культурні пласти на різних часових етапах, зберігаючи корисну інформацію про минуле та сучасність, а мистецькі твори стають джерелом натхнення для подальшої творчості. Серед музейних закладів і приватних збірок України вартісними є колекції та музеї Тернополя, вивчення яких є одним з найактуальніших аспектів дослідження.

Невпинний розвиток науки й техніки на початку XXI століття призвів до швидких змін як у галузях виробництва, в суспільному житті, так і в культурі та мистецтві. Музейництво набуває широкої популярності як сфера, де формуються та розвиваються художній смак, естетичні цінності, особливості ставлення людини до життя як соціальної істоти, формуються пізнавальні потреби тощо.

Сутність **наукової проблеми** полягає в необхідності висвітлення соціокультурної ролі музеїв та їх колекцій у художньому житті регіону, а також комплексного, системного дослідження діяльності музеїв і приватних колекцій як своєрідного культурного феномена. На сучасному етапі маємо низку наукових праць, присвячених культурі й мистецтву Тернопілля (друга половина XX- початок XXI ст.). Однак майже відсутні мистецтвознавчі дослідження, що стосуються художніх музеїв і колекцій вказаного регіону. Художні музеї, а особливо колекції як цілісне явище в історії та культурному житті Тернополя не були предметом спеціального вивчення і залишаються маловідомою сторінкою в мистецтвознавстві.

Вивчення окресленої проблематики є не лише мистецтвознавчим завданням, а й зумовлено світовими тенденціями сучасної культури, загальновизнаними світовими орієнтирами, спрямованими на те, щоб опанувати національну культурну та мистецьку спадщину, а також використати досвід кращих музейних інституцій зарубіжжя.

Виходячи із наведених аргументів, враховуючи недостатню вивченість теми, визначаємо, що **мета** роботи полягає у дослідженні регіональної специфіки формування музеїв і колекцій художніх творів (історії, генезису, особливостей) Тернополя та визначенні їхньої ролі в культурно-мистецькому процесі краю.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- ✓ систематизувати та проаналізувати наукову літературу, періодичні видання, музейну й архівну документацію досліджуваного періоду (друга половина XX – початок XXI ст.) з окресленої проблематики;
- ✓ визначити етапи розвитку музейної справи на Тернопіллі, дослідити музейні фонди тернопільських музеїв і виокремити експонати, що мають особливу художньо-історичну цінність;
- ✓ на основі систематизації пам’яток мистецтва проаналізувати основну мотивацію і спрямування художніх колекцій у музеях та приватних збірках Тернополя;

- ✓ охарактеризувати приватні зібрання тернопільських колекціонерів;
- ✓ визначити пріоритетні напрямки і специфіку функціонування музеїв та приватних колекцій досліджуваного періоду;
- ✓ з'ясувати роль музейних сподвижників та приватних колекціонерів у культурному просторі Тернопілля й усієї України.

Об'єкт дослідження – культурно-мистецькі процеси, музейницька діяльність Тернополя другої половини XX – початку XXI століття.

Предмет дослідження – колекції творів образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, пам'яток археології та історії, тощо, з музейних та приватних збірок Тернополя.

Хронологічні межі дослідження обумовлено його завданнями і охоплюють другу половину XX – початок XXI століття, утім, при вивченні історії формування музеїв, приватних збірок та галерей на Тернопіллі нижня межа охоплює початок XX століття.

Територіальні межі охоплюють місто Тернопіль, проте вони розширюються там, де необхідно встановити попереднє місце перебування артефактів, які нині складають значну частину музейних та приватних колекцій Тернополя.

Методи дослідження. Методологічні засади роботи базуються на системі загальних науково-дослідницьких принципів, методів і наукових підходів. У пропонованій дисертації застосовано комплексний та системний методи, а також принципи історизму, об'єктивності, всебічності, які забезпечують багатовекторне вивчення об'єкта та предмета дослідження, а також дають змогу розглянути художні колекції Тернополя як окреме явище на тлі української культури. У роботі використано комплекс методів універсального, загальнонаукового і специфічного характеру, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову достовірність результатів пропонованої праці.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі вперше на основі опрацювання, систематизації й узагальнення друкованих

теоретичних праць, архівних та опублікованих документів, статистичних джерел та інших сучасних матеріалів комплексно досліджено діяльність музеїв та приватних колекцій Тернополя як інституцій, які збирають, вивчають та популяризують художні твори і є вагомими чинниками розвитку культурного процесу краю.

Автором сформульовано нові наукові положення, висновки та пропозиції, що мають важливе теоретичне та практичне значення і виносяться на захист:

Уперше:

з'ясовано особливості соціокультурного простору регіону, на тлі якого відбувалося формування мистецьких колекцій;

отримали теоретичне осмислення фактори, що мали вплив на збереження та розвиток музейних фондів і сприяли науковому вивченню артефактів;

комплексно висвітлено діяльність окремих сподвижників культурно-митецького життя як у колекціонуванні артефактів, так і в розвитку музейної справи загалом; увага зосереджена на самовідданій праці засновників, директорів та провідних співробітників музеїв і приватних колекціонерів у Тернополі;

введено в науковий обіг окремі цінні й рідкісні твори мистецтва, що зберігаються в музейних колекціях та приватних збірках краю;

здійснено каталогізацію скульптурних творів Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

Удосконалено:

дослідження основних напрямків діяльності тернопільських музеїв (зокрема встановлено, що найбільш значущою та широко висвітленою є виставкова діяльність);

вивчення критеріїв класифікації наукової, пошукової, освітньо-просвітницької, краєзнавчої, громадської діяльності як музеїв, так і приватних колекцій Тернополя.

Дістало подальшого розвитку:

періодизація етапів становлення та функціонування музейної справи на Тернопіллі;

уточнення відомостей про основні віхи розвитку тернопільських музеїв, формування їх фондів, подано інформацію про постійні експозиції, особливості їх репрезентування;

дослідження специфіки формування та розвитку діючих нині приватних колекцій Тернополя.

У роботі виокремлено діяльність видатних сподвижників, меценатів та приватних колекціонерів Тернополя, завдяки яким реалізовується просвітницька, наукова, виховна та інші функції мистецтва, розвивається культурно-мистецький процес регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування його положень та висновків для розширення теоретичної бази мистецтвознавчої науки, використання результатів дослідження у подальших розробках, присвячених як художнім творам тернопільських митців, так вітчизняним і закордонним, як музейним колекціям, так і приватним; для укладання навчальних посібників, курсу лекцій та методичних розробок з історії українського образотворчого мистецтва, культурології.

Не менш вагоме значення дисертації полягає в можливості використання результатів дослідження для уточнення окремих питань з історії українського мистецтва, а також сприятиме розробці історико-мистецтвознавчих досліджень Тернопілля; під час проведення гурткової роботи, уроків образотворчого мистецтва та занять з історії мистецтва в навчальних закладах, музейної практики тощо.

Теоретичне значення роботи. Отримали обґрунтування та подальше опрацювання питання функціонування музеїв і приватних збірок Тернополя на сучасному етапі, простежено виставкову діяльність музеїв, вивчено специфіку музейних і приватних колекцій, визначено роль музейних працівників і сподвижників, введено до наукового обігу окремі артефакти й низку документів, архівних відомостей.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки автора. Усі наукові положення, які виносяться на захист, сформульовані дисертанткою особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри дизайну і теорії мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», на всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях.

За темою дослідження видано 14 публікацій, з них: 5 – у спеціалізованих наукових виданнях, затверджених МОН України як фахові з мистецтвознавства; 1 – у фаховому зарубіжному науковому виданні; 3 – в інших наукових збірках; 5 публікаціях тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Пропоноване дослідження було розглянуто на конференціях:

1. Міжнародній науковій конференції «Формула творчості: теорія і практика мистецької освіти» в Луганському національному педагогічному університеті ім. Т. Шевченка у доповіді «Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність» (2008 р.).

2. Другому Міжнародному конгресі «Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст» в Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Короленка. Доповідь «Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі музеїв Тернополя)» (16 – 18 жовтня 2013 р.).

3. Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми дизайну та дизайн освіти у світовому просторі» в Національному лісотехнічному університеті України. Доповідь «Художні колекції Чортківського краєзнавчого музею» (5 – 7 грудня 2013 р.).

4. V Міжнародній науково-практичній конференції «Людина віртуальна: нові горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна). Доповідь «Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею» (30 – 31 березня 2018 року).

5. XVI Міжнародній науково-практичної конференції «Актуальні

питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти». Доповіль «Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) (30 – 31 травня 2018 року).

6. Третій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта як чинник людиностановлення» в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка. Доповідь «Тернопільський краєзнавчий музей та його науково-просвітня робота» (28 – 30 жовтня 2013 р.).

7,8,9,10. Звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу ТНПУ імені В. Гнатюка «Твори живопису на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї» (2010 р.), «Художні колекції в Тернопільському краєзнавчому музеї» (2011 р.), «Художня колекція творів сакрального мистецтва Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ» (2012 р.), «Вишивка в колекції Тернопільського краєзнавчого музею» (2013 р.).

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Rublevska N.V. Preservation and development of the museum affairs in Ternopil. *Paradigm of knowledge* 1(44), TK Meganom LLC, Frankfurt,2021. №1 (44). P.31-45.

2. Мех Н. З історії Тернопільського обласного художнього музею. *Мистецтвознавство'09*. Львів: СКІМ, 2009. С.201-214.

3. Мех Н. Народне мистецтво у виставковій діяльності Тернопільського обласного художнього музею. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 2009. С. 103-112.

4. Рублевська Н. Борщівська вишиванка в колекції Віри Матковської. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2010. №1. С.198-203.

5. Рублевська Н. Образотворче мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї в перші роки його діяльності (1991-1992 роки).

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія»: Мистецтвознавство, 2012. №1. С.204-209.

6. Рублевська Н. Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі Тернопільського краєзнавчого музею). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2013. №2. С.198-203.

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дослідження:

7. Мех Н. Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім.. Т.Г.Шевченка*. №23 (162). Грудень. 2008. - С.100-107.

8. Мацишина З.А., Рублевська Н.В. Писанкарство та його місце в музеях Тернополя. *Polish science journal (ISSUE 13, 2019).* Warsaw: Sp. z o.o. «iScience», 2019. Part 2. P. 6-13.

9. Рублевська Н. Експозиційна діяльність Тернопільського обласного художнього музею (1993 рік). *Scientific Journal Virtus*. №22, Part 1, March, 2018, P.31-33.

10. Рублевська Н. Становлення та розвиток Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня). Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2016. С.100-104.

11. Рублевська Н. Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею: Збірник матеріалів XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (30-31 травня 2018 року) (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.23-24.

12. Рублевська Н. Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею: V Міжнародна науково-практична конференція 30-31 березня 2018 року «Людина віртуальна: нові

горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.43-45.

13. Рублевська Н. Скульптура у фондах Тернопільського обласного художнього музею: антропологічний діалог у просторі і часі. *Мистецтво у нелінійному просторі*: матеріали Міжн. наук.-пр. конф. / [редкол. Л. Кондрацька, Б. Водяний, М. Мушиньска]. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 89–92.

14. Рублевська Н. Виставкова діяльність гурту «Палітра». *Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11-13 вересня 2019 р.), ХНТУ / за ред. Якимчук О.В. Херсон: ХНТУ, 2019. С. 106-108.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження**.** Робота складається із вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (318 позицій) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок. Основний текст містить 186 сторінок).

РОЗДІЛ 1
ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія та джерельна база наукової роботи

Протягом другої половини XX ст. значно зріс інтерес науковців до вивчення культури й мистецтва України загалом і Тернопілля зокрема, але в той же час практично відсутні мистецтвознавчі праці, де б досліджувалися колекції мистецьких творів цього регіону. Художні музеї, а особливо колекції як цілісне явище культури Тернополя в сучасному мистецтвознавстві не були предметом спеціального вивчення і залишилися маловідомими як науковцям, так і широкому загалу. Частково на цьому наголошено в працях І. Дуди [86; 94; 273], І. Ґерети [55, 56], В. Стецько [256; 258], Я. Гайдукевич [46; 51], С. Костюк [146, 147], В. Лавренюк [47], О. Грисюк [70], О. Гаврилюк [43] тощо.

Культурно-мистецьке життя Тернополя розвивалося синхронно із загальноукраїнськими тенденціями, проходило під впливом процесів, явищ і подій, притаманних певним етапам історико-культурного розвитку України. Серед інших важливих складових культурного процесу особливе значення займає музей, адже він є зв'язковою ланкою суспільства й мистецтва. Тому, під час дослідження нашої теми, необхідно було в першу чергу звернутися до аналізу музеєзнавчої літератури, а саме: розглядали теоретичний матеріал із музеологіїї як підґрунтя формування художніх колекцій у музеях обласного центру.

Формування художніх колекцій Тернополя другої половини XX – початку XXI ст. відбувалося в загальному контексті культурно-мистецького життя України [172]. Про події культурного життя міста на різних часових етапах дізнаємося з праць І. Дуди. Численні теоретичні напрацювання цього автора є важливим матеріалом для нашого дослідження. У них представлений значний фактологічний матеріал не лише про культурно-мистецьке життя

Тернополя загалом, а й, зокрема, про тамтешній обласний художній музей, про його становлення та розвиток, діяльність, фонди й виставки [83 – 98].

Культурно-мистецькі процеси України, їхній вплив на Тернопіль і роль Тернопілля в них розглядають у своїх працях В. Бурдуланюк [22], Ю. Кройтор [150]. Цим проблемам присвячені статті в періодичних виданнях, де автори висвітлюють культурно-мистецьке життя Тернополя різних часових періодів, а саме, Є. Олейнюк [199], О. Чорна [294; 295].

Важливою є низка документів і матеріалів про розвиток української культури, де згадується Тернопіль [15; 123; 155; 209; 213; 274; 277].

Праці академіка Всеукраїнської академії наук Ф. Шміта [300; 301], професора І. Свєнціцького [233] складають базу для розвитку музейництва загалом. Грунтовними для нашої роботи є досліження з музеєзнавства авторів Ф. Вайдахера [25] і М. Рутинського [225], що склали теоретичну основу дисертації. Вони охоплюють питання становлення музеїв і проблематику їхньої діяльності. У зазначених працях розглядається значний спектр практичних і теоретичних питань, що стоять перед музеєм. Особливу увагу дослідники звертають на історію музейної справи у світі та в Україні, зокрема, знаковими з цієї позиції для нас стали праці Г. Скрипник [242]. Також науковці торкаються питань науково-фондової роботи в музеях, організації музейної експозиції та культурно-освітньої діяльності сучасного музею. Про експозиції, а саме експозиційне мистецтво пише у своїй монографії Л. Велика [27]. Не оминули проблеми музейництва й періодичні видання, серед інших відзначимо публікації Л. Третяк [276], А. Данилюка [75], В. Дружбинського [82] тощо.

Художні колекції творів народного декоративно-ужиткового мистецтва складають чи не найбільшу частку в музеях краю. Тому для розкриття завдань нашої роботи важливими були праці науковців, які досліджували різні види декоративного й образотворчого мистецтва. В працях С. Вольської [42], Н. Волянюк [40, 41], Г. Горинь [57], Р. Захарчук-Чугай [119, 277], Г. Івашків [128], Н. Кіщук [137], К. Матейко [166], М. Моздира [181, 182], О. Никорак [196 – 198,], М. Селівачова [235], С. Сидорович [239], М. Станкевича [250–

254], Г. Стельмащук [255], Л. Цимбали [288], Л.Герус [61] містяться теоретичні напрацювання щодо розвинутої морфології, техніко-технологічних особливостей, характериних регіональних специфічних рис знаково-семантичної системи різних видів народного мистецтва тощо, що склало вагому теоретичну основу нашої роботи та сприяло професійному аналізу мстецьких колекцій тернопільських музеїв.

Значний унесок у вивчення діяльності Тернопільського обласного краєзнавчого музею зробили Я. Гайдукевич, В. Лавренюк, які в своїх наукових розвідках висвітлюють історичні відомості про утворення та розвиток музейництва загалом і тернопільських музеїв зокрема [47; 268].

Вивченню діяльності Тернопільського обласного краєзнавчого музею присвячені публікації С. Костюка, у яких ідеться про розвиток та життя музею [46].

Важливими працями для ґрунтовного осмислення проблематики нашої роботи є матеріали В. Стецько, І. Ґерети. Ці науковці, діяльність яких була тісно пов’язана саме із тернопільськими музеями, зробили значний вклад у вивчення не тільки культурно-мистецького життя Тернополя загалом, а й брали участь в експедиціях і атрибутуванні значної кулькості артефактів Тернопільського обласного краєзнавчого музею [55; 138; 256] .

Список джерел доповнили також періодичні видання, де містяться відомості про події культурного життя, діяльність музейних закладів, галерей і функціонування приватних колекцій Тернополя.

Проблеми, що складають суть нашого дослідження, у своїх працях частково розкривали: В. Балюх [5;6], Л. Булгакова-Ситник [16; 20], О. Ваврик [24; 108], Л. Велика [27], В. Дружбинський [82], М. Литвин [161], Л. Третяк [276], О. Чорна [294; 295], Н. Шуляка [307] тощо.

Серед досліджень, які торкаються проблем колекціонування та обстеження експонатів, що знаходяться у музеях Тернопілля, варто відзначити дисертації Н. Волянюк [40 – 41], С. Вольської [42], О. Дяків [100], Л. Хом’як [286]. Розвиток музейництва та його особливості на сучасному етапі, а також

нові виклики, що стоять перед музеями як культурними інституціями, розглядали в наукових працях Т. Миронова [175], О. Панфілова [202].

Значущою у теоретичному аспекті осягнення глобальних викликів та трансформації музейних інституцій у нових реаліях є докторська дисертація І.Яковець [309].

Аналіз наукових, краєзнавчих та інших джерел дозволяє зробити висновок, що досліджувана тема не знайшла належного висвітлення в українському мистецтвознавстві.

Для ґрунтовного висвітлення основних положень дисертації було використано комплекс джерел, зумовлений метою та завданнями дослідження. Він складається з літературних видань, архівних рукописів, матеріалів музейних і приватних колекцій, мистецьких пам'яток, експедиційно-польових матеріалів, періодичних видань, Інтернет джерел. Про важливість джерелознавчого вивчення музейних фондів у науковій літературі йдеться досить давно, але вказаною проблематикою переймалися переважно самі музеєзнавці. Важливими джерелами з вивчення будь-якої теми у XX ст. є періодичні видання, а з початку XXI ст. з'являються інтернет-публікації, що містять певні відомості про музеї, виставки, організацію конференцій, круглих столів, самовіддану працю окремих поціновувачів мистецтва [218; 219].

Друковані праці є лише частиною джерельної бази. Важливі відомості стосовно висвітлення окремих завдань наукового дослідження містять каталоги виставок, буклети, література з музеєзнавства, фонди Тернопільської обласної наукової бібліотеки, фонди ТОКМ і ТОХМ.

Значну частку джерельної бази становлять матеріали й документи Тернопільського обласного краєзнавчого та художнього музеїв. Особливої уваги заслуговують їх інвентарні картки, книги надходжень, тематико-експозиційний плани тощо. На їх основі ми маємо можливість отримати констатуючі факти стосовно самих експонатів, діяльності музеїв та їхніх працівників, системності й концептуальності музейних надходжень чи організації виставок.

Велику частину джерельної бази становить періодика, Інтернет-видання. Так, у місцевій публіцистичній пресі висвітлювалися переважно культурно-мистецьке життя краю та експозиційна діяльність Тернополя [173; 221]. На нині Інтернет ресурси стають чи не основною джерельною базою, особливо з відображення сучасних подій, які мають місце у музейній діяльності, а також є джерелом відомостей про певні історичні факти, явища чи події через оцифровування.

Не менш важливим джерелом нашого дослідження є експедиційно-польові матеріали, які допомагають висвітлити питання формування та розвитку колекціонування на Тернопіллі. Інтерв'ю з приватними колекціонерами, митцями й дослідниками становлять вагому складову серед джерел дослідження та містять необхідну інформацію стосовно предмету дослідження. Так, приватні бесіди з директорами тернопільських музеїв Ігорем Дудою та Степаном Костюком, їхніми заступниками, а також інтерв'ю з приватними колекціонерами Тарасом та Іриною Демкурами, Вірою Матковською, Ларисою Сорокою-Гойняк, науковими співробітниками музеїв суттєво сприяли розкриттю мети й завдань дослідження [9 – 10; 131 – 132].

Потрібно зауважити, що переважна більшість цих матеріалів у науковий обіг уводиться вперше.

1.2.Методи дослідження

Наука пізнає навколишній світ за допомогою різноманітних підходів: аксіологічного, діалектичного, культурологічного, синергетичного, системного, структурно-функціонального та ін., які, у свою чергу, передбачають використання принципів дослідження та методів. Тому в цьому розділі нашим завданням виступає розгляд концептуально-методологічних аспектів дослідження розвитку музеїв і колекцій (генезису, історії, типології, регіональних особливостей) і визначення їхньої ролі в культурно-мистецькому процесі краю.

Методологічну основу наукової роботи становлять принципи науковості, історизму, системності, об'єктивного підходу до висвітлення подій минулого.

Застосування історичного підходу дає змогу дослідити витоки, формування та розвиток музейної справи на Тернопільщині. Для розв'язання дослідницьких завдань використано такі методи як історико-типологічний, проблемно-хронологічний і порівняльно-історичний, оскільки без зіставлення різних документів, порівняння наявних у них відомостей неможливо об'єктивно встановити динаміку розвитку історичних явищ, визначити головне й другорядне, з'ясувати значущість досліджуваних подій. У роботі застосовані методи історичного джерелознавства: наукової евристики, класифікації та критики джерел, що дало змогу виявити й залучити до наукового обігу важливі архівні та опубліковані документи, здійснити аналіз їхньої відкритої і латентної, потенційної та актуалізованої інформації, провести атрибуцію джерел.

Методологічними засадами дослідження є принципи історизму, цілісності, об'єктивності, системності, адже правдиве пізнання минулого неможливе без справді наукових методологічних позицій, жодна наукова проблема не може бути вирішена без попереднього теоретичного усвідомлення й обґрунтування. Проблема наших наукових студій у цьому плані не виняток.

Методика наукового дослідження ґрунтується на комплексі методів, які дали змогу всебічно та ґрунтовно з'ясувати мету й завдання роботи. У науці методи поділяють на загальнонаукові та спеціальні.

До загальнонаукових відносять пошуковий, системний, метод історико-порівняльного аналізу й узагальнення та ряд інших. Пошуковий метод дав змогу зібрати необхідні літературні джерела, архівну документацію з проблеми, що вивчається, музейні та експедиційно-польові матеріали. Критичний аналіз використано у вивченні праць науковців, що сприяло з'ясуванню науково-доведених фактів стосовно художніх музеїв Тернополя, а особливо колекцій як цілісного явища в історії мистецтва Тернополя, оскільки це питання не було предметом спеціального вивчення та залишається маловідомою сторінкою [125].

До загально-наукових методів (а також принципів методології)

відноситься системний підхід, застосування якого в науковій роботі є необхідним, адже завдяки використанню цього методу можемо комплексно дослідити великі та складні об'єкти (системи; у нашому випадку колекції) як єдине ціле з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин. Систему ж бачимо як цілісність, що становить єдність взаємопов'язаних елементів.

Системний підхід полегшив процеси упорядкування, оцінки й узагальнення зібраного значного фактичного матеріалу за допомогою встановлення єдності та відмінності елементів, що підлягали систематизації, визначення місця кожного елемента стосовно один одного, допоміг зібрати окремі відомості й проаналізувати матеріали про розвиток музейництва на Тернопіллі в другій половині XX ст. Результатом методу систематизації стало введення в науковий обіг малодосліджених і невідомих документів, рукописів, артефактів [136].

Не менш важливим є комплексний підхід до вивчення об'єктів із застосуванням описово-аналітичного методу та методу мистецтвознавчого аналізу, що уможливив зібрати, описати й систематизувати музейні фонди тернопільських музеїв; проаналізувати основне спрямування мистецьких творів з музейних колекцій Тернополя, а також проведені ними творчі акції та виставки; охарактеризувати приватні зібрання тернопільських колекціонерів.

Для вивчення процесу формування колекцій художніх творів Тернополя др. пол. XX – поч XXI ст. було використано один із основних методів наукового пізнання, що діє безпосередньо в суспільних науках – історичний. Він має переваги саме в регіональних історико-мистецьких дослідженнях, що передбачають розгляд комплексу чи системи. Саме музеї, музейні колекції можна назвати своєрідною системою, яка відтворює історію людського суспільства, розповідає про господарське життя, техніку й науку, побут і звичаї, мистецьке життя народу певного регіону та періоду.

Цей метод сприяв також висвітленню історико-мистецької ролі музеїв у художньому житті регіону й у визначенні пріоритетних напрямків діяльності музеїв на сучасному етапі [232].

Метод історико-порівняльного аналізу й узагальнення використано для виявлення пам'яток мистецтва, артефактів, експозицій музеїв Тернополя. Структурно-типологічним методом ми користувалися при систематизації видів і типів колекцій, досліджені творів мистецтва згідно видово-жанрового поділу, стилістики, приналежності майстрам, періодам.

Загальні тенденції еволюції музейництва на Тернопільщині визначені методом синтезу.

Індуктивно-дедуктивний метод застосовано для підведення підсумків відносно тенденцій розвитку тернопільських музеїв; інтерв'ювання, фото-фіксування, відео- та аудіо-записування – для накопичення фактологічних даних, які сприяли формуванню узагальнюючих результатів роботи.

Для нашого дослідження є важливим метод джерельного музеєзнавства. У науковій літературі оцінка цього методу неоднозначна. Його трактують самостійним методом наукового пошуку, музеєзнавчу дисципліну, що розробляє теорію та методику вияву, дослідження і використання музейних предметів та колекцій (Кепін), а також як одиним з історичних методів. Завдяки вказаному методу можлива «класифікація, атрибуція, систематизація та інтерпретація потенційних предметів музейного значення, музеалій і натуралій, а також науково-допоміжного матеріалу, їхнє тезаврування» [136, с. 76].

Як слушно підкреслюють науковці, «висвітлення та аналіз минулих і сучасних подій чи процесів потребують передусім розуміння сутності їх історичного пізнання, а також уміння за допомогою відповідних наукових підходів, принципів і методів об'єктивно реконструювати ці події або процеси» [125, с. 288].

Протягом тривалого часу дослідниками розроблено багато різних напрямів методології історії, але жодна з них не є такою, що відображає «всеєдиність» будь-якої розвідки. Проте кожну з них можна використовувати залежно від тих проблем і потреб пізнання буття людського суспільства, які потребують розгляду в аспекті певного наукового пошуку.

Отже, у поданому розділі розглянуто історіографію, джерельну базу та методику з досліджуваної проблематики, з'ясовано, що означена тема не була предметом всебічного вивчення, тому не існує цілісної картини художніх колекцій Тернопілля другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Зазначено, що культурно-мистецьке життя Тернополя привертало увагу переважно вітчизняних дослідників, які намагалися у своїх працях подати відомості про події зазначеного періоду. Ця фактологічна та джерельна база стала одним із вагомих чинників розкриття теми дослідження [172].

Джерелом наукового пошуку здебільшого були праці тернопільських дослідників, що стосувалися деяких питань культурно-мистецького життя Тернополя, також публікації в місцевих періодичних виданнях, документація тернопільських музеїв, електронні ресурси, приватні бесіди з фахівцями, які сприяли грунтовному вивченню і осягненню різних аспектів наукової проблеми.

Розкрито методологію наукової роботи, обрану автором з позицій міждисциплінарності та складності об'єкта й предмета дослідження.

Встановлено, що застосування методів: пошукового, системного, історико-порівняльного аналізу, узагальнення, джерельного музеєзнавства та ін. у науковій роботі до тих чи інших аспектів дослідження забезпечило можливості комплексного вивчення і дає суттєві наукові результати.

Результати досліджень, викладені у цьому розділі, апробовано у таких публікаціях: 172, 173, 218,219, 221.

Література до розділу 1

5, 6, 9, 10, 15, 16, 20, 22, 24, 25, 27,40, 41, 42, 43, 46, 47, 51, 55, 56, 57, 61, 75, 82, 83 – 98, 100, 108, 119, 123, 125, 128, 131, 132, 136, 137, 138, 146, 147, 150, 155, 161, 166, 172, 173, 175, 181, 182, 196 – 198, 199, 202, 209, 213, 218, 219, 221, 225, 232, 233, 235, 239, 242, 250 – 254, 255, 256, 258, 268, 273, 274, 276, 277, 286, 288, 294, 295, 297, 300, 301, 307, 309.

РОЗДІЛ 2
ХУДОЖНІ КОЛЕКЦІЇ В МУЗЕЯХ І ПРИВАТНИХ ЗБІРКАХ ТЕРНОПОЛЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Найвірніший і найбільш плідний шлях привернення до мистецтва – це живе спілкування з ним. При відвіданні музеїв, галерей, виставок, постійно знайомлячись із пам'ятками мистецтва, розглядаючи оригінальні роботи ба навіть репродукції, людина непомітно накопичує неоціненний досвід «естетичного відношення до дійсності», що сприяє формуванню і всебічному розвитку кожного реципієнта [214, с.4–5].

Важливе місце в донесенні культурної спадщини до людей належить музеям. Будучи зразками матеріальної та духовної культури, музейні експонати формують особистість, долучають людство до надбань національної та світової історико-культурної спадщини. І тому культурно-освітні й науково-дослідні заклади повинні стати «відкритими», багатоцільовими осередками культури, науки, освіти та виховання відповідно до світових тенденцій розвитку музейної справи [276].

Нині актуальними проблемами різних галузей науки є вивчення та збереження національного надбання і культурної спадщини. Не менш вагомою є проблема реставрації й консервації окремих артефактів. Саме ці завдання покладені перш за все на музеї, діяльність яких завдяки нагромадженому науковому потенціалу має виховне значення та спрямована на духовне збагачення й культурний розвиток нації.

Важливе значення з цих позицій має діяльність ТОХМ і ТОКМ. Вивчення їхньої історії, колекцій, фондів у контексті культурного розвитку Тернопілля та України загалом є одним з найактуальніших аспектів дослідження.

2.1. Історія становлення музеїв і приватних колекцій Тернополя

Музеї давно стали сполучною ланкою між поколіннями та народами. Вони є не просто сховищами стародавніх предметів і документів, а своєрідною

базою колективної пам’яті народу [82]. «Вітчизняне музейне образотворення є своєрідним показником культурної зрілості суспільства через визначення «питомої ваги» національного-самобутнього та загальнолюдського у надбаннях народу і дієвим засобом взаємозбагачення світових культур» [161].

Стрімкий розвиток музейної справи протягом XIX ст. був тісно пов’язаний із захопленням національною історією в усіх її проявах. Це зацікавлення визначило пріоритетні напрямки збиральницької діяльності: історичний, художній, етнографічний. У XIX – на поч. XX ст. музеї перебували у власності суспільних установ, навчальних закладів, наукових товариств, міських громад; значну частку становили приватні колекції, відкриті для огляду. В Україні важливі періоди становлення та функціонування музейництва припадали на злами XIX і XX, а відтак XX і XXI століть. Помітнішим стає «культурно-національне» спрямування при відборі експонатів, яке інспірувалося бажанням найглибше вивчити культуру України і, водночас, визначити її місце в загальносвітовому контексті. На початку XX ст. формується також уявлення про систему охорони пам’яток, структурним фундаментом якої є музеї. Проте за період радянської влади було втрачено багато музейних цінностей. У другій половині XX ст. починається відродження національної культури й мистецтва, у тому числі музейництва України. Проте цей час в історії українського мистецтва досить складний і суперечливий: з одного боку переважало прагнення відродити національну культуру, з іншого боку – «радянізація» та обмеження в духовному зростанні зі сторони пануючої влади. У музейній діяльності цей відтинок часу позначився як заснуванням багатьох музеїв та окремих колекцій, так і найбільшими втратами, зокрема на Тернопільщині [267].

Для змалювання цілісної картини становлення та розвитку музейних колекцій у Тернополі необхідно розглянути історію заснування цих закладів.

Так, найбільшою збіркою пам’яток і матеріалів із природи, історії, етнографії та побуту Тернопільщини є Тернопільський краєзнавчий музей. Це водночас найдавніший заклад культури й просвітництва в області, відомий в

Україні та за її межами досконалою експозицією, унікальними фондовими збірками, численними виставками.

На початку XX століття серед краєзнавців Тернополя пожвавлюється інтерес до збирання предметів старовини, документів, рідкісних книг тощо, формуються доволі великі приватні збірки [47].

Ідея створення Музею в Тернополі належала членам освітнього товариства «Народна школа». Це була польська громадська інституція, створена 1894 р., яка ставила собі за мету повсюдно організувати початкові школи для польського населення, проводити освітню позашкільну роботу через створення читалень, бурс, курсів для неграмотних, одним словом, сприяти здобуттю освіти поляками, які чисельно осідали на історичних українських землях і були другою за кількістю після українців нацією в Східній Галичині [276].

Тернопільський краєзнавчий музей офіційно відкрили 13 квітня 1913 року як «Muzeum Podolski Towarzystwa «Szkoły Ludowej»» (Музей Подільський Товариства «Народної школи»), колекційні збірки якого стали основою нинішнього музею. Напередодні відкриття було видано «Путівник по Подільському музеєві Т. Н. Ш.», що вже тоді було свідченням серйозної науково-дослідницької праці основоположників та організаторів музею. Ними були найдіяльніші члени освітнього Товариства «Народна школа», у полі зору яких була і краєзнавча справа та розпочаті заходи для створення «хоч би скромного» музею і громадської бібліотеки.

Це було перше сховище старожитностей Тернопілля. І хоча з плином часу назва та профіль музею помітно змінилися, однак його скарби залишаються гордістю міста до нині [268].

Засновником музею був професор Державної вчительської семінарії (в 1901 – 1914 рр.) доцент Ягеллонського університету в Кракові, професор Школи політичних наук у Варшаві Станіслав Сороківський – довголітній голова ТНШ у 1903 – 1914 рр., який очолював лекційну діяльність у м. Тернополі. Він також підготував перший путівник музею, виданий 1913 р.

Окремі джерела стверджують, що сама збірка започаткована ще 1907 р. [97; 98]. Пошанування сподвижницької діяльності С. Сороківського відбулося 24 квітня 1938 р., коли на будинку, де він мешкав, відкрили пам'ятну таблицю на його честь.

Першу музейну експозицію розмістили в чотирьох великих залах Товариства «Народна школа» на тодішній вулиці Качали, 2 (будинок зберігся, нині – це бульвар Тараса Шевченка). Збірка поділялася на вісім розділів: 1. Археологія, 2. Кераміка, 3. Зброя, 4. Етнографія, 5. Мистецтво, 6. Нумізматика і Сфрагістика, 7. Природа, 8. Карти. Малюнки. Рукописи. Загальна кількість експонатів перед Першою світовою війною складала близько 10 тис. екземплярів. Збірка нумізматики сягала 6 тис. одиниць (монети часів польської династії П'ястів; брактеати XII – XIII ст.; колекції монет стародавнього Риму в кількості 44 екземплярів, що були знайдені на Західному Поділлі й Буковині; середньовічні чеські, польські монети, окремі з яких були, за визначенням Гуттен Чапського, «унікальні» тощо).

Медальєрне мистецтво представляли медалі польського короля Сигізмунда I з 1537 р., на честь ювілеїв Крашевського, Матейка, Байєра. Серед пергаментних манускриптів виділялися привілеї польських королів Яна III, Августа III. Малярство й мідьєрити репрезентували роботи Вільгельма Гондіуса й Гієроніма Фалька. Тканини представляли ліонські єдваби XVII – XVIII ст., велюром із Женеви XVII ст. та японські, польські й українські гафти XVII – XIX ст. Окремі з них прикрашали срібні й золоті коронки [43].

Значною була колекція писанок – 332 екземпляри. Їх зібрали в межиріччі Бугу й Прута, зокрема, на Гуцульщині, Галичині, Східній Україні. Особливу групу складала колекція зброї та обладунки вершника. До неї входили чотири ятагани, турецькі латунні стремена (останні походили із села Полівці), чотири пістолі та револьвер із часів повстання 1863 р. [315].

Отже, організатором і душею музейної справи в м. Тернополі став гімназійний професор С. Сороківський (в окремих джерелах Сроковський) [310].

Серед експонатів музею були твори професійного малярства й пластики, зокрема гіпсові копії різьби Віта Ствоша, статуя роботи Яна Рачки з Кракова, медальйон Герасимовича, релігійні образи (олія), колекція гравюр і рисунків, зокрема рисунок «Площа Собєського в Тернополі» професора Гутезкого. Прикро, що під час Першої світової війни було знищено колекцію килимів і вишиванок, порцеляни, пограбовано збірку документів, гравюр і рисунків, твори скульптури, окремі експонати було вивезено за кордон. У музейних залах зробили склад військового провіанту [97; 108].

Уцілілі експонати були спаковані та вивезені в Казань [313, с. 257]. Через 14 років, після підписання Ризького миру, на вимогу польської сторони, частину експонатів у кількості 1 547 монет повернули в Тернопіль [316, с. 8]. Наприкінці 1923 р. із музейної фондової збірки залишилися тільки рештки мінералів, фрагменти кераміки, ваза, урна із кремацією, декілька різьблених голівок і церковних образів, які знаходилися в будинку магістрату [313, с. 257].

Друге відкриття музею відбулося 9 (за іншими даними – 16) листопада 1930 р. Тоді ж було опубліковано другий музейний путівник. На той час це був найвідоміший музейний заклад у регіоні, що славився своєю просвітницькою та науково-краєзнавчою роботою.

У повоєнний час виставки влаштовувались у лекційному залі ТНШ. Музейне зібрання збільшилося завдяки подарункам окремих меценатів і багатьох установ. Воно мало регіональний характер і було систематизоване за чотирма розділами: історичний, етнографічний, сучасне мистецтво (художні промисли) та природничий. З-поміж експонатів мистецького розділу вирізнялися колекції медалей і пам’ятних відзнак, різьба, олійні картини, рисунки, гравюри, акварелі. Також було зібрано значну кількість предметів декоративно-ужиткового мистецтва: гончарні вироби, порцеляна й скло, народний одяг, килими і вишивки, писанки та витинанки [108].

Назавжди були втрачені нумізматична збірка та групи середньовічних тканин, кераміки, скульптури й багато інших предметів. Але, незважаючи на це, музейна колекція поповнилася новими цінними експонатами: дворучним мечем

XIV ст., знайденим у полі поблизу села Бурканів; турецькою шаблею з написом «Аспахан» із золотою інкрустацією на лезі; шаблею генерала І. Дверніцького, на лезі якої були зазначені дати битв і прізвища офіцерів-жертводавців [43].

Для відновлення фондів музею допомогу було надано від Львівського музею ім. Дзедушицьких, Великопольського музею м. Познань і багатьох інших закладів із міст Кракова, Вінниці, Перемишля, Підгайців, Теребовлі [316, с.7, 17]. Згідно заповіту професора Львівського університету д-ра Людвіка Фінкеля (1858 – 1930 рр.) – члена Краківської академії знань, випускника Тернопільської гімназії, було передано майже 4 тис. екземплярів із приватної колекції. Він також заповів свою бібліотеку музеєві. Книгозбірню розмістили в окремій залі. На деяких із книг є дарчі підписи авторів колишньому власнику бібліотеки. Відповідно до рішення музейної секції, науковій бібліотеці музею було присвоєно ім’я професора доктора Л. Фінкеля [316, с. 4].

Цікаво, що в 1931 р. у музейну колекцію з м. Золочева надійшли тринадцять пергаментів часів королів Сигізмунда І і Яна ІІІ Собеського, королевича Якуба Людвіка, а також меч ката [310, с. 299]. Деякі із цих експонатів збереглися до нині. У нумізматичну збірку музею передали монети: із Славентина – 574 шт., з Козлова – 432 шт., із Малашовець – 439 шт., із Красноселець – 171 шт., зі Сидорова – 16 шт. [316, с. 9].

Одночасно з Регіональним Подільським музеєм у Тернополі під значним тиском польської окупаційної влади працював також український музей Товариства «Рідна школа», створений 1932 р. – за ініціативи відомого науковця та педагога, професора Якима Яреми [46]. На 1 червня 1933 р. у збірці музею налічувалося 1 484 експонати різних груп: 130 експонатів археології, 72 – геології та палеонтології, 30 – етнографії, 670 – нумізматики і боністики, 298 – групи «книги та рукописи» тощо.

Уряд Другої Речі Посполитої не сприяв організації українського самостійного музею, спираючись на те, що в місті вже існував воєводський польський музей. Незважаючи на відсутність підтримки з боку влади,

український музей продовжував збирати експонати. Улітку 1936 р. його колекція налічувала 2 340 предметів. Їх розмістили в десяти збірках [81, с. 5].

Обидва вище вказані музейні заклади проіснували в Тернополі до вересня 1939 року, а 26 грудня на підставі наказу Народного комісаріату освіти УРСР Подільський Регіональний музей реорганізували. На його базі створено Тернопільський історико-краєзнавчий музей [289; 293]. У 1940 р. Народний комісаріат освіти України направляє Н. Буцикіну як фахового музейника на посаду директора Тернопільського обласного історико-краєзнавчого музею [44; 50]. Встановлення гітлерівського окупаційного режиму в місті уможливило пограбування музейної збірки (1941, 1943 рр.) представниками влади. Проте музей продовжував функціонувати. Директором музею тоді був Степан Рокицький. Під час окупації більшу частину експонатів удалося врятувати музейній працівниці Стефанії Садовській, яку за це згодом нагородили орденом «Знак пошани» (1948 р.) [276. с. 4].

До новоствореного закладу були передані фонди Українського музею Товариства «Рідна школа». Крім того, колекція музею поповнилася матеріалами з повітового музею в Бережанах, а також експонатами з музеїв Чорткова, Заліщиків тощо [268; 272].

Фонди музею збагатилися багатьма творами малярства, скульптури й графіки Західної Європи XVII – поч. XX ст. з приватних колекцій. Зі збірки графів Потоцьких (с. Поморяни тепер Перемишлянський р-н Львівської обл.) походять портрети «Молодого чоловіка» (після атрибуції – король Польщі Станіслав Лєщинський) і коронного гетьмана Миколая Потоцького (обидва – поч. XVIII ст.), картини П. Брандля «Навчання рахунків» і Ю. Фалата «Повернення з полювання», бронзова копія голови Афродіти Мілоської.

З галереї замку графів Козєбродських (с. Кудринці тепер Борщівський р-н) привезли портрети Голеєвських, Чарнецького, С. Малаховського, близько двадцяти портретів родини Борх, картини «Натюрморт з птахами і фруктами» Ф. Тамма, «Розп’яття» невідомого автора. Всі твори датовані XVIII – поч. XIX ст. [44].

Приватну галерею живопису Західної Європи XVIII ст. мали барони фон Добчіци в Заліщиках – власники палацу й парку над Дністром. Ця будівля відома як палац баронів Бруніцьких або палац баронеси Турнау. Хоча ще перший маєток із невеликим палацом у XVIII ст. тут побудував князь Юзеф Понятовський. Через 100 років, а саме в першій чверті XIX ст., його придбав і розбудував Ігнатій Бруницький. Після смерті його нащадка Северина Бруницького палац перейшов до барона Генріка Ваттмана, і потім родині Турнау, яка володіла маєтком до 1939 року – приходу радянських військ. Узагалі Август Турнау фон Добчіце був графом, проте палац пов'язують із його дружиною Естель Генрієттою, яку відповідно називають баронесою, донькою барона Генріка Ваттмана. Її, навіть, назвали «Заліщицькою Жанною Д'арк» через те, що вона під час Першої світової війни, коли Заліщики захопили російські війська, а один із царських генералів вирішив пограбувати палац, то Стелла, так її називали, повернула частину іменного майна [112; 113].

Із цієї галереї до Краєзнавчого музею надійшли картини невідомих авторів на біблійні («Юдіф з головою Олоферна», «Знайдення Мойсея») та історичні теми («Смерть Лукреції» (XVIII ст.), «Батьколюбива римлянка» (XIX ст.)), а також натюрморт «Симфонія» (з оригіналу 1753 р.), що нині посідають важливе місце в збірці ТОХМ [108].

У новому статусі музей декілька разів змінював місце знаходження, а від червня 1941 р. понад 27 років займав давню триповерхову споруду на вулиці Музейній, у центральній частині міста. Нині на цьому місці знаходиться будівля управління Міністерства внутрішніх справ України в Тернопільській області [268].

У роки Другої світової війни музей втретє пограбували (вдруге це сталося під час зміни влади у 1939 р.). 19 серпня 1943 року гестапо забрало з музею 49 найцінніших малярних робіт західноєвропейських художників XVIII – XIX ст., серед яких твори польських митців Ю. Брандта, Ю. Хельмонського, Л. Вичулковського, М. Кшаша тощо. Картини видатних майстрів Західної Європи, колекції вишивок, кераміки й монет зберегла науковий працівник

Краєзнавчого музею С. Садовська (1888 – 1968 рр.), яка самотужки перенесла фондові збірки в глибокі підвали музею та оберігала їх до закінчення бомбардувань міста.

У період гітлерівської окупації музей продовжував працювати. Кількість урятованих після війни експонатів становила майже 26 тисяч одиниць збереження [269].

Тернопільський краєзнавчий музей відновив свою діяльність 15 липня 1945 р., його знову було відчинено для відвідувачів. Щоправда, приміщення потребувало капітального ремонту, і з 1968 року експозицію було надовго закрито.

Оскільки на початку 1960-х років радянська влада почала масово закривати церковні храми, то в музейних збірках опинилося чимало ікон і різьби із закритих церков Тернопільщини, у тому числі барокові барельєфи І. Пінзеля з бучацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці, статуї А. Осинського зі збаразького костелу оо. Кармелітів (обидва сер. XVIII ст.), ілюстровані стародруки XVII – XVIII ст., видані в друкарнях Почаївської та Києво-Печерської Лаври, Ставропігіївського Братства у Львові, парадні парсунні портрети М. Потоцького. Мистецький розділ збагатився творами тернопільських художників, які працювали у Львові: С. Борейко, Л. Левицький, А. Манастирський, Я. Музика, П. Обаль, О. Шатківський. Були зібрані, а також частково закуплені твори сучасних професійних майстрів із Тернополя: малярів і графіків С. Ковальчука, Г. Миколишина, С. Нечая, Я. Новака, Я. Омеляна, А. Ткаченка, Б. Ткачика, Є. Удіна, Д. Шайноги; скульптурні твори В. Голофаєва, В. Садовника. Директори краєзнавчого музею Борис Ельгорт і Венедикт Лавренюк багато уваги приділяли збиранню творів так званих «самодіяльних» митців (М. Бездільний, А. Гриб, С. Маковський, А. Петрик). Таким чином, у фондах Краєзнавчого музею вдалося накопичити значну кількість творів малярства – близько 4 370 експонатів, у т. ч. 2 070 – живопису, 2 100 – графіки, 200 – скульптури [87; 268].

30 грудня 1982 року відбулося урочисте відкриття краєзнавчого музею у

спеціально побудованому приміщенні (за проектом архітектора О. Головчака), експозиція якого розмістилася на площі майже 1 800 квадратних метрів.

Музей було високо оцінено як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями та музеєзнавцями, експозиція визнана однією з кращих серед краєзнавчих музеїв України та колишнього СРСР. 1983 року музей став дипломантом ВДНГ України і майже ціле десятиріччя отримував найвищі музейні нагороди. На його базі відбувалися республіканські та всесоюзні семінари і наради, першим в Україні він виступив з ініціативою про пріоритетність наукової роботи у музейній справі та розробив концепцію музейної справи, загальні положення якої лягли в основу законопроекту «Про музеї України» [97; 268].

Експозиція ТОКМ у своїй основі залишається чинною дотепер, хоча з плином часу, зміною суспільного устрою та набуттям Україною незалежності на початку 1990-х років було здійснено реекспозицію окремих розділів і тем, виставлено матеріали, що роками зберігались у запасниках, а також зібрані в результаті нових експедицій і пошуків. Так, завдяки музейній експозиції, великий пласт національної історії, забороненої, забутої, частково знищеної, став доступним для тисяч екскурсантів, які щорічно відвідують музей і не перестають захоплюватися його експозиціями. Адже попри смислове навантаження – це ще й мистецька робота кращих українських дизайнерів, які були залучені до формування музейного простору.

Нині збірка музею становить майже 180 тисяч унікальних матеріальних пам’яток, аналогів яким немає в жодному іншому такому закладі України [46]. Стародруки, старовинна зброя, збірки національного одягу, поштівки, рідкісні світлини та документи, предмети міського й сільського побуту, багаті філателістичні та нумізматичні колекції, ряд вартісних антикварних речей, особисті речі, архіви видатних уродженців краю та інше, – все те, чим жив і що творив народ упродовж кількох століть [269].

Основою для картинної галереї, відкритої 6 травня 1978 р. у колишньому Домініканському костелі Тернополя стала колекція Краєзнавчого музею.

Велику допомогу в організації галереї надали провідні музеї України: Київський музей російського мистецтва передав твори українських та російських (М. Клодта, В. Маковського, І. Рєпіна, І. Шишкіна), а Львівська картинна галерея – польських художників (Є. Коссака, В. Щепаніка, який до 1939 р. жив у Тернополі), Львівський музей українського мистецтва (зараз Національний Музей ім. Андрея Шептицького у Львові) подарував збірку гравюр О. Кульчицької та Л. Левицького. Безпосередньо в авторів придбали великоформатні картини Д. Нарбута, А. Коцки, Ф. Манайла; пейзажні картини С. Васильківського, П. Левченка, М. Пимоненка; етюди О. Новаківського й І. Труша закупили з приватної збірки співака Миколи Гнатюка. Низку робіт подарували галереї львівські митці-уродженці Тернопільщини: Я. Музика, О. Шатківський, С. Борейко, а також Є. Безніско, І. Остафійчук. Близько 500 творів повоєнного часу (М. Глущенка, М. Дерегуса, К. Трохименка, Т. Яблонської) передала Дирекція художніх виставок Спілки художників УРСР. Від Державного Ермітажу у Санкт-Петербурзі вдалося отримати колекцію західноєвропейської графіки XVIII – XIX ст., зокрема, офорти та літографії Ф. Аквілли, П. Альвізі, Д. Піранезі, Д. Фоло (Італія), Н. Бартельмеса, Г. Бодмера, Й. Бюрґера, Ф. Ханфштенґеля (Німеччина), П. Ґаварні, Ф. Дельпеша (Франція) [62; 108].

На час відкриття галерея мала постійну експозицію, систематизовану за трьома розділами: «Мистецтво зарубіжних країн XVI – поч. XX ст.», «Мистецтво Росії та України XVII – поч. XX ст.», «Українське радянське мистецтво». Її завідувачем став археолог, історик і мистецтвознавець Ігор Ґерета, він також підготував перший путівник по картинній галереї, виданий 1981 р. у львівському видавництві «Каменяр» [97].

У січні 1986 р. Картинну галерею перевезено в павільйон – прибудову до житлового будинку на вулиці С. Крушельницької. Побудувавши експозицію в новому приміщенні (з допомогою Левка Крупи), І. Ґерета повернувся на свою попередню посаду завідувача відділом давньої історії, а галереєю керували спочатку Василь Кулявий, потім – Віра Стецько [161].

Постійної експозиції галерея спочатку не мала, вона займалася виключно організацією виставок. Серед них: «Бойчук і бойчукісти» зі Львова, живопис Омеляна Мазурика з Франції (обидві 1990 р.), майстра салонного жіночого фотопортрета В'ячеслава Костюка (1991 р.) [97].

У 1989 році, а особливо після обрання головою комісії обласної ради з питань культури й духовного відродження, І. Ґерета знову безпосередньо звернувся до справ галереї з метою реорганізації її в окремий художній музей. Велику роботу в цьому напрямку вів також В. Лавренюк [161].

Таким чином, 1991 року на базі Картинної галереї було відкрито Тернопільський обласний художній музей, куди було передано частину фондів з Краєзнавчого музею.

Отже, тенденції формування та розвитку музейної справи займають важливе місце в контексті історичних реалій та культурного життя краю. А специфіка професійної діяльності сподвижників музейної справи на різних часових етапах розвитку культури і мистецтва має свої особливості, визначає основні види їхньої діяльності. Вплив європейської культури, ідеологічних засад радянського соціалістичного устрою, репресивних дій тоталітарного режиму на мистецтво тощо, призвело до знищення цінних артефактів та втрати колекцій, а також унеможливило розвиток певних галузей теоретичних наукових досліджень у музейній сфері. Для Тернополя характерні поступальний розвиток музеїв міста та активна участь музейних представників у культурному житті краю: у громадських товариствах і мистецьких об'єднаннях, створення галерей, ведення активної виставкової, краєзнавчої, пошукової та громадської діяльності, розвиток міжнародної співпраці між музейними установами, професійні контакти із провідними діячами культури і мистецтва.

2.2. Формування художніх колекцій Тернопільського обласного краєзнавчого музею

Історія започаткування ТОКМ, як зазначено вище, сягає 1939 року. Нині у структурі музею діє сім відділів: три з яких експозиційні (природи, давньої історії,

нової і новітньої історії, де знаходиться майже 10 тис. експонатів), решта колекцій експонуються на численних виставках, у т.ч. й зарубіжних, а також відділи: фондів, науково-методичної, науково-просвітницької роботи та художньо-реставраційний.

У 1996 році в окремому приміщенні був відкритий історико-меморіальний музей політичних в'язнів на правах відділу музею.

Зараз у фондах музею зберігається понад 180 тис. експонатів. Особливо великими є збірки українського народного одягу з різних регіонів Тернопілля, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, нумізматики, філателії, документів і фотографій, речей побуту.

Унікальне значення серед експонатів Тернопільського краєзнавчого музею мають: археологічні артефакти (бл. 40 тис. одиниць), це, зокрема, матеріали черняхівського могильника III – IV ст. та давньоруського некрополя XII – XIII ст. з с. Чернелева-Руського (315 поховань), який займає друге місце в Україні за кількістю досліджених місць захоронень (розкопки Ігоря Ґерети); срібні, золоті й бронзові прикраси VI – VII ст., що належали слов'янам, аварам, візантійцям (дослідження Олега Гаврилюка). Також давньоруські предмети з городищ і городищ-святилищ, літописних градів (дослідження Олега Гаврилюка, Ірини Русанової, Бориса Тимощука, Марини Ягодинської). 270 предметів зброї, серед яких є два унікальних, а саме: шабля польського короля Яна III Собеського – подарунок імператора Священної Римської імперії німецького народу Леопольда I за перемогу над турками в битві під Віднем 1683 р. (про що свідчить напис латинською мовою на обох сторонах леза шаблі, виконаний золотом) та японський кинджал XVI – XVII ст, піхви та руків'я якого виконані зі слонової кістки й прикрашені фігурками самурайських вершників. Цінна колекція ікон XVII – поч. XIX ст. та стародруків Почаївської Лаври XVII – XVIII ст. Збірка скульптури – це 294 твори, репрезентовані різьбленими фігурами XVIII ст. роботи І. Пінзеля, А. Осинського та ін. 1 359 полотен живопису, які складаються з портретів із приватних збірок Кудринецького й Поморянського замків графів Козебродських, Потоцьких і робіт європейських майстрів XVII – XVIII ст.,

українських живописців XIX – поч. XXI ст. Музей володіє колекцією зразків українського національного вбрання із різних регіонів Тернопільщини, килимів із вікнянських ткацьких майстерень XIX ст., золототкацтва з Бучацьких мануфактур, західноєвропейського мистецтва XVII – поч. XIX ст. Група кераміки містить близько 2 тис. предметів порцеляни, що походять із різних європейських країн; палеонтології – 1 700 предметів, представлені кістяками мамонта (експонується у відділі природи), тура, щелепою динотерія та багатьма іншими не менш цінними експонатами [43; 272].

Музейні збірки й колекції основного фонду об'єднані в групи. Найбільш повно укомплектована група «Археологія», яка становить 35,5 тисячі одиниць збереження та охоплює період від ашельської фази середнього палеоліту до пізнього Середньовіччя.

Пізнання та вивчення давніх епох через археологічні артефакти – тема традиційна для музею ще з початків його існування. Уже на початку XX ст. археологічна колекція музею була досить чисельною і постійно поповнювалася новими матеріалами. Ще до офіційного відкриття музею, а саме 1912 року, указану збірку оглянув і високо оцінив відомий краєзнавець та археолог Богдан Януш (псевдонім Василь Карпович). Науковець навіть запропонував на її основі видати працю з історії первісно-общинного ладу. Археологічні дослідження краю особливо активізувались у 1980-х – на початку 1990-х років. Тоді музей самостійно проводив шість археологічних експедицій, що діяли під керівництвом археологів І. Ґерети, О. Ситника, О. Гаврилюка, Б. Строценя, М. Ягодинської та М. Левчука. Вони активно досліджували епохи палеоліту, античності та слов'яно-руський період. На теренах області у різний час працювали також експедиції під керівництвом відомих археологів М. Бандрівського, О. Ганіної, І. Русанової, матеріали яких також поповнювали фонди музею [268].

Найдовше працювала музейна археологічна експедиція під керівництвом І. Ґерети, який майже 30 років вивчав черняхівський могильник III – IV ст. біля с. Чернелів-Руський Тернопільського району. Досліднику вдалося вивчити 315

поховань поморської, черняхівської та давньоруської культур. Особливо вартісним для науки є князівське інгумаційне поховання др. пол. III ст. з великою кількістю супроводжуючого матеріалу [46].

Колекція пам'яток первісного мистецтва знайомить із археологічними матеріалами, віднайденими на Тернопільщині. Вони охоплюють час кам'яної доби, мідно-бронзовий і залізний віки. Ці експонати переконливо свідчать, що територію області заселяли первісні люди вже наприкінці пізньоашельської доби (біля 100 тис. років тому). В експозиції ТОКМ знаходяться ручні рубила, відщепи з кременю, які виявлені експедицією музею біля с. Великий Глибочок (Іл. 2.2.1). Залишки стоянок доби середнього палеоліту (мустьєрська епоха, 100 – 38 тис. р. тому) виявлено біля с. Буглів колишнього Лановецького району Іл. 2.2.2) та поблизу с. Пронятин Тернопільського району (Іл. 2.2.3 – 2.2.4). На початку пізнього палеоліту (35 – 11 тис. р. тому) з'являються види кам'яних знарядь, кістяні вироби, які нині представлені в експозиції музею. На пізньопалеолітичній стоянці Куличівка біля літописного Крем'янця (нині Кременця) знайдено знаряддя праці (скребла, ножі, різці, скребки, вістря), нуклеуси (Іл. 2.2.5 – 2.2.8) [47, с. 38].

У мідно-кам'яному віці (енеоліті) нинішню Тернопільську область заселяли племена трипільської культури (4,5 – 3 тис. р. до н. е.), основним заняттям яких було мотичне землеробство, скотарство, рибальство й мисливство. У музеї було реконструйовано частину трипільського наземного двокамерного житла (6х3 м). В експозиції також знаходиться трипільська кераміка, знаряддя праці тощо (Іл. 2.2.9), а також матеріали племен культури кулястих амфор, шнурової кераміки, племен комарівської культури та Ноа.

Збірку артефактів первісного мистецтва доповнюють археологічні матеріали епохи бронзи XIV – XI ст. до н. е. с. Охримівці Збаразького району (Іл. 2.2.10), матеріали з поселення культури фракійського гальштату біля с. Мишковичі Тернопільського району (Іл. 2.2.11 – 2.2.13), с.Лисичники Заліщицького району (Іл. 2.2.14). Племена культури фракійського гальштату прийшли на територію західних областей України з Південної Словаччини та

Південно-Західної Угорщини. Основними їхніми заняттями були землеробство й скотарство [50]. В Україні пам’ятки цієї культури поширені в Закарпатській, Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій, південній частині Львівської областей. Назва «Ґава» походить від культури Ґава у північно-східній Угорщині, «Голіграді» від поселення біля с. Голіграді на Тернопільщині. Городище біля с. Лисинички займало 160 га, там донині збереглися вал і рів. Для поховального обряду (Сопіт) характерне трупо-спалення та поховання решток у глиняних посудинах (урнах). Із речей матеріальної культури, як свідчать археологічні пам’ятки, переважає глиняний ліпний посуд (горщики (Іл. 2.2.15), глечики, миски) з лощеною поверхнею, крем’яні, кам’яні й кістяні знаряддя. Багато бронзових знарядь – сокир, кельтів, серпів, наверш списів, браслетів та інших прикрас [154].

Значна кількість збережених експонатів розповідає про господарство й духовну культуру землеробсько-скотарських племен ранньозалізного віку (XVIII ст. до н. е. – перші століття н. е.) – завершального періоду в історії первісного суспільства. Особливо багатий матеріал племен Висоцької культури, яку досліджувала експедиція ТОКМ (різноманітний посуд, знаряддя праці, зброя тощо) [32]. Найбільш цінними вважаються матеріали з ґрунтового могильника Висоцької культури, відкритої експедицією ТОКМ 1977 року біля с. Луковець Золочівського району Львівської області (Іл. 2.2.16).

Завершальним періодом в історії первісного суспільства науковці вважають залізний вік. Для нього характерні поява та поширення виготовлених із заліза знарядь праці та зброї. Надзвичайно плідними були розкопки поселення скіфського часу поблизу с. Івано-Пусте Борщівського району, а знайдені там артефакти – значно доповнили експозицію (Іл. 2.2.17). У I – II ст. н. е. на територію Західного Поділля здійснили експансію сармати, що залишили на півдні Тернопільщини інгумаційні некрополі (Іл. 2.2.18).

Серед матеріалів пшеворської культури I – го ст. до н .е. – I-го ст. н. е. (ранньо-античний період), що походять із курганного поховання біля с. Монастириха Гусятинського району, унікальною є ліпна урна з меандровим

орнаментом. Ця знахідка поки-що єдина в Україні [268]. (Іл. 2.2.19).

Експедиція ТОКМ у 1964 – 1965 рр. відкрила й дослідила могильник черняхівської культури в с. Чистилів Тернопільського району (Іл. 2.2.20). Археолог І. Ґерета – провідний науковий працівник музею 1973 – 1995 рр. – досліджував могильник черняхівської культури в с. Чернелів-Руський Тернопільського району (Іл. 2.2.21). Понад 20 років згаданий науковець досліджував пам'ятки черняхівської культури (II – V ст. н. е.), а згаданий вище могильник біля с. Чернелів-Руський Тернопільського району вивчав найбільш детально. Знахідки із цього могильника зберігаються в ТОКМ. У 1988 – 1989 рр. археолог Б. Строцень досліджував іще одне поселення – Романове село (Збаразький район) (Іл. 2.2.22).

Експозиція розділу первісно-общинного ладу в ТОКМ завершується макетом зрубної напівземлянки (реконструкція в натуральну величину) ранньослов'янського періоду (VI – VIII ст.) [47, с. 38 – 39] (Іл. 2.2.23).

Досить всебічно представлений у музейній колекції слов'янський період VI – VII ст. Це переважно матеріали Кровинського городища, що знаходиться поблизу літописної Теребовлі: срібні та бронзові орнаментовані пряжки, трапецієподібні підвіски, ранньовізантійські фібули (Іл. 2.2.24). Останні за своєю кількістю та різноманітною типологією перевищують усі відомі музейні колекції в Україні [46].

Проте найбільша археологічна колекція – це матеріали давньоруського періоду X – XIII ст. Походять вони з літописної Теребовлі: городищ Бозок і Уніас, городищ-святилищ, що знаходяться південніше с. Крутилова Гусятинського району. Серед них виділяються срібний перстень, щиток якого прикрашений одним із різновидів герба Рюриковичів, срібна грошова гривня київського типу, золоті скроневі підвіски. Велику групу пам'яток складають цілі форми керамічного посуду X – XI ст., зовнішня поверхня яких чудово орнаментована (Антоновецький давньоруський комплекс) [46; 268] (Іл. 2.2.25).

Таким чином, ТОКМ є скарбницею історичних пам'яток, які повною мірою розкривають особливості первісного мистецтва Тернопільського краю, й

українського народу загалом [43]. Археологічні знахідки з колекції музею дають можливість проаналізувати характер мистецтва від палеоліту до Середньовіччя. Вагому роль у цьому контексті відіграли археологічні експедиції, що проводилися працівниками ТОКМ. Найбільш плідними були експедиції, проведені у 1980 – 1990-их роках під керівництвом І. Ґерети.

Художня група ТОКМ (живопис, графіка, скульптура) налічує 3 790 одиниць збереження [268].

Водночас у збірці скульптури ТОКМ є ≈300 одиниць зберігання. Її основу складають твори українських майстрів (Київ – Г. Кальченко, В. Луцак, С. Кошелєв, Г. Петрашевич, К. Діденко, О. Скобліков, М. Дерегус, І. Кавалерідзе, Львів – В. Одрехівський, Е. Мисько, П. Кулик, О. Молінська-Слободюк, Я. Мотика, О. Лесюк, Л. Біганич, О. Пилєв, Д. Крвавич, О. Маляр, П. Верна (Київ. обл), В. Трегубова (Бровари), Тернопіль – І. Мердак, В. Садовник, В. Прохоров, В Лупійчук, Я. Голець, В. Голофаєв, І. Козлик, Я. Новак, Д. Пилип’як, Д. Стецько, І. Сонсядло, Б. Рудий, І. Мулярчук, А. Куйбіда, Ю. Шаманський, Г. Каня, Харків – Л. Твердянська, Чернігів – С. Олексієнко) та закордонних скульпторів (Болгарія – М. Паращук, Польща – Е. Ярнушкевич, С. Сікора, Ю. Стасинськи, Ф. Хабзис, Е. Майковський, В. Мульднер-Нецковські, Є. Ольшевські-Борис, Р. Пшецлавський та ін.). Сюди належать роботи, подаровані авторами чи людьми, які комунікували з митцями, також твори, передані Дирекцією виставок Спілки художників СРСР, Дирекцією художніх виставок УРСР, Державною закупівельною комісією Міністерства культури СРСР, знайдені під час експедицій. У збірці представлений різноманітний матеріал, з якого виготовлена скульптура: від органічного скла до алюмінію, від шамоту до граніту.

У фондах ТОКМ виразно виокремилася збірка скульптури бароко XVIII ст., де представлені твори основоположника нової експресивної пластики II пол. XVIII ст. Іоанна-Георгія Пінзеля. Колекція сформувалася як систематизоване досліджене мистецьке явище на початку 90-х рр. XX ст.

Нині у фондах музею зберігається вісім скульптур та рельєфів І.-Г. Пінзеля. Це твори з церкви Покрова Пресвятої Богородиці у Бучачі: алегоричні постаті «Віри», «Мужності», «Мудрості», «Св. Товія», рельєфи – «Відсічення голови Іоанну Предтечі», «Чудо св. Миколая», та скульптури – св. Вікентій а Пауло, св. Франциск Борджіа з костелу Успіння Богородиці у Бучачі. Три твори, зокрема, дияконські двері «Благовіщення», «Ангел-Охоронець», а також рельєф «По дорозі в Еммаус», що поступили 1978 р. у фонди музею разом із рештою експонатів із Бучача, 1990 р. передані в ТОХМ, створений на базі картинної галереї відділу ТОКМ.

Алегоричні постаті Мужності, Віри, Мудрості, св. Товія та приділи-рельєфи «Відсічення голови Іоанну Предтечі», «Чудо св. Миколая», «Подорож в Еммаус» І.-Г. Пінзель виготовив для церкви Покрови Пресвятої Богородиці в 1740-х рр. XVIII ст. на замовлення канівського старости графа Миколи Потоцького, одного з нащадків герба «Пилява». Він став власником Бучача й навколишніх маєтностей після смерті батька Стефана Потоцького та матері Іоанни з Сенявських [311, С. 59].

Стосовно авторства декору інтер'єру церкви Покрови Пресвятої Богородиці існують різні гіпотези. Можливо, І. Пінзелю, після того, як він прибув у Бучач у (1740-х рр.), М. Потоцький замовив мистецькі роботи для старих будівель церкви Покрови Пресвятої Богородиці та костелу Успіння Богородиці. Після будівництва більших храмів, вівтарі перенесли у нове приміщення. Побачити, наскільки цілісно й мистецьки довершено виглядали інтер'єри, можна на світлинах 30-х рр. XX ст., опублікованих у працях Тадеуша Маньковського та Збігнєва Горнунга [311 – 312; 314].

Для скульптур, які оздоблювали святині, І. Пінзель використовував дерево. Приміром за допомогою липи митцеві вдалося добре розкрити пластичні можливості різьби, що уможливило появу нової стилістики живописної пластики. Особливо це простежується в трактуванні драперій, які немов закручені у повітрі. І. Пінзель зумів домогтися пластичних ходів у конструюванні ліній і складок, особливо в трактуванні граційних,

експресивних, алегоричних жіночих образів («Алегорія Мудрості», «Алегорія Віри») (Іл. 2.2.26) [259].

При розгляді пластичних пошуків І. Пінзеля у ранніх творах, різьблених для церкви Покрови, дослідники зауважили, що вони позначені виразними анатомічними пластичними пошуками в заокругленнях форм. Такі особливості характерні для творів невеликих розмірів, які дещо нагадують різьбу в мармурі [120]. Роботи знаного майстра пофарбовані в білий колір, на деяких елементах автор використав позолоту («Алегорія Мужності», «св. Товій») (Іл. 2.2.27). Особливо привертає увагу твір «Алегорія Мужності»: на передпліччі скульптури вирізьблено портрет-маску, яка наповнена драматичністю, трагізмом, життєвої безвиході. Можливо, що І. Пінзель залишив таким чином свій автограф, єдине пластичне зображення автопортрета, яке дійшло до нас. Ймовірно, у цьому рішенні автора є дещо асоціативно-символічне. З обмежених біографічних штрихів, аналізу творчої спадщини, вимальовується особистість скульптора трагічної долі. На зображенні передають драматизм життя. Приміром, у скульптурі Атлетичної Мужності душевні переживання деформують, викривляють обличчя. І. Пінзель у своїй творчості керувався прийомами майстрів епохи Відродження. Наприклад, Мікеланджело зобразив свій автопортрет у вигляді трагічної маски, на здертій шкірі апостола Варфоломея, яку він сам тримає в руках, на фресці «Страшного суду». Тобто автори вводили свої автопортрети в сюжети власних композицій, щоб так з’явитися наступним поколінням. Саме ці перегуки композиційних прийомів, до яких звертається І. Пінзель, дають нам підстави стверджувати те, що зображення на плечі Мужності – це автопортрет І. Пінзеля [258].

У творах: приділи «Чудо св. Миколая», «Відсічення голови Іоанну Предтечі», «Подорож в Емаус», дияконські двері: «Благовіщення», «Ангел-Охоронець», царські врата, яскраво простежуються засади рокайльного мистецтва, моделювання об’ємів більш деталізоване, зокрема, це скрупульозно вирізьблені частини будівель і постатей, загалом детально опрацьований весь задній план рельєфів. Композиції обрамлені асиметричним орнаментом, який

утворюється з переривчастих завитків, де немає жодної прямої лінії, ні одного прямого кута – суцільний ланцюг віньєток [258].

По центру композиції «Відсічення голови Іоану Предтечі» – три людські фігури на повний зріст, внизу на передньому плані обезглавлений торс Іоана Хрестителя. Фігура зліва з високо піднятою головою в руці тримає меч. Справа – жіноча фігура підносить тарілку. Зверху – три голівки ангелів, справа – ангел із гілкою. Увесь рельєф обрамлений завитками в стилі рококо. Роботу знайдено в м. Бучач в церкві св. Покрови в 1979 році. (Іл. 2.2.28) [269]. Рельєф «св. Микола» є складною багатоплановою композицією. По центру зображено три фігурки дітей у цеберці. Зліва зображено постать старця в задумі (ліва рука підпирає опущену голову, права – торкається правого коліна). Перед старцем лежать кинжал і сокира. Справа – на повний зріст фігура св. Миколи з посохом у лівій руці, права рука піднята вверх. На задньому плані проглядається архітектурний ансамбль культових споруд (Іл. 2.2.29) [Інв.к. ТОКМСК – 36].

Дослідник творчості І. Пінзеля Тадеуш Маньковський вважав, що митець є виразником характерного напрямку експресивної динаміки. Адже напруженому драматизмові його образів відповідає саме підвищена експресивність форми. Вона досягається надзвичайно сміливою обробкою митцем матеріалу, умілим трактуванням драперій. Статуї ніби замасковані в буревій заломів і вигинів, що мчать довкола фігур [314, с. 80 – 81]. «В добу рококо, як зазначав Дмитро Антонович, – розвинулася пристрасть наповнювати церкви та костели цілими рядами статуй. У них, як зауважують, частіше переважає експресія, завжди багато руху, створені образи передають неспокій. У кращих творах вони справляють враження акцентованою рухливістю і темпераментним поривом» [2, с. 312; 45].

У фондах ТОКМ є колекція скульптури бароко другої пол. XVIII ст., основу якої становлять пам’ятки скульптора А. Осинського, які походять зі Збаражчини. Сама колекція сформувалася на поч. 90-х рр. XX ст. Напередодні була проведена велика пошукова, дослідницька робота [257]. Переважна більшість скульптур А. Осинського зібрана в 70-х на поч. 80-х XX ст. під час

науково-дослідних експедицій, якими керував доктор мистецтвознавства Павло Жолтовський. Тоді в Західній Україні відбувалися інспіровані комуністичним режимом масові акції зі знищення творів сакрального мистецтва. Порятунком для культової спадщини стали експедиції науковців, які збирали цінні артефакти та віддавали їх у музеї. У 1978 р. члени наукової експедиції під керівництвом П. Жолтовського привезли в музей скульптури А. Осинського зі Збаразького комплексу костелу Бернардинів. У музеї вони зберігалися до 1990 р. Це «Св. Роза», «Св. Симеон», «Єпископ» (Іл. 2.2.30), «Св. Франциск», «Св. Станіслав», «Св. Миколай». У скульптурах А. Осинського, що зберігаються у фондах музею, «вловлюється епоха динамічної манери пізньої готики» [200]. Художник уміло моделює духовний світ образів, доречними штрихами передає моменти перебування в стані молитовного піднесення [257].

Наприкінці XX ст. у фонди поступили фігури янголів, а також путто та голівки янголів з крильцями [2]. Пам'ятки відреставрували у Львівському філіалі Державних науково-реставраційних майстерень і вони зайняли належне місце у фондовій збірці ТОКМ. У 1993 р. окремі з робіт були вперше виставлені в експозиції виставки «Мистецтво старовини», влаштованої з нагоди 90-річчя ТОКМ [256], два твори – «Св. Станіслав» (1759 р.) і «Св. Роза» (1758 – 1759 рр.) (відреставровані у Львівській картинній галереї у 1991 р.) експонувалися на виставці «Театр і містика. Різьба бароко між Заходом і Сходом» у Познані (Польща) два роки потому. Робота «Св. Станіслав» тоді була представлена на виставці як твір «Невідомий Святий», роботи скульптора Антона Осинського [318].

Скульптурний комплекс костелу св. Антонія з Падуї з храмово-монастирського комплексу в Збаражі, де найхарактерніше виявилися художньо-пластичні пошуки скульптора, можна віднести до кращих творчих досягнень А. Осинського серед. XVIII ст. До інтер'єру костелу митець виготовив: дванадцять бокових вівтарів і головний. Вони були щедро позолочені, чотириколонні (колони розміщені діагонально сосовно до фронтальної площини вівтарів) [257]. А. Осинський виконав шість вівтарів: св. Яна,

св. Онуфрія, св. Петра, св. Яна Непомука, вівтарі Ченстоховської Матері Божої, св. Анни, св. Антонія та бокові – св. Франциска й св. Юзефа. Постать молодого монаха на вівтарі св. Франциска нагадує скульптури з Лежайська. Складки ряси на скульптурі «Св. Франциск», мовби розвіяні вітром, надають постаті багатої пластичної просторовості та динаміки. Парною до цієї постаті є фігура св. Тадея. Вівтар св. Анни, що був розміщений у правій наві, прикрашено двома постатями єпископів. Скульптура «Єпископ» (див. Іл. 2.2.30) вражає цілісністю та силою характеру, зображає статую бородатого єпископа в спокої, його голова ледь нахилена до лівого плеча, погляд звернений вгору; підрясник горизонтальними складками спадає донизу, ступні ніг відкриті (Інв.к. ТОКМСК – 228) [200]. Один із найдосконаліших і найвиразніших творів періоду рококо – статуя Св. Рози (1758 – 1759 рр.) (див. Іл. 2.2.31) зі Збаразького комплексу, яка походить з бічного вівтаря. Витонченість руху фігури, її пластичне багатство, лірична настроєвість, ставлять цей твір в один ряд з найвизначнішими досягненнями пластики рококо. Скульптор зобразив св. Розу із Ліму, яка була канонізована 1671 року. Вона належала до найпоширеніших святих, скульптури яких встановлювали у храмах у другій пол. XVIII ст. в період розвитку рококо [257].

Нині костел св. Антонія з Падуї в Збаражі – пам’ятка національного значення та один з об’єктів Національного заповідника «Замки Тернопілля».

Дерев’яна скульптура XVIII ст. невідомих авторів становить близько 50 одиниць, серед них: «Два ангели», «Святий у митрі» зі Збаразького району, які були привезені з експедиції П. Жолтовським; «Страждаючий Христос», «Никола Можай» із церкви с. Бетіно Касимівського району Рязанської області, що були закуплені в Марії Василівни Горчакової (в її сім’ї зберігалися з 1920 року після зруйнування того храму) [Інв. к. ТОКМСК – 200, 201]; скульптура «Розп’яття» з церкви с. Травневе Збаразького району.

Досить чисельно у фондах музею представлені зображення голівки ангелів з ансамблю Збаразького костелу Бернардинів (Іл. 2.2.32). Із цього ж храму привезено дерев’яні скульптурні композиції «Алегорія», скульптури

«Богоматір», «Святий з книгою», «Святий», «Бог Отець», а з Тернополя – скульптура «Богородиця в короні». Дерев'яна скульптура кін. XVIII – поч. XIX ст. представлена творами «Розп'яття» із с. Розношинці Збаразького району, поч. XIX ст. – образи ангелів, скульптурами «Бог-Отець» і «Богородиця», зображеннями ангелів, які знайдені 1948 року в с. Слобода (Коломийщина на району Івано-Франківщині) скульптури св. Марка і св. Йосифа знайдені того ж року. Щойно згадане століття представляють також роботи «Розп'яття Ісуса Христа», знайдене в м. Заліщики, неповний горельєф Бога-Отця та скульптури ангелів, відшукані в с. Будичів Козівського району, у с. Ягельниця Чортківщина.

Для скульптури другої половини XIX – XX ст., за висновками мистецтвознавців, властиві світоглядні й стильові зміни. В українських землях у другій половині XIX ст. одночасно побутують дві основні стильові тенденції, а саме, класицизм, що перейшов у свою завершальну стадію – академізм (у Галичині це ще його різновиди – запізнілий віденський класицизм) і реалізм [149].

У зібранні скульптури кін. XIX – поч. XX ст. окремо можна виділити скульптури ангелів кін. XIX ст. знайдені в м. Тернополі й у Гусятинському районі. Скульптура Богородиці (др. пол. XIX ст.) роботи народного скульптора Д. Кучіри поступила із с. Шупарка Борщівського району, статуя Ісуса Христа (кін. XIX ст.) роботи Д. Білинського, статуя Богородиці (поч. XX ст.) із с. Колиндяни Чортківського району. Дерев'яні голівки ангелів (поч. XX ст.) поступили із с. Кам'янки Підволочиського району. Статую Богородиці Д. Кучіра зобразив у повний зріст, в журливій позі, із ледь похиленою вниз головою, лівою ногою вона наступає на змія. Одягнена Богородиця в білу туніку, підпоясану золотистого кольору поясом. Поверх туніки – довга (до землі) накидка блакитного кольору. На голові Богородиці – хустина білого кольору. Підставкою скульптури служить напівсфера синього кольору.

Скульптура ХХ ст., представлена в ТОКМ, відображає широкий спектр матеріалів: алюміній, бронза, гіпс, глина, дерево, мармур, органічне скло [220].

Збірка скульптури ХХ ст. – поч. ХХІ ст. репрезентує колекцію скульптурних портретів (86 од., 4 – 5 статуй, 26 тематичних композицій). Сюди належать і багатофігурні скульптури, 9 декоративних скульптурок, плакетки та медалі – 12 од.

Досить чисельною є колекція пластичних портретів прозаїків і поетів: «Іван Вишенський» І. Мердака (Іл. 2.2.33), скульптурний портрет Юліуша Словацького роботи В. Бородая (1963 р.) (Іл. 2.2.34), Володимира Гжицького роботи П. Кулика (1973 р.), і львівського скульптора Е. Миська, Івана Франка роботи І. Козлика (1976 р.), В. Одрехівського роботи Володимира Голофаєва (1950-ті рр.), поета Степана Олійника авторства О. Скоблікова, Семена Гулака-Артемовського роботи Г. Кальченко (1971 р.), Шота Руставелі авторства С. Горно-Поплавського, погруддя Василя Стефаника роботи В. Одрехівського, Осипа Маковея авторства В. Садовника, Маркіяна Шашкевича роботи І. Козлика (1989 р.) тощо.

Зауважено, що приміром О. Скобліков вмів бездоганно схоплювати не тільки головне, та й найдрібніші нюанси, майстерно передати образ портретованого, особливості характеру людини. Галерея портретних образів, створена художником, характеризується вишуканим лаконізмом. Так, портрет поета Степана Олійника – це бронзове погруддя з ретельно проробленими деталями голови: широко відкрите чоло, волосся зачесане назад, обличчя округле, м’язисте. Проте – нічого зайвого. Образ передає спокій, зосередженість. Скульптуру передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР м. Київ в 1977 році [241; 244].

Майстерністю виконання вражає погрудне зображення письменника Володимира Гжицького львівського скульптора Е. Миська (1970 р.). Письменник повернений обличчям до глядача, яке досить велике і м’язисте, очі примружені. Він без головного убору, волосся поріділе, гладко зачесане [178].

Частиною колекції скульптурних портретів є постаті історичних діячів: Івана Ґонти роботи П. Кулика, Северина Наливайка – В. Голофаєва, Нестора Морозенка роботи І. Козлика, Симона Петлюри – М. Паращука та ін.

Збірка портретів історичних постатей і відомих діячів культури представлена також роботами І. Мердака «Нестор Літописець» (1976 р.) (Іл. 2.2.35), Д. Кравича «Данило Галицький» (1982 р.), П. Кулика «Леся Українка», В. Одрехівського «Крушельницька» (1981 р.).

Сюди належать образи видатних діячів української культури: портрети Соломії Крушельницької роботи Л. Біганича (1973 р.), Олеся Курбаса (1987 р.) та Миколи Костенка (1990 р.) роботи І. Козлика, Анатолія Боровського роботи В. Садовника (1979 р.), Катерини Рубчакової-Коссак роботи Д. Стецька, бюст Івана Яковича Горбачевського – академіка АН УРСР, українського біохіміка, уродженця Тернопільщини – роботи Михайла Бринського (1934 р.), скульптурний портрет академіка АН УРСР Костянтина Скрябіна роботи М. Олексієнка (1977 р.).

Скульптурний портрет Івана Горбачевського М. Бринський виконав прижиттєво (1934 р.). Бюст був виготовлений до 80-річчя з дня народження І. Горбачевського. Його до музею передав А. Балицький – уродженець с. Звиняче Чортківського району, який викладав у Празькому університеті, особисто знав Івана Яковича, той і подарував йому свій бюст. Зберігся акт прийому від 1980 року.

Барельєфний портрет С. Крушельницької Л. Біганич виконав 1973 року. У правій частині півколом напис: «1873 – 1973 рр. С. Крушельницька». Роботу подарував автор 1980 року [243].

Також у збірці представлені портрети людей робітничих професій, адже така тематика особливо заохочувалася в радянський час: скульптурний портрет столяра Іллі Керика роботи В. Голофаєва (робота закуплена в дружини М. Голофаєвої), скульптурний портрет Заслуженої вчительки УРСР Антоніни Суд-Злочевської роботи В. Садовника (1978 р.), бригадира Тернопільського

комбайнового заводу Б. Чайковського роботи І. Мулярчука, гончара Володимира Бакусевича роботи Я. Мотики (1980 р.

Ще однією тенденцією скульптури радянського часу є зображення передовиків промисловості, колгоспниць, що відповідало завданням соцреалістичного мистецтва та тогочасної комуністичної пропаганди. До збірки скульптурних творів такого плану належать портрети Героїв Радянського Союзу: об'ємна портретна композиція «Партизанські розвідниці Таня Большесольська та Фаїна Пивоварова» роботи В. Садовника (1974 р.); твори І. Козлика: Погруддя Героя Радянського Союзу Віктора Чалдаєва, який загинув при визволенні Тернопільщини в 1944 році (1980 р.), погруддя Григорія Шостацького (1981 р.), Петра Бабія (1980 р.), погруддя радянського військового діяча Семена Тимошенка роботи Володимира Луцака (1981 р.); Героїв Соціалістичної Праці Михайлини Гошуляк авторства Ярослава Голеця (1965 р.) (робота закуплена в автора в жовтні 1978 року) [243], Ірини Скоропад роботи Володимира Голофаєва (1974 – 75 рр.), Юстини Лендюк роботи Миколи Невеселого (1982 р.), Ганни Кошової роботи Івана Кавалерідзе (1947 р.).

Чільне місце в збірці скульптури ТОКМ займає Шевченківська тематика, яка представлена роботами: портрети Тараса Григоровича роботи Г. Кальченко, Барельєф Т. Шевченка (погруддя) виготовлений місцевим самодіяльним майстром с. Конюхи Козівського району, Б. Рудого (1989 р.), погруддя Шевченка П. Верни із дерева (1921 р.), В. Одрехівського (1988 р.) (Іл. 2.2.36), Григорія Каня; тематичні композиції до Шевченківських творів: Дмитро Пилип'як «Катерина» (1988 р.), Олександр Маляр «Перебендя», В. Одрехівський «Катерина», Володимир Лупійчук «Орач», «Варнак» (Іл. 2.2.37), І. Мулярчук «Варнак» (1989 р.), «Ярема» (1989 р.), «Невольник» (1989 р.), Богдан Сєров декоративна скульптурка «Шевченко», А. Куйбіда плакетка «Шевченко» (1989 р.), Олександр Маляр – плакетка «Шевченко», І. Козлик – модель пам'ятника Шевченку.

Погруддя Т. Шевченка (див. Іл. 2.2.36) В. Одрехівського знаходиться на фігурній підставці (усічені піраміди з восьмикутною основою) з різьбленими

смугами. Т. Шевченко зображений у каракулевій шапці. Верхній одяг із хутряним коміром, під ним – сюртук і сорочка з галстуком. На підставці, нижче погруддя, вирізьблений напис: «Шевченко». Починаючи із спини та на правому боці скульптури вирізьблений напис (6 рядків): «П. Карпині подарунок власної праці П. Верна. 1921.11.IV» [31]. Скульптуру закупила дирекція музею.

Колекція тематичної скульптури репрезентує роботи, що відображають вітчизняну історію та культуру: І. Мердака «Ярослав Мудрий», «Князь Василько Теребовлянський» (1984 р.) (Іл. 2.2.38), «На офіру», В. Калінкін «Народ – воїн за землю руську» (1982 р.), барельєф «Дума» П. Кулика (), «Галушка» Володимира Прохорова (1979 р.), Зеновій Каспрук «Материнство» (1986 р.), Олександра Молінська-Слободюк горельєф «Дочка Прометея» (1981 р.), керамічна композиція «Маскарони за львівськими мотивами» (1987 р.). Не міг оминути музей і тематику Другої світової війни, відтворення буднів радянського часу, що тенденційно представляють події, актуальні у свій час: «На трудовому фронті» (1968 р.) Євгена Куцярського, «За Батьківщину» (1968 р.), Лідії Твердянської «Хай завжди буде сонце» (1965 р.), Макара Вронського скульптурна група «Григорій Котовський» (1977 р.), В. Садовника «Роботящим умам, роботящим рукам народна хвала» (1975 р.), Володимира Прохорова «БАМ» (1977 р.), «Болгарка» (1980 р.), В. Одрехівського «Ленін в Галичині» (1982 р.), Петро Петренко «Навіки разом», Олександра Молінська-Слободюк горельєф «Перший комуністичний суботник у Львові, 1939 р.» (1987 р.), Т. Добож «Защитники Ленинграда».

Декоративна скульптура в колекції музею представлена такими роботами, як статуетка В. Трегубової «Мати» (1978 р.), В. Сєрова «Тарас Григорович Шевченко» (1972 р.), декоративні скульптурки «нецке» Юрія Шаманського «Двірник» (1991 р.), «Гном» (1991 р.), (1997 р.) тощо.

Колекція плакеток, медальйонів і медалей сформована в основному роботами польських скульпторів: Е. Ярнушкевич плакетка «Загиблим двадцятилітнім», С. Сікора медаль «Арена» (1960-ті рр.), Ю. Стасинськи медаль пам’ятна «Епітафія на смерть дитини» (1967 р.), Ф. Хабзис медаль

пам’ятна «PABLO PIKASSO» (1966 р.), Е. Майковский плакетки «Турнір в замку» (1968 р.), «BITWA POD LEGNICA» («Битва под Легницей») (1965 р.), В. Мульднер-Нецковські плакетка «WARSZAWA 1945 – WARSZAWA 1970», Єва Ольшевська-Борис «Медаль» як предмет вручення премії для виставки скульптури молодих авторів у Кракові (1969 р.). Серед українських митців представлені роботи Дмитра Пилип’яка – настінний медальйон «Тарас Шевченко» (1988 р.), А. Куйбіди – плакетка настінна (медальйон) «Т. Шевченко» (1988 р.), Олександра Маляра – плакетка «Т. Шевченко» (1989 р.).

Сакральна скульптура з фондів ТОКМ містить роботи: скульптура Д. Білинського «Ісус Христос» (кін. XIX ст.), «Богородиця» (поч. XX ст.), невідомого автора «Святий Павло» (XVIII ст.), «Матір Божа» (XVIII ст.), «Ангел» (XVIII ст.), «Єпископ» (XVIII ст.), «Фігура путті» (XVIII ст.).

У ТОКМ зберігаються колекції тернопільських скульпторів: І. Мердака (5 од.), В. Садовника (9 од.), І. Козлика (27 од.), І. Мулярчук (6 од.), Ю. Шаманського (8 од.), львівських: В. Одрехівського (8 од.), П. Кулика (5 од.), О. Молінської-Слободюк (7 од.), а також шість експонатів польських скульпторів [220].

У збірку творів І. Козлика з ТОКМ входять: рельєфний портрет корсунського полковника козацького війська Нестора Морозенка (загинув під Збаражем у 1649 р.) (1985 р.). Погруддя М. Л. Протасовича – воїна-інтернаціоналіста, який загинув в Афганістані (1988 р.). Барельєф-погруддя «Маркіян Шашкевич» (1989 р.), барельєф скульптурний портрет режисера, драматичного актора Олександра Степановича Курбаса – народного артиста України (1990 р.). Барельєф поета-демократа «Маркіян Шашкевич» (1987 р.) – гіпсовий відлив для меморіальної дошки М. Шашкевичу в Бережанах; погрудний портрет Маркіяна Шашкевича. Погруддя Героя Радянського Союзу В. Чалдаєва, який загинув при визволенні Тернопільщини в 1944 р. (1980 р.).

Скульптура І. Мердака «Іван Вишенський» (див. Іл. 2.2.33) (1974 – 75 рр.) – погрудне зображення, що складається з двох частин – власне зі скульптури

(передня частина) та стовбур дерева (задня частина). Саме з неї виготовлена скульптура. Зображено голову чоловіка з великою бородою та вусами, що опускаються на груди. Закуплено в автора 1976 року. Скульптура «Нестор Літописець» І. Мердака (див. Іл. 2.2.35) виконана в повний зріст. Зображено літописця у довгому одязі. У правій, зігнутій у лікті й покладеній на груди руці Нестор тримає гусяче перо. Голова дещо схилена вперед, погляд спрямований під ноги, де алегорично у вигляді скупчення корінців зображено ту історію писемного джерела, з якого літописець черпав описані в його творах факти. Скульптура затонована в темно-коричневий колір [243]. Робота закуплена в автора в грудні 1979 року.

Твори В. Садовника: «Антоніна Тарасівна Суд-Злочевська» заслужена вчителька УРСР (1950 р.) – зображена погрудно. Одягнена в сукню, волосся гладко зачесане і заплетене в косу. Закуплено в автора в грудні 1978 р.; «Погруддя Бобровського Анатолія Вікторовича» – народного артиста УРСР – виконане Садовником в 1979 році, закуплено в автора в 1981 році.

Колекція творів І. Мулярчука представлена творами: «Варнак», «Ярема», «Невільник» (1989 р.), «Неандерталець» (1981 р.), «Воїн бронзової доби» (реконструкція військового спорядження) (1982 р.). Твір «Варнак» виготовлений до 175-річчя від дня народження Т. Шевченка (за однойменною поемою). Варнак зображений із ножем у руці й рушницею на плечі; на голові в нього висока шапка; одягнений у кирею, шаровари, на ногах постоли, обличчя молоде й рішуче; з-під шапки виглядає довге волосся [268].

Колекція робіт Ю. Шаманського репрезентована творами: «Двірник» (1991 р.), «Декоративна скульптура» (зображення гномика) (1997 р.), «Гуцул з торбою» (1991 р.), «З лісу…» (1991 р.), «Гуцул з люлькою» (1991 р.), «Залицяльник» (1991 р.). Останні три роботи зображають гуцула в різних позах, а саме з торбою, з кошиком, із квіткою. Усі роботи закуплені в автора.

Колекція творів В. Одрехівського представлена вісьмома творами. Погруддя В. Стефаника виконане 1981 року. Письменник зображений приблизно в 40-літньому віці, у піджаку, сорочці й галстуці. Чуб розвіюється

спереду, борода «на клин», погляд зосереджений. Робота закуплена в автора 1981 року. Скульптурний портрет І. Франка виконаний 1981 року. Поет зображений приблизно 40-літнім, у вишитій сорочці й піджаку. Підкреслено невеликі залисини, ледь закручені вверх вуса, погляд вдумливий. Твір придбали у автора в 1981 році [243].

П. Кулик створив скульптурний погрудний портрет-барельєф письменника В. Гжицького в 1973 році. Прозаїк зображений поверненим правим плечем уперед, з правильними рисами обличчя, високим чолом. Без головного убору. Письменник дивится кудись у далечінь, спираючись підборіддям на кисть лівої руки, зігнутої в пальцях.

На барельєфі «Іван Гонта» зображено одного з керівників гайдамацького руху на Правобережній Україні в другій половині XVIII ст. – соратника ватажка цього руху Максима Залізняка – І. Гонту. Він одягнений у широкі запорізькі шаровари, кожух, на ногах у нього – чоботи, на голові смушева шапка. Риси обличчя подані правильними. Має довгі вуса. Сидить на землі по-турецьки, повернений лівим боком до глядача. У руках у І. Гонти – кобза. Робота подарована автором музею в 1980 році.

Видатну українську поетесу Лесю Українку П. Кулик зобразив у повний зріст, голова повернена вправо. Одягнена в довгу сукню, оздоблену біля шиї та на рукавах національним орнаментом. На грудях – дві низки намиста. Права рука стиснута в кулак, ліва – відкрита долонею до глядача. Обличчя мужнє, вольове, у суворій задумі. Волосся зачесане гладко на проділ посередині, ззаду зав’язане й вільно спадає з лівого плеча нижче пояса. Робота закуплена в автора 1980 року.

Збірка творів О. Молінської-Слободюк представлена творами: керамічною композицією «Маскарони за львівськими мотивами» (1987 р.), горельєфом «Дочка Прометея» (1981 р.) та ін.

Варто виділити колекцію дерев’яної скульптури майстрів Тернопільщини. Переважно це твори анімалістичного жанру, також присутні антропоморфні та сакральні роботи [269].

Скульптор Дмитро Білинський (1875 – 1941 рр.), уродженець села Колиндяни Чортківського району. У фондах ТОКМ зберігаються його твори, виконані в основному в 1930-их рр.: «Хлопчик», «Собака», «Цар Давид», «Фігура Матері Божої», «Фігура Ісуса Христа».

Уродженець Полтавщини Микола Бездільний (1923 – 1980 рр.), заслужений майстер народної творчості (1973 р.) з 1950-их рр. проживав у м. Бережани. Його твори, що зберігаються у фондах ТОКМ, відносяться до так званого «сувенірного типу продукції» (дерево, точення, лак): «Гуцул з глечиком», «Півень», «Ведмідь з глечиком» та ін, колекція налічує 16 експонатів.

Вартісними з мистецької точки зору є жанрові скульптури «Лемко з ягням» (1940-і рр.) Онуфрія Сухорського (1917 – 1969 рр.), переселенця з Польщі, який проживав у с. Золотники колишнього Теребовлянського району, «Садок вишневий коло хати» (1980 р.) Дмитра Мимрика уродженця с. Говилів Теребовлянського району, монаха Унівського монастиря, та анімалістичний мотив «Лось» Євгена Куцярського, з містечка Кути-Товсте колишнього Гусятинського району.

Сюди входять також скульптури народних майстрів В. Лупійчука, І. Мердака, І. Мулярчука, Д. Пилип’яка, В. Голофаєва, В. Садовника, І. Козлика тощо [220; 243].

Музейна збірка «Живопис» ТОКМ об’єднує низку пейзажів, натюрмортів, портретів, зокрема портретів графа Потоцького, колекцію малярських робіт сакральної тематики, збірку ікон. Налічується 1 359 полотен живопису, які складаються з приватних збірок портретів Кудринсцького й Поморянського замків графів Козєбродських, Потоцьких, робіт європейських майстрів пензля XVII – XVIII ст. та українських малярів XIX – XXI ст.

Збірка портретів у ТОКМ складається з творів різних періодів, починаючи з XVII до поч. XXI ст. Це роботи як відомих, маловідомих і невідомих авторів. Тут представлені картини невідомих майстрів кін. XVIII – поч. XIX ст., що походять із родового замку власників с. Кудринці (галерея

живописних портретів графів Станіслава Фабіана й Гедеона Борхів, портрети княгині Елеонори Кароліни Коттлер та Єпископа Ревельського, барона Симеона Ромуальда), а також живописні портрети австрійської імператриці Марії Терези (Іл. 2.2.39), польського короля Августа ІІ із родового замку з Поморян на Львівщині [47, с. 43 – 44].

Живописний портрет XVII ст. представлений роботою невідомого автора «Коронований гетьман Речі Посполитої М. Потоцький» (1666).

Живопис XVIII ст. у фондах ТОКМ презентують портрети відомих історичних постатей: «Портрет Стефана Чернецького» невідомого автора, «Портрет чоловічий» невідомого автора, «Портрет Теклі із Замойських», портрети родини Потоцьких: «Портрет Станіслава Потоцького» (70-ті рр. XVIII ст.), «Портрет Івана Потоцького», «Портрет Потоцького», «Портрет М. Потоцького», «Портрет А. Потоцького».

Багато родинних портретів магнатів Потоцьких до музею надійшло з родинного замку Потоцького в с. Поморяни Золочівського району Львівської області. Серед них зображення Миколи Потоцького авторства Якова (Ісихія) Головацького (XVIII ст.). Фігура зображена у повний зріст. У правій руці затиснута булава, що оздоблена коштовностями. Ліва рука оперта на бедрі, опоясаному тугим поясом. На фоні проглядаються емблеми – щит із католицьким хрестом, шапка (зліва) з оздобою та пером, драперія (у вигляді оксамитової порт'єри). Фігуру воєводи подано на тлі червоної оксамитової драперії, зліва дещо виступає колона. Зображений стоїть, широко розставивши ноги. Одягнений у довгий кунтуш з дорогої тканини, підперезаний поясом. На грудях у нього два хрести – військові нагороди. Обличчя продовгувате, підборіддя обвисле, довгі вуса закручені вверх [109]. Також живописні портрети Андрія, Івана (XVIII ст.) та Станіслава Потоцьких (70-ті рр. XVIII ст.), роботи невідомих майстрів пензля. Ці картини знайшли в замку Потоцьких у Поморянах в 1939 році та передали музею, як і два інші портрети: полковника Козебродського митця Йозефа Похвальського (1919 р.), а також зображення Марії-Терезії невідомого художника (див. Іл. 2.2.39). Ергерцогиню та австрійську

королеву Угорщини й Чехії, імператрицю «Священної Римської імперії» з династії Габсбургів [142]. Марію-Терезію зображено попоясно, лівим боком до глядача, вона одягнена в темну сукню з глибоким декольте. Рукави до ліктя, оздоблені широкими рюшами. На лівому боці грудей – кокарда з хрестом. З правого боку від Марії-Терезії – «корона св. Степана». Її обличчя кругле, повне, погляд звернений вліво. На голову одягнена чорна прозора накидка, що зав'язується на підборідді й вільно спадає на груди. Робота надійшла з Поморянської картинної галереї. Портрет «Король Ягайло» польського художника Лушукавича (1863 р.) [109]. Також передано з замку Потоцьких в с. Поморяни Золочівського району.

Частина малярських творів до музею надійшла із замку Козебродських у с. Куринці Борщівського району. Серед них портрет Агенора Голуховського невідомого художника [191]. А. Голуховський зображений попоясно, обличчям до глядача. Одягнений у сірий костюм з чорним коміром і білу гаптовану сорочку зі стоячим комірцем. На ліву руку покладено коричневий одяг, який він притримує правою рукою. Обличчя продовгувате, чоло високе, довгий із горбинкою ніс, ямка на бороді, очі голубі, волосся темнорусе, зачесане назад. Виконаний портрет на коричневому тлі. Інші твори з цієї колекції невідомих майстрів пензля: жіночий портрет «Текля із Замойських» (др. пол. XVIII ст.), портрет «Княжна Софія Гедройц Матушевська» XIX ст., портрет Матильди Борх, портрет магната Стефана Чернецького (XVIII ст.), портрет Станіслава Борха, портрет Фабіана Борха, портрет Гедеона Борха, портрет Елеонори Кетлер (XIX ст.), портрет Вінсента Голуховського, портрет «Зигмунд III». У цій же групі є жанрова картина «Вечірнє читання» роботи невідомого художника, яку знайшли 1948 року в Кудринцях у палаці Козібродських 1948 р.

Чоловічий портрет невідомого художника передав Заліщицький музей. Чоловік зображений погрудно, обличчям до глядача. Одягнений у темний одяг, прикрашений великим білим мереживним комірцем. З-під правої половинки комірця звисає на груди золотий ланцюжок, на якому підвішена за вушко фігурка барана. Кінець ланцюжка, що закінчується коштовним каменем і

маленькою короною, прикріплений разом із чорним бантом до лівої половини комірця. Обличчя кругле, великий ніс, повне підборіддя, вуса підкручені вверх, низьке чоло, волосся довге хвилясте. На голові – маленький темний берет. Портрет виконаний на темно-коричневому фоні. Час віднайдення – 1948 рік [109].

Заліщицьким музеєм також передано в ТОКМ твори: живописні портрети «Міхаіл Корибут Вишневецький» авторства Р. Короца; відомого польського поета В. Поля роботи польського художника Т. Тировича (1848 р.); Ангели Голуховської невідомого автора. Час знаходження робіт – 1948 рік. Також живописний портрет Борковської невідомого художника, який знайшли в Тернополі 1948 року.

Малярство XIX ст. представлене творами Т. Тирович «Портрет В. Поля» (1848 р.), автора невідомого «Портрет кн. Софії Гер. Манушевської», «Син Миколи Ієроніма з Гронова із Синявських». Портрет Августа II (XIX ст.) роботи невідомого польського художниканадійшов із замку Потоцьких с. Поморяни Золочівського району Львівської області. Жіночий портрет невідомого художника (19.III.1844 р.) передано із замку Козебродських у с. Кудринці Борщівського району [305].

Є в ТОКМ портрети др. пол. XIX ст. роботи невідомих майстрів: «Портрет Йосифа Перля» (1882 р.) та «Портрет молодого чоловіка» [Інв.к. ТОКМЖ 595]. Їх також передано 1948 року із замку Козебродських у с. Кудринці Борщівського району.

У живописних портретах XX ст. зображені переважно історичні постаті, культурно-мистецькі діячі. Картина Д. Стецька «Вишневецький Дмитро Іванович (Байда)» (1982 р.) [260], героїв визвольної війни українського народу (1648 – 1654 рр.): Максима Кривоноса (1981 р.), козацького полковника Морозенка (1981), Івана Богуна авторства художника А. Власова, та гетьмана Б. Хмельницького Данила Нечая, портрет Михайла Кутузова (1981 р.) митця С. Давидова. Роботи замовлені в авторів у Київському творчо-виробничому об’єднанні «Художник». До збірки історичних портретів відносимо портрет

Івана Гонти (1982 р.) та портрет Максима Залізняка (1982 р.) художник – Генрієта Левицька. Вартісним є «Портрет князя Федора Даниловича Острозького» (1981 р.) пензля В. Манастирського.

Чимало в збірках ТОКМ займають актуальні свого часу роботи, на яких зображені цар Петро І (1981 р.) художниці – Генрієти Левицької, «Портрет Фрідріха Енгельса» (1982 р.) (авт. Павло Сингаївський), «Карл Маркс» (1982 р.) (авт. Володимир Скосаренко), Стефанія Кошель – ланкова одного з колгоспів Струсівсьського району (тепер с. Лошнів Теребовлянського району) (авт. Ігор Бортник), портрети трудівниць В. Давидович (1984 р.), Марії Сопель (1984 р.) (авт.Юрій Чумак), Ганни Довгань (1984 р.) (авт. Сергій Львов), які придбано через художньо виробничі майстерні Художнього фонду. Портрети генерала Сидора Ковпака, партійного й державного діяча Володимира Затонського (1959 р.) роботи невідомих живописців, які дають уявлення про розвиток образотворчого мистецтва в період тоталітаризму. Такі й подібні твори можна експонувати як приклад негативних явищ у житті українців, як показник «насильницького» впливу та нереалізованих ідей митців того часу.

Колекція пейзажних творів ТОКМ налічує близько 450 експонатів. Найбільша кількість таких робіт появилася в музеї протягом 1960 – 80-их рр. Живописні картини відображають пори року, пейзажі міст і сіл України, історичні пам’ятки, побутові сцени тощо.

Зауважимо, що твори кін. XIX – поч. XX ст. представлені спорадично, до них належать малярські полотна невідомих авторів «Краєвид» (кін. XIX – поч. XX ст.), «Рибаки» (кін. XIX ст.).

Значно чисельнішою є колекція картин, датованих другою половиною XX ст. Це в основному пейзажі із зображенням пір року, міські й сільські пейзажі М. Бездільний «Збручанський край» (1979 р.), «Гірська ріка» (1978 р.), «Весняний ранок» (1980 р.); М. Глущенко «Чудовий Дніпро» (1976 р.) «Східний Крим» (1967 р.). «Гурзуф» (1974 р.); С. Львов «Зима в селі» (1987 р.), «Березовицький млин» (1971 р.); М. Максименко «Осінь» (1981 р.); Я. Мікульський «Місячний пейзаж» (1904 р.); В. Непийпиво «Лани під Києвом»

(1975 р.), «Осінь» (1981 р.); С. Нечай «Тепла зима» (1988 р.); П. Обаль «Рахівська зима» (1969 р.); М. Субчак «Зимовий день» (1969 р.); А. Ткаченко «Літо» (1965 р.); З. Флінта «Дорога до мого села» (1982 р.); Г. Чернявський «Жигулі. Бакилова галявина» (1969 р.); А. Чичкан «Сибірський пейзаж» (1976 р.); О. Шатківський «Дерева взимі» (1976 р.), «Золота осінь» (1968 р.); І. Шендирей «Забайкальський мотив» (60-ті рр.); С. Шишко «Вечірня зоря» (1981 р.), «Дніпро восени» (1979 р.); К. Шурупов «Осінній день» (1979 р.); В. Ященко «З Тарасової гори» (1977 р.). Окремі твори, зокрема, картина-етюд «Бурштинська ДРЕС» (1969 р). Григорія Смольського, «Бучацький водоспад» (1985 р.), «Ранок у Кременецьких горах» (1986 р.), «Повіяло весною» (1983 р.) Парфенія Барболюка «Три верби» (1969 р.) Андрія Петрика, «Яблуневий цвіт» (1936 р.) Петра Обаля, «Лани під Києвом» (1975 р.), «Осінь» (1981 р.) Василя Непийпива передано до музею наказом Управління культури фондів, дирекцією художніх виставок УРСР. Малярський твір П. Обаля «Золоте Поділля» (1931 р.), експонувався на виставці у Львові ще 1938року, де одержала першу нагороду і грошову премію – 200 злотих. Твір виконаний у голубувато-білих та яскравих коричневато-оранжево-жовтих кольорових кольорах. На ньому зображено стилізовані смуги поля, які сходяться до невисокої гори. Голубе небо в хмарах. У правому нижньому кутку авторський напис: «П. Обаль» [109]. Митці у своїх творах прагнули зобразити красу природи, рідного краю.

Варто виділити колекцію творів Івана Хворостецького (Іл. 2.2.40 – 2.2.41) (1888 – 1958 рр.). Окремі з них подаровані дружиною художника в січні 1969 р., частина закуплена в неї в 1969 році а, низка передана Дирекцією художніх виставок Києва 8 лютого 1871 р. Сюди входять пейзажі Почаєва й Почаївської лаври «Галерея Почаївської лаври» (1955 р.), (1951 р.) написані на основі матеріалів, зібраних у Почаєві. «Почаївський етюд» (1950 р.); «Етюд Почаїв» (1951 р.); «Зима в Почаєві» (1954 р.), «Почаївські далі» (1955 р.), «Старий будинок у Почаєві» (1948 р.); «Почаївський пейзаж» (1957 р.), (1958 р.), «Куточок Почаєва» (1951 р.), «Почаївська школа» (1957 р.), «Почаївська лавра» (1952 р.). Остання картина виконана в сіро-голубому колориті, лавра зображена

художником взимку, на передньому плані – Успенський собор, справа видніється Троїцька церква. У своїх пейзажних творах автор передає красу природи в різні пори року «Дорога в ліс» (1958 р.), «Калина» (1958 р.); «Двір колгоспу» (1952 р.); «Річка Ірпінь весною» (1958 р.), «Ліс зимою» (1952 р.), «Озеро» (1956 р.), «Зима» (1955 р.), «Зима» (1958 р.), «Початок весни» (1947 р.), «Кременецькі гори» (1955 р.), «Тернопільський парк» (1955 р.), «Бухта Ялти»; «Камінь в морі» (1955 р.); «Берег моря» (1954 р.), «Камінь» (1953 р.), «Гриби» (1958 р.), «Колгоспний сад» (1958 р.), «Яблуні цвітуть» (1955 р.), «Черешні цвітуть» (1952 р.); «Став у Пущі» (1956 р.), «Пасіка» (1958 р.), «Гурзуф» (1953 р.), «Зима» (1950 р), «Зимова дорога» (1952 р.), «Золота осінь» (1952 р.); «Артек» (Крим) (1954 р.). Роботи художника насичені любов'ю до природи. З однієї сторони – легкі кольори з іншого – дещо більше насичені, у творах поєднується спокій моря та велич гір.

Картини побутового жанру І. Хворостецького також є частиною фондів ТОКМ: «Колгоспна ферма» (1955 р.), «Косарі» (1946 р.), «Колгоспний двір», «На току» (1957 р.), «Колгоспна скирта» (1957 р.), «Копиці» (1958 р.), «Збирання сіна» (1957 р.); «Молотьба в колгоспі» (1950 р.); «Прачки» (1949 р.), картини «Березень» (1950 р.), «Упаковування яблук» (1957 р.) написані в м. Почаїв. Картини «Море», «Хвилі Гурзуфа» (1952 р.), «Камені» (1953 р.) Іван Хворостецький написав у Гурзуфі; картини «Зима» (1950-ті рр.), «Ірпінська заплава» (1958 р.) (див. іл. 2.2.40) написані в м. Ірпінь Київської обл. Митцю було легко зображати буденність, працю, що він із любов'ю відтворював, адже там минуло його дитинство.

Тематичні картини з фондів ТОКМ розкривають різноманітні сторони життя – це й студентське, творче життя, весілля, і буденність. Цікавими є ілюстрації до літературних творів. «В майстерні» (1976 – 1977 рр.) автор В'ячеслав Токарев; живописна картина «Гуцульське весілля» (1971 р.) Вадима Одайника, яку передала Дирекція художніх виставок Міністерства культури УРСР; «Череда» (1964 р.), Олекси Шатківського, де автор відтворив побутову сцену карпатського села: вигін череди корів на пасовище; живописна картина

«Студентська молодь» (1972 р.) Охріма Кравченка; робота «Залишити свій слід» (1986 р.) художника Богдана Ткачика.

Малярські твори 1953 року Олени Кульчицької є ілюстраціями до повісті Миколи Гоголя «Тарас Бульба»: «Повернення з бурси», «Подорож на Січ», «Зрада Андрія», «Зрадника спіймано», «Розплата», «За честь і волю». У цих творах мисткиня знаходить цікаві сюжетні й образні рішення, своєрідно відображає «дух часу» на кожному полотні, також виразно простежується професійне освоєння технічними особливостями малярства, із характерним для мисткині імпресіоністичним колоритом. Це дозволяє віднести твори Олени Кульчицької із колекції музею до вартісних зразків національного образотворчого мистецтва середини ХХ століття.

Цінними є картини, на яких зображені мотиви історичних архітектурних пам'яток, приміром В. Сидорука «Кременецька фортеця» (1960-ті рр.), «Почаївська Лавра» (1982 р.), Микола Бездільний «Кременець. Вид на Бону», Богдан Романюк «Кременець» (1984 р.), «Фортеця в Кам'янці-Подільському» (1976 р.), Ярослав Крук «Пшениця колоситься. Вид на «Рай»» (1966 р.) (остання робота придбана в автора під час експонування творів на персональній виставці в краєзнавчому музеї). Перелік картин продовжують «Скала-Подільська. Руїни фортеці XIV ст.» (1962 р.) Степана Данилишина [279, с. 130 – 131], «Теребовлянський краєвид» (1960 р.), «Прийшла осінь» (1974 р.) Мар'яна Субчака, «Львівський мотив» (поч. ХХ ст.), етюд «Підзамче» (1978 р.) Івана Завадовського. «Гідропарк» Тамари Удіної (1984 р.), «Парк Т. Шевченка у Тернополі», І. Хворостецького, «Палац в Поморянах» (кін. XIX – поч. ХХ ст.), невідомого автора.

ТОКМ володіє значною колекцією творів на історичну тематику художників другої пол. ХХ ст: Ярослави Музики «Кременецька легенда» (1971 р.); Володимира Скосаренка «Наливайко в Теребовлі» (1966 р.); Григорія Смольського «Пан Злотницький: «Бери гроші, даруй життя», Довбуш: «Не по гроші, а по твою душу прийшов, щоб ти більше не мучив людей»», на картині зображено як на передньому плані посеред кімнати стоїть навколішки поміщик

(пан Злотницький із Борщова), біля нього мішок, з якого сипляться монети (гроші). Поруч стоїть із топірцем у руках Довбуш. Він у традиційному гуцульському одязі. За ним ряд опришків. Справа від глядача стоїть, заклавши руки, пані [109].

Історичні полотна Семена Грузберга «Загибель полковника Морозенка під Збаражем 1649 р.» (Іл. 2.2.42), Маріона Ілку «Переправа «Іскри» через Тернопільщину», Віктора Савіна «Богдан Хмельницький під Збаражем» закуплені Міністерством культури УРСР для ТОКМ. Вартісними з мистецької точки зору є також картини Антона Манастирського «Богдан Хмельницький» (1954 р.), «Козак» (1934 р.) («Запорожець») та Казимира Сікорського «На меч – мечем» (1979 р.), «Чаклуни» (1979 р.), «Князь із дружиною» (1979 р.), «Балада про Карпатську Русь» (1982 р.) (Іл. 2.2.43) із серії «Легенда про Карпатську Русь». Такі полотна, майстерні за технікою виконання, в яких ведуться пошуки розмаїтих вдалих композиційних і колористичних вирішень зображуваних епізодів історії, передачі характерів історичних постатей, певна їхня героїзація, дають уявлення про розвиток історичного малярства на теренах Західної України в ретроспективі, починаючи із 1930-х і до 1980-х років.

Історичні пейзажі Олександра Герасимова зображують не тільки краєвиди Тернополя а й області: «Збараж. Виїзд із замку князів Збаразьких» (1915 р.), «Теребовля. Замок» (1916 р.) (Іл. 2.2.44) на передньому плані картини зображено руїни Теребовлянського замку на фоні вечірнього неба; ліворуч вздовж мурів замку в’ється стежечка; через арку (у центрі картини) видно річку, через яку прокладено місток [109], «Ніч у Зборові» (1916 р.), «Тернопіль. Ворота казарми» (1916 р.), «Тернопіль. Пам’ятник А.Міцкевичу» (1916 р.), «Ніч у Зборові» (1916 р.), «Тернопіль. Замок» (1916 р.), «Придорожній хрест в Галичині» (1916 р.), написані 1916 року під час Першої світової війни, показують її наслідки та руїни. Частина робіт закуплена Міністерством культури УРСР, частину придбано за його листом-рекомендацією в 1973 році [208]. Серед таких творів вартий уваги олійний етюд «Піцунда. Храм XII століття» (1973 р.) Григорія Смольського. У центрі картини культова споруда з

однією банею, під якою ряд ракоподібних гнізд для дзвонів, під банею видно стіжковий дах. Храм зображено на фоні гори, на передньому плані – дерева [205].

У фондах ТОКМ знаходяться також чимало робіт, які були актуальними в радянський період як засоби пропаганди соціалістичного способу життя. Картини художника Андрія Ткаченка «Розправа польської каральної експедиції з населенням Підгаєцького повіту в 1930 р.» (1982 р.), Ігора Бортника «Розстріл мирного населення у Вишнівці» (інша назва картини «Заложники») (1984 р.); Парфенія Барболюка «Весна 45-го. Додому» (1984 р.), М. Яценка «Звільнений Київ» (1981 р.), Володимира Симоновича «Розстріл повсталих селян у селі Лядське в 1906 році», Мирона Федчини «Зустріч М. Хрущова у Тернополі» (грудень 1959 р.), Антона Гриба «Молодіжна ланка» (1981 р.), О. Шатківського «Молотьба» (1949 р.), Степана Нечая «Колгоспні жнива» (1982 р.), Віктора Адамкевича «Ланка двічі Героя Соціалістичної праці Є. Долинюк» (1960 р.). Доволі професійні за манерою виконання, нині такі картини можуть стати предметом дослідження специфіки мистецтва тоталітарного режиму. Втім, у деяких картинах можна побачити нетривіальне розкриття теми, цікаві композиційні та живописні пошуки, певне романтизування героїки воєнного періоду. Так, у тематичній картині «Дума про землю» (1968 р.) Миколи Бездільного відтворено 1920-ті роки, період громадянської війни. По центру композиції – сидить солдат у будьонівці, зеленій гімнастерці, червоних штанах, заправлених у чоботи. Правим плечем підтримує гвинтівку, обпершись на коліна, вільно склав руки. Він у задумі. Низький горизонт, ще більше возвеличує постать солдата [99]. Схожа за тематикою картина «Ніч на 15 квітня » (1984 р.) Григорія Миколишина.

Українських митців, зокрема й тернопільських, у різні періоди приваблював образ Тараса Шевченка. У полотнах, що зберігаються у колекції музею, кожен художник намагається своєрідно осмислити постать великого Кобзаря. Шевченківська тематика представлена в малярських творах Адольфа Константинопольського «Катерина» (1967 р.); Г. Миколишина «Т. Шевченко в

Кременці» (1980 р.) (Іл. 2.2.45), яку закупили в Олекси Шатківського «Шевченко їде до Почаєва» (1964 р.) [298]. У картині зображено приїзд до Почаєва в 1846 році Т. Шевченка. На передньому плані – бідні селянські хати під стріхою. Вузькою сільською вулицею, що на околиці Почаєва, на возі, запряженому двома кіньми (сивим і гнідим), їдуть двоє – візник і Т. Шевченко. Він оглядається на невеличку групу селян, з якими щойно розмовляв і котрі проводжають його поглядами. Серед них три жінки, маленька дівчинка, чоловік середніх літ й старий дідусь із палицею і в солом'яному брилі. Удалині, на пагорбі, величаво здіймається Почаївська Лавра. Картина виконана в зелено-рожевій кольоровій гамі [109]. Картину «Т. Шевченко та відомий негритянський актор-трагік Олридж» (60-ті рр. XX ст.) художник Маріон Золтанович Ілку подарував музеєві особисто. Копії Шевченкових творів авторства Григорія Миколишина «Т. Шевченко «Почаївська Лавра. Вид з півдня». 1846 р. Акварель». (1982 р.), «Т. Шевченко «Собор Почаївської Лаври. Внутрішній вигляд». Жовтень 1846 р.» (1982 р.), «Т. Шевченко «Почаївська лавра з заходу». Жовтень 1846 р.» (1982 р.), «Т. Шевченко «Вид на околиці з тераси Почаївської Лаври» Почаїв, жовтень, 1846 р.». Картини було виконано на замовлення музею. Живописний твір Богдана Романюка «Шляхами Тараса» (1984 р.) (м. Кременець) закуплено у автора під час персональної виставки в 1986 році. А також картини Михайла Николайчука «Братові Остапу від Т. Шевченка» (папір, акв.,1986 р.), Леоніда Іванова «Поховайте та вставайте» (м. Львів), Ігора Бортника «Т. Шевченко. Думи про Україну» (1983 р.). Отож, шевченківська тематика у творчості українських митців другої половини XX століття гідно представлена в колекції художнього музею.

У збірці живописних робіт також є натюрморти, декоративний живопис, живопис на склі. Серед них натюрморт «Седневські мотиви» (1984 р.) (С. Ковальчук), «Осінь» (1981 р.) (М. Максименко, м. Житомир), а також живописні картини на склі «Подільський мотив» (1972 р.), «По едельвейс» (1975 р.), авторами яких є Надія Кирилова, та декоративний розпис Антона Гриба «Липень на городі» (1985 р.).

Серед мистецьких робіт виділяється низка акварельних: «Моє дитинство» (1976 р.) (архітектора Богдана Білоуса), Акварель «Весна» (1976 р.) (автор Богдан Романюк), картина – подарунок автора обласному музею під час персональної виставки в картинній галереї (травень-липень 1986 р.); «Похмурий день» (1983 р.) (автор Михайло Нетриб'як), її закуплено з персональної виставки, яка експонувалася 1986 року в Картинній галереї ТОКМ; «Трагедія Молоткова» (1985 р.), «Трагедія біля кузні. Молотків», «Перший сніг. Вшанування», «Молотків звільнено» (1985 р.) (автор Григорій Миколишин) роботи відображають сумні події Другої світової війни в с. Молотків., твори закуплено в автора на обласній виставці.

Варто відзначити роботи, в яких зображено місто Тернопіль, що є цінним саме для ТОКМ: акварель «Тернопіль в руїнах» (1960-ті. р.) (художник В. Григель). На картині відтворено частину міста, зруйновані повністю будинки, повалені дерева, на вулиці танк [263]. «Вечірній Тернопіль» (1972 р.), «Будівництво залізниці в м. Тернополі» (1982 р.) виконана на замовлення в художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР (автор Григорій Миколишин). Картина Дмитра Шайнеги «Відбудова рідного міста» (1982 р.), де автор зобразив відбудову Тернополя після війни, виконана на замовлення музею. «Тернопіль перебудовується» (1979 р.) – акварель архітектора Михайла Нетриб'яка (Укркапоспроект). «Будівництво краєзнавчого музею в м. Тернопіль» (1978 р.) – акварель Б. Білоуса. «Тернопільська весна-82» (із серії «Мирний літопис») (1982 р.) робота Віктора Макарова. Такі твори варто експонувати на виставках, присвячених дню міста, іншим визначним датам, вони можуть слугувати документальними свідченнями розвитку міста, а також є важливими у краєзнавчому аспекті.

У колекції музею є кілька акварельних триптихів «Весняні ритми» і «Ритми села»: «Зима», «Поле засіяне», «Весна» (1986 р.) авторства Михайла Николайчука.

У музейній збірці серед малярських творів привертають увагу також роботи закордонних митців: Яцека Мальчевська «У засланні» (1900 р.) зі

с. Кудринці Борщівського р-ну; Войцеха Коссака «Баталія» (1929 р.) (Польща). Робота надійшла до музею зі збірок Потоцьких; художник Божемський «Портрет невідомого» (1931 р.). Інші твори, які передані з фондів ДХВ СХ Казахської РСР, – живописні картини «Дівчина в хустці» художника А. Школьного (1969 р.), «Молоді тваринники» художника С. Федянина (1977 р.), «Марево» художника А. Степанова (1967 р.), та Єревану – В. Мінасян «Джермунський пейзаж». Таким чином у музеї представлена хоч невелика, але вартісна колекція живопису іноземних митців ХХ століття, що може дати уявлення про розвиток цього виду мистецтва в окремих країнах.

Колекція малярських ікон ТОКМ на нині становить 103 одиниці, вона є різноманітна в тематично-сюжетному діапазоні й у мистецькому вирішенні. Хронологічно твори охоплюють XVII – XX ст. Велика частина ікон у групу «Живопис» надійшла у післяреволюційний період, після Другої світової війни. У цей час працівники музею здійснювали акції зі збереження художніх пам’яток, що залишилися в церквах, які були закриті внаслідок так званої активної боротьби з релігією. Радянська атеїстична система багато років планомірно знищувала все українське, наслідком цього є втрата великої кількості пам’яток нашої історії та культури. Зауважимо, що велика частина ікон не має зафіксованого місця походження [10].

У фондах ТОКМ зберігаються живописні ікони, виконані на дереві, металі, полотні, а також інші картини релігійної тематики. Зокрема, колекція ікон на дереві складається з мистецьких памяток XVII, XVIII, XIX, XX і поч. XXI століть. Найраніші музейні ікони датовані кін. XVII – поч. XVIII ст.: як наприклад, «Богоматір з дитям» (XVII) (Іл. 2.2.46), «Божа Матір Єрусалимська» невідомого автора з містечка Вишнівець Збаразького району.

Ікони XVIII століття (Іл. 2.2.47) представлені роботами невідомих авторів «Христос з Євангелієм» с. Чистилів Тернопільський район, «Святий Миколай» с. Богданівка Заліщицький район, «Різдво Богородиці» с. Богданівка Заліщицький район, «Воскресіння Христове» с. Біще Бережанський район, «Богородиця – Одигітрія із святими» м. Бережани, «Святий Онуфрій»

с. Скорики Підволочиський район, «Коронація Богородиці» с. Скорики Підволочиський район, «Христос – Вседержитель» м.Тернопіль, «Богородиця з немовлям» м. Миколаїв, «Господь Вседержитель» Росія. Ікона «Взбранній воєводі» (1748 р.) відображає, згідно вміщеного на ній написом, одне з релігійних чудес – врятування Богородицею Константинополя від турків – і є своєрідним свідченням появи в іконописі батальних мотивів, властивих світському малярству [55; 129]. Знайдено с. Сапогів Борщівського району, привіз львівський мистецтвознавець П. Жолтовський [111]. Ікона «Христос з Євангелієм» (XVIII ст.) дошка. Ікона «Богоматір з маленьким Христом» (др. пол. XVIII – поч. XIX ст.) – із церкви с. Чистилів Тернопільського району.

Низка ікон походить з іконостасу церкви в с. Богданівка Заліщицького району, зокрема «Св. Миколай» (XVIII ст.), «Богоматір з маленьким Христом» («Богоматір Одигітрія»), «Різдво Богородиці» (XVIII ст.), «Христос – Уседержитель» (XVIII ст.). Усі вони виконані на дереві. У цих творах простежуються впливи барокового малярства, а також виразні риси народного ікономалювання.

Цікаво, що ікони «Св. Великомученик Юрій Змієборець» (XVIII ст.), «Св. Миколай чудотворець» (XVIII ст.), «Дванадцять празників» (XVIII ст.), «Спас Вседержитель» (XVIII ст.) знайдені в Ольги Пиріг у м. Бежицьк Калінінської обл. (Росія). Пам’ятки музею продав онук жінки Володимир Міщенко з Тернополя [257]. Серед них особливий інтерес викликає пам’ятка «Дванадцять празників». На ній у чотирьох рядах у напрямку зліва направо в календарному порядку церковного року розміщені дванадцять празників [76]. Ікони «Св. Миколай» (XVIII ст.), та «Ісус Христос Благословляючий» (XVIII ст.) походять із церкви с. Ігровиця Тернопільського району. Ікона «Святий Онуфрій» (XVIII ст.), «Розп’яття» (XVIII ст.), «Трійця» (XVIII ст.) – із церкви с. Скорики Підволочиського району. Ікона невідомого автора «Святий Миколай» (кін. XVIII ст.) – із с. Віта Поштова Київської області. Кінець XVIII – початок XIX ст.: «Різдво» («Пастушок з вівцями»), «Святий Горгій» «Юрій – Змієборець» походять із Тернополя, «Богородиця Казанська з дитям» із Росії.

Ікона на дереві «Святий Іоанн – Хреститель» (кін. XVIII – поч. XIX ст.) із церкви села Саранчуки Бережанського району. Ікона на дереві «Богородиця Казанська з дитям (Ісусом)» вважається російською (кін. XVIII – поч. XIX ст.). Пам'ятку очевидно, вилучили в контрабандистів, оскільки музеєві передало Управління Міністерства внутрішніх справ у Тернопільській області [12] .

На іконі невідомого українського художника «Христос-Вседержитель» виконаній на дереві (кін. XVIII – поч. XIX ст.) зображено Христа в червоному гіматії, підперезаному коричневим поясом. Фігуру облягає синій мафорій. Ліва рука піднята в благословляючому жесті, у правій – куля, символ Землі, блакитного кольору з хрестом на полюсі. Фігура Христа розташована в три чверті повороту обличчя й торсу (порушення традиційного канону іконопису). Пам'ятка походить із с. Чистилів Тернопільського району. Час знаходження – 1977 – 1978 рік [259]. На іконі «Святий Микола» (кін. XVIII ст.) виконаній на дереві зображено святого, права рука якого піднята до рівня плеча, в лівій руці він тримає Книгу. Фон ікони у верхній частині орнаментований графічною рослинною композицією. Пам'ятку віднайдено 1978 року в с. Чистилів Тернопільського району [104].

Ікони на дереві кін. XVIII – поч. XIX ст. роботи народних майстрів «Христос-учитель» і «Богородиця» знайдено в с. Чистилів Тернопільського району. А твори XIX ст. не встановлених авторів «Невідомий святий» с. Богданівка Заліщицького району, «Казанська Богоматір» Росія, «Воскресіння Христове» м. Бережани, «Успіння Богородиці» с. Надорожнів Бережанського району, «Воскресіння» АР Крим, «Святий Миколай» м. Тернопіль, «Богородиця з немовлям» м. Миколаїв, «Богородиця Умиління» м.Бережани. Ікона «Богородиця з немовлям» (XIX ст.) знайдено в Тернополі. У м. Бережани віднайдено ікони «Богородиця з немовлям» (XIX ст.) та «Воскресіння Христове». Ікона «Св. Миколай» (XIX ст.) відшукано в с. Гиновичі Бережанського району Тернопільської облі. Ікона «Успіня Богородиці» (XIX ст.) знайдена в с. Надорожнів Бережанський р-н Тернопільська обл. Ікона

«Спас Вседержитель» (XIX ст.) с. Ігровиця Тернопільський район. Дерев'яна ікона «Воскресіння» (XIX ст.) написана професійним іконописцем з Криму.

Ікона на дереві «Діви непорочні» датована XIX ст. Композиція ікони поділена на два пояси. На верхньому зображено п'ять жіночих фігур у різноколірному вбранні. У руках жінки тримають чаші. Справа Христос тримає Хрест. Біля нього Цариця Небесна. У нижньому поясі п'ять жіночих фігур перед дверима Раю. Тло ікони сіро-коричневого кольору. Вона привезена П. Жолтовським з Монастириська. Час віднайдення 1967 – 1968 рр. [103].

До другої половини XIX ст. відносяться «Ісус Христос» невідомого автора, а також ікона на дереві «Зворушення» (Матір Божа з Ісусом Христом на руках) (1881 р.) із Наддніпрянської України. У центрі – постать Марії з дитиною на руках. Її щока притулена до голови Ісуса. Знайдено с. Віта Поштова Києво-Святинського району Київської обл. [130]. Ікона «Спас Вседержитель» (XIX ст.) із с. Ігровиця Тернопільський район (частково пошкоджена), «Свята Трійця» (кін. XIX – поч. XX ст.) невідомого автора, передана з Бережанського музею.

Ікона на дереві «Св. Николай-чудотворець і св. Симеон» (кін. XIX – поч. XX ст.) походить із Брянщина. Пам'ятки «Святий Юрій Змієборець» (XX ст.), «Свята Тетяна» (XX ст.), «Преподобний Сергій Радонєжський» (XX ст.) походять із церкви с.Ігровиця Тернопільського району. Кінцем XIX ст. датується ікона «Казанська Богоматір» (1891 р.) із Росії. Пам'ятку придбали у Є. Барова.

До періоду кінця XIX – початку XX ст. відносять ікони невідомих майстрів «Коронація Богородиці» з м. Бережани, «Святий Миколай Чудотворець і Святий Симеон» із Росії, «Деісусний чин» з м. Тернопіль. До початку XX ст. ікону «Святий Стефан» із цього міста працівниками МВС у підвалі будинку по вул. Князя Острозького та передали у фонди музею [234].

Малярські пам'ятки XX ст. представлені іконами невідомих авторів «Воздвиження Хреста Господнього» (із с. Тилявка Шумського району), «Свята

Тетяна», «Преподобний Сергій Радонежський» с. Ігровиця Тернопільського району.

Колекція музею поповнюється іконами, написаними на початку XXI ст: В. Шерстій «Богоматір Умиління» (2006 р.), «Богоматір-Одигітрія» (2006 р.), А. Чернець «Не ридай мене, мати» (2006 р.), «Богоматір» (2006 р.) та ін.

Колекція ікон на полотні охоплює період від XVI до XX ст. Найстарішим таким твором у фондах ТОКМ є «Ісус Христос і Богоматір» («Воскресіння») з Тернополя, пам'ятку відносять до XVI ст.

Ікона не встановленого митця із зображенням невідомого святого (полотно, XVII ст.) подає його правим боком у ¾ зросту на темно-коричневому фоні в білому підряснику й у чорній накидці. У лівій руці опертій на червоний столик – хрест із розпяттям. На зворотному боці – текст написаний польською: «Ця ікона належала Францішці Цельській з Глухівських – матері Маврикія Йозефа – бабі Удальрика Миколая – прабабі Ольги Козібродської, котру люблячий дідусь подарував на пам'ять Ядвізі – дочці Ольги і Людвіка Козібродських – дня 5-го травня 1860 р. у Вікні. Удальрик Миколай Цельський» [102].

Збірка ікон XVIII ст. представлена творами невідомих авторів. Малярську роботу «Воздвиження Чесного Хреста» невстановленого художника, «Христос-учитель», «Хрещення Ісуса Христа» знайдені 1979 року в Тернополі у Воздвиженській церкві. Ці твори було передано краєзнавчому музеєві працівниками архітектури м. Тернополя.

Ікони XIX ст. невідомих авторів «Покрова» м. Бережани, «Святий Дмитро» (сер. XIX ст.). «Свята Катерина» (XIX ст.) (1869 р.) з м. Заліщики Тернопільської області, також А. Кахановського «Святий Лазар» (1865 р.).

Кінець XIX – початок XX ст. представлений роботами невідомих авторів «Серафим жаріючим вугіллям очищає уста пророка Ісайї», ікони на полотні «Святий рівноапостольний князь Володимир» (кін. XIX – поч. XX ст.), ікона на полотні «Свята Варвара і Преподобний Іов ігумен Почаєвський» (кін. XIX – поч. XX ст.) знайдені у Збаразькому районі. Ікони на полотні «Св. Франциск

виганяє диявола з біснуватого» (XIX ст.); «Святий Франциск отримує від Господа вічне відпущення гріхів», «Св. Франциск відкидаючий султанські дари» (XIX ст.) знайдені у м. Збараж у костелі оо. Бернардинів. Початок XX ст. – ікона «Успіння Богородиці» Тернопільська область. Кінець XX ст. представляють твори: Я. Крук ікони «Ісус Христос» (1993 р.), «Божа Матір» («Богородиця Одигітрія») м. Бережани.

Живописні ікони на металі представлені двосторонніми іконами XIX ст. невідомих авторів: ікони-таблетки двосторонні «Преображення Господнє» і «Стрітення Господнє» (XIX ст.), «Собор архангела Михаїла» і «Богоявлення Господнє» (XIX ст.) знайдені в м. Тернопіль, «Введення в храм пресвятої Богородиці», «Святий Миколай» (1896 р. Москва), ікона з м. Тобольська Тюменської обл., була закуплена у м. Тернополі.

Малярські картини на полотні на біблійну тему, що зберігаються у музеї, датуються з початку XVII ст.: роботи невідомого автора «Покладення Христа в труну» з м. Поморяни Львівської області та П'єтро Лібері «Знайдення Мойсея» (XVII ст.). Картина написана за біблійним сюжетом. У центрі полотна зображено сплячого маленького Мойсея. На задньому плані – дочка фараона у фіолетовому одязі з короною на голові. З лівого плеча її спадає голуба накидка. Ліворуч від неї – фараон у пишному золотистому одязі, з короною на голові та піднятими перед собою руками. На передньому плані в правому нижньому кутку – мати Мойсея, яка з тривогою дивиться на свого сина. Фон картини – коричневий. Робота з Заліщицького музею [106]. Живописна картина Андре Челесті «Знайдення Мойсея» також атрибутована XVII ст. Картина написана за біблійним сюжетом. На фоні пейзажу, який виконано в холодній зеленій гамі, зображено поколінно чотири фігури. В центрі полотна, лівою рукою тримаючи Мойсея, правою підтримуючи грудь, зображено годувальницю Мойсея – його матір. Праворуч від неї – дочка фараона в розкішному синьо-золотистому одязі з прозорою накидкою на плечах, правою рукою вона тримає за ліву ручку малого Мойсея. Ліворуч від неї на задньому плані – її прислуга (жінка з темним кольором шкіри). Ліворуч від годувальниці – постать молодої жінки, яка тримає

двома руками кошик, притиснений до правого стегна. Робота походить із Заліщицького музею [109].

XVIII ст. датований твір «Хрещення Ісуса Христа» з м. Заліщики невідомого автора.

До групи творів XIX ст. належать твори «Свята Катерина» (1869 р.) невідомого автора м. Заліщики, «Іван Хреститель» Заліщицький район, «Сон Якова» Тернопільська область, Копія невідомого автора з картини Рафаеля Санті «Мадонна в кріслі» близько XIX ст., передано з Бережанського музею, та твір Валери-Ельяша Радзіковськи «Святий Себастьян» (1859). Такі твори, як бачимо, до музею попадали з приватних збірок та були передані регіональними музеями.

Твір «Святий Преподобний Онуфрій» невідомого автора з Кременецького району, написаний наприкінці XIX – початку XX ст. Початком XX ст. датована картина на біблійний сюжет «Іуда і синедріон» (автор невідомий) з Тернополя.

Живописні картини «Свята родина» та «Смерть святого Йосифа» невідомих художників були передані з Бережанського музею. Остання зображає вмираючого Йосифа. Зліва від нього – Діва Марія, яка своєю правою рукою тримає його праву руку. Справа – зображено Христа з піднятою вверх правою рукою. Біля голови Христа – постать чоловіка, що оплакує Йосифа, опустивши голову на руки. На передньому плані зображено маленького ангела. Картина виконана на темно-коричневому фоні [107].

Музей має значну кількість ікон «Христос Вседержитель», «Богородиця з дитям», до найпоширеніших в українському іконописі тем належить також «Покрова», зображення святого Миколая, у ТОКМ ікони представлені в основному з теренів Тернопілля.

Отже, колекція живописних ікон належить до рідкісних та унікальних творів Тернопільщини, які достойно представляють український іконопис. Вона є гордістю ТОКМ, й об’єднує експонати християнського мистецтва XVI – поч. XXI ст. У колекції відображено художню культуру України, виявлено християнську віру, духовність, талант, високі моральні та естетичні якості

народу. За цими творами можна простежити еволюцію ікони в Україні, яка переймала на себе імпульси суспільного буття та перебувала під впливом народного світогляду, філософії християнства [10]. Таким чином, у колекції музею представлені ікони і твори на релігійну тематику, що в переважній більшості походять з теренів Тернопільщини. Втім, окремі артефакти, що попали до музею з Наддніпрянської України, півдня України, Росії, а також незначна колекція картин релігійного змісту європейських митців розширюють територіальний ареал, є вагомими зразками, що дають можливість вивчати, порівнювати розвиток цього жанру як в хронологічному вимірі (XVI – поч. XXI ст.), а також простежити територіальні впливи та відмінності в стилістиці, технічних особливостях робіт.

У музеї є досить численні колекції творів декоративно-прикладного мистецтва. За М.Станкевичем, декоративно-прикладне мистецтво – предметно-духовний світ людини – включає в себе численні види художньої практики [с.9, 250]. До них належать: художня тканина, кераміка, народний одяг, вишивка, художня обробка шкіри і дерева тощо. Фондова група «Тканина», загальна кількість експонатів якої становить 9 250 одиниць збереження, є найбільшою. За дослідженням О. Никорак «розмаїтість художнього вирішення тканин західних областей України, відшліфовуваласьупродовж віків багатьма поколіннями майстрів» [с.27, 197]. Хронологічні рамки зібрання охоплюють понад століття: кін. XIX – XX ст. Особливістю колекції є унікальні зразки народного одягу з усіх історико-етнографічних субрегіонів та мікроареалів області (Придністров’я, Галицьке Поділля, Галицька Волинь) та значна збірка вишиваних рушників, верет, пошивок, сервет, серед яких є чимало авторських робіт майстрів народної творчості (Ганни Баран, Марії Гарап’юк, Євгенії Наконечної, Стефанії Папи, Петра Ткачука) [198; 269].

Кожний з мікроареалів протягом років під впливом історичних та культурних умов формував свої традиції, побут, особливості вишивки, орнаментальні мотиви, композицію, колорит, за якими можна розпізнати виріб тієї чи іншої місцевості. Проте, через різні причини: міграцію населення, пошук нових ринків збуту тощо, часом відбувається запозичення певного мотиву

мешканцями іншої території. Прикладом такої міграції одного із взірців фондової збірки ТОКМ можна спостерігати на жіночій сорочці з с. Вербів Бережанського району та на жіночій сорочці з с. Майдан Гусятинського району, той самий візерунок можна побачити і на запасці з с. Козівка Тернопільського району та на деяких зразках із Тернополя з колекції С. Музики. На характерні особливості вишивки Тернопільщини впливають також суто історичні умови, оскільки в певні періоди часу різні частини області були у складі різних держав, що залишило свій слід і на культурі загалом [23].

У фондовій групі «Тканина» важливе місце займає вишивка. Досить чисельно тут представлені жіночі й чоловічі сорочки, рушники. Збірка чоловічих сорочок – це майже 160 одиниць збереження, які представляють усі типи відомих на Тернопіллі сорочок: за кроєм, застібкою, наявністю коміра чи комірця-стійки та за розміщенням вишивки, кольоровою гамою, технікою вишивання [46].

Аналізуючи фонди ТОКМ, розглянемо вишивки таких субрегіонів: Придністров'я, або Наддністрянське Поділля (борщівська й заліщицька вишивка, околиці Бучача і Монастириська); центральні регіони Тернопільщини (вишивка Галицького, або Західного Поділля); Галицької Волині [23].

Вагомою складовою традиційної культури українців, що найяскравіше втілює національні риси орнаментального мистецтва, вважаються рушники. На Тернопіллі – це рушники переважно вишивані, менше – ткані. Понад 450 одиниць вишуканих зразків цього виду мистецтва знаходяться у музейній колекції: інтер'єрні, обрядові й побутові, вишивані у поліхромній та двоколірній гамі, різними техніками виконання. Особливо це стосується авторських рушників («Барвінкове Надзбруччя» П. Ткачука, «Чорнобривці» та «Поділля» Г. Баран та інші) [268].

Серед усіх вишиваних речей в Україні особливе місце займала сорочка – обов'язковий елемент обрядового та святкового одягу, оскільки, як стверджує знавець подільської вишивки Людмила Булгакова-Ситник, «... вишита за всіма традиційними канонами вона (сорочка) була предметом гонору і часто спадку»

[20, с.6]. Така традиція на Тернопільщині збереглася і до наших днів, тому підгрупа «Сорочки» – одна з найчисленніших у загальній збірці групи «Тканина» і становить 435 одиниць збереження, з яких 153 – датовані кін. XIX – поч. XX ст. [23].

Мікроареал Придністров'я показує приклад специфіки вишитих сорочок кін. XIX – поч. XX ст. Жіночі сорочки, серед яких виняткову мистецьку вартість мають «борщівські» (Іл. 2.2.48) (їх у музеї – 58 одиниць збереження), відомі сьогодні у всьому світі. Дані сорочки вражають технікою вишивання: колодки, хрестик, із підстилом, низь, кучерявий стіб, гаптування, гладь, ланцюжок, стебнівка. Крім чорної, переважаючої в узорі, бавни. У цих виробах для вишивання використовували матеріали: волічку, бісер, сухозліть, лелітки пацьорки, – все це створює неповторну особливість оздоблення вишитих сорочок Придністров'я [238, с. 15 – 187]. «Чорні рукави» борщівських сорочок оригінальні, завдяки своїм уставковим візерункам: густим, насиченим, без просвіту тла. Єдиний ансамбль у вишивці утворюють уставки і підуставкові смуги орнаментів (морщинки), а також взори, закомпоновані в розкидку під «морщинками», котрі мають місцеву назву «батоги» [23]. У колекції борщівських сорочок є вироби святкові та буденні, які відрізнялися між собою якістю полотна і вишивкою, є сорочки також тунікоподібні (хлоп'янки), і сорочки з плечовими вставками (уставкові) [151].

З XIX ст. зберігається вишита жіноча сорочка з домотканого полотна с. Зелена Борщівського району (сер. XIX ст.), с. Пилипче Борщівського р-ну (кін. XIX ст.). Колекція борщівських жіночих сорочок кін. XIX – поч. XX ст. охоплює роботи з м. Борщів; с. Більче Золоте, с. Залісся, с. Пищатинці, містечко Мельниця-Подільська (Іл. 2.2.49), с. Стрілківці, с. Гермаківка, місто Борщів. XX ст. представлене жіночими сорочками с. Кривче, а також сорочка жіноча з вишивкою «кучерявий стіб» («крученка») с. Пищатинці (поч. XX ст.), містечко Мельниця-Подільська (поч. XX ст.), с. Пилипче (1920-ті рр.), с. Вовківці (50-ті рр. XX ст). Велику частину у колекції становлять жіночі сорочки із с. Кривче цього ж району (Іл. 2.2.50). Для них характерна поліхромна вишивка з

різноманітним орнаментом. Смуги розшивки на рукавах розміщені косо і вертикально, вишиті рослинним орнаментом. Завдяки рослинно-квітковим мотивам композиції та багатоколірним вкрапленням у чорний фон вишивки, сорочка не виглядає траурною, а нагадує різнобарв'я природи [151]. До них належать: сорочка жіноча святкова, додільна, з уставами (техніка вишивки – гладь і «крученка») (поч. XX ст.) сорочка жіноча святкова («станок») з домотканого полотна, вишита різнокольоровою гладдю, рукави з уставками (поч. XX ст.); сорочка жіноча святкова, вишита, з домотканого полотна, рукави з уставками, техніка вишивки – гладь і кучерявий стіб («крученка») (поч. XX ст.); сорочка жіноча без коміра, вишивка оздоблена бісером (поч. XX ст.); сорочки, сорочка (перша чверть XX ст.), сорочка (поч. XX ст.).

На основі унікальних колекцій сорочок цього регіону, зібраних у музеї, можна простежити унікальні орнаментальні мотиви, колористику та особливості технік вишивки, характерних для Борщівщини.

На початку XX ст., а точніше у 1920-х рр. в орнаментиці даного регіону спостерігаються біхромні сполуки, а саме: червоно-чорні поєднання кольорів. Фордова збірка ТОКМ має взірці жіночих сорочок двоколірної гами з Наддністрянського Поділля. Прикладом є сорочка з с. Кудринці Борщівського району. У фондовій групі «тканина» знаходиться весільна жіноча сорочка, вишита у 1926 році з с. Слобідка з геометричним орнаментом і своєрідними його обереговими знаками: хрест (утворений на основі фону, знак повторюється по всій композиції узору), «сердечка», «ружі» (символізують подружню любов), китиці (що обрамлюють узор знизу, є аналогом з «чільцем» на голові у молодої).

За насиченою кольоровою гамою і технікою вишивання спорідненими з «борщівськими» є сорочки «заліщицькі» (Іл. 2.2.51), основне тло яких червоно-золотисте, але таке ж насичене. Як борщівські так і заліщицькі сорочки схожі до тканих ворсових виробів [23]. Візерунки сорочок на території Заліщицького району виконували чорною вовною, різними техніками шиття: поверхницею, стебнівкою, кучерявим швом тощо. За допомогою цих швів створюється

високий рельєф вишивки. Також для надання сорочкам святковості суцільні площини візерунку на рукаві розшивали золотистими, сріблястими нитками, лелітками [236]. Сорочки жіночі м. Заліщики (др. пол. XIX ст.), с. Добровляни (др. пол. XIX ст.), с. Кошилівці (кін. XIX ст.), с. Іване-Золоте, с. Товсте, с. Угриньківці, с. Новосілки (1900 р.), (1890 р.), с. Дуплиська (кін. XIX – поч. XX ст.), м. Заліщики, (др. пол. XIX ст.).

Сорочка жіноча с. Садки Заліщицький р-н. (поч. XX ст.), м. Заліщики (поч. XX ст.) с. Угриньківці Заліщицького р-ну, с. Зозулинці Заліщицький р-н (поч. XX ст.), с. Лисичники Заліщицького р-ну (поч. XX ст.), (1930-ті рр.), с. Хмелева Заліщицького р-ну (30-ті рр. XX ст.), с. Мишків Заліщицького р-ну (20 – 30-ті рр. XX ст.). На вказаних сорочках околиць Заліщиків можна спостерігати біхромний червоно-чорний орнамент вишивки з елементами «вісімки» в поєднанні з просвітами білого тла. Рідкісний тип узору зі Заліщицького району з давніми біхромними взорами представлений на вишивці с. Городок, де спостерігається незвичайне поєднання кольорів – чорного і коричневого, основу орнаменту –творять мотиви «кучері», які є рідкісними в сучасній вишивці. На давніх зразках вишивки Заліщик є також елементи поліхромного безконечника «S»-подібного мотиву [180].

Для чоловічих сорочок з Придністров'я (Іл. 2.2.52) характерні стилізовано-рослинні «квіткові» узори, а також геометричні, вони вишиті особливою технікою, де на основі зміни напрямку стібків створюються світло-тіньові переливи насиченої гами кольорів і своєрідна орнаментика, виявлена за рахунок фактури.

Однією із найдавніших за часом створення є чоловіча сорочка з с. Більче-Золоте Борщівського р-ну (кін. XIX – поч. XX ст.). Вона пошита з домотканого полотна, довга, тунікоподібного типу з бочками; комірець – невеликий стоячий; рукава – прямі, незібрані внизу. Прикрашена вишитим рослинним орнаментом, шви оздоблені мережкою білого кольору – с. Кривче Борщівського р-ну (поч. XX ст.). Сорочка чоловіча з домотканого полотна довга, тунікоподібного типу з бочками, без коміра, прикрашена прямокутними рослинного типу

орнаментами, шви рукавів оздоблені мережкою помаранчевого кольору – с. Кривче Борщівського р-ну (поч. ХХ ст.). Прикладами «борщівських» сорочок є з с. Бурдяківці (30-ті рр. ХХ ст.), с. Висічка (ХХ ст.), містечка Мельниця-Подільська (поч. ХХ ст.), с. Сапогів (поч. ХХ ст.), с. Пилипче (поч. ХХ ст.).

Колекція чоловічих сорочок із Борщівщини 20 – 40 рр. ХХ ст. складається з виробів із с. Слобідка (1926 р.); с. Комунарівка: сорочка святкова чоловіча з домотканого полотна, прикрашена мережкою (1900 – 20 рр); сорочка дитяча святкова вишита на домотканому полотні (1920 – 30 рр); вишита святкова чоловіча сорочка з довгими рукавами, стоячим коміром без манжетів з грубого домотканого полотна (1920 –ті рр) , сорочка чоловіча святкова вишита з грубого домотканого полотна, вишита нитками і бісером (1920 – 30 рр). Сорочка чоловіча з домотканого полотна, оздоблена гаптуванням (білими нитками) та вишивкою с. Зелене (20-ті рр. ХХ ст.). С. Пилипче (20 – 30 рр. ХХ ст.) сорочка чоловіча із домотканого туніка, оздоблена вишивкою, змереженням. До прикладу «заліщицьких» сорочок належать: сорочка чоловіча довга («до кожухів»), вишита квітковим орнаментом с. Лисичники (1930 рр); сорочка чоловіча весільна з вишивкою с. Мишків (30-ті рр. ХХ ст.). Тож музей володіє значною колекцією жіночих, чоловічих сорочок, які представляють регіони Борщівщини та Заліщиків та дають уявлення про розмаїтість технік, орнаментальних мотивів, тощо цих унікальних за своїми рисами осередків народної вишивки впродовж практично усього ХХ ст.

В узорах жіночих вишивок Бучацького району (Іл. 2.2.53) переважають темні кольори або червоний, в поєднанні з жовтими і зеленами барвами. Цікавими є роботи, виконані старовинною «крученою» технікою: поверхневі стібки візуально утворюють круги – «гудзики», які розміщені в ряд або в розетках, у вигинах хвилястих ліній. На вишивках цього ареалу мотиви подаються великими, чіткими; візерунки на сорочках вишиті низинкою, або виткані на полотні. Смуги ромбовидних візерунків із гострими верхами; просвіти фону надають вишивці виразності та легкості [23]. Підтвердженням сказаного можуть бути твори: м. Бучач, с. Губин, с. Задарів (кін. ХІХ –

поч. ХХ ст.); с. Цвітова, с. Золотий Потік, с. Миколаївка, с. Зубрець, с. Помірці (20 – 30-ті рр. ХХ ст.).

Для Бучачини характерні були сорочки з так званими «капаними» рукавами. Такі рукави траплялися і в Заліщицькому районі с. Хмелева, і на Прикарпатті (Городенка, Косів, Тлумач) [119]. Під «морщинкою» або під «поликом» (уставка) в таких сорочках розміщується «розкидка» з дрібних ніби «покапаних» вишитих елементів (зірок, листків і т.п.) на рукаві, наприклад с. Червоне Монастирського району [23].

Наближена за декором до сорочок з околиць Заліщик є сорочка з Бучача, вишита в червоних кольорах, а насичений орнаментом «полик», розміщений горизонтальними смугами, ще і схожий до заліщицької вишиванки; поміж косими смугами розкидки знаходяться круглі розетки («гудзики») [275].

На зразках виробів із с. Осівці Бучацького району представлено тип поліхромної вишивки, зокрема на жіночих сорочках, вишитих рахунковою гладдю вовняними нитками на грубому домотканому полотні. Орнамент геометричний; своєрідними тут є просвіти тла, виразність вишивки посилена чорним і вишневим кольорами [23].

У колекції музею представлені жіночі сорочки ХХ ст., зокрема зі с. Коропець Монастирського р-ну (поч. ХХ ст.): сорочка жіноча (станок), пошита з полотна фабричної роботи, без уставок, вишита вовняними нитками з перевагою коричневого кольору, на руках вишивка розміщена вертикально, сорочка без коміра, сорочка жіноча, (1919 р.) робота Сем'янків Ольги Михайлівни, (1920-ті рр.). С. Вістря Монастирського р-ну (поч. ХХ ст.), (20-ті рр. ХХ ст.), с. Гранітне Монастирського р-ну (поч. ХХ ст.), (10 – 20-ті рр. ХХ ст.), (20-ті рр. ХХ ст.), (к. 20 – п. 30 рр. ХХ ст.),с. Червоне Монастириського р-ну (20 – 30-ті рр. ХХ ст.), (30 – 40-і рр. ХХ ст.), с. Задарів Монастириського р-ну (кін. 20 рр. ХХ ст.), (30-ті рр. ХХ ст.), (кін. 30-тих рр. ХХ ст.).

Часи національного піднесення (1930-ті роки) вплинули на особливості жіночої сорочки з с. Задарів Монастирського району, а саме на колористику візерунку – поєднання синього і жовтого кольорів. Ця сорочка має також

пишно зібрані манжети (дуди), на місцевому діалекті – «крислаті мінькени» [275]. До колекції чоловічих сорочок датованих кін. XIX – XX ст., належить сорочка з с. Гончарівка Монастириського р-ну (поч. XX ст.). Чоловічі сорочки 20 – 40 рр. XX ст. Бучаччини: с. Золотий Потік (20 – 30-ті рр. XX ст.); с. Сновидів (30-ті рр. XX ст.) – буденні та святкові з полотна фабричного виробництва; с. Зубрець; с. Соколів (20-ті рр. XX ст.) вишита на домотканому полотні; чоловіча святкова оздоблена вишитим орнаментом с. Миколаївка (30-ті рр. XX ст.).

Колекція чоловічих сорочок Монастирського р-ну представлені: сорочка чоловіча з домотканого полотна оздоблена вишивкою с. Коропець (20-ті рр. XX ст.), с. Горожанка (30 – 40-ті рр. XX ст.) сорочка чоловіча святкова з «крамного» полотна, с. Стігла (20-ті рр. XX ст.), (40 – 50-ті рр. XX ст.). На чоловічій сорочці зі с. Вістря подано приклад «ромбових віночків», де ромби розташовані вертикально, стикаючись один з одним і пересікаються зустрічними кутами; закомпоновані у вишивці елементи хреста-оберега; в кольоровій гамі поєднано національні кольори і застосовані символи, орнамент – мозаїкового типу при високій насиченій кольоровій гамі. Аналогічний зразок вишиття є на поштовій листівці, датованій 1921 роком.

Таким чином музейні експонати дають можливість показати локальні особливості крою, техніки, кольору й орнаментики жіночих і чоловічих сорочок як складових народного вбрання, що яскраво простежуються в кожному окремому регіоні Тернопілля і суміжних із ним територій впродовж практично всього XX століття.

«Рушники – одна з найвиразніших мистецьких типологічних груп узорнотканих виробів інтнр’єрного, обрядового й побутового призначення» [с.20, 197]. Бучацькі рушники за орнаментикою і кольоровою гамою наближаються до рушників центральних районів Тернопільщини, в них також спостерігається використання гачкуватого ромба в різних розмірах, комбінаціях, для них характерна поліхромність [275].

Вишивка центральних районів Тернопільщини (Галицького Поділля), а саме: Бережанський, Гусятинський, Зборівський, Збаразький, Козівський,

Теребовлянський, Тернопільський, Підволочиський і Чортківский р-ни, схожа з Галицькою вишивкою. Зокрема це спостерігається в мозаїковому розміщенні орнаментів, в їх поліхромії та у великій кількості різновидів ромбічних узорів. Провідним кольором є чорний, також домінантами слугують також і вишневий, зелений, жовтий та синій, всі барви характеризуються насиченістю [23].

Особливості локальної специфіки вишивки Галицького Поділля простежуються на одязі та на виробах хатнього вжитку (веретах, рушниках). Найбільш характерним тут є оздоблення творів зооморфним орнаментом. Найбільше ця традиція збереглася в Галичині, зокрема в Яворівському районі Львівської області [297], а на Тернопільщині – у Гусятинському, Зборівському та Підволочиському районах. Наприклад, на вишитих взірцях зі с. Самолуски Гусятинського району з 1930-их рр. зображені пташечки на галузках калини, з вазоном поміж ними, на інших – вишиті собачки, з цього села – основу декору складає багатий мотив виноградної лози [40].

Незважаючи на поліхромію, у вишивці Західного або Галицького Поділля є низка біхромних зразків, зокрема в червоно-чорній гамі. Наприклад, взірці сорочок з с. Вербів, с. Божиків Бережанського району, с. Золота Слобода Козівського району, с. Майдан Гусятинського району, с. Токи Підволочиського району, с. Іванівка Теребовлянського районів тощо [275]. Жіночі сорочки початку XX ст. представлені виробами зі містечка Гусятин (поч. XX ст.), с. Майдан, с. Яблунів Гусятинський р-н. (30-40-ві рр. XX ст.). Із рухом з півдня на північ прослідковується зменшення мотивів геометричного орнаменту. На Західному Поділлі ця лінія відтягується дешо північніше. Збільшується кількість рослинних орнаментів.Зі сходу на захід збагачується поліхромність орнаментики, що особливо помітно на Тернопільщині [21].

Серед інших мотивів орнаменту у вишитих рушниках Гусятинщини найбільше збереглося знаків – оберегів (Берегині, Богині, Дерева життя), особливо на рушниках с. Городниця, с. Яблунів, вишитих у похромній гамі [23].

Підволочиський район майже не відрізняється своєю вишивкою від Гусятинського. Поліхромні орнаментовані композиції спостерігаємо на рушниках зі с. Гущанка, с. Кошляки, «зіркастість» можна побачити на рушнику зі с. Гнилички (Іл. 2.2.54) та с. Медин, на останньому знаходиться своєрідно за компонований знак Тризуба. На рушниках є також сюжетні композиції, виконані за фольклорними мотивами, зокрема на виробі з с. Лозівка вишитий пісенний текст «Оце ж тая криниченька, що голуб купався…» і відповідне відтворення сюжету (криниця, дівчина з відрами та ін.).

Багатоколірною є також вишивка на чоловічих сорочках с. Кошляки, та зі с. Гнилички розташовано також рослинну орнаментику – дубові листки з жолудями [23].

Колекція чоловічих сорочок цього осередку датована кін. XIX – XX ст. Представлено фрагмент вишивки чоловічої сорочки, комір і пазуха – містечко Підволочиськ (поч. XX ст.), комплект вишивки від чоловічої сорочки (пазуха, комір і манжети) с. Кошляки (XX ст.). Зберігаються й чоловічі сорочки 20 – 40-ві рр. XX ст.: с. Полупанівка (40-ві рр. XX ст.), с. Гнилички (20 – 30-ті рр. XX ст.)декоровані: технікою хрестик, орнамент геометричний, поліхромний; сорочка чоловіча жовта, оздоблена вишивкою, основу орнаменту складають смуги, жолуді [275].

Загалом вишивка Тернопільського району (Іл. 2.2.55) має чітко виражену галицьку специфіку як в колориті, так і в технічному виконанні. На рушниках можна побачити сюжетні композиції такі як і в Гусятинському районі с. Чернелів-Руський, с. Курники. На них вишиті іноді також молитовні тексти: «Ісусе, сине Божий, помилуй нас» с. Товстолуг, «О святійше серце Ісуса – Ісусе, помилуй нас» – с. Товстолуг, «О Маріє, Мати Божа, молися з нами» м. Тернопіль, «Радуйся, Невісто неневістная» с. Товстолуг.

На вишивках Тернопільщини спостерігаються і квіткові гірлянди (с. Шляхтинці), елементи Берегині (с. Ігровиця), типові ромбічні віночки (с. Кип’ячка) – взірці 30-их років XX ст. Вишивка – багатоколірна [23].

Збірка жіночих сорочок Тернопільського району представлена експонатами: зі с. Великі Бірки (поч. ХХ ст.), с. Буцнів (20 – 30-ті рр. ХХ ст.), с. Ігровиця (поч. ХХ ст.), (20 – 30-ті рр.), с. Шляхтинці (30-ті рр. ХХ ст.). м. Тернопіль (80-ті рр. ХХ ст.) [ТКМТ–7372] – Н. Шатківської.

До прикладів чоловічих сорочок Тернопільського р-ну, що датуються 20 – 40-ми рр. ХХ ст. належать вироби зі с. Дубівці (1930 – 40 рр.) з фабричного полотна, (1930-ті рр. ХХ ст.) святкова з домотканого полотна (1930 –ті рр) домотканого полотна буденні; с. Ігровиця (20 – 30 рр ХХ ст.) [Інв.к. ТКМТ – 1256]; с. В.Гаї (40 – 50 рр. ХХ ст.) [Інв.к. ТКМТ – 6239] – сорочка чоловіча вишита геометричним орнаментом, полотно фабричне; с. Козівка – сорочка чоловіча, вишита із білого фабричного полотна, на кокетці і з відкладним коміром, орнамент геометричний [275].

Вишивка Збаразького та Зборівського районів характерна переважно з геометричним орнаментом, колорит – поліхромний с. Гаї Розтоцькі, с. Плисківці, с. Кабарівці, с. Гарбузів. Двоколірні вишивки зустрічаються дуже рідко. Це простежується на жіночих сорочках з м. Збараж (30-ті рр. ХХ ст.), с. Опрілівці (1930-ті рр. ХХ ст.), с. Романове село Збаразький р-н (1930-ті рр. ХХ ст.); с. Курівці Зборівський р-н (1930-ті рр.).

Зібрані в колекції чоловічі сорочки 20 – 40 рр. ХХ ст. походять зі с. Гаї Розтоцькі Зборівського (30 – 40-ті рр. ХХ ст.) , с. Залісці Збаразького районів (сер. ХХ ст.) авторства Єфросінії Симчук, а також зі Романового Села Збаразького р-ну (1924 р.) закуплено у Стефанії Смольської. З цього ж села походять вишиті чоловічі сорочки пошиті з фабричного лляного полотна (20 – 30-ті рр. ХХ ст.), з чорної шовковистої тканини; з білого тонкого фабричного полотна; з жовтої шовковистої тканина (поплін); вишита чоловіча сорочка весільна (1930-ті рр.). До цієї колекції належить полотняна чоловіча сорочка з вишитою вставкою переду чорними, червоними, жовтими, зеленими та голубими нитками низинкою, автор – Катерина Івахів зі с. Чумалі Збаразького р-ну (1930 – 40 рр) [275].

Для вишивки Козівського та Теребовлянського районів характерна поліхромія як для речей побутового вжитку так і для одягу. Це можна простежити на рушниках із Козівських околиць с. Купчинці, с. Золота Слобода, с. Кальне, також на дівочому святковому одязі с. Потік і на зразку із збірки Іванни Блажкевич. Жіночі сорочки теж багатоколірні, прикладами є експонати із Козівського р-ну с. Купчинці (поч. ХХ ст.), с. Золота Слобода (1915 р.) вишивальниця С. Кіналь, (1924 р.), (1929 р.) вишивальниця Текля Сапрун, с. Потік (30-ті рр. ХХ ст.), с. Кальне (20 – 30-ті рр. ХХ ст.). Поліхромія властива і вишитим чоловічим сорочкам 20 – 40-х рр. ХХ ст. зі с. Золота Слобода – чоловіча сорочка (1930 р.), вишивальниця Текля Сапрун; святкова вишита на домотканому полотні (1936 р.); сорочка чоловіча, вишивана, з тонкого полотна, гладь поліхромна (1930-ті рр).

Теребовлянська вишивка теж має ознаки галицько-подільських особливостей декорування, зокрема це можна побачити на рушниках с. Сороцьке, с. Іванівка, с. Деренівка (Іл. 2.2.56), с. Мшанець, с. Довге. Сорочка жіноча вишита Бриль Марією Іванівною зі с. Варваринці (1930 р.), с. Довге (1930-ті рр. ХХ ст.), с. Деренівка (30-ті рр. ХХ ст.). Багатоколірною вишивкою оздоблені і чоловічі сорочки зі с. Мшанець, с. Острівець (20 – 30-ті рр. ХХ ст.) – сорочка фабричного виробництва; с. Деренівка (20-ті рр. ХХ ст.) закуплено в Стасишин Олени Григорівни. Сорочка чоловіча з чорної штапельної тканини з вишивкою с. Деренівка (30 – 40-ві рр. ХХ ст.). З цього населеного пункту також походять буденні чоловічі сорочки з домотканого полотна (1930 –ті рр), а також предмети хатнього вжитку – верети, скатерки. Двоколірний орнамент трапляється на багатьох веретах с. Стара Брикуля, с. Великий Говилів, с. Ілавче [23].

Багато спільних рис з бучацькою та монастириською має вишивка Чортківського району, особливо це характерно для жіночої сорочки. Наприклад, сорочка зі с. Палашівка, виконана майстринею Ганною Баран, має традиційний класичний крій, геометричний орнамент, поліхромну гаму, техніки виконання (рахункова гладь, ретязь, півхрестик). Ці риси спостерігаються

також на сорочках зі с. Базар. Ідентичну кольорову гаму мають і рушники даного регіону – с. Палашівка, Великі Чорнокінці, Колиндяни, Базар. Композиції рослинного типу розміщені на рушниках зі с. Великі Чорнокінці. Фрагменти вишивки чоловічої сорочки (пазухи з комірцем, манжети) с. Чорнокінці (1920-ті рр.) та чоловічі сорочки с. Базар: (30-ті рр. ХХ ст.), на фабричному полотні В. Гуменюк (20-ті рр. ХХ ст.), сорочка, вишита Мазур Орестою Миколаївною (50-ті рр. ХХ ст.) показують особливості вишивки Чортківщини.

Колекція жіночих сорочок Чортківщини кін. ХІХ – поч. ХХ ст. представлена виробами: сорочка жіноча з домотканого полотна, мережана і вишита білою ниткою, з уставками, комір високо стоячий, такі ж манжети – м. Чортків (поч. ХХ ст.); жіночі сорочки сіл Чортківського р-ну Білобожниця (поч. ХХ ст.), с. Чорнокінці (30-ті рр. ХХ ст.), с. Базар (перша пол. ХХ ст.) (1910 р.), (20 – 30-ті рр. ХХ ст.), автори Стефанія Бобилюк, Марія Гавриляк, Ореста Мазур, Параска Микуляк, Марія Мотузишин, Юлія Струтинська, деякі сорочки закуплені у Б. Кметюк, М. Грещук.

На рушниках Бережанщини можна побачити мозаїчний, дрібний сітчастий поліхромний орнамент, зокрема с. Вербів Бережанського р-ну (Іл. 2.2.56).

Колекція жіночих сорочок даного рагіону кін. ХІХ – поч. ХХ ст. представлена виробами з м. Бережани (Іл. 2.2.57), с. Урмань (20-ті рр. ХХ ст.), (30-ті рр. ХХ ст.), с. Гиновичі (20 – 30-ті рр.ХХ ст.), с. Вербів (20-ті рр.), (кін. 20-ті рр. ХХ ст.), (поч. 30-их рр. ХХ ст.), (30-ті рр. ХХ ст.).

У фондах ТОКМ є також чоловічі сорочки кін. ХІХ – ХХ ст.: зокрема зі с. Лапшин Бережанського р-ну (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.).

Характерними особливостями вишивки Галицької Волині (Кременець, Шумськ, Ланівці тощо) є рослинний тип орнаменту, що характерне для Лівобережної України [23]. Поліхромія та різноманітна рослинна орнаментика присутні на рушниках Ланівеччини. Багатий рослинний орнамент (виноградні лози, рожі, калина, вазони), переважаючий гірляндовий тип композиції,

розповсюджені вишиті вензелі – художньо написані ініціали, що утворюють візерунок, характерні для Галицької Волині. Для них типова здебільшого біхромність: поєднання чорного і червоного – Шумський район: с. Тилявка, с. Онишківці, с. Сураж; Кременецький район: с. Сапанів. Також є і немало поліхромного вишиття на Кременеччині – с. Сапанів, Ланівеччині – с. Печірна, с. Снігурівка, с. Борщівка [275].

Значно менше експонатів цього виду, що зберігаються у музеї, датовані періодом 1950 – 1960-ми рр. Але важливо, що тут можна атрибутувати твори, їх авторів чи власників, як наприклад, сорочки чоловічі вишивані, що походять із м. Тернопіль (поч. 1960-х рр.), (1950 р.), – це робота Томків Анни Йосипівни, сорочки належали Дмитрові Кащишину – батькові Дарії Чубатої.

У фондовій групі «Тканина» ТОКМ знаходяться і вишивки з інших областей України, а також закордонні вироби. Так, жіночі сорочки кін. XIX – поч. XX ст.: с. Космач Косівського р-ну Івано-Франківської області; Надсяння (20-ті рр. XX ст.); Закарпаття (кін. XIX – поч. XX ст.); Львівщина (перша пол. XX ст.) сорочка жіноча із домотканого полотна, біла, без оздоблень, додільна з великим коміром; сорочка жіноча, уставкова, прикрашена вишивкою та тканими червоними смугами; Львівська обл. м. Сокаль (20-ті рр. XX ст.); с. Чапаївка Золотоніський р-н Черкаська обл. (1920 – 1930 рр.)

У колекції музею зберігаються чоловіча сорочка зі с. Мамаї Зуївського р-ну Кіровської обл. Росія (кін. XIX ст.) – сорочка російська національна весільна, вишита хрестиком.

У колекції вишитих сорочок досить рідкісними є дитячі сорочки, наприклад з м. Борщів (поч. XX ст.), (1930-ті рр).

У музеї є велика колекція різноманітних безрукавок з тканини (які в різних регіонах мали назви – «камізелька», «горсик», «горсет», «жупан»), шили їх здебільшого з оксамиту і оздоблювали вишивкою. Зокрема, кірсетка (горсет) жіноча, виготовлена Марією Бриль с. Варваринці Теребовлянського р-ну (1930 р.). Горсетка жіноча, Підволочиський р-н с. Старий Скалат (перша пол. XX ст.) – пошита з двох кусків чорного оксамиту, передні поли і низ

горсетки оздоблені вишитим рослинним орнаментом [60]. Горсетки жіночі, Бучацький р-н с. Зубрець– пошита з білої тканини фабричного виробництва, передні поли і низ оздоблені вишитим рослинним рельєфним орнаментом (перша пол. ХХ ст.) [58], інша (50-ті рр. ХХ ст.) – з червоної вовняної тканини, передні поли і низ оздоблені чорною оксамитовою смужкою, край низу й пройми рукавів оздоблені жовтою зигзагоподібною лінією [59]. Корсетка жіночі зі с. Потік Козівського р-ну: святкова, вишита, біла (із комплекту), з чорного оксамиту, краї полок та низ оздоблені зубцями і рослинним орнаментом вишитим кольоровим бісером (30-ті рр. ХХ ст.) з червоного оксамиту, вишита гладдю (перша третина ХХ ст.). В колекції знаходяться «горсики» зі с. Урмань Бережанського р-ну: з тонкої вовняної тканини кольору морської хвилі, оздоблений фігурним коміром і «клаптами» по талії (20-ті рр. ХХ ст.), «горсик з клаптями» (жіноча безрукавка) з темно-синьої тонкововняної фабричної тканини (20 – 30 рр. ХХ ст.), «горсики» оздоблені і квітковими гірляндами і геометричним орнаментом, поліхромним (поч. ХХ ст.), (20-ті рр. ХХ ст.). С. Вербів Бережанського р-ну: безрукавки («камізелька») жіноча коротка святкова пошита з бордової тканини і вишита бісером і стеклярусом (поч. 30-х рр. ХХ ст.), безрукавка («камізелька») біла полотняна жіноча святкова вишита рослинним орнаментом (сер. 30-х рр. ХХ ст.). Камізелька жіноча темнофіолетового кольору с. Онишківці Шумського р-ну (30-ті рр. ХХ ст.). Безрукавка жіноча святкова вишивана, оздоблена стеклярусом і блисткітками с. Золота Слобода Козівського р-ну (1930 р). Камізелька жіноча чорна (дитяча) с. Жуків Бережанського р-ну (30 – 40-ті рр. ХХ ст.). Кірсетка жіноча святкова зчорного оксамиту с. Кальне Козівського р-ну (20 – 30-ті рр. ХХ ст.). Безрукавка жіноча святкова, велюрова, багато оздоблена вишивкою с. Коропець Монастириського р-ну (1930-ті рр.). Безрукавка («ляйбик») жіноча святкова плюшева червона – Лемківщина (тепер у с. Миролюбівка) (20-ті рр. ХХ ст.). Безрукавка («жупан») жіноча святкова довга з чорного оксамиту вишита квітковою гладдю с. Шляхтинці Тернопільського р-ну (1930-ті рр.). Безхрукавка («жупан») жіноча святкова оздоблена стеклярусом, бісером і

блискітками м. Хоростків Гусятинського р-ну (1930-ті рр.). Безрукавки («камізелька») зі с. Вербів Бережанського р-ну: жіноча коротка святкова з білої тканини.) з «ланцями» вишита «рожами» бордового кольору (20 рр. ХХ ст, вишита поліхромним квітковим орнаментом (30-ті рр. ХХ ст.). Також Тернопільський р-н представлений: безрукавка («горсик») з вельветової темно-червоної тканини, оздоблена на грудях вишивкою «гафт», візерунок – вазонної композиції с. Курники (1930-ті рр.), безрукавка («жупан») жіноча чорного кольору оздоблена вишивкою гладь, взір рослинний поліхромний с. Товстолуги (1919 р), камізелька дитяча, оксамитова чорна, на підкладці вишивана, нитки бавовняні, техніка виконання – гладь с. Товстолуг (1930-ті рр.). Безрукавка полотняна біла вишита, поліхромна, техніка – хрестик косий с. Урмань Бережанський р-н. (1930-ті рр.). «Горсик» (коротка безрукавка) жіночий оксамитовий с.Цвітова Бучацького р-ну (1930-ті рр.). Кептарі (довгі безрукавки) с. Зубрець Бучацького р-ну оксамитовий, вишитий пацьорками («гарусом», бісером, блискітками) (1930-ті рр.), жіночий оксамитовий весільний, прикрашений гафтом (кін. 30-х рр. ХХ ст.). З Монастирського р-ну представлені вироби: камізельки жіночі зі с. Лазарівка – святкова оксамитова, вишита шовковими нитками, бісером, лелітками, стеклярусом (1930-ті рр.), вишита рослинним орнаментом (1930-ті рр) [Інв.к. ТКМТ-5289]; горсик зі с. Гончарівка – оксамитовий, чорний, краї і пройми обшиті шовковою чорною тасьмою, вишитий рослинним орнаментом, гладдю (30 – 40-ві рр. ХХ ст.); камізелька жіноча зі с. Червоне – чорна, передні пілки з оксамиту, спинка з шовку, оздоблена – технікою «козлик» зеленими нитками (30-40-ві рр. ХХ ст.), камізелька дитяча, оздоблена вишивкою, зі с. Гранітне (50-ті рр. ХХ ст.), безрукавки («гайличок») вишита жіноча зі с. Лука (30-ті рр. ХХ ст.), святкова (кін. 30-х рр. ХХ ст.).

У колекції горсетів представлені також експонати з інших регіонів: горсет жіночий з вовняної тканини розшитий бісером зі с. Маковисько Львівської обл., безрукавка оксамитова вишита бісером (нині Республіка Польща) (1920-ті рр.).

Серед елементів народного одягу у фондах ТОКМ ще представлені частини жіночого вбрання: кабати, юпки, пальто жіночі «полька», спідниці, горботки (обгортки), підточки до сорочок, «гальки» (нижні спідниці), жакети, жупани: кабат жіночий чорний без коміра с. Товсте Гусятинський район кін. XIX – поч. XX ст., кабат знайдений в с. Варваринці Теребовлянський район, виготовлений Ганною Андріївною Зінько, юпка (кафтан «приятельки») жіноча пошита з полотна в чорну смугу, відрізна по талії, орнаментована чорним оксамитом с. Добриводи Збаразький район кін. XIX ст., пальто жіноче «полька» чорне, розширене до низу с. Сорока Гусятинський район 20-ті рр. XX ст.

Спідниці (≈40 одиниць) у колекції ТОКМ – це вироби з вовняної тканини, зокрема, спідниця вовняна святкова синього кольору з вишитими букетами зі с. Золотий потік Бучацького р-ну (30-ті роки XX ст.), домотканої тканини – спідниця жіноча з білого домотканого полотна із поздовжніми червоними смугами із м. Заліщики (кін. XIX – поч. XX ст.), ситцю – спідниця «царська» з набивного квітчастого ситцю, пошита за традиційним народним кроєм зі с. Сапанів Кременецького р-ну (поч. XX ст.), кашеміру – спідниця жіноча з синього кашеміру зі с. Базар Чортківського р-ну (30-ті р. XX ст.).

У групі «Тканина» ще є фартухи («запаски») ткані і вишиті, зокрема вовняна ткана чорна запаска у зелену і синю смужку зі с. Дністрове Борщівського району (1930 – 40 рр.), запаска вишита на домотканому полотні, оздоблена мережкою зі с. Шидлівці Гусятинського р-ну (1930-ті рр), на оксамиті –фартух (запаска) святковий оксамитовий, оздоблений вишивкою і стеклярусом зі с. Золота Слобода Козівського р-ну (1930-ті рр.) на лляному полотні, також були і на фабричному полотні – фартух вишитий на білому фабричному полотні з квітковим орнаментом зі с. Сураж Шумського р-ну (1930 –ті рр) [269].

Досить чисельно у фондах ТОКМ представлені хутряні безрукавки Поділля. Переважно вони із Придністров’я (Борщівський, Заліщицький, Монастирський, Бучацький р-ни). Найпоширенішою назвою безрукавок на цій

досліджуваній території був «лейбик», а лише в деяких селах є інші назви: «пів кожушок», «куций кожушок» (с. Миколаївка Заліщицького р-ну, с. Королівка Борщівського р-ну). В колекції представлені чотири типи лейбиків. 1)Борщівський – характерний відповідно для Борщівського р-ну; 2)Заліщицький – типовий для Заліщицького р-ну, 3)Золотопотіцький – зустрічається в деяких південних селах Бучацького р-ну (Берем'яни, Возиків, Сновидів, Миколаївка, Губин; з півночі містечка Золотий Потік), 4)Коропецький – побутували у Коропці та декількох прилеглих до нього селах Монастириського р-ну. У борщівських лейбиків плечові шви відсутні, оскільки для їх пошиття бралася одна овеча шкіра, що перегиналася навпіл по лінії плечей. Декорувалися вони технікою аплікації – геометричним (с. Мельниця-Подільська), вишивкою – рослинним орнаментом (с. Кривче). Заліщицький варіант характеризується декором з аплікації сап'яном і тонким фабричним сукном переважно вишневого кольору, їх було два види: короткі без плечових швів, з розширеною лінією плеча (с. Лисичники) та подовжені розширені до низу з плечовими швами (сс. Богданівка, Зозулинці, Виноградне). Золотопотіцькі лейбики шили з двох овечих шкір, подовжені, прямоспинні, з плечовими швами, стоячим смушевим коміром. Коропецький варіант (с. Коропець Монастириський р-н, с. Берем'яни Бучацький р-н) характеризувався переважно декоруванням хутряних безрукавок перш за все вишивкою і за кроєм вони дещо коротші за золотопотіцькі [18; 57].

У фондовій групі «Тканина» ще є інші елементи одягу: штани, головні убори – шапки, верхній чоловічий та жіночий одяг. Наявні кожухи – білі та червоні, різноманітного крою, багато декоровані [269]. Зокрема, кожух довгий білий оздоблений вишивкою та червоною шкірою зі с. Садки Заліщицького району, кожух білий оздоблений декоративним швом «козлик» зі с. Васильківці Гусятинського району (обидва поч. XX ст.).

Представлені в ТОКМ також фрагменти вишивок на різних часинах одягу: комірці від сорочок (Волинь, кін. XIX – поч. XX ст.); переміткові забори з м. Городенка Івано-Франківської обл. (кін. XIX – поч. XX ст.) – орнамент

поліхромний геометричний з елементами рослинного; уставки рукавів, пазух чоловічих сорочок, країв виробів тощо (всього 15 екземплярів) зі с. Хвалибога Коломийського р-ну (кін. XIX – поч. XX ст.) – орнаменти геометричні та рослинно-геометричні, техніки: низь, верхоплут, ретязь, рахункова гладь, штапівка та ін.; рукави жіночих сорочок із Волині (кін. XIX – поч. XX); фрагменти вишивок зі с. Космач Косівського р-ну (кін. XIX – поч. XX ст.); зразки вишивок і фрагменти уставок (9 шт) зі с. Іванівці Коломийського р-ну (кін. XIX – поч. XX ст.) – орнаменти геометричні, геометризовані рослинні, монохромні і поліхромні, техніка: хрестик, стебнівка, вприкріп, ретязь, лічильна гладь; фрагменти уставок рукава сорочки в кількості семи штук знайдені в с. Остриня Тлумацького р-ну (кін. XIX – поч. XX ст.) – орнаменти геометричні, монохромні, техніка виколювання, стебнівка, ретязь, низинний шнурок, кручений стіб, гладь; зразок вишивки, виконаної вовняними нитками на домотканому полотні з м. Коломия Івано-Франківської обл. (поч. XX ст.). Також, є взірці ткані вовняними нитками, це переважно з м. Коломия Івано-Франківської обл. (поч. XX ст.). Близько 1 100 взірців вишивок знаходяться у фондах ТОКМ, переважно це зразки з Івано-Франківської області [72].

У кінці XIX – на поч. XX ст. на Тернопіллі діяли декілька відомих центрів килимарства. Високого мистецького рівня ткані килими, відомі й поза межами України (виставлялись і були високо оцінені на Міжнародних виставках, зокрема у Відні) виготовлені у килимарській майстерні в с. Вікно Гусятинського р-ну, заснованій 1886 р. відомим українським шляхтичем, громадським діячем – Володиславом Федоровичем (Іл. 2.2.58). У часи Першої світової війни його маєток, у тому числі й музей, у якому знаходилося 200 подільських килимів, бібліотека, родинний архів, мистецька галерея та килимарня – все згоріло. Тому велику науково-пізнавальну та мистецьку вартість має килим із цієї знаменитої колись майстерні, що вцілів і зберігся у музеї до наших днів [46; 239; 289].

Декілька килимарських осередків у тому часі діяли і на Збаражчині. Особливо популярною була килимарська майстерня відомого ткача І. Івахова у

с. Кобилля, який свій фаховий шлях починав у килимарні В. Федоровича і зажив там великої слави. У фондах музею знаходяться чотири килими, виткані ним, один з яких датований – на ньому виткана цифра «1900» – килим гладкий двобічний, зшитий з двох вузьких «полотнищ-верет», на червоному фоні геометрично-квітковий орнамент [269].

Найдавнішими у музейній колекції є килими з датою «1884» та клеймом «М. 14» (м. Збараж) – це килим гладкий двобічний з рослинним орнаментом (квітковий), культовий (в горі біля ромбу – два хрести), переданий він Збаразьким БК та килим з датою «1893» і витканим словом «MARIA» (с. Добромірка Збаразький район), робота з хати Андрія Марценюка, у якого зупинявся І. Франко.

Вся збірка тканих вовняних килимів становить 40 одиниць збереження, у ній представлені як рушники Тернопільщини (Заліщики поч. XX ст.), с. Скорики Підволочиський район кін. XIX – поч. XX ст.), так і з інших областей України, зокрема м. Косів та ін. [73; 269; 275].

У фондах ТОКМ є також Бучацька маката, ткана шовком та металевою золотою ниткою з геометричним орнаментои, виготовлена на ткацькій мануфактурі в Бучачі, яка знаходилася в маєтку Потоцьких (з XVII ст.) та макатка з рослинним орнаментом (передала їх М. Свистун з Тернополя) [71] (Іл. 2.2.59) [288].

Унікальною в межах України є збірка плетених виробів із лози, рогози та соломи, художніх речей з натуральної шкіри. Цілеспрямоване формування цієї колекції у ТОКМ почалося з 1980-их років. Поповнювалась ця збірка переважно завдяки подарункам народних майстрів та самодіяльних митців Тернопільщини, сюди входять також і твори придбані музеєм на діючих виставках та музейних святах.

У фондах музею представлена велика кількість плетених виробів. Це різноманітні побутові речі, кошики, предмети одягу, декоративні композиції, меблі. Найдавнішими зразками у збірці є вироби кін. XIX – поч. XX ст.: солом’яні кошики для формування хліба перед випічкою, солом’яники для

зберігання збіжжя, личаки, плетені з липового лика, рогозяні «капці» - «виступці» та ін.Більш детально про плетені вироби висвітлював у своїх працях М. Станкевич [252].

Збереженням та примноженням традицій соломоплетення на Тернопіллі займається багато майстрів. Традиційністю елементами новаторства відзначаються твори народного майстра Івана Пришляка: вазочки, хлібниці , дитячі кошики і тапочки, капелюх солом'яний (бриль) дитячий (для дівчинки), капелюх солом'яний чоловічий. У фондах ТОКМ є також вироби народного майстра із с. Цебрів Зборівського району Миколи Буряка: шкатулки у вигляді серця, піднос для хліба, фруктівниці, абажур та ін. (1986 року виготовлення). Яскравою фантазією та майстерною довершеністю слід відзначити вироби заслуженого майстра народної творчості Антона Гриба: ваза декоративна із соняшниками, фруктівниця, жіноча прикраса для волосся та ін. [211]. Прикладами соломоплетіння є капелюхи майстрів Тернопільщини: І. Ціцерський (с. Джурин Чортківського р-ну), А. Стрига (с. Кут-Товсте Гусятинського р-ну), І. Іштван (с. Нова Гута Монастирського р-ну) (Іл. 2.2.60).

Традиційним на теренах нашої області є ще один вид народної художньої творчості – плетення з лози і рогози. Найвизначнішими центрами плетіння з цих матеріалів були окремі села Кременецького (Млинівці, Хотовиця), а також Збаразького й Гусятинського районів [211]. У збірці музею представлено багато виробів майстрів рогозоплетіння с. Хотовиця Кременецького району: Василини Болтик, Ганни Вериги, Люби Дунай, Агафії Кедрин, М. Колісника та ін. Плетіння з рогози поширене і в інших районах, зокрема Бучацькому. Кошикове ремесло яскраво відтворене у плетених виробах Ганни Вівчар – заслуженого майстра народної творчості із с. Пишківці Бучацького району (кошики: «базарний», «пляжний», «кошик дитячий», кошики-«дипломати» та ін.) [252]. Відомим майстром лозоплетіння у нашому краї був житель с. Підлісці Федір Данилюк. Його різноманітні види кошиків (базарні, пасхальні, для квітів, кошики валізи та ін. (13 одиниць) поповнили музейну колекцію. Мистецьки довершеним є крісло-качалка, виготовлене з використанням вікових традицій

ажурного плетіння. Справу Федора Володимировича продовжує його учень – Борис Чернюк, житель м. Кременця. У колекції музею представлено чотирнадцять різноманітних кошиків, виплетених із лози («Молодіжний», «Веснянка», «Осінь», «Фантазія»), які було закуплено в 1985 р. [211], крім кошиків є також його меблі (Іл. 2.2.61).

Житель с. Млинівці Кременецького району – Василь Казновецький – заслужений майстер народної творчості. Йому належать різноманітні вироби з рогози (41 од. зб.): виплетені футляри для пляшок, домашній посуд (склянки, чарки, миска), предмети одягу (капелюхи, брилі, кашкети; пояс); тапочки жіночі, дитячі, сап'янці); кошики («баламут»; «скриня» «Хвилі Ікви»; дитячі, вишукані жіночі; килимки, декоративні килимки, дитячі іграшкові саночки [211].

Серед виробів з рогози у збірці музею слід виокремити віртуозні тематичні композиції майстра Ярослава Ремінецького (м. Тернопіль), він родом із відомого центру рогозоплетіння с. Ішків Козівського району. Автор не лише успадкував майстерність виготовлення традиційної форми кошиків, а й зумів розвинути особливий жанр дрібної пластики, що перегукується з народною іграшкою [61]. Його фігуративні скульптурні композиції тісно пов'язані з історичною, етнографічною та літературною тематикою. Рогозяні фігурки Я. Ремінецького зображують народний типаж: молодиць і дівчат коло хати («Селянський двір»), плотогонів, бандуристів. Майстер вдало звертається до історичних і літературних сюжетів, зображуючи Ярославну, що плаче на валу Путивльського замку («Плач Ярославни»), староруських воїнів із щитами біля воріт (композиція «Золоті ворота»), Лукаша з Мавкою під вербою («Лісова пісня»); дует Одарку і Карася, персонажа комедії «За двома зайцями» Голохвастова. Він майстерно опоетизовує найпростіші найбуденніші мотиви, з яких складається людське життя «По гриби», «Сінокіс», «Віз». Є у майстра ціла серія поетичних робіт «Мені тринадцятий минало», «Дядько Лев», «Подільські співанки», деякі композиції є художніми ілюстраціями побуту минулої епохи: «В олійні», «Млин-вітряк», «Пасіка» тощо. Важливо, що його твори рогозяної

пластики відкрили в цьому матеріалі досі незнані можливості художньої виразності, де фактура плетення розщеплює її на пухнасті волокна. Твори Я. Ремінецького (30 од.зб.) – на почесному місці у ТОКМ [211].

Серед творів декоративно-прикладного мистецтва чільне місце займає збірка художніх виробів зі шкіри. У фондах ТОКМ (32 од. зб.) представлені: жіночі сумки, тобівки, декоративні килимки, шкатулки, палітурні предмети (ювілейні папки, альбоми), дрібні особисті речі галантерейного характеру (футляри для окулярів, обкладинки для документів та ін.). Вони прикрашені тисненням, аплікацією, ажурним вирізуванням, металевими прикрасами та різними видами декоративних швів. Провідними майстрами цього виду народного мистецтва на Тернопільщині є Володимир та Галина Ковальчуки із містечка Хоростків Гусятинського району (Іл.2.2.62). Збірку художніх виробів зі шкіри доповнюють твори снятинських майстрів Любові Ігумен, Івана Грінчака, а також заслуженого майстра народної творчості Ніни Косарєвої [57; 211].

Збірка художнього металу представляє досить чисельний асортимент виробів: замки, декоративні накладки, предмети інтер'єру, посуд, підсвічники, дзвоники прикраси та ін. Для більшості з них властиві витончені естетичні форми, використання орнаментальних мотивів. До таких належать, зокрема, жіночі прикраси з монет (сережки кін. XIX – поч. XX ст.), гуцульські прикраси XIX ст. (чепраги – великі застібки до намиста); шелести (намистини, складова частина намиста), мосяжна люлька, пряжки від поясів поч. XX ст., клямри від пояса «руського» т.зв. Пшеворського XVI – XVII ст., набір металевих ґудзиків (11 од. зб.), переважно від форменного одягу з рельєфними зображеннями гербів Польщі, ЗУНРу. В збірці металевих ковальських та слюсарських виробів кін. XIX – поч. XX ст. можна побачити дверні замки із складними механізмами з цифровим секретом, висячі замки-колодки, ручки, ключі металеві від замків циліндричних, вивіски (страхового товариства «Дністер», реклами газет польських «Ранішній кур'єр», «День добрий» та ін.) [270].

Історичну цінність представляє замок і ключ від брами старого Тернопільського замку XVII – XVIII ст. Художнє литво із латуні, бронзи

представлене: різнорідними дзвонами поч. ХХ ст. (9 од. зб.), культовими предметами, виробами господарського призначення – фабричного виробництва, а також залізничними сигнальними пристроями (по яких подавалися сигнали прибуття та відправлення поїздів на залізничному вокзалі)[171]. Металеві підсвічники (7 од. зб.) виконані різними техніками: лиття, гаряче кування, зварювання. Вони вирізняються різноманітністю форм – від ювелірних витончених бронзових, які прикрашені класичними узорами поч. ХХ ст. до масивних, які встановлюються на підлозі (1987 р.,автор Б.Новосельський) [153].

Зберігається в ТОКМ і посуд, куховарське начиння та харчова тара – вироби утилітарні й декоративні. До найдавніших предметів цієї збірки відноситься мідний посуд XVII – XVIII ст. (дзбанок та чайник мідний, знайдені в Заліщиках). Кухонний металевий посуд XIX – XX ст. представлений каструлями (місц.назва баняк), горщиками різних форм і розмірів, чавунними казанами. Доповненням до ужиткового металевого начиння є столові ножі, січкарі, бронзові ступки (Іл. 2.2.63) (для розтирання продуктів харчування) перша чверть ХХ ст., кварти, мірні посудини кін. XIX – поч. ХХ ст. Серед різноманіття посуду значне місце посідає й збірка металевих столових виробів XIX – XX ст. зарубіжного і вітчизняного виробництва. Понад 50 од. зб. нараховує колекція металевих виделок, столових і чайних ложок, клеймованих провідними світовими виробниками столових приборів кін. XIX – перш. пол. ХХ ст.: австрійської «Alpacca» (Берндорфської фабрики металевих виробів Артура Круппа), польської RRAGENT N PLAQUE, Кольчугінського заводу в Росії та інших. Високим художнім рівнем вирізняються металеві декоративні вироби (XIX – поч. ХХ ст.) (підноси, предмети інтер'єру), орнаментовані гравірованими рисунками, філігранним карбуванням, литтям [211].

У фондах музею є близько сотні витинанок. «Витинанки – хатні паперові прикраси, ажурно вирізані з білого або кольорового паперу. В українському народному мистецтві значного поширення вони набули з кінця XIX ст.» [с.26, 251]. Тут представлені роботи двох місцевих авторів. Це люди різних професій, які створюють неоднакові за технікою виконання витинанки. Так, Дмитро

Мимрик народився у 1947 р. в с. Великий Ковилів Теребовлянського району Тернопільської області, з 1990 р. – брат Дем'ян, монах Унівського монастиря. Він робить витинанки спеціальною сокиркою. Марія Ремінецька (м. Тернопіль) – лікар за фахом. Вона творить аплікації на папері і вирізає їх ножем. Кожен митець вибирає свій інструмент для роботи [307]. Витинанки, представлені в музеї, вражають багатством барв та сюжетною наповненістю. Роботи Дмитра Мимрика вирізняються поліхромністю та сюжетною наповненістю, вони значно відрізняються від традиційних, у них відсутня симетрія, немає ритміки в розміщенні орнаментальних елементів. Вироби вирізані по білому та кольоровому папері. За домінантними мотивами їх можна поділити на декілька груп: рослинні («Кульбаба», «Квіти терену», «Дуб», «Тарасова верба»), зооморфні («Лебеді», «Коні», «Півні», «Лелеки») та антропоморфні, які характеризують людину, певні моменти її життя. Зокрема, нікого не залишать байдужими витинанки із зображенням жінки-матері, берегині роду, що з любов'ю пригортає до грудей своїх діточок («Подвійне щастя», «Мати з немовлям») або ж із зображенням українських дівчат – красунь, які ідуть по воду («Несе Галя воду», «Зарум'янь, водичко, наші гарні личка»). Окрасою музею є витинанка із зображенням Т. Шевченка, роботи Д. Мимрика. Інші витинанки відображають окремі дійства традиційної обрядовості – «Вечорниці», «Весілля», «Писанка». У колекції є витинанки і на козацьку тематику. Не обійдені увагою і твори з зображенням тварин – «Півні», «Коза - дереза» (Іл. 2.2.64), «Вороні хтось послав кусочок сиру» (Іл. 2.2.65), квітів «Мальви», «Маки», птахів «Гуси - лебеді летять», дерев «Тарасова верба» та ін. [250-253; 307]

Твори Марії Ремінецької переважно аплікаційного характеру: вирізані з різнокольорового паперу та наклеєні на білий папір. Такі витинанки є продовженням традиційної української народної витинанки кін. XIX – поч. XX ст.: «Мальви», «Росяний ранок», «За городом качки пливуть», «Веснянка», «Вранішня зоря», «Вечорниці», «Маки» (Іл. 2.2.66 – 2.2.69) тощо [192; 307].

Колекція писанок у ТОКМ становить близько 2 тис. Тут представлені роботи митців різних районів Тернопільщини: подружжя Лесі та Юрія Цікало з м. Тернополя, Марія Гарап'юк – м. Бережани , Ольга Букавин з м. Підгайці Тернопільської області, Текля Медведик – с. Жабиня Зборівського району, Степан Сембрат – м. Бучач, Марія Варчак – містечко .Козова (Іл. 2.2.70) та інші майстри. Є писанки також Анастасії Хляни зі с. Чернелява Яворівського району Львівської області (Іл. 2.2.71). В 2013 році колекцію поповнили писанки «Трипільські мотиви» на натуральних курячих та гусячих яйцях, подаровані з нагоди 100 – річчя з дня заснування ТОКМ працівниками Борщівського обласного краєзнавчого музею [11; 133; 204].

Доволі чисельною вважається фондова група «Рідкісна книга», що налічує ≈ 9,5 тисячі примірників. Серед раритетів книгодрукування, зібраних ще на початку минулого століття, найдавніший фоліант датований 1514 роком. Це – «Історія датського героїчного королівства» Саксона Грамматика (мова латинська); «Єврейська біблія» (1540 р., мова латинська і староєврейська, аркуші з водяними знаками); збірник віршів «Піндари», до якого увійшли твори знаменитих старогрецьких поетів Алкея, Сапфо, Алкманіса, Сімоніса та інших (1566), мова старогрецька та старолатинська, 1 144 сторінки), «Опис всієї Італії» (від заснування Риму до Середньовіччя) Ф. Леандро Альберті Болонського (1553 р., Венеція, мова старолатинська) [268].

Цінним є «Апостол» 1630 р. Книга видана Спиридоном Соболем, який творчо використав для оформлення зразки кліше Івана Федорова (Іл. 2.2.72).

Неабияку наукову та історичну вартість має «Новий атлас світу», п'ять книг якого видані Йоханом Блаухом впродовж 1642 – 1654 років в Амстердамі (мова старонімецька та старолатинська, готичний шрифт, папір з водяними знаками). Зокрема в «Атласі» з 1647 року (Іл. 2.2.73) розміщено 115 карт і на окремих з них помічені міста Тернопіль, Кременець, Вишнівець, Збараж, Бучач, Гусятин [212].

Серед інших раритетних видань уваги заслуговує «Словник чотирьох основних європейських мов» (італійська, французька, німецька, латинська), виданий 1700 р.

Найбільшою на Волині та Галичині й однією з найвідоміших в Україні у XVIII ст. була друкарня Почаївського монастиря (з 1833 р. – лавра), заснована на основі привілею короля Августа II у 1732 році. Чимало стародруків з цього осередку книгодрукування знаходяться в експозиції та фондах музею, в тому числі й перша друкована книга «Служебник» 1735 року. До того часу там друкувалися лише пастирські листи. Серед інших видань Почаївської друкарні – «Анфологіон» (1738 р.), «Октоїх» (1738 р.), «Апостол» (1784 р.), дві книги «Тріодь постная» (1744 р., 1749 р.) та багато інших.

З XVII-го ст. походять видання друкарні Ставропігійського братства у Львові («Євангеліє», 1636 р.; «Анфологіон», 1638 р., друкар І. Купотович; «Октоїх», 1686 р., друкар С. Ставничий; «Діяння апостолів», 1654 р.) [268].

Музей володіє значною частиною бібліотеки видатного українського режисера і актора Леся Курбаса, майже 600 книг, яку передала музеєві його дружина Валентина Чистякова. Багато з них – із власноручними помітками славетного земляка.

До рідкісних книг групи належить також прижиттєве видання видатного російського вченого і письменника Михайла Ломоносова (1711 – 1765 рр.). Це – «Российская граматика» з 1755 р., яка надійшла у фонди музею з бібліотеки єврейського просвітителя Й. Перля.

У музеї знаходиться велика добірка видань «Просвіти», творів українських письменників, вчених, краєзнавців – з автографами, видання сучасних тернопільських видавництв («Лілея», «Джура», «Богдан», «Підручники і посібники», «Горлиця» та інших). За п’ятнадцять останніх років у музей надійшла велика бібліотека від представників західної діаспори. Це, в основному, наукова та художня література національного спрямування, що була заборонена колишнім тоталітарним режимом. Зокрема, це твори Богдана Лепкого, Уласа Самчука, Івана Багряного, Володимира Винниченка, Івана

Крип'якевича, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова – далеко не повний перелік у цьому списку [192].

Понад 250 книг нараховує музейна Шевченкіана. Це видання кінця XIX – XX ст.: твори Т. Шевченка, ілюстровані видатними українськими художниками О. Данченком, В. Касіяном, І. Марчуком, Г. Якутовичем, В. Лопатою, видані у перекладах польською, болгарською, німецькою, російською та іншими мовами світу. Серед книг цієї тематики є і літературознавчі праці відомих українських шевченкознавців [268].

Фондова група «Рідкісні документи» – 16 150 одиниць збереження – відтворюють життя краю від початку XVI-го ст. Музейні писемні джерела, поділяються на друковані і рукописні. Серед писемних джерел велику частину в ТОКМ становлять рукописні матеріали. Це колекція документів та рукописів починаючи з XVI ст. Вони містять інформацію про історичні та культурні події, про землеволодіння й землекористування. Серед них – грамоти, заповіти, купчі [160].

Унікальними є документи про формування музейної бібліотеки, яка збиралася за рахунок державних коштів та пожертв окремих громадян. Початок формування було покладено польським ученим, професором історії Львівського університету Людвігом Фінкелем, завдяки його книгозбірні. Про присвоєння науковій бібліотеці музею його імені збереглися документи від 5 вересня 1931 року .

Найдавнішими у цій збірці є Привілей польського короля Жигмонта Старого від 1523 року (пергамент, рукопис, мова латинська) про надання місту Золочеву Магдебурзького права. Від 1537 року збереглася Грамота власника Золочева Андрія Турки про звільнення мешканців міста від податків на 14 років через виснаження їх від частих воєн, нападів татар і турків (пергамент, рукопис, мова латинська) [268].

Гордістю збірки «Рідкісні документи» є три «Привілеї польського короля Яна III» датовані 1675, 1677 та 1681 роками, і стосуються вони також міста Золочева: підтверджують Привілеї окремих міщан, звільняють членів уряду і

магістрату м. Золочева від податків, а також надають дозвіл на організацію у м. Золочеві щорічного ярмарку на св. Дмитра 1675 р., 1677 р., 1688 р. [160].

З історії Тернопілля у нинішніх його межах (до 1939 р. Золочів – частина Тернопільського воєводства) цікавим є Привілей Стефана Потоцького, коронного полковника королівського війська Речі Посполитої, власника Чорткова, яким він надає нові права місту замість втрачених – 1724 р., а також дозволяє вільно проживати євреям, купувати і віддавати крамниці – 1722 р. До цього часу (1725 р.) відноситься і Дозвіл каштеляна краківського, гетьмана коронного Адама Миколи Сенявського на заснування у Гримайлові цеху ткачів [212; 268].

Цікаву знахідку було виявлено 1965 року у фундаменті демонтованого пам'ятника намісника Галичини Агенора Голуховського у Скалі-Подільській Борщівського району. Це були два документи на пергаменті: «Історичні згадки про Скалу» (історія містечка в 1328 – 1860-х роках) та «Родовід графів Голуховських», у них йдеться про родину Голуховських, яким в кін. XVIII – на поч. XIX ст. належало містечко Скала. Зберігається у музеї і документ від 1861 року про встановлення згаданого пам'ятника [160; 268].

Загалом, у музейній колекції XVIII – XIX ст. представлене численними документами, серед яких є і такі, що стосуються особи цісаря Австро-Угорщини Франца Йосифа (1830 – 1916 рр.), зокрема про його приїзд у Тернопіль (1887 р.), про заходи на честь 40-річчя його правління державою (1889 р.), про підготовку відзначення його іменин (1917 р.) [268].

Складовою документальних пам'яток, що зберігаються у фондовій групі «Рідкісні документи» є матеріали особового походження, документи, які засвідчують діяльність окремої особи, родини чи роду. Музей містить особові фонди відомих діячів науки і культури: письменників Тимофія Бордуляка, Володимира Гжицького, Юліана Опільського, Михайла Рудницького, Уласа Самчука; акторів і режисерів Тамари Дідик, Мар'яна Крушельницького, Соломії Крушельницької, Ярослава Геляса, Ганни Юрчакової; діячів науки Мирона Зарицького, Мирона Кордуби, Кирила Студинського. За

різноманітністю фактів офіційний документ може прирівнятись до приватних листів чи записників, тому що ці матеріали характеризують історію і принципи діяльності цих особистостей [160].

Група «Рідкісні документи» містить пам'ятки, які висвітлюють економічне життя краю: наприклад, знаходиться посвідчення М. Лукіяновича про відкриття гончарного цеху у ремісничій школі с.Товсте Заліщицького району 1891 – 1901 рр.; страхові, майнові документи , боргові зобов'язання, контракти купівлі та продажу землі, промислові свідоцтва для підприємців 1927 р. [212].

Численні документи відтворюють трагедію Першої світової війни, жертвами якої стали народи багатьох національностей. Це накази, розпорядження, оголошення окупаційної влади). Також збереглися 164 облікові картки (німецькою мовою) з переліком могил загиблих солдатів австрійської армії, німецьких та російських вояків, які загинули у часі війни у селах Серединки, Плотича, Нижній Івачів та інших [268].

У низці документів ТОКМ висвітлений подвиг УСС: ноти, бойової пісні УСС М. Гайворонського, десять заповідей уссів.

До групи «Рідкісні документи» належать збірки «Освіта та культура початку ХХ ст.», «Музична Тернопільщина», «Театральні вечори», де представлені документи освітніх закладів Тернопілля, запрошення на вокально-музичні вечори, програми концертів, вистав та ін. [160; 212].

Документи часів Другої світової війни, що зберігаються у музеї, відтворюють трагедію українського народу: початок війни, окупація, вивіз населення на роботу у Німеччину, репресії, тюрми, депортація, особливо багато матеріалів цього фонду стосуються 1941 – 1945 рр. Сюди входять також численні матеріали, що розкривають героїзм і трагедію Української Повстанської Армії, яка боролася проти двох агресорів – німецького фашизму та більшовицького режиму [160].

Серед документів УПА – історія легендарного «Стяга» (Ярослава Старуха), «Орлана» (Василя Галаси), Омеляна Польового, «Тараса Чупринки» (Романа Шухевича) та десятків інших учасників збройного підпілля [161; 212].

У фондовій групі «Рідкісні документи» висвітлені політичні репресії з боку більшовицького режиму проти тернополян. Документи Анни Герасимович, Григорія Барана, Кіндрата Гаврилюка, Бориса Бобинського, родини Дідиків, Дмитра Дзисяка, Ярослави Онуферко та інших наших краян допомогають глибше осмислити масштаби трагедії, біль і розпач тисяч невинних жертв злочинної системи [161].

У збірці «Рідкісні документи» знаходяться також матеріали про відзначення шевченківських свят на Тернопіллі. До них входять, наприклад, запрошення-програми на святкування в честь Т. Шевченка, які організовувало товариство «Рідна школа» в Тернополі в 1932 – 33 рр.; програма концерту, який відбувся у Відні в пам’ять 36-ої роковини смерті поета, яке організувало товариство русинів «Громада» в 1897 році; рекламна листівка до кінофільму «Тарас Шевченко» польською мовою (1920 – 30-ті рр.); рукописи Іванни Блажкевич «В честь 50-річчя з дня народження Т. Шевченка» [160].

Важливим є фонд «Музейництво», який представлений документами про створення першого українського музею у Тернополі при товаристві «Рідна школа»; листами доктора Ярослава Пастернака, директора НТШ у Львові до керівника музейної комісії при товаристві «Рідна школа» в Тернополі Яреми Якима у справі організації українського музею; сюди входять скарги на небажання заснувати український музей у Тернополі зі сторони керівництва товариства «Рідна школа» до Міністерства у Варшаві на воєводство у місті, яке опиралось на те, що на той час вже існував обласний музей товариства «Школа Людова» в м. Тернопіль [160].

Історію України і Тернопілля, зокрема минуле і сучасне, відтворено також у поштових листівках, світлинах, нумізматичній та філателістичній колекціях музею. Особливо цікавою у цьому ряду є збірка «Філокартія» – колекції поштових листівок, цих своєрідних ілюстрованих міні-енциклопедій,

які мають велику історичну і мистецьку вартість. Адже за тематикою – це і географія, природа, етнографія та історія, мистецтво, архітектура, портрети – все те, що входить у коло діяльності музею.

У музейній колекції особливу пізнавальну вартість мають так звані фотонатурні листівки. Майже сто поштових карток з музейної колекції – це види Тернополя початку ХХ ст. – 1930-х рр. Унікальність їх полягає у тому, що більшість зафіксованих на них об'єктів, які були зруйновані за час двох воєн, особливо Другої світової війни, збереглися лише на листівках, а саме: костьол парафіяльний і костьол єзуїтів, стара синагога, старий залізничний двірець і площа Ринок, вулиці Святоянська, Перля, Реальна, Зарудддя [269].

Давня історія Тернополя збереглася і в назвах видавництв, які продукували поштові картки: друкарні Б. Раппопорта, Л. Олескера, Я. Айнлєгера, Г. Аксельрода, В. Лауба, книжковий магазин Е. Поля. Працювало у місті й анонімне видавництво, що ховалося за криптограмою «W. L. Bp. 3442». Більшість поштових карток з видами Тернополя не датовані. Але беручи до уваги вихідні дані кожної окремої картки (видавець, логотип видавництва, монограми і абревіатури, шрифти, якість паперу), можна стверджувати, що більшість з них видано у перших десятиріччях ХХ ст. [283].

На початку минулого століття видавалися поштові картки і в Кременці, Бучачі, Чорткові, Бережанах, Гусятині, інших містах. Недарма період з 1897 по 1920-ті роки називають «золотим» віком листівки. До цього періоду з музейної філокартичної колекції належать також види міст Заліщиків, Червонограда, Теребовлі, Вишнівця, Збаража, Почаєва, Скалата, Буданова, а також Золочева, Перемишля, Олеська, Підгірець, Підкаменя, Кальварії і навіть Відня. Найдавнішою у цій колекції є листівка «Gruss aus Brezezany» («Привіт з Бережан»), датована 1899 роком [269].

Художня поштова листівка репрезентована у музеї іменами українських та зарубіжних митців. З українських найбільш повно у музейній колекції представлений відомий графік Амвросій Ждаха, який залишив велику добірку

рисунків до українських народних пісень та пісень на слова Т.Шевченка, що репродуковані на поштових картках 1911 – 1914 років [283].

Із недавніх надходжень особливу цінність мають майже 180 Різдвяних вітальних листівок, що надійшли на Тернопілля через журналіста із США, онука Степана Бандери, з архіву родини Леників з Мюнхена. Колекція має і мистецьку вартість – на окремих листівках репродуковані роботи відомих українських мистців – художника Михайла Мороза, скульптора Михайла Черешньовського та інших, а також історичну – тут декілька рукописних вітань від Ярослава та Слави Стецьків, Слави та Григорія Драбатів, інших провідників українського національного руху [269].

Музейна збірка фондової групи «Нумізматика» почала формуватися ще на початку минулого століття. На жаль, під час Першої та Другої світових воєн вона зазнала пограбування. Тепер – це понад 23 тисячі одиниць збереження. У групу, крім нумізматики, входять колекції, які представляють боністику, сфграфістику, фалеристику. Найбільш чисельна нумізматична колекція – біля 17 тисяч одиниць – представляє монети як республіканського, так і імператорського Риму, середньовічної Європи, держав нового і новітнього часу Азії, Америки та Європи. Серед античних монет виділяється золотий ауреус августи Отацілли Север, жінки імператора Філіпа Араба (244 – 249 рр.). У групу входять декілька скарбів середньовічних монет з території Тернопільщини, в яких знаходяться монети різних номіналів, починаючи від західноєвропейських талярів і закінчуючи мідними солідами Речі Посполитої [268]. Близько сотні монет Австрійської (а з 1867 року – Австро-Угорської) імперії налічує нумізматична колекція Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Більшу частину із них становлять крейцери (номінали – 30, 20, 15, 10, 6, 4, 3, 2, 1, 5/10, 1/2, 1/4), також наявні гелери (номінали – 20, 10, 2, 1), крони (номінали – 5, 2, 1), теж – флорин, полтура, шилінг. Дослідження монетарного обігу, що знаходиться в основі фінансової системи кожної держави – необхідне питання вивчення в ході розгляду економічного розвитку будь-якого

суспільства, зокрема Тернопільщини, яка з 1772 по 1918 роки перебувала у складі австрійської держави [308] (Іл. 2.2.74).

Цікаву збірку складають бони міст Західної України часів Першої світової війни, бофони УПА. Фалеристика представлена великою колекцією орденів і значків Австро-Угорщини, ЗУНР, СРСР, Німеччини, Польщі, Ірану; сфграфістика – відносно невеликою колекцією вислих свинцевих печаток часів давньої Русі, які були виявлені на території давньоруських городищ краю і датуються XII – XIII ст. Значно більшу групу складають різноманітні печатки кін. XIX – поч. XX ст. з Австро-Угорщини, Польщі, Росії [268].

Серед музейних колекцій у кількісному відношенні вагоме місце займає фондова група «Філателія». 24 100 марок цієї колекції у географічному вимірі охоплюють майже усі провідні країни світу, і розкривають важливі теми суспільного буття: архітектура, історія, космос, мистецтво, спорт, транспорт, фауна і флора тощо [282].

Майже 2,5 тисячі марок цієї колекції – це унікальна серія «Підпільна Пошта України», яка видавалася впродовж подад тридцяти років (1949 – 1981 рр.) закордонними частинами ОУН у Німеччині та США. Марки цієї серії (так звана еррінофілія) не були допущені до оплати поштових послуг і могли бути наклеєні на конверти поруч із офіційними. Попри те, значення їх було великим – вони знайомили світ з трагічною і водночас героїчною історією поневоленого українського народу. У цій серії відтворені найважливіші віхи українського буття, починаючи з часів коронування князя Данила Галицького. Досить широко на них представлена історія XX-го ст. [98].

Колекція марок «Підпільна Пошта України» почала надходити у фонди ТОКМ на початку 1990-их років. Сформувалася збірка видань у музеї завдяки дарунку представника української діаспори в США Степана Голяша (Чикаго), Броніслава Пташника (м. Зборів) – учасників національно-визвольних змагань, д-ра Романа Смика – філателіста-мецената, який сформував і подарував рівнозначні колекції музеям в м. Тернополі, Теребовлі, Бережанах та Українському Національному Музеєві в Чикаго [164].

Особливо багато марок і блоків присвячено Організації Українських Націоналістів та її провідникам: Євгену Коновальцю та Степану Бандері, а також Українській Повстанській Армії, зокрема її головнокомандувачеві генералу Роману Шухевичу (Чупринці) [282].

Малюнки для марок ППУ створювали такі художники, як М. Білинський, С. Гординський, О. Курилас, М. Черешньовський та інші [194].

Ці марки мають велику історичну і мистецьку цінність, адже були поштовими знаками єдиної у світі підпільної пошти. Вони цінні як пам'ятки національної культури державного значення, які демонструють ностальгію, патріотизм у діаспорі, і також є орієнтирами при укладенні тематичних планів марковидання України. Вони гідно репрезентували українську філателістику у світі – виставлялись і отримували нагороди на Міжнародних виставках у США, Канаді, Швейцарії, Франції, Великобританії [98; 164].

Досить різноманітною є тематика видань марок з музейної колекції, з них основні – політичні діячі: І. Мазепа, С. Петлюра, Є. Коновалець, Р. Шухевич (як вказувалось вище), марки присвячені також 50-річчю відновлення гетьманату з портретом Павла Скоропадського. Значна частина марок присвячена Українським січовим стрільцям (УСС), ювілейним датам УПА, загальній тематиці ОУН і УПА (про що говорилось вище), у збірці є також марки, присвячені Українській Головній Визвольній Раді, серія «Ще не вмерла Україна», історичні події (еміграція, більшовицький геноцид проти українського народу, битва під Конотопом 1659 року, битва під Крутами 1918 року, битва під Базаром 1921 року, битва під Бродами 1944 року, товариство «Пласт», ЗУНР, Антибільшовицький блок народів, проголошення Акту відновлення Української Держави 1941 року), література, Олімпійські ігри, український спорт, національна символіка, українська зброя, релігійна тематика, українські письменники (Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, М. Шашкевич, М. Черемшина, С. Єфремов) тощо [282].

У філателістичній колекції музею є також серійна добірка марок «Українська Народна Республіка», які друкувались у Києві 1918 року за

проектом Г. Нарбута; марки, випущені з ініціативи гетьмана Павла Скоропадського (1919 р.); марки УНР від 1921 року, які друкувалися у Відні – ця серія із портретами Хмельницького, Петлюри, Петрушевича, Шевченка; поштові знаки Карпатської України (1939 р.) та інші [98].

Також у фондах ТОКМ є марки, видані ППУ у 1953 році з нагоди 700 річчя коронації Данила Галицького; блок та поштові марки, що репрезентують давньоруських князів – кн. Ольга, кн. Володимир Великий, Данило Галицький тощо; марки до 10 річниці відновлення діяльності ППУ 1959року випуску; поштовий блок «Сторіччя Просвіти – 1868 – 1968 рр.»; марки, присвячені Йосипу Сліпому, зокрема «Патріарх душ і народу Кардинал Йосип Сліпий», «Кардинал Йосип Сліпий. Ісповідник Віри» тощо; марка «100 років НТШ. 1873 – 1973 рр.»; марки, присвячені 700 – літтю заснування Львова, гербом Львова та львівською ратушею з синьо-жовтим прапором; пропагандистський блок «Підпільної пошти України», присвячений 10-літтю польоту космічного корабля «Аполлон-11» (1979 р.,) з написом на полях блоку по-англійськи і по-українськи «Боріться за свободу України» [164].

Загалом колекція марок має велике історичне значення, зокрема марки «Підпільної Пошти України» мали цінність як поштові знаки єдиної у світі підпільної пошти.

У музеї представлена доволі велика колекція об’ємних речових експонатів – меблів, серед яких мистецьку та історико-культурну вартість мають предмети побуту аристократичних родин XVII – XIX ст. Це, зокрема, німецький кабінет поч. XVII ст. (Іл. 2.2.75), виготовлений з горіха і прикрашений інтарсіями з видами невідомого міста епохи Середньовіччя та оздоблений мініатюрною бронзовою балюстрадою. З XVIII ст. походить іспанський кабінет, оздоблений слоновою кісткою та покритий коричневим лаком [282].

Класична дерев’яна шафа, прикрашена горельєфами дітей та рослинним орнаментом, виготовлена, ймовірно, у відомих гамбурзьких майстернях у XVII ст. Стиль бароко представлений розкішним кріслом графа Козібродського (XVIII ст.), верхню частину якого прикрашає багатопольний геральдичний

гербовий щит графської родини. Не менш цікавим та вишуканим є крісло гданського магістрату, на спинці якого розміщені мініатюрний та великий герби міста.

До музейних раритетів належить особиста шабля польського короля Яна Собєського, інша зброя та речі його доби (експонувалися на Міжнародній виставці у Польщі, присвяченій 300-літтю з часу його смерті), а також зброя та обладунки польських воїнів та козацького війська (XVII ст.) [46].

У музеї знаходиться велика колекція годинників (понад 100 одиниць збереження), в тому числі й відомих європейських фірм, серед яких – настінні, кишенькові, сонячний та авіаційні, датовані кінцем XIX та XX-им століттями.

Цікавими є зразки телефонних апаратів (найдавніший з 1905 року), швейних машинок (серед. XIX – поч. XX ст.) відомих фірм – німецької «Zinger» та американської «Veritas» [269].

Отже, першу музейну експозицію Подільського музею розташували тільки в чотирьох залах, а збірка поділялася на вісім розділів. Нині в структурі Тернопільського обласного краєзнавчого музею діє 7 відділів, три з яких експозиційні, робота зосереджена також у відділах фондів, науково-методичної, науково-просвітницької роботи та художньо-реставраційному. З'ясовано, що першими артефактами музею були мистецькі пам'ятки, що надходили із інших музеїв, були подаровані небайдужими поціновувачами, знайдені у ході польових експедицій музейними працівниками, згодом колекції поповнилися завдяки творам, закупленим та переданим Дирекцією художніх виставок УРСР. У кінці XX – початку XXI ст. через брак фінансування галузі з боку держави нові надходження переважно відбуваються в якості подарунків від приватних осіб та колекціонерів

2.3. Мистецькі збірки та фонди Тернопільського обласного художнього музею

Важливими складовими соціо-культурного процесу як України загалом так і Тернопілля зокрема є художні музеї, які збирають, вивчають і експонують

витвори мистецтва (декоративно-прикладного, живопису, графіки, скульптури). Головними завданнями їх функціонування є представити розмаїття мистецьких видів, жанрів, стилів і напрямків, а також задовольнити естетичні і пізнавальні потреби сучасної людини. Колекції художніх музеїв можуть містити твори професійних художників, народної, дитячої творчості. В таких музеях можна побачити твори різних видів образотворчого мистецтва, художніх течій і шкіл з широкими часовими рамками, роботи окремих відомих і малознаних персоналій, і т.д.

Художні музеї у 1980-их роках в Україні створювалися за типовою схемою – на основі збірок творів мистецтва в краєзнавчих музеях. До цього, зокрема, зобов'язувала постанова Ради Міністрів УРСР від 13.01.1987 р. №3 «Про стан і заходи щодо поліпшення збереження експонатів у музеях республіки».

Художній музей у Тернополі створений на підставі рішення виконавчого комітету Обласної ради народних депутатів від 29. 04. 1991 р. №10. Перші два пункти цього рішення наголошували:

«1. Відкрити з 1 травня 1991 року ТОХМ на базі картинної галереї ТКМ зі штатом 19 чоловік.

2. ТКМ передати на баланс новоствореного музею грошові кошти в сумі 61,4 тис. крб., основні засоби та музейні експонати» [4].

Таким чином, Художній музей у Тернополі був відкритий у рік проголошення незалежності України, що й визначило зміст експозиції і напрямки діяльності нової установи, яка збагачувала знаннями й емоціями відвідувачів [172; 273].

17 червня 1991 р. був затверджений статут ТОХМ. 26 червня 1991 р. музей зареєстрований виконкомом Міської ради (рішення №346).

Новостворений ТОХМ планувалося розмістити в Старому замку (вул. Замкова, 10) (згідно рішення облвиконкому від 24.11.1989 р. №264). Розробкою документації та реконструкцією замку займався Вільнюський проектний інститут (Литва). Спортивна школа греко-римської боротьби мала перейти до

спортивного комплексу на масиві «Сонячний». Проектна документація була виготовлена, однак обидва заклади залишилися в старих приміщеннях [161].

690 художніх полотен, в тому числі й західноєвропейських художників XVII – XIX ст., видатних українських та російських живописців XVIII – XX ст. були передані на експонування в Картинну галерею музею, а з набуттям нею самостійного статусу у 1991 р. (нині – ТОХМ), залишились у ньому на постійне зберігання [46].

9 серпня 1991 р. у виставковій залі влаштовано першу виставку картин Андрія Петрика (1919 – 1990 рр.). У жовтні в двох інших залах для огляду відкрилася постійно діюча експозиція творів українського і зарубіжного мистецтва.

Тернопільському художньому музею з Краєзнавчого музею було передано 552 твори образотворчого мистецтва, згодом додано ще 139.

Перші два роки збірка Тернопільського обласного художнього музею збільшувалася за рахунок закупки творів у художників і приватних осіб, а відтак – завдяки активному проведенню виставкової діяльності, подарунків митців і колекціонерів [108].

У 1991 р. ТОХМ закупив 49 картин Андрія Петрика з Микулинців – всю меморіальну виставку, якою і розпочалася виставкова діяльність новоствореного музею.

У 1993 – 1995 рр. реставраційною майстернею музею завідував Діонісій Шолдра (1925 – 1995 рр.) – митець і реставратор із Нью-Йорка, уродженець Тернополя. Він передав Україні 50 авторських картин. Нині у музеї зберігаються 48 його картин, 13 експонатів науково-допоміжного фонду і 137 архівних предметів. Після смерті митця, 20 вересня 1998 р. було відкрито Меморіальну залу Д. Шолдри. Експозицію нового залу значно доповнила документальними матеріалами його племінниця Наталія Решетуха з Тернополя [86].

У 1993 р. голова обласної організації Національної Спілки художників України Богдан Ткачик передав 17 робіт тернопільського скульптора Володимира Голофаєва на постійне збереження в ТОХМ.

Колекціонер Ярослав Веселовський з Тернополя подарував музею 21 предмет культового призначення, 9 з яких (ікони, медальйони, хрести) увійшли до основного фонду. Вони щороку використовуються як експонати на Різдвяній та Великодній виставках [108].

У 1995 р. музейна збірка поповнилася двома великими образами «Святе Сімейство» і «Подорож до Еммаусу» (Іл. 2.3.1) (обидва – 1863 р.) невідомого автора з церкви Різдва Пресвятої Діви Марії у с. Криве біля Скалата (Підволочиський р-н). Цього ж року були привезені до музею 8 ікон із біблійного циклу «Створення світу» з церкви с. Буглів (Лановецького р-ну). Вони виконані за ілюстраціями Ю.Ш. фон Карольсфельда. Стінопис храму відновлював Б. Ткачик із групою живописців, він же намалював і нові образи [70].

Від родини художника Антіна Малюци, уродженця с. Токи (тепер Підволочиського р-ну), який жив у Нью-Йорку, було отримано в 1995 – 1996 рр. 91 твір живопису і графіки, а також альбом фотографій. Нині у постійній експозиції знаходиться його картина «Дві жінки в народних строях» (1930-ті рр.).

У вересні – жовтні 2004 р. проходила персональна виставка «Етюди. Ескізи» Юрія Чумака з Тернополя. Після закінчення експозиції автор подарував музеєві всю збірку – 142 твори. Портретні етюди представляють відомих діячів культури і мистецтва Тернополя, а ескізи – монументально-декоративні розписи, виконані Ю. Чумаком на Тернопільщині [108].

Після смерті заслуженого художника України Андрія Ткаченка (1926 – 2004 рр.), у 2006 р. його спадкоємці передали музею 77 експонатів основного фонду – картини, етюди, рисунки, 292 – науково-допоміжного фонду і 610 архівних матеріалів, серед яких була частина його багатої бібліотеки з мистецтва.

Сьогодні основні музейні фонди складають близько 10 тисяч експонатів, у т.ч. живопису – бл. 1000, графіки – бл. 8000, скульптури – бл. 180, декоративно-ужиткового мистецтва – бл. 700. Серед творів живопису – 80 картин європейських художників. Науково-допоміжний фонд налічує бл. 2 000 одиниць зберігання, архів – бл. 4 000 предметів [86; 87; 108].

Постійно діюча експозиція ТОХМ побудована за історико-хронологічним принципом і розміщена в трьох залах: «Мистецтво України» (XVII – XX ст.), «Мистецтво зарубіжних країн», «Меморіальна зала Діонісія Шолдри». У виставковій залі експозиція змінюється щомісяця.

Зал українського мистецтва поділений на три секції. У першій подано малярство, різьбу і графіку Галичини XVIII ст. та сакральне мистецтво XIX – поч. XX ст. В цій експозиції можна побачити справжні твори українського бароко середини XVIII ст: різьблені барельєфи І.-Г. Пінзеля («Подорож до Еммаусу» (див. Іл. 2.3.1), «Царські врата» («Благовіщення» і «Ангел-Хоронитель» (сер. XVIII ст.)), також дерев'яну пластику А. Осинського («Св. Апостоли Петро» (Іл. 2.3.2) і «Св. апостол Павло» (Іл. 2.3.3), парсунний «Портрет Миколая Потоцького», стародруки з гравюрами Й. та А. Гочемських, Н. Зубрицького. Продовжують експозицію ікони XVIII – поч. XX ст. – «Пресвята Богородиця» (XIX ст.) з іконостасу с. Великий Глибочок Тернопільського р-ну, подарована М. Кліщем у 2006 році, «Ісус Христос» (поч. XX ст.) закуплена в Б. Климчука у 1993 році, «Христос-Вседержитель» (кін. XIX ст.), «Пресвята Богородиця з Ісусом, Св. Варвара, Розп'яття, Св. Миколай, Арх. Михаїл» (поч. XIX ст.) [132; 313].

У залі українського мистецтва розміщено кілька ікон, намальованих на полотні, дереві, склі та металі у XVIII – поч. XX ст., деякі ікони були пошкоджені, і перед тим, як потрапити в експозицію, їх реставрував Діонісій Шолдра та його учень Іван Кузик: «Бог-Отець зі святими» («Бог – Отець, Пресвята Богородиця з малим Ісусом і святими») (сер. XIX ст.) (Іл. 2.3.4) [ТОХМЖ – 408] ікона, закуплена у М. Кравця у 1994 році, реставрована обома

в 1995 році, «Перенесення у храм» (кін. XIX ст.) твір, закуплений в А.Савіцького, реставрація Д. Шолдри в 1994 році [70; 108].

Далі представлені регіональні живописні школи кінця XIX – XX ст. – київська, львівська, закарпатська. В експозиції вміщено картини українських художників – М. Пимоненка «Ранок» (кін. XIX – поч. XX ст.), К. Крижицького «Пейзаж» (1904 р.), С.Васильківського «Захід сонця. Харківщина» (кін. XIX – поч. XX ст.), П. Левченка «Село» (Іл. 2.3.5) , І. Сєргєєва «Сінокіс» (1895 р.), І. Рєпіна «Український пейзаж» (1890-ті рр.). З останньою картиною пов'язана цікава історія: вона була викрадена 4 квітня 2007 р., а згодом повернута до музею. Вартісними є роботи митців зі Львова – І. Труша «Флокси» (1930 р.), О. Новаківського «Собор св. Юра» (1921 р.) (Іл. 2.3.6); з Києва – картини К. Трохименка «Місяць над Дніпром» (1956 р.), М. Хана «Перед бурею» (1953 р.), М. Глущенка «Поезія берізок» (1974 р.) (Іл. 2.3.7). Далі можна побачити жанрову картину Т. Яблонської «Літній вечір» (1985 р.) (Іл. 2.3.8) та «Портрет О. Дорожко» роботи С. Григор'єва (1972 р.). Хоча музей не має творів засновника монументального малярства XX ст., М. Бойчука, який був уродженцем Тернопільщини, але «бойчукізм» відчутний в картині його учня О. Кравченка «Козак Мамай» (1965 р.). Цікавим для глядачів є розповідне декоративне полотно Д. Нарбута «Сорочинський ярмарок» (1983 – 1986 р.) (Іл. 2.3.9), на якому зображено більше 400 осіб (в т.ч. М. Гоголь і сам автор), понад 40 тварин і птахів [132]. Експонуються також гравюри В. Заузе, М. Дерегуса і Н. Хасевича. Скульптуру репрезентують твори Д. Крвавича «Портрет М. Шашкевича» (1959 р.), В. Дубініна «Програв» (1963 р.) (Іл. 2.3.10), Г. Кальченко «Т. Шевченко» [98, 110]. Майже всі роботи передали з ТОКМ у 1991 році [244].

В останній секції розміщено твори митців, які народилися або працювали на Тернопіллі. А саме: картини А. Манастирського «На підгір'ї й села невеселії» (1965 р.); П. Обаля «Дими» (1939 р.) (Іл. 2.3.11), також можна побачити й гравюри Л. Левицького, О. Кульчицької, Я. Музики – уродженців області, творча діяльність яких пов'язана зі Львовом. Крім того, у цьому залі

можна ще ознайомитися із працями сучасних живописців Тернополя (Б. Ткачик, С. Ковальчук, С. Нечай, Я. Новак, А. Ткаченко, Д. Шайнога).

Скульптурні роботи дають змогу простежити різні напрямки: академічний – (І. Сонсядло «Портрет В. Барвінського» (1980-і рр.), робота подарована автором у 1993 році), народний – (І. Мердак «Лемко» (1993 р.), подарована Г. Калюш у 1994 році), декоративний – (Б. Чернецький «Зима. Декоративна пластика. З циклу «Мелодії зими»» (1983 р.), подарована автором у 1999 р.), авангардистський (Я. Бурда «Агресивна композиція» (1991 р.) закуплена в автора) [222].

Окремий розділ третьої секції складають твори митців українського зарубіжжя – уродженців краю, чия творчість виходить за регіональні межі і має світове й національне значення: скульптура М. Паращука, графіка Я. Гніздовського «Вівці в кошарі» (1978 р.) (Іл. 2.3.12), живопис Д. Шолдри «Самітнє дерево» (1964 р.) (Іл. 2.3.12), Х. Куріци, А. Малюци [98]. Як для України так і Тернопільщини цінною є творчість Народного художника України (2002 р.) І. Марчука уродженця с. Москалівка Ланівецького р-ну Тернопільської обл. Музей володіє його картиною «Сходить чар-місяць» (1979 р.) (Іл. 2.3.13).

Зарубіжне мистецтво XVIII – поч. XX ст. представлене творами художників Італії, Франції, Австрії, Польщі, Німеччини, Чехії та Росії. В експозиції є графічні листи відомих художників – Дж. Піранезі, Ст. Молінарі, Фр. Аквілли, Ч. Тесса (Італія); П. Древе, Л. Бернара, П. Гаварні (Франція); Й. Бюргера, Ф. Хаффштанделя (Німеччина).

Різноманітна за тематикою і жанрами колекція творів образотворчого мистецтва зарубіжних країн становить одну із найкращих збірок музею. Серед робіт, виставлених у цьому залі, цікавою є картина невідомого автора з Австрії «Христос в Еммаусі» (1863 р.) із церкви с. Криве Підволочиського р-ну привезена І. Дудою 10.07.1995 р., створена за сюжетом Євангелія. Мистецтво Німеччини представлено двома роботами невідомих художників XVIII ст.

Особливу увагу привертає картина «Розп’яття Христа» (з оригіналу XVIII ст.) [284].

В експозиції виставлено кілька творів французьких митців XVIII ст., серед них дві мініатюри невідомих художників «Посвячення Весталки» (з оригіналу XVIII ст.) та «Амур і Психея» (з оригіналу XVIII ст.), створених за мотивами давньоримської міфології та історії. Ці роботи виконані в стилі рококо [108].

Збірку творів польського образотворчого мистецтва представляють портрет «Весталка» (поч. XIX ст.) Франца Лампі, «Співачка» (1886 р.) Юзефа Мегоффера (1896 р.), «Повернення з полювання на ведмедя» (1891 р.) Юліана Фалата [110].

Мистецтво Чехії представлене двома роботами: картина невідомого автора XVIII ст. «Портрет чоловіка з ланцюгом і монетами» (XVIII ст.); творчість яскравого представника чеського барокового живопису і настінного розпису П. Брандля репрезентує картина «Навчання рахунків» (XVIII ст.).

Російське малярство представлене в експозиції картинами В. Маковського, І. Шишкіна, О. Кісельова, М. Клодта [70].

У ТОХМ є Меморіальна зала мистця і реставратора із Нью-Йорку, уродженеця Тернополя Діонізія Шолдри (1925 – 1995 рр.), який працював у музеї у 1993 і 1995 рр. Частина його авторських робіт виставлена для огляду в Меморіальній залі. Типовий для митця мотив високого неба і поламаних самотніх дерев презентують картини «Самітнє дерево» (1983 р.) (див. Іл. 2.3.12), «Після буревію» (1990 р.). Митець працював і в інших жанрах: «Пейзаж з церквою» (1972 р.), «Втікачі» (1964 р.), «Портрет дружини» (1968 р.), та ще понад 40 полотен були подаровані автором у 1994 році. [108; 110; 284].

У столах виставлені особисті речі майстра, інструменти, якими він користувався, реставраційні матеріали, які привіз з Нью-Йорка та Відня. В експозиції знаходяться фотографії полотен, що зберігаються у приватних

колекціях Австрії, США і Канади, фотографії відреставрованих ним картин, документи, каталоги виставок, в яких брав участь [273].

Окремі фонди складають праці та документальні матеріали Андрія Петрика (62 картини) – це і пейзажі «Водойма у лісі» (1980-ті рр.), «Зимовий ранок» (1980-ті рр.), «Теребовля. Краєвид» (1970-ті рр.), «На околиці Бережан» (1977 р.), і натюрморти «Натюрморт з квітами» (1962 р.), «Натюрморт з графином» (1960-ті рр.), портрети «Автопортрет» (1972 р.), «Портрет Яворського» (1971 р.), «Оксана» (1976 р.) частина робіт передані з ТОКМ, частина закуплені в сина, В. Петрика, частина подаровані сином художника. Не менш вартісними у збірці є картини Юрія Чумака (151 ескіз та етюд). Сюди належать роботи різних жанрів: пейзаж «Ріка Серет. Етюд» (1983 р.), портрет «Дмитро Стецько» (1997 р.), «Ігор Дуда» (2002 р.), натюрморт «Козацький натюрморт. Етюд» (1989 р.), картини різної тематики «Вертеп. Етюд» (1986 р.), «Весілля.Етюд» (1994 р.), «Козацька атака. Етюд» (1994 р.) тощо. Всі твори подаровані музеєві митцем.

З приватних збірок до музею надійшли твори: Миколи Бондаренка (50 екслібрісів), Володимира Окрутного (70 творів комп'ютерної графіки), Лесі та Юрія Цікало (70 писанок), Андрія Ткаченка (45 творів), приватна колекція екслібрисів проф. Еммануїла Бергера (6 134 гравюри) (Іл. 2.3.14 – 2.3.19). Професор Еммануїл Бергер передав свою колекцію екслібрисів ТОХМ влітку 2000 року, а започаткував її в січні 1968 року. Нараховує вона 6 134 оригінальних книжкових знаків, систематизована у 50-ти альбомах. Еммануїл Бергер цікавився графікою, особливо книжковою графікою, і був знавцем цього виду образотворчого мистецтва. Кожен екслібрис із колекції був оформлений в окремому паспарту, на лицевій стороні внизу зазначені прізвище, ініціали художника, країна, місто, а на зворотній – прізвище особи, від якої отримано твір, рік виконання, техніка і відомості про того, кому призначений екслібрис, а також дата включення його в колекцію [168; 280]. Найбільше представлені автори – Іван Пантелюк із Косова (342 екслібриси) та Абрам Мистецький із Києва (298). Більшість із тих, що нині зберігаються в художньому музеї, –

друкарські копії. Серед них – відбиток екслібриса Пабло Пікассо, японський знак, виконаний технікою шовкографії [145; 218]. Бергер подарував музеєві два лінорити Олекси Шатківського та дереворит Ніла Хасевича, які поповнили постійну експозицію залу українського мистецтва XVIII – XX ст., а також «Офорти Рембрандта (Факсиміле)» [247].

Крім того, Художній музей мав два відділи в області. 11 серпня 1996 р. було відкрито художньо-меморіальний музей Леопольда Левицького в с. Бурдяківцях Борщівського району. Завідувач – художник Степан Маковський. У музеї представлено 220 гравюр заслуженого діяча мистецтв України Л. Левицького (1906 – 1979 рр.) – уродженця Бурдяківців, твори С. Маковського та матеріали з історії села. 14 жовтня 2004 р., до 550-річчя міста, відновив свою діяльність реорганізований Почаївський історико-художній музей. Протягом десяти років він фактично не діяв. Для огляду відвідувачів відкрито перші три зали: «Історія Почаєва і Свято-Успенської лаври», «Сакральне мистецтво Волині», «Тарас Шевченко в Почаєві» [87]. Зараз всі музеї є самостійними установами.

Варто зазначити, що загалом збірка живопису у ТОХМ охоплює твори майстрів як українських, зокрема, тернопільських, так і закордонних. Переважно ці твори були передані ТОКМ у 1991 році, подаровані авторами, їхніми родичами чи меценатами, рідше були закуплені музеєм.

У даній збірці є твори XVIII – XIX ст. Переважно це роботи закордонних невідомих авторів: Італія «Смерть Лукреції», Польща «Станіслав Ліщинські – король Польщі» початок XVIII ст., «Портрет графа Миколая Потоцького» XVIII ст., «Портрет Стефана Чарнецького» XVIII ст., «Портрет Г. Голеєвського» кінець XVIII ст., «Портрет Яна Голеєвського» кін. XVIII ст., «Портрет Голеєвського» поч. XIX ст., «Стара жінка» перша половина XIX ст., «Пресвята Богородиця з малим Ісусом» кін. XIX ст. надійшла від невідомого жителя м. Збараж у 1992 році, Італія – «Муки Святого» XIX ст., «Батьколюбива римлянка» XIX ст., Австрія «Портрет Гілберта Борха» кін. XVIII ст., «Пейзаж з мостом» поч. XIX ст., «Пейзаж з маяком» (поч. XI ст.), «Святе сімейство»

(1863 р.); Франція – «Пейзаж» XVIII ст. тощо. Є також твори невідомих українських митців даного періоду, що в основному репрезентують сакральні сюжети: «Пресвята Богородиця з Дитям» (XVIII ст.), «Воскресіння» (XIX ст.), «Св. Роман і св. Михаїл» (XIX ст.), «Розп'яття» (XIX ст.), «Потрет Т. Шевченка» XIX ст. подарований Я. Ступаком у 1997 р., «Ісус Христос – Вседержитель» XIX ст. з іконостасу с. Великий Глибочок Тернопільського р-ну, подарована М. Кліщем у 2006 році, «Пресвята Богородиця з малим Ісусом (справа)» (кін. XIX ст.) і «Пресвята Богородиця з малим Ісусом (зліва)» (кінець XIX ст.), закуплені в Г. Пугача у 1992 році, «Пресвята Богородиця з малим Ісусом» (кінець XIX століття) подарована В. Лосицьким у 1993 році, «Пресвята Богородиця з Ісусом, Розп'яття, Св. Варвара, Св. Миколай» (1865 р.) походить із с. Мирне (кол. Теляче) тепер Підгаєцького р-ну подарована Я. Карея-Голшків у 1995 р., «Св. Миколай» (кін. XIX – поч. XIX ст.), подарована церквою Різдва Христового в Тернополі у 2005 році, та інші [110].

У фондах ТОХМ представлені також живописні полотна як українських так і закордонних митців переважно XX – XXI ст., рідше XVII – XIX ст. Одним із найстаріших у збірці є робота італійського майстра XVII ст. Allori Alessandro «Юдіф з головою Олоферна». З російських художників варті уваги роботи Міхаїла Клодта фон Юргєнсбурга «Пейзаж» (друга пол. XIX ст.), Михаїла Акиншина «Весна», Всеволода Акцинова «Біля дзеркала», Анатолія Бикова «Академік М. Лаврентьєв» (1970-ті рр.), Алєксандра Герасимова «Теребовля. Дзвініця», «Ніч у Зборові», «Кінець. Ніч» (1916 р.). Вірменія представлена роботою Оганеса Арутюняна «Запрошення», Таджикистан – Мурівата Бекназарова «Народний поет Таджикистану. Мірзо Турсун-Заде» (1981 – 82 рр), Білорусь – Віктора Єреська «Контакт» (1991 р.), яка була подарована Тернопільською радою у 1992році, Грузія – Кетавана Магалашвілі «Жіночий портрет» (1920-ті рр.) предано з ТОКМ у 1991 році, Казахстан – Івана Остренка «Доктор М. Байтенов» (1970 р.), Естонія – Марі Роосвальт «Коридор» (1979 р.). Багато вартісних картин польських митців: К. Буковська (K. Bukowska) «Портрет молодої жінки» (1920-ті рр.) закуплена ТОХМ у 1997 році, Влодзімєж

Бучек (Buczek Wlodzimierz) «Улов» (1970-ті рр.), Гашинські (Haszynski) «Потрет С. Голеєвського», «Портрет В. Голеєвської» (1802 р), Казімєж Ольпінські (Olpinski Kazimerz) – «Сільський краєвид», «Пастушок», «Морський краєвид» (1920-ті рр.). Австрія представлена працями Л. Клєандера (L. Kleander) «Портрет Володимира Лучаківського», «Портрет Костянтина Лучаківського» (1910 р.), що були передані родиною Лучаківських зі Львова у 1991 р., та роботою Франца Вернера Тамма «Натюрморт з птахами і фруктами» (поч. XVIII ст.). Переважна більшість творів передана з ТОКМ у 1991 році [108].

Твори українських митців, представлені у ТОХМ, – це переважно пейзажі, побутові картини, портрети, роботи сакральної тематики. Наприклад, Михайло Беркос «Крим. Гора Кошка» (1890-ті рр); Сергій Васильківський «Пейзаж з місяцем», «Ранок» (кін. XIX – поч.XXст.); Павло Адам'ян «Після жнив» 1982 р. і «Розлив ріки» 1989 р. подаровані ТОКМ у 1991 році, твори Емми Андієвської, передані Національною комісією України з питань повернення культурних цінностей (Київ) у 1998 році, а саме «Двоє з вітрильником і комахами», «Двоє з комахою і тацею садовини» 1996 р., «Двоє при хлібі й вині з комахами», «Наречена з квітами й комахами», «Троє» (1997 р.), ці твори виконані в стилістиці сюрреалізму. Олександр Ацманчук «Портрет дружини. Віра» (1955 р.), Святослав Божій «Портрет батька» (1982 р.), Віра Баринова-Кулеба «Натюрморт» (1985 р.), Ірина Беклемішева «За рікою село» (1977 р.), «Травень» (1972 р.), Микола Глущенко «Старий Гурзуф» (1973 р.), «Поезія берізок» (див. Іл. 2.3.7), «Травневий ранок», «Гурзуф» (1974 р.), Тарас Григорук «Сини мої, орли мої, та ще соловейки» (1990 р.) подарована автором. сім робіт Петра Обаля знаходиться у фондах Художнього музею: «Дими» (1939 р.), «Карпати» (1967 р.), «Скирти свіжої соломи» (1969 р.) тощо, передані з ТОКМ у 1991 році. Особливо варто відзначити наявність в Художньому музеї творів Народного художника України Івана Марчука «У скансені взимку» (1979 р.), «Сонячна весна» (1982 р.), «Сходить чар-місяць» (1979 р.) (див. Іл. 2.3.13) передано з ТОКМ у 1991 році. Також у фондах ТОХМ

представлені роботи таких художників: Любомир Медвідь, Вадим Одайник, Олександр Павлов, Володимир Панасенко, Валентин Пламеницький, Віктор Сивець, Роман Сельський, Зіновій Флінта [110].

Значною кількістю представлені твори майстрів м. Тернополя й області. Дмитро Батанін, Порфеній Барболюк «Бучацький водоспад» (1985 р.), «Бережанські мелодії» (1983 р.), «Серет весною» (1984 р.), «Літо на р.Стрипі» (1988 р.), «Реве та стогне Дніпр широкий» (1991 р.) передані з ТОКМ у 1991 році, Микола Бездільний «Гусятин. Будівництво компресорної станції.» (1970-ті рр.), «Зимовий вечір» (1980 р.), «Верби над річкою. Весна» (1978 р.), «Стара верба» (1980 р.), «Вечірня тиша» (1975 р.), «Тихий куточок» (1978 р.), «Околиця села Рай» (1979 р.), «Травень» (1979 р.) (роботи подаровані дочкою художника у 2004 році). У музеї представлено шістнадцять робіт Ярослава Василика, що були подаровані автором: «Середній пляж» (1993 р.), «Тернопільський став» (1993 р.), «Петрики» (1986 р.), «Вулиця Опільського» (2000 р.), «Листопад» (2000 р.), «В парку» (2006 р.). Сергій Львов – вісім робіт, серед них «Берези чекають шпаків» (1978 р.), «Дари осені» (1977 р.) передано з ТОКМ у 1991 році, «Сім'я берізок» (1954 р.) подаровано О. Львовою у 1998 році, «Карпатський краєвид» (1968 р.), Ігор Дорош «Святе сімейство» (1994 р.) передано автором у 1994 році, Оксана Дорош «Зв'язок» (1994 р.) передано автором у 1994 році, Станіслав Ковальчук «Натюрморт» (1986 р.), «Ретро» (1993 р.) закуплені в автора, «Старий міст» (2006 р.) подарована С. Костюком у 2006 році. У фондах Художнього музею знаходиться тринадцять робіт Антіна Малюци, уродженця Тернопільщини та емігранта у 1950 році до США «Натюрморт» (1931 р.), «Дві жінки біля воріт», «Карпатський краєвид» (1930-ті рр.), роботи, подаровані автором в 1996 р. У фондах музею представлені також твори й інших не менш знаних художників Тернополя та Тернопільщини: Іван Хворостецький (Іл.2.3.20 – 2.3.24), Григорій Миколишин, Степан Нечай, Микола Пазізін, Богдан Романюк, Ярослав Саландяк, Андрій Ткаченко, Богдан Ткачик, Дмитро Стецько, Володимир Чорнобай, Дмитро Шайнога, Микола Шевчук тощо [108].

Отже, у музеях мистецтво зберігає тісний зв’язок із традиційною художньою культурою. Гордістю колекції ТОХМ є як твори українських митців минулого й сучасності так і західноєвропейських майстрів XVII – XX століть. Зазначено, що різноманітність фондових збірок є досить великою. Постійна експозиція ТОХМ демонструється в трьох залах під назвами «Мистецтво України (XVII – XX ст.)», «Мистецтво зарубіжних країн», «Меморіальна зала Діонісія Шолдри», а основні музейні фонди поділено на групи: живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво, науково-допоміжний фонд. Характерною особливістю колекції ТОХМ, є специфіка мистецького життя краю: передусім скульптура, іконопис, графіка, європейське малярство, а також унікальні збірки митців українського зарубіжжя, твори, які повернулися до музею завдяки патріотичним прагненням майстрів, що жили й працювали за кордоном. Музеї є важливими осередками становлення, розвитку та відображення стану мистецтва та культури як України загалом так і Тернопільщини зокрема. Вони відіграють важливу роль у духовному становленні нації; показують особливості минулого та сучасного стану розвитку мистецтва, націлюють орієнтири на майбутнє; характеризують людську діяльність. Музейництво формує і розвиває художній смак, естетику, сприяє розумінню значимості того чи іншого історичного етапу, його цінностей, ідеалів тощо.

2.4. Приватні колекції

Приватне колекціонування – важливий аспект культурно-мистецького розвитку регіону. Воно формувалося під впливом різних чинників соціокультурного простору Тернопілля у XX ст. Передусім, це історичні події другої половини XX ст., а також великі зміни, що мали місце у кінці XX ст., насамперед, це становлення та розвиток незалежної України, що дало поштовх до піднесення національної свідомості, до відродження національної культури, до збереження культурних цінностей, повернення інтересу до відновлення частково забутого спадку предків.

У період незалежності України відбувається звернення до національної спадщини минулого; відродження української культури, мистецтва, що пов’язано із новим поглядом на факти та дослідження в галузі історії. Це важливий період усвідомлення української національної самоідентичності. Вагому роль у цьому процесі відіграла діяльність музеїв, приватних колекціонерів, які і беруть активну участь у зберіганні, відновленні, ретрансляції минулого сучасникам. Музейніта приватні колекції допомагають збагнути ментальність українського народу. У Тернополі нині існує низка приватних колекцій. Найзначніші з них – це колекції Віри Матковської, родини Демкур, Лариси Сороки-Гойняк та Тернопільсько-Зборівської Митрополії.

Так, однією з важливих приватних збірок Тернополя є збірка Тернопільсько-Зборівської Митрополії УГКЦ (Іл. 2.4.1-2.4.2), яка почала формуватися за благословенням владики Михаїла (Сабриги) у 2002 році. Основу її колекції складає сакральне мистецтво. Спочатку це були невеликі надходження безпосередньо від шанувальників мистецтва, переважно від художників (Бориса Рудого, Василя Козловського, Олега Курдибахи), яким свого часу вдалося врятувати той чи інший мистецький твір від знищення. Згодом, спочатку спонтанно, а далі все частіше почали відбуватись експедиції по селах Тернопільщини в пошуках пам’яток церковного мистецтва. Із цих експедицій, які проводилися отцями (о.м-том Андрієм Говерою, о. Андрієм Романківим), а також працівниками Комісії Сакрального Мистецтва (Ігорем та Романом Зілінками) почали надходити пам’ятки XVII – XX ст. Здебільшого це твори іконопису, але теж скульптура, різьба, металопластика, стародруки, а навіть і фрагменти рукописів XVI ст. Усі вони були знайдені на горищах та серед сміття, і жоден предмет не був вирваний із літургійного контексту [231].

Основу приватної колекції Віри Матковської складає борщівська вишиванка. Відомо, що Україна є надзвичайно багата на твори декоративно-прикладного мистецтва, які допомагають зрозуміти суть «українського», серед яких вагоме місце займає і вишиванка. Вишивка є своєрідним віддзеркаленням історії, побуту, традицій народу [238].

Вишивання – здавна було одним з найпоширеніших видів ручної праці українських жінок і дівчат, тут втілені кращі звичаї народу, що допомагають творити майбутнє. Її використовували переважно на жіночих і чоловічих сорочках. Також вишивками прикрашали побутові предмети домашнього вжитку [21].

На Тернопільщині вишивка відома здавна, про що свідчать археологічні знахідки. З кінця XII ст. вишивали складні орнаментальні та сюжетні зображення технікою «вприкріп»: золоті нитки накладали одна біля одної на тканину й прикріплювали до неї дрібними шовковими стібками. Відома пам'ятка XI – XII ст. із с. Жежава (нині с. Зелений Гай Заліщицького району), в якій цією технікою виконаний складний ромбоподібний розвід із розетками на краях. Із найдавніших вишивок добре збереглися церковні речі («воздушки», плащаниці, антимінси) XVI – XVIII ст.; серед пам'яток XVIII ст. – стречі домашнього вжитку: одяг, рушники, скатерки XIX ст. У різних районах краю вишивка набула характерних особливостей. Такими знаковими і традиційними елементами узорів Борщівщини є «завитки», «баранячі роги», «ромбики», «есовидні знаки». Вишивки із Борщівського і Заліщицього районів виділяються густими, без пробілів тканини, узорами, що вишиті поверхнісними стібками (кучерявим швом, об'ємною гладдю) вовняними нитками. При орнаментальній подібності борщівські вишивки виділяються чорно-вишневим фоном, а заліщицькі – червоно-золотистим. Соковита поліхромія (багатобарвність) увійшла в місцеві вишивки на початку XX ст. Нині для вишивання використовують шовк, крепдешин, капрон, сукно; нитки муліне, ірис, шовк. Вишивки оздоблюють одяг і предмети домашнього вжитку, святковий та сценічний одяг у майстернях райцентрів, Тернополя й Мельниці-Подільської, в цеху машинної вишивки у Микулинцях [64].

Найбільш поширеними є жіночі сорочки. Як можна побачити на експонатах колекції Віри Матковської, основною декоративною частиною таких виробів є рукав, він повністю проглядається як з-під корсетки (у національному вбранні), так і з-під сарафана чи жилетки сучасного одягу.

Отже, великий внесок у розвиток та збереження борщівської вишивки робить колекціонер та громадський діяч Віра Матковська. Вона народилася у східно-подільському містечку Гайсині на Вінничині. З дитинства Віра була знайома з вишивкою, українськими традиціями [216].

Першу річ, яку придбала пані Віра, – це була спідниця, куплена у Карпатах в 1985 році. Особливе враження на колекціонерку справила подія, коли після закінчення Інституту молоде подружжя Матковських потрапило на місцевий мистецький фестиваль «Золота осінь» у Борщові. Це і стало поштовхом до колекціонування. Після цього пані Віра поступово почала відшуковувати, закуповувати Борщівські сорочки, згодом колекцію поповнили даровані вироби.

В Україні за різними джерелами зафіксовано близько 100 технік вишивання. З них близько чверті було відомо на Борщівщині іноді під іншими місцевими назвами. Наприкінці XIX – поч. XX ст. збереглися переважно ті способи вишивки, що існували в середині XIX ст.

Усі техніки, крім «колодки», наприкінці XIX ст. були відомі в усіх куточках України. Вишивання «колодками» – прерогатива придністровських районів Поділля, зокрема, в західній частині краю такий осередок вишивання був на Борщівщині [20]. Така різноманітність технік та особливостей вишивки справили на колекціонерку визначальний вплив, тому це захоплення перетворилося у професійне колекціонування саме борщівської вишивки. У колекції Віри Матковської можна побачити кілька традиційних для українського костюму типів жіночих сорочок, що в минулому були поширені у Борщівському районі.

Сорочки мають чітку тридільну систему розміщення узорів на рукавах. Верхня частина найбільш густо зашита – уставка, під нею – морщинка, тобто підуставкова смуга вишивки і орнаментація рукавів до зап’ястя, яка залежно від розміщення косих чи прямих вишитих смуг носила конкретні назви. За орнаментами і кольорами можна було впізнати, з якого села дівчина чи жінка. Так, наприклад, у селах Ніврі, Кривчому, Гермаківці крім чорного у вишивках

був синій колір; у Борщеві, Стрілківцях, Іване-Пустому – фіолетовий, у Юр'ямполі, Шишківцях, Королівці – вишневий, у Шупарці – зелений [14].

Власне рукав прикрашали вишивкою у вигляді орнаментальних смуг. На сорочках XIX ст. вишивка на рукавах дуже часто відсутня зовсім. Орнаменти смуг на рукавах укладалися з тих же мотивів, що і на уставках. Композиційно він розміщувався вертикальними смугами на грудях і спинці, так звані «передні» і «задні» «погрудки» [16]. Сорочки початку XX ст. оздоблювалися здебільшого геометричним орнаментом з дуже великою кількістю чорного кольору (сорочки жіночі поч. XX ст. с. Панівці, с. Окопи Борщівського р-ну (Іл. 2.4.3)). Рослинні орнаменти у вишивці жіночих сорочок Борщівщини почали набувати поширення із розповсюдженням техніки хрестик та різнокольорових бавовняних ниток. Вже у 1920-их рр. з народної вишивки зникають орнаменти з глибоким семантичним значенням, натомість з'являються яскраво-декоративні рослинні узори (сорочки жіночі 1920-их рр. с. Гермаківка (Іл. 2.4.4), с. Залуччя Борщівського р-ну). Особливо виразно це явище простежується на святкових жіночих сорочках «хлоп'янках» (тунікових), які суцільно зашиті широкими гірляндами з квітів [16].

На вишиванках 1930 – 40-х рр. ще зберігаються складні статичні композиції зі знаково-символічними мотивами. Проте архаїчні техніки, монохромію в узорах поступово витісняють техніка хрестик та поліхромія. Спочатку квіткові композиції вишивали лише на уставках (передпліччях рукавів), або під уставками на рукавах. Згодом такі композиції перенесли на передпліччя рукавів тунікоподібних сорочок. Одночасно, з переходом до рослинних візерунків, стає помітним активне введення в орнаментику багатоколірності (сорочка жіноча 1930-ті рр. с. Худіївці Борщівського р-ну, с. Кудринці Борщівського р-ну (Іл. 2.4.5)). Ближче до 1940-их рр. на сорочках помітно більше світлого фону, менш заповнена вишивкою (сорочки жіночі 1940-их рр. с. Пилипче Борщівського р-ну (Іл. 2.4.6), с. Устя Борщівського р-ну). Хоча до середини XX ст. чорний колір у жіночих вишиванках залишався домінантним, проте сорочки 1950-их років характеризуються надзвичайною

багатобарвністю с.Дзвинячка Борщівського р-ну (Іл. 2.4.7), с. Ков'ятин Борщівського р-ну) [20].

Поза увагою В. Матковської не залишилися найдавніші чоловічі сороки, які в колекції представлені традиційними за кроєм і декором пам'ятками. У колекції зберігаються два конструктивних типи таких сорочок: без нагрудної застіпки, без коміра, з прямими відкритими внизу рукавами (Іл. 2.4.8); без нагрудної застіпки з коміром – стійкою, з рукавами, зібраними під манжет (Іл. 2.4.9). За своїми мистецько-стилістичними рисами борщівські вишиті чоловічі сорочки вирізняються не лише серед однотипних подільських виробів інших осередків, а й загальноукраїнських сорочок. Вони ніби увібрали в себе увесь спектр мистецтва вишивки. Для обох конструктивних типів однаково характерне оздоблення розрізу пазушки та низу рукавів [20].

Отже, борщівська вишивка є унікальним і неповторним видом народного мистецтва. Чорна сорочка займає почесне місце серед усього розмаїття національного вбрання. Вона відома не лише в Україні, але й поза її межами. Основними її ознаками є біле домоткане, переважно конопляне полотно, простий крій, густий візерунок, вишиття виконане грубою чорною вовняною ниткою – «бавною». Характерні риси вишивки саме цього регіону можна побачити та вивчати приватній колекції борщівських сорочок завдяки Вірі Маяковській.

Колекція рушників Лариси Сороки-Гойняк (Іл. 2.4.10) налічує близько 100 творів. Тернополянка, заступник голови Тернопільської міської організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина», зберігачка старовинних рушників із XIX – XX ст. у своїй колекції зібрала рушники з різних регіонів У країни.

Перший рушник пані Лариса буквально вихопила з вогню в одному з сіл Збаражчини, де на власному подвір'ї якась «газдиня» хотіла позбутися непотрібної в господарстві «шматини». Той урятований щасливчик і запалив у душі її палке бажання стати на захист речей, що несуть у собі неабиякий заряд людської позитивної енергетики, є своєрідним скарбом української нації. Найстаріший рушник колекції вишили на Кропивничині й датують 80-ми

роками XIX ст., він мав конкретне призначення. За переказами, на ньому вінчалися вісім чоловіків, яким рушник передавався з покоління в покоління у спадок. Другий за віком найстаріший ручний витвір вишитий Софією Гудимою 1910 року в Черкаській області [240].

Загалом Л. Сорока-Гойняк зібрала близько 100 рушників з усієї України − Житомирщини, Полтавщини, Рівненщини, Чернігівщини, Київщини, Львівщини, Черкащини, інших областей, окрім крайнього сходу. Кожен рушник неповторний − різний за змістом, призначенням, розміром, кольорами та візерунками. Найменші ті, якими накривали великодні кошечки, найбільші та найдовші вишивали весільні, щоб, ступивши на такий, запрограмувати собі широкий і довгий щасливий життєвий шлях [9; 132].

Рушники несуть у собі чимало закодованих символів, які колекціонерка намагається вивчати й популяризувати. До прикладу, правий край весільного рушника є чоловічим, тому більш насичений візерунками, лівий (жіночий) − легший, ніжніший. Довжина рушника також має бути не довільною, а кратною росту дівчини, яка його вишиває для себе. Ці знання змусили колекціонерку глибше вникнути в цікаву тему і започаткувати дослідницьку роботу. «Найдорожчі для колекціонерки лемківські рушники, адже їх збереглося дуже мало. Коли лемків виганяли з батьківщини, то часу на збори було лише кілька годин. Мало хто у той час думав про вишиванки, більшість з яких залишились у покинутих хатах напризволяще. Біль моїх бабусь, батьків за втраченими коренями передалась і мені…» [240].

Л. Сорока-Гойняк розповіла, що захоплення, яке розпочалось у 2008 році, поселило у ній глибоке переконання, що кожна українська родина у давнину трималася на терпінні і мудрості української жінки, яка оберігала дім потужною доброю енергетикою, вкладеною у вишивку. Вишиті речі-обереги супроводжували людину від народження до миті відходу у потойбічний світ. Тому, вважає колекціонерка, сучасній жінці варто повернутися до традицій, запастися терпінням, щоб у такий спосіб врятувати родини від розпаду, а Україну від занепаду [226].

Етногалерея «Спадок» відкрита зовсім недавно, 28 грудня 2016 року. Ідея створення такої галереї у подружжя Демкур виникла у 2014 році, коли вони вперше представили на огляд власну колекцію українських строїв. Натхненні неабияким інтересом публіки, вони вирішили зробити щось більше. Тепер в експозиції – не тільки давній український одяг, вишиванки з різних регіонів України, вишиті рушники, оригінальні побутові речі минулих століть, а й старовинні ікони, колекція рушників, старі світлини галичан у народних строях, музичні інструменти і ще чимало іншого, що підкреслює нашу самобутність [1]. Нині етногалерея налічує майже 5000 рідкісних старовинних артефактів: українські строї, прикраси, скрині, ікони, трійці, рушники, кераміка, килими, сорочки, предмети побуту, фотоінсталяції тощо з різних регіонів України. Колекція збиралась Тарасом та Іриною Демкурами понад 20 років, представлена експонатами і тематичними підбірками буття українців в основному з Галичини і Поділля.

Формування колекції почалося з того часу, коли на фестивалі «Борщівська вишиванка», де представляла свою колекцію Віра Матковська, і була можливість одягнути старовинну вишиванку, Ірина Демкура, одягнувши сорочку, захотіла придбати саме таку давню вишиванку. Як зазначає Ірина: «Я – родом із Борщева, Тарас – з Гусятинщини. В спадок саме старовинна вишиванка не передалась. Моя бабуся померла швидше, ніж я могла розпитати, попросити, якби тепер, то б спитала що, як і коли носили». Отже, колекція почалася з придбання для себе вишиванок, спочатку однієї, потім другої, так куди б не приїхали всюди намагались поповнити свою колекцію зі старовиних речей. Так протягом 7 – 8 років вироби у родини Демкур накопичувалися вдома.

Твори вони демонстрували від себе, наприклад, їздили в Париж – брали три строї, щоб показати діаспорі, потім возили строї в Аргентину, і так куди б не їхали, всюди намагалися показати красу стародавньої української культури. На початку 2016 року з’явилася думка створити Етно-галерею, щоб показати українську культуру на загал, щоб колекція старожитностей не була закритою, а відкрита для усіх людей. Галерея – це не лише данина пам’яті талановитим

предкам, а й філософське переосмислення їх життя, прагнення до самоутвердження й самобутності. Як сказала Ірина Демкура: «Вона не належить нам, треба показати і рушники, і вишиванки, й ікони, абсолютно все, що стосується української культури, представити людям – так утворився «Спадок»» [1; 8].

Тернопіль став другим містом в Україні, де завдяки приватній ініціативі відомих підприємців і меценатів Тараса та Ірини Демкур було відкрито етногалерею з українськими народними строями, рушниками, предметами побуту наших предків тощо. В галереї налічується понад 300 автентичних екземплярів прадавніх вишиваних сорочок (Іл. 2.4.11 – 2.4.13), 80 обрядових рушників, а також колекція старовинних ікон та ужиткових речей починаючи з XIX ст.[281].

Сама колекція містить сорочки, найбільше представлено неповторних борщівських вишиванок, згодом збиралось усе, що пов’язане з українською культурою. Переважно вона поповнювалась через викуп у власників речей, чимало творів було придбано у колекціонерів. У перші роки відбору майже не було «брали все підряд», пізніше вже вибирали, щоб дотримуватися певної хронології. Сьогодні дуже багато давніх сорочок, «віддаючи данину моді», перешиваються, що на думку Ірини Демкури є неправильно, бо вишиванка має мати первинний вигляд [8].

Галерея – є місцем національного та культурного виховання, пізнання й навчання, артефакти, що тут знаходяться, здатні формувати цінності, характерні для українського етносу; це також місце для екскурсій, презентацій та майстер-класів для дітей дошкільного, шкільного віку, студентства, а також для туристів зі всієї України та з-за кордону. В етногалереї регулярно відбуваються майстер-класи та зустрічі з цікавими людьми, колекціонерами та мисткинями. «Йдеться про збереження і примноження української автентичності, національних культурних цінностей, тобто того великого духовного спадку, який залишили попередні покоління. Ті речі, які тут

знаходяться, не мають ціни, але мають цінність, бо то наша духовна, культурна спадщина», – зазначив Тарас Демкура [1].

«Коли ми говоримо про європейські цінності, нам потрібно зрозуміти насамперед наші цінності, нашу автентичність. Ми маємо багатовікову культуру, тому вважаємо, що зараз найкраще інвестувати у неї» [281].

Простір у приміщенні та його дизайн організовані таким чином, щоб кожен, хто завітає у галерею, відчув особливий стан захоплення і натхнення. Стіни оформлені родинними старими фотографіями – фотоінсталяція Борщівського весілля, іконами, керамічними розписаними тарілками. Центральне місце у галереї займає картина відомого художника Олега Шупляка «Берегиня».

Експозицію в галереї облаштовано не за хронологічним принципом, а за філософськими категоріями: віра, ідея, символи, буття, автентика.

Символом галереї є український сакральний основний і наймогутніший знак – Сварга, знак руху за сонцем. Українська історія традицій налічує 144 види сварги, але тут вона одна – це родина, сімейне родинне вогнище. Як зазначалося вище, експозиція продумана за філософськими категоріями, основна з них – це віра. У галереї представлені давні ікони: канонічні, козацькі образи, ікона Богоматері (поч. ХХ ст.). Інша категорія – національні символи. Вони закодовані у вишитих рушниках, вишиванках. Є серед них роботи із тризубами. Зокрема, чоловіча сорочка із села Серафинці Городенківського району. Львівська жіноча сорочка з тризубом вишита низинкою. Тоді тризуб трактувався ще не як національний символ, а як тривимірність світу: Бог-отець, Бог-син і Бог-святий дух. Ще одна категорія – це буття – поєднання життя минулого, теперішнього й майбутнього, пам’ять про минулі покоління, ті, які творили представлені вироби, вкладали свою позитивну енергію, адже вишивка була як оберіг, часто вишивалася з молитвою; категорія буття – відображення того, що оточувало предків: світлини, ужиткові речі, кераміка, глечики, предмети інтер’єру, іграшки, ляльки-мотанки тощо, у галереї представлено також ткацький верстат [131].

Експонуються у галереї й чоловічі та жіночі сорочки, менше місця займають дитячі сорочки. Серед жіночих вишиванок Ірина Демкура виділяє Заставнівську сорочку, що має цікавий покрій, вишита «сухозолотом», багато декорована, яку придбали в 2014 році в колекціонера. Особлива сорочка – це Снятинська весільна, де вишивка виконана білою мережкою. Як згадує Ірина, прототип цієї сорочки був привезений на одну з закордонних виставок, проте вони не могли отримати заслужений приз до того часу, поки не привезли жінку, яка вручну вишивала такі сорочки.

У галереї представлені сорочки з різних регіонів, а саме Борщівський, Заліщицький, Снятинський, Тернопільський, Буковина, Покуття, є сорочка Заставнівська, Лемківська, Полтавська, Чернігівська, Одеська, також представлена сорочка села Вербовець з Косівщини [8]. Таким чином у своїй колекції Тарас та Ірина Демкури хотіли показати, що держава єдина, вона велика і розмаїта.

Родиною Демкур зібрано цілі народні строї, які відображають історію української культури. Український стрій багатошаровий. Дуже мало є дитячих сорочок, оскільки жінка мала вишити дуже багато сорочок собі і чоловікові. На той час були професійні вишивальниці, які допомагали розкроїти, підібрати візерунок, зробити розмітку на полотні, а далі жінка вже сама вишивала сорочку [131].

У колекції рушників є близько 135 екземплярів. Представлені рушники різного призначення: весільні, божники, втирачі, на хрестини тощо. Серед рушників найцікавіші взірці – це з мережками із Слобожанщини, є весільний рушник, датований 1915 роком, є рушник із деревом життя, виконаним у техніці мережка. Цікавими є весільні словесні рушники, на яких люди вишивали побажання молодим. На них можна побачити, що люди тоді були малописемними, що є цінністю рушників, вони привезені з Прикарпаття (кін. XIX – поч. XX ст.) [8; 281].

Не менш вартісною у колекції є група прикрас кін. XVIII – XX ст., сюди відносяться корали, венеційське скло, дукачі, баламути. Монети в дукачах використовувались ті, які були тоді у вжитку (австрійські, польські, російські).

Скрині з колекції «Спадку» привезені з Прикарпаття. В центрі гуцульська скриня XIX ст., на ній вирізьблені хрест, круг, це скриня-куферок – символ продовження роду. Інша скриня XX ст. – гуцульська, вирізьблена, в ній зберігалися речі, які передавались із поколінні в покоління. Скриня-стіл – верхнє віко знімалось і перетворювалась на стіл, в середині можна було складати деякі речі. На віку скрині писався літопис родини: дата народження дитини, дата хрестин, коли збирали урожай, важливі дати родини. Скриня починала збиратись, коли народжувалась дитина, особливо дівчинка, то починали вишивати мама і хресна, кількість речей показувала багатство родини і працьовитість. У скрині могло бути від 30 до 40 сорочок. У скриню ставилося також домоткане полотно. Уній є прискринок – це невеличка шуфлядка, де зберігались прикраси. Доповнює колекцію етногалереї традиційний посуд.

Заслуговує на увагу також портрет Австро-Угорського цісаря, який був вишитий українськими жінками до його 60-річчя (коли територія Західної України була під Австро-Угорщиною), але через певні невідомі причини він не був подарований; його закуплено колекціонерами [8]. В етногалереї представлені також вироби і сучасних майстрів: ляльки-мотанки Людмили Павлової, кераміка Бардачевського, також весільні головні убори, зроблені під автентичні.

Галерейний простір «Спадок» – це осередок духовності та національної культури. Представлені у цій приватній колекції мистецькі твори є можливістю вічути дух наших предків, вони здатні формувати у відвідувачів смаки й духовні ідеали сучасних українців.

Таким чином, діяльність приватних колекціонерів Віри Матковської, Лариси Сороки-Гойняк, етногалереї «Спадок», спрямована на збереження національного культурного надбання, представленого у розмаїтих видах декоративно-ужиткового мистецтва. Вартісною також є колекція іконопису Тернопільсько-Зборівської Митрополії. Отож, приватні колекції поряд із музейними інституціями мають важливий вплив на культуроформуючі процеси регіону.

Отже, на межі XIX – XX ст. відбувався процес зацікавлення та розвитку музейної справи в Україні, що неминуче захопив і Тернопіль. На поч. XX ст., а саме 13 квітня 1913 року в Тернополі був відкритий перший музей, який називався «Музей Подільський Товариства «Народної школи»», у 1932 році – український музей Товариства «Рідна школа», збірки яких стали базою нинішнього краєзнавчого музею. Організатором музейної справи на Тернопільщині були Станіслав Сороківський та Яким Ярема. На основі вивчених джерел, можна констатувати, що за час своєї діяльності музей мав періоди розвитку і занепаду. І в 1982 році знову відбулося урочисте відкриття Тернопільського обласного краєзнавчого музею, який і діє до сьогодні. Його фонди в основному формувались за рахунок подарунків та закупівель.

Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що найдавнішим напрямком діяльності краєзнавчого музею стала археологія. Втім, протягом усього XX століття ця галузь не втратила своєї актуальності, про що свідчать археологічні експедиції, ініційовані його працівниками найактивніше та найбільш плідно протягом 1980 – 1990-х років. Найбільш вартісними колекціями краєзнавчого музею є твори образотворчого мистецтва (зокрема скульптура та живопис), частина з яких була передана картинній галереї, й зараз складає фонди Тернопільського художнього музею, а також численні зразки народного декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема найчисельнішою є колекція жіночих та чоловічих сорочок, що походять не лише з Тернопільщини, а й представляють практично весь західний регіон України, зокрема Волинь, Гуцульщину та Буковину. Під час роботи у музеї нами було з’ясовано багато імен майстринь-вишивальниць цих виробів. Ми виявили, що найбільша кількість представлених експонатів цього виду декоративно-ужиткового мистецтва походить з Борщівського та Бучацького районів і датована кінцем XIX – першою третиною XX ст. Не менш вартісними є колекції стародруків, листівок, поштових марок та нумізматики.

ТОХМ був відкритий на базі Картинної галереї в 1991 році. Частина експонатів перейшла у фонди художнього музею з краєзнавчого музею, які з

часом поповнювалися за рахунок надходжень із закритих храмів області, дарунків художників та колекціонерів, окремі твори були закуплені персоналом музею. Ми відстежили, що найбільше ТОХМ збагатився вартісними експонатами невдовзі після свого відкриття – у 1991 році, коли поповнився творами не лише з інших музеїв (поширена тоді практика дарування експонатів), але, особливо, роботами з приватних колекцій мистецьких родин як Тернопілля, України, так і зарубіжжя.

Важливими у розвитку культурно-мистецького життя Тернополя є приватні колекції. Нами досліджено колекцію борщівських сорочок Віри Матковської, збірку рушників Лариси Сороки-Гойняк, твори з етногалереї родини Демкур, сакральне мистецтво з колекції Тернопільсько-Зборівської Митрополії УГКЦ. Ці колекції доповнюють збірки творів народного декоративно-прикладного мистецтва музеїв краю, а також містять вартісні ікони, стародруки і предмети літургії, окремі з них врятовані від знищення. Важливо, що пам'ятки мистецтва з приватних колекцій є відкритими для відвідувачів, експонуються на виставках, знайомлячи з цінними творами мистецтва широкий загал. Спрямування означених колекцій – це збереження традиційних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва регіону, плекання духовності через врятовані сакральні твори, що є цінними артефактами на рівні з професійним мистецтвом, що в основному зосереджено у музейних збірках.

Результати досліджень, викладені у цьому розділі, апробовано у таких публікаціях: 172, 216, 220, 222.

Література до розділу 2

1, 2, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 18, 20, 21, 23, 31, 32, 40, 43, 44, 46, 47, 50,55, 57, 58, 59, 60,61, 62, 64, 70, 71, 72, 73, 76, 81, 82, 86, 87, 97, 98, 99, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 119, 120, 129, 130, 131, 132, 133, 142, 145, 149, 151, 153, 154, 160, 161, 164, 168, 171, 172, 178, 180, 191, 192, 194, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 211, 212, 216, 217, 218, 220, 222, 231, 234, 236, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 247, 250, 251, 252, 253, 256, 257, 258, 259, 260, 263, 267, 268, 269, 270, 272, 273, 275, 276, 279, 280, 281, 282, 284, 288, 289, 293, 297, 298, 305, 307, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 318.

РОЗДІЛ 3
ВИСТАВКОВА, КРАЄЗНАВЧА ТА ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЇВ І ПРИВАТНИХ КОЛЕКЦІОНЕРІВ ЯК ЧИННИК КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ ТЕРНОПОЛЯ

3.1. Експозиційна робота тернопільських музеїв другої половини XX – початку XXI століття

У науково-просвітній діяльності музеїв важливе місце займає також організація виставок. За роки незалежності Тернопільський обласний краєзнавчий музей періодично репрезентував свої колекції на міжнародних виставках у низці європейських країн, зокрема Польщі, Німеччині, Румунії [43; 272]. Так, на Міжнародній виставці у Польщі, присвяченій 300-літтю польського короля Яна III Собєського, експонувалося 12 речей тієї епохи з фондів музею, в тому числі найцінніший у колекції експонат – особиста шабля короля [46; 49].

При Тернопільському обласному художньому музеї є виставкова зала, де щомісячно влаштовуються експозиції з фондових збірок, а також виставки з інших музеїв України та з-за кордону, виставки сучасних українських художників, тематичні експозиції в рамках всеукраїнських проектів.

У музеї щорічно проводиться 25 – 30 вернісажів із його фондів – персональних і збірних, книжково-ілюстративних та тематичних, що часто проходять за співпраці з бібліотекою та обласним архівом. Традиційними виставками стали: Різдвяна – ікон (січень)та Великодня – писанок і листівок (квітень), також Шевченківська (березень), «Творчість юних» (травень) – виставка робіт учнів дитячих художніх шкіл Тернопільщини. Експозиції творів мистців української діаспори стали серед тернополян і гостей міста досить популярними – Діонізія Шолдри, Антіна Малюци (обидва – США), о. Дмитра Блажейовського (Італія), Володимира Савчака (Австралія), Василя Курилика (Канада), графіки мистця УПА Ніла Хасевича, модерного живопису проф. Ольги Петрової та вишиваного живопису Анжеліки Рудницької з Києва [108; 219].

Музей передусім популяризує творчість сучасних художників Тернополя й

області. Персональні виставки живопису проводили М. Пазізін, С. Маковський, О. Федорів, Д. Шайнога, М. Кузів, М. Шевчук, Я. Василик, М. Николайчук, А. Ткаченко, Б. Ткачик, В. Макаров, С. Львов; графіки – І. Яворський, Ю. Федоров, Я. Омелян, В. Окрутний; скульптури – І. Мердак, В. Прохоров, В. Лупійчук, В. Ропецький зі Львова [271]. Варто зазначити, що у травні 2014 року збірка ТОХМ поповнилася 42 творами живопису і графіки, які передав Коропецький обласний військовий ліцей-інтернат після виставки під назвою «Нове життя старих картин». Здебільшого це твори 1970 – 83-х років, що позначені характерними на той час рисами соцреалізму. Однак, у них переважають пейзажі, натюрморти і портрети, а не замовні тематичні композиції. Чисті весняні барви на полотнах чергуються з гнітючим мороком. Серед авторів – Г. Миколишин, С. Нечай, М. Пазізін, А. Ткаченко, Д. Шайнога, Є. Удін, І. Беклемішева, І. Онуфреїв, відомі художники м. Тернополя та м. Чернівці [132].

Крім образотворчого, влаштовувалися виставки декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема Запорізької та Львівської областей, ґерданів Марії Бобик, вишивок Марії Варениці, Світлани Новосад, писанок Лесі та Юрія Цікало, Наталії Савенко, Стефанії Семців. Проведено фотовиставки О. Глядєлова, М. Яновського, В. Бурми, І. Дудкіна, газети «День» (Київ) [271].

Особливо слід відзначити «Дияконські врата» І. Пінзеля, які у 2012 р. були представленві на виставці барокової скульптури України XVIII ст. в Музеї Лувр (Париж) [222; 244]; за організацію та експонування цієї виставки ТОХМ відзначено Дипломом лауреата «Музейна подія року» (Київ, 2013 р.), як «найкраща музейна подія» [132].

Виставлялися у Художньому музеї комп’ютерні копії картин Миколи Реріха і Вермера Дельфтського, також факсимільні офорти Рембрандта, що є творами світової класики. Багато відвідувачів могли споглядати твори з приватних колекцій, а саме: І. Гречка (писанки і листівки), Б. Климчука (живопис), Г. Герасимьонка (екслібриси), І. Ґерети та проф. Е. Бергера (графіка). Велику увагу привернули виствки тематичної вишивки «Світ рукоділля» та воскових фігур із Санкт-Петербурга (Росія) [108]. Експонування живопису Ґражини Крук із

Лодзя (Польща) (червень 2015р.) під назвою «Війні й насильству кажу – ні!» мало також багатий відгомін, де було представлено 33 картини. Польська громада міста брала участь у цому вернісажі.

Завдяки співпраці ТОХМ з Дирекцією художніх виставок України тернополяни та гості міста цього ж року мали змогу ознайомитися з живописом таких відомих митців як Микола Глущенко, Марія Приймаченко, Микола Кумановський.

Знаковою подією у виставковій діяльності міста стала експозиція творів Олекси Новаківського з приватної колекції Академіка Миколи Мушинка (Словаччина) [132].

Географія привізних і пересувних виставок велика – це українські міста Київ, Львів, Ужгород, Севастополь, Запоріжжя, Хмельницький, Коломия, Косів, а також, як зазначалось вище, закордонні. У процесі ознайомлення з виставковою діяльністю музею тернополян задіяні засоби масової інформації.

Унікальна виставка «Малярство України кінця ХХ ст.» проводилась у серпні 2015 року. Для огляду були представлені 30 картин 1991 – 1998 рр., які були надані музею Дирекцією художніх виставок України у Києві. Серед визначних імен вітчизняних митців на виставці експонувалися картини Т. Яблонської, В. Шаталіна, М. Максименка, Ю. Герца, А. Лози, М. Мудрого, В. Гурина, А. Криволапа, В. Сидоренка. Полотна були різні за тематикою, жанрами, манерою виконання та розмірами. Вони представляли складний час, в який народжувалися [271].

Також ТОХМ реалізовує міжнародні проекти. У 2018 році відбувся культурно-мистецький проект «Перехрестя культур. Ізраїль-Україна». Внаслідок співпраці з Організацією професійних художників Ізраїля в музеї відбулася виставка живопису і графіки художників цієї країни, після якої до фондів ТОХМ надійшло 24 подарованих твори, деякі з них стали частиною постійної експозиції [132].

Важливе значення у виставковій діяльності ТОХМ відводиться народному мистецтву. Наприкінці ХХ ст., з часу здобуття Україною незалежності,

активніше вивчається національна спадщина, зокрема різні види українського декоративно-ужиткового мистецтва, жвавий інтерес викликають його творці, народні майстри, що за тоталітарного режиму було неможливо. Саме тому перше десятиліття незалежності позначилося бурхливим зацікавленням національною культурою, її обрядами, традиціями, мистецькими витворами. Художнє життя Тернополя не залишалося осторонь цих процесів. За перших десять років діяльності у місті відбулося більше двадцяти виставок. Зокрема, кожного року організовується «Великодня виставка писанок» (1992 р. – «Виставка галицьких писанок і Великодніх листівок з приватної колекції Івана Гречка», 1993 р. – виставка писанок Лесі та Юрія Цікалів (Тернопіль), 1994 р. – «Писанкарі Тернопільщини), 1995 р. – «Виставка писанок (з фондів музею)» тощо). Представлені були також: 1992 р. – «Живопис на склі» Тараса Григорука (Косів), 1993 р. – «Виставка ґерданів Андрія, Олени, Марії Бобиків» (Тернопіль), «Енергетичний цикл» – живопис на склі Надії Домахи (Ужгород), 1996 р. – вишивки, макраме, гобелени Світлани Новосад (Ланівці), 1997 р. – «Вишиваний іконостас» о. д-ра Дмитра Блажейовського (Рим), вишивки Марії Варениці (Тернопіль), «Традиційне народне мистецтво Запоріжжя», 1998 р. – «Вишивки Бережанщини», «Ткацтво і батик» Наталії Собкович (Тернопіль), 1999 р. – вишивка Ірини Герман (Тернопіль), Ніни Данилевич (Копичинці) та ін. Таким чином, як можна простежити, свої твори експонували як тернопільські митці, так майстри з інших областей України.

Музейна та виставкова діяльність міста активно розвивається завдяки професіоналам, ентузіастам, та відображає певні історико-культурні процеси.

Образотворче мистецтво займає важливе місце в експозиції ТОХМ. У ньому відображається мистецький талант народу, його світосприйняття, вподобання. Зокрема, наприклад, у Художньому музеї в 1991 – 92 рр. (в перші роки його існування) було проведено дев’ять виставок. На них представляли свій творчий доробок митці-тернополяни, творчі особистості з інших областей України, представники українського зарубіжжя.

Першою була виставка живописних творів Андрія Петрика (48

експонатів) – з 9 серпня по 24 жовтня 1991 р. що експонувалася у ТОХМ [108]. Музеєм було закуплено 49 картин автора – всю меморіальну виставку, якою і розпочалась виставкова діяльність закладу. Експонувалися твори різних періодів і трьох жанрів: пейзаж, натюрморт, портрет, в яких переважно працював митець. Його роботи виділяються характерним почерком, холодною кольоровою гамою, внутрішньою динамікою і водночас – тихим смутком. На виставці серед інших робіт були представлені «Теребовля» (1970 р.), «У парку» (1970-ті рр.), «Оксана» (1976 р.), «Натюрморт з овочами» (1980-ті рр.) та інші [85].

Виставку графічних та живописних творів українського художника з Австралії Володимира Савчака в ТОХМ було відкрито 31 жовтня 1991 р. На ній експонувалися картини української та австралійської тематики: пейзажі, портрети, композиції та мініатюри. Експозицію виставки можна було умовно поділити на дві частини. Перша – твори, пов'язані зі спогадами про рідну землю – портрети історичних постатей України: Лесі Українки, Маркіяна Шашкевича, генерала Шухевича, січових стрільців, воїнів УПА та інші. Друга частина – картини, що репрезентують Австралію [84; 108].

Виставка картин сучасних художників із галереї «Бост-Арт» колекції страхового товариства «Омета-Інстер» (Київ) проводилася 24 – 29 лютого 1992 р., на якій було показано 35 експонатів. Зокрема, свої твори представляли художники: В. Єресько, В. Кот, І. Таверовський, Г. Міронов [35]. Тернополяни мали змогу побачити найрізноманітніші стилі та напрямки: від традиційного реалізму до сюр – та гіперреалізму, від класичного і фігуративного живопису до абстрактних полотен. Не схожі між собою за творчою манерою, полотна сповнені символічного глибинного сенсу, максимально наближають до сприйняття одвічних проблем. Картини киянина В. Кота «Крила», «Дар», «Пробудження» вражають глибиною думки гармонії людини і світотворення. Полотна білоруса В. Єреська «Прогулянка», «Вікно», «Контакт», фантастичний світ яких, при надзвичайному лаконізмі пензля, проходить, як мовиться, на віддалі серця. Філософськи насичена картина киянина І. Таверського «Штучний

світ». Космічна масштабність властива й іншим його творам. Полотна цих художників, а також О. Ісачова, Б. Мартинова та інших «бостартівців» експонувалися за кордоном, де отримали високі оцінки [141].

3 березня 1992 р. була відкрита виставка львівського графіка Бориса Дроботюка. Представлено 54 експонати. За словами мистецтвознавця Романа Яціва, графіка Бориса Дроботюка належить до найменш пізнаних і недооцінених явищ в образотворчому мистецтві Львова. Її витоки у самій сутності української нації, в традиціях народної моралі, яку дуже тонко відчув і перейняв митець. Саме духовна сфера в життєвому досвіді стала для нього вершиною творчих прагнень [67; 221].

Усього на виставці експонувалося 54 графічних твори, не рахуючи листівок та екслібрисів. У роботах прослідковується різноманітна тематика: народні звичаї, традиції, обряди, пісенні мотиви, казки, легенди, цікаві типажі, також ілюстрації до творів Г. Сковороди, В. Стефаника «Камінний хрест» (1971 р.), Л. Українки «Лукаш і Мавка» (1971 р.), О. Кобилянської. Постійно нові сюжети дарує прекрасний Карпатський край, який супроводжує художника впродовж усього життя: «Карпатський мотив» (1968 р.). Збагатили творчість художника й інтенсивність мистецького життя Львова, безпосередні зв’язки з творцями тогочасної графіки, участь у виставках [271].

Поряд з тематичними роботами значне місце в творчості художника у 1970-ті роки займав портретний жанр, ставши ніби проміжною ланкою між ранньою і зрілою творчістю митця. Довершеністю техніки, самозаглибленням, новим підходом приваблює серія натюрмортів, створених в останнє десятиліття, розкриваючи в них життя і традиції людей з різних регіонів Західної України: «Великодний натюрморт» (1972 р.), «Гуцульський весільний натюрморт» (1985 р.), «Бойківський натюрморт» (1987 р.) тощо [67].

1 червня 1992 р. була відкрита виставка графічних робіт із фондів музею (нові надходження), яка тривала до 9 липня 1992 р. Глядачу було представлено 52 експонати. Це роботи, закуплені або подаровані доктором мистецтвознавства Григорієм Островським зі Львова. В експозиції

презентувалися офорти, лінорити, дереворити, кольорова літографія, акварелі сорока художників-графіків, представників київської та львівської художніх шкіл. Різноманітна жанрова характеристика цих гравюр: пейзажі (в тому числі з видами Тернополя), жанрові мотиви, тематичні композиції, портрети та натюрморти. Серед авторів: С. Губарєв, М. Дерегус, З. Кецало, С. Коропчак, А. Міщанін, М. Ілку, В. Патик та інші.

Для творчості Ю. Дем'янишина, яка має виразно індивідуальні ознаки, що передусім полягають у вільності, розкутості образного мислення, характерні аркуші асоціативного, космічного змісту, серії сповнені філософських роздумів про сенс і плинність життя («Пейзаж з кулею», «Політ»). Архітектурна стихія у графічному аркуші С. Ковальчука – аморфна, мінлива. Автор зображує «Куточок старого міста», підкреслюючи всю нестійкість матеріального і духовного світу. Графіку В. Басманова можна назвати білою. Домінантний колір аркуша передає відчуття чистоти, а м'яка своєрідність колірних інтонацій говорить про теплі почуття, викликані спогадами про дім і людей, що в ньому живуть. Пейзажний мотив сприймається також як рядок поезії, ностальгія за теплом домашнього вогнища («Всю ніч падав сніг», «Телефон»). Творче кредо М. Ілку – це підкреслена увага до натури і водночас вільний з нею діалог «Ранок», «На Гуцульщині». Відомого митця-графіка і живописця М. Дерегуса цікавить славне минуле українського народу. Він має душу художника-пейзажиста. Природа для нього – органічна. Він вважає, що екологія матеріального світу та екологія духу людини – невіддільні частки цілого. Головне у роботах М. Дерегуса – передача повноти вражень від сплеску хвилі, шуму вітру, внутрішньої напруги природи («Перед бурею»). Роботи І. Миколишина та А. Міщаніна відображають мотиви післявоєнного Тернопілля, зокрема його історичні та архітектурні пам'ятки («В'їзна брама замку Вишнівецьких»; «Місто Тернопіль», «Місто Тернопіль. Пам'ятник архітектури XVI ст.») [68].

13 липня 1992 р. у Художньому музеї було представлено 24 кольорових фоторепродукцій із циклу «Страсті Христові за Євангелієм від Святого Матвія»

Василя Курилика з Канади. Тривала експозиція до 17 серпня 1992 р. У 1956 році в В. Курилика народжується задум зробити ілюстрації до Євангелія від святого Матвія. Цій роботі передує клопітка і надзвичайно важлива праця: він вивчає і досліджує Святе Письмо, їде на Святу Землю і робить майже 800 ескізів до майбутніх картин. В перші дні 1960-го р. митець почав працювати над полотнами циклу «Страсті Христові», встиг створити 160 полотен. Виконані вони в техніці «гуашової акварелі», хоч кілька робіт автор зробив олією на акварельній та олійній основі. Формат картин – 66х51 см. Підписи до робіт – це цитати зі Святого Письма, наприклад, «А коли настав вечір, Він із дванадцятьма учнями сів за стіл» («Євангеліє від св. Матвія» 26.20).

Створюючи «Страсті Христові» майстер показав нам свою художню мову, в сутності своїй метафізичну, засновану на символічному сприйняті світу. В. Курилик – майстер художньої деталі. Його деталь багатовимірна в своїй тематиці, трансформована у глибинний символ. Символіка у «Страстях Христових» має антитезний характер, і лише образ Ісуса Христа позбавлений будь-якої монументальності та містичності [141] .

Є певна спорідненість у В. Курилика з творами двох нідерландських майстрів XV – XVI століття – Ієроніма Босха і Пітера Брейгеля. Митець бачив і вивчав праці цих художників, йому близьке їх світобачення, творча фантазія, описовість і увага до деталей. Однак це не стилізація під середньовічний іконопис чи нідерландську школу, а творче засвоєння європейських традицій при цілком сучасному композиційному та образному трактуванні [93].

Усі твори зберігала у спеціально спорудженому музеї родина українських емігрантів – Ольга та Микола Колянківські. Вони прагнули, як і творець картин, донести їх до України. Але до цього дня недожили ні В.Курилик, який помер 3 листопада 1977 року, ні Колянківські. Їх задум здійснила рідна сестра О. Колянківської – львів'янка Тетяна Лукіянович. Вона, власне, і допомогла привезти репродукції в Тернопіль [108].

З 18 серпня по 9 вересня 1992 р. тривала виставка картин клубу тернопільських художників «Первоцвіт». Автори виставки – це люди різного

віку, різних професій, яким притаманна одна самобутня риса – любов до творчості, до самовираження у творах образотворчого мистецтва. Було показано 42 експонати 16 авторів. На експозиції представляли свої праці аматори старшого покоління: Є. Кавка «Селянський сніданок» (1986 р.), В. Грігель «Літня пора» (1992 р.), П. Барболюк «Літо» (1992 р.), Г. Ісак «Карпатський мотив» (1990 р.), А. Гриб «Конвалії» (1992 р.), С. Шинкаренко «Троянди» (1989 р.), Г. Лєбєдєва «Вазонки» (1990 р.) та ін. Також було відкрито і нові імена молодих творчих особистостей, які захоплювали свіжістю живописної палітри і цікавою тематикою творів: Ю. Шаманський «Сутінки» (1992 р.), І. Шпіцер «Гори далекі і близькі» (1990 р.), С. Гаджієв «Лірник» (1992 р.), І. Чабан «Натура» (1992 р.) та інші, з творами яких відвідувачі мали змогу познайомитися [37].

Виставка «Український екслібрис» (з приватної колекції проф. Е. Бергера) була відкрита у Художньому музеї 17 вересня 1992 р. та тривала до 15 жовтня 1992 р. Вона налічувала 173 знаки 59 авторів, охоплвала значний проміжок часу (від 1920-их років) і майже всі регіони України, дала всебічне уявлення про розвиток і здобутки екслібриса в нашій країні [221].

Велика різноманітність змісту експонованих книжкових знаків, їх стильові особливості, багато робіт проникнуті народним колоритом, нерідко з використанням національної орнаментики, зокрема в екслібрисах С. Гебус-Баранецької, П. Обаля, В. Масика, П. Прокопіва, Б. Пастуха, І. Пантелюка. Різноманітні техніки виконання: цинкографія, дереворит, лінорити, автолітографії, гравюри на пластику, на цинку, гратографія. На загальному тлі виділяються своєю вишуканістю дереворити М. Старовойт, К. Козловського, лінорити І. Малакова, О. Оброци, В. Перевальського, офорти В. Півня, автолітографії Д. Беккера. Цікаві екслібриси створили тернопільські художники Є. Удін, Я. Омелян, М. Харинович, П. Гулин і Н. Кирилова [280]. Таким чином, це була одна з перших масштабних виставок цього виду малої графіки в Україні, де ретроспективно було показано розвиток екслібрису на прикладі творів кращих українських графіків.

Шість живописних та десять графічних робіт мисткині Наталки Бойко (Брюссель, Бельгія) було представлено на виставці у Художньому музеї з 18 грудня 1992 р. по 25 січня 1993 р. За походженням Наталка – українка (її батьки родом з Галичини), нині працює дизайнером реклами. Студіювала у Поліграфічному інституті мистецтв (1982 – 85 рр.), потім відвідувала вечірні курси в Інституті прикладного мистецтва та Академії мистецтв (1986 – 87 рр.). Експонувала свої твори у серпні-вересні 1991 р. в Брюссельскій Галереї «ЛЯ ТРІАДЕ» та в 1992 р. в Спілці художників України у Львові. Молода ще тоді 27-річна художниця працювала у руслі авангардного мистецтва. Світ абстрактного малярства Наталки Бойко асоціативний за своєю природою.

Композиції «Гра кольорів» та «Абстрактний рух» асоціюються з тим первинним хаосом кольору та ліній, з якого митець творить образи та абстрактні форми, у роботах «Кімната», «Дволиччя», «Синьо-зелене», «Роздумування» вони виринають певною реальністю. Графіка Наталки розширює спектр її художницьких пошуків. Працюючи у змішаній техніці (офорт з монотипією), що дає змогу експериментувати з кольоровою плямою, вона детальніше заглиблюється у пізнання оточуючого світу. Графічні композиції «Ніч», «Силует» тощо – це гама видінь та почуттів з яскраво вираженим побутовим елементом та широкою колоритною палітрою [34].

Отже, малярство на виставках у ТОХМ представляли митці із різних регіонів України та з-за кордону. Виставлені живописні та графічні твори – оригінальні, цікаві у композиційному відношенні, живописні полотна багаті за колоритом. Такі виставки мали важливе пізнавальне значення для глядачів у царині осмислення власної національної спадщини, сприяли поглибленню інтересу до дослідження здобутків української культури, вивченню довершених творів митців минулого й сучасності.

Не менш важливими є змінні експозиції народного декоративно-прикладного мистецтва, наприклад, упродовж 1992 – 1999 рр. у ТОХМ було понад 20 виставок, де представляли свій творчий доробок як тернополяни, так і представники інших областей України.

Першу Великодню виставку було відкрито 16 квітня 1992 р. до дня Христового Воскресіння, на якій експоновано 120 писанок та 170 великодніх листівок з приватної збірки львівського колекціонера І. Гречка, який збирав їх багато років. Чимало з них, виданих у Львові в 20 – 30-х роках XX ст., збереглися в кількох примірниках. Розглядаючи листівки, можна дізнатися про традиції українського народу, святкування Паски. Щодо писанок з різних регіонів Західної України – (Поділля, Покуття, Буковина, Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина), вони яскраво засвідчують розмаїття орнаментики та кольорової гами [195]. Починаючи від 1992 р., стало традицією зустрічати Великдень виставками.

Понад сімдесят робіт Тараса Григорука в техніці живопис на склі експонувалося у тому ж 1992 р. Їх тематика – найрізноманітніша, починаючи від козацьких часів і закінчуючи сьогоденням. Автор уміло поєднав народні побутові мотиви з релігійними та літературними. Картини насичені національним звучанням, вони відображають побут гуцулів, їх радість та смуток, високу духовність та працелюбність [74]. Твори, написані за мотивами поезій Т. Шевченка, В. Стуса («Згляньсь, сину»), передають драматизм за допомогою монументальної композиції, локального кольору та лаконічного малюнку. Лейтмотивом доробку Т. Григорука є вболівання за долю свого краю та народу. Вагоме місце серед його творів посідають ікони, котрі вирізняються своєрідною композицією, що відображає світобачення предків. Історичного та позачасового звучання набувають біблійні мотиви, серед яких варто відзначити серію «Блудний син», де переважають модерністичні вирішення, у той же час риси народного примітиву виявлені менш яскраво. Автор прагнув відобразити одвічну визвольну боротьбу українського народу та його повсякденне селянське буття [79]. Його хвилюють одвічні теми добра і зла, правди і кривди, світла і темряви. Народжений на Покутті (с. Обертин) Т. Григорук закінчив Косівське училище декоративно-прикладного мистецтва, має у доробку низку персональних виставок, його твори експонувалися у Львові, Києві, вони є в колекціях зарубіжних любителів мистецтва, зокрема в Детройті, де один з

американських колекціонерів українського походження придбав 40 робіт художника [74].

Наступного року приміщення музею прикрасили ґердани Андрія, Оленки і Марії Бобик і писанки Лесі та Юрія Цікало.

Ткацтво ґердана має давню історію й поширене в багатьох країнах світу. У Тернополі його творцями є родина Бобиків. Марію Бобик зі с. Підруда Теребовлянського району ще з дитинства вабило мистецтво ґердану. Проте займатися ткацтвом почала в 24-річному віці, коли вже мала сім'ю. До цього заняття залучила дітей: сина Андрія. Він ще в третьому класі змайстрував свій перший простенький станок для виготовлення ґерданів; донька Олена спостерігала за роботою мами й брата, пізніше також опанувала це ремесло. Роботи сім'ї Бобиків неодноразово експонувалися на виставках народних майстрів. У травні 1992 року їм вручено посвідчення членів Спілки художників – «майстер декоративно-прикладного мистецтва». Серед творів цієї сім'ї є вироби, виготовлені за давніми народними мотивами, проте кожний з Бобиків має свою стилістику, ледь помітне письмо у створенні ґерданів. Марія виготовляє так звані ткані ґердани. Кольорова гама її робіт – неяскрава, з делікатно підібраними відтінками бісеру. Роботи Андрія – ажурні, Оленки – короткі ажурні, на зразок комірців. Ґердани дітей – повна протилежність маминих: вони яскраві, іноді надмірно строкаті. Це є своєрідний показник світобачення Андрія та Олени [13]. Назви робіт промовисті: «Маки» (1984 р.), «Львівський» (1985 р.), «Аристократ» (1984 р.), «Вишиванка» (1986 р.), «Ґердан зелений» (1986 р.), «Ґердан синьо-золотистий» (1991 р.) – Марії; «Класичний», «Сніжинка», «Веселка», «Коричневий» – Андрія; «Густинський», «Зуб синій», «Український великий», «Оксана», «Кульбабка» – Олени. Всього на виставці експонувалося 76 виробів [33].

Щодо виставок писанок Лесі та Юрія Цікало з Тернополя, то це кольорова феєрія, створена на шкарлупі яйця їхніми руками, – синтез багатства давньої традиції та індивідуальності автора.

Цікало Леся (с. Новосілка Підволочиського району) та Цікало Юрій – (с. Товстолуг Тернопільського району) віддають перевагу розписуванню яєць воском. Серед 332 писанок – 242 авторські. Своєрідного звучання набуває на писанках давня символіка, вона вабить багатством палітри, перевагою життєствердних барв, вражаючою єдністю та гармонією, налаштованістю на оптимістичну і захоплюючу картину світобачення. Неважко зауважити відмінності манери виконання й орнаментальних композицій у творчості кожного із майстрів. Жіноча делікатність, витонченість мережаних візерунків відрізняє роботи Лесі. На писанках Юрія панує поліфонія безлічі світів, видимих і невидимих, реальних і уявних, об'єднаних безмежними законами всесвіту [36]. Їх регіональні виставки репрезентують давні традиції писанкарства Київщини, Полтавщини, Чернігівщини, Східного та Західного Полісся, Волині, Східного та Західного Поділля, Харківщини, Херсонщини, Одещини, Запоріжжя, Південної та Північної Буковини, Центральної Галичини, Закарпаття, Покуття, Гуцульщини, Лемківщини, Бойківщини тощо. Ці писанки, різні за колоритом, орнаментикою та технікою виконання, відображають регіональні особливості різних центрів усієї України з її розмаїтістю композицій та назвами: «Баранячі ріжки» (Київщина), «Квітки» (Чернігівщина), «Зірка» (Волинь), «Сонечко» (Західне Поділля), «Яблуня» (Херсонщина) тощо [185].

Виставку малярства на склі Надії Домахи з Ужгорода під назвою «Пурпурова феєрія» представлено в березні 1993 р. серією із 21 картини. Це частина робіт із циклу «Енергетичний». Н. Домаха є однією з тих художниць, що прагнуть відродити традиції малярства на склі, воно допомагає їй відчути себе гармонійною частинкою всесвіту. Стиль виконання картин вражає вишуканістю форм та пластичністю художнього мислення. Для її робіт характерна висока техніка виконання та композиційна довершеність. Тлом, на якому розгортається сюжет, є прозоре скло, що робить плоске зображення об'ємним. У творах мисткиня використовує лише пурпурову олійну фарбу, яку впевнено накладає на скло, відточуючи кожну деталь, кожну лінію. «Герой її робіт – вогонь – символ

радості життя, що малює своїм полум'ям феєричні картини, де основним персонажем є жінка – символ краси, чистоти, гармонії» [187].

28 майстрів із 12 районів Тернопільської області запропонували до огляду понад 460 писанок навесні 1994 р. Виготовлені вони у розмаїтих техніках: воском, мальованки на дереві та шкарлупі яйця, шкрябанки, дерев'яні писанки з різьбленням та інкрустацією. Вироби митців репрезентували писанкарство усіх регіонів України. У світ філософії кольору та знаку ввели філігранно витончені твори подружжя Цікалів. Їх триптих «Східні мотиви» та поліптих «Сонячні символи» – це справжній вияв інтуїтивних бачень «втраченого раю», до якого хочеться доторкнутись. Писанки Антона Гриба (м. Тернопіль) привертають увагу своєю наївністю та безпосередністю виконання; Петра Данилюка (м. Крем'янець) – витонченістю взору; мальованка на дереві Аделі Легенької – зваженістю, вишуканістю кольорових сполук; дерев'яні різьблені та інкрустовані писанки Ігоря Боднара (м. Заліщики) – оригінальністю тощо [141].

На Великодній виставці писанок наступного року представлено 244 твори чотирьох авторів: Лесі та Юрія. Цікалів, Галини Джус та Романа Зілінка. Писанки Цікалів різноманітні та цікаві своїми мотивами, орнаментами, символами, які передають делікатність і витонченість, у Лесі насамперед жіночий світ: «Весна» (1995 р.), «Господар» (1995 р.), «Ліс» (1993 р.), «Писанка в писанці» (1993) та безліч видимих і невидимих, реальних та уявних світів Юрія: «Трикутники і зуби» (1993 р.), «Безкінечність» (1993 р.), «Злива» (1994 р.), «Трудівниця» (1995 р.). Г. Джус презентувала аплікаційні писанки (вишивка, текстиль), Р. Зілінко надає перевагу восковій техніці [28].

У 1996 р. музеї міста прикрасила виставка вишивок та гобеленів Світлани Новосад. Її твори відзначаються чіткою композицією, простотою і водночас конкретністю малюнка, виваженим співвідношенням кольорів. Вишиті рушники, килими, доріжки, народний одяг характеризують автора як майстра типової волинської вишивки й вишгородського тканого килима, котрий віддає перевагу орнаменту, в основі якого лежить квітково-рослинний узор. Не менш цікаві її сумочки та вази, вив'язані із сірих ниток [65]. У цьому ж 1996 році була

представлена великодня виставка писанок, на якій твори виставляли знані Г. Джус у своїй «вишиваній» техніці і сім'я Цікалів у класичній восковій техніці.

На великодній виставці наступного року експонували регіональні й авторські писанки ініціативні Цікали, Олександра Приведа, Наталія Савенко, Галина Джус та дряпанки Ростислав Крамар, а також експоновано великодні листівки з фондів Тернопільського художнього музею та літературу про писанкарство й великодню тематику (Розп'яття, Воскресіння тощо) з Обласної наукової універсальної бібліотеки. Прикрашала і доповнювала виставку комп'ютерна графіка на тему «Хресна дорога» Володимира Окрутного та інтерпретації на тему писанок у техніці батику Оксани Чопик з Тернополя. Автори писанок передають творчий підхід і неабияку фантазію у розробці традиційних символів та орнаментів. Техніка виконання – різноманітна: писанка воском, дряпанки, мальованки, писанки з «вишивкою» [69].

Отець Дмитро Блажейовський, родом з Лемківщини, на виставці у 1997 році (3 – 24 липня) у ТОХМ презентував 42 вишиті ікони, серед яких зображення євангелістів, святих, архангелів та 12 празників. Окремий ряд займали чудотворні образи Богородиці: Почаївська, Зарваницька, Волинська, Холмськка, Ярославська, Вишгородська та ікони-мініатюри. Експонувалися твори його послідовників, зокрема О. Лектея, М. Стегалюк, М. Чубатої. Тут було також репрезентовано чотири наукові праці митця-богослова, присвячені різним аспектам історії української церкви «Три українські церковні унії», «Ієрархія Київської Церкви» тощо [179].

Представлені на виставці ікони органічно пов'язані з історією християнства в Україні, вони наслідують традиційну стильову манеру українського іконопису. Вишивки о. Блажейовського здебільшого виконані хрестиком на панамі-полотні або канві. Вони вражають витонченістю ліній та кольорів, гармонійною композицією. При зображенні обличчя і рук митець вдається до малих стібків – «через одну нитку», а при відтворенні постаті й тіла – до великих «через дві нитки» [261].

Понад 50 творів вишиваного мистецтва демонструвала глядачам заслужений майстер народної творчості, тернополянка Марія Варениця зі с. Стінка Бучацького району. Це серветки, обруси, рушники, сорочки, картини. Вишиває вона, застосовуючи техніки «хрестик», «козлик», «ланцюжок», а також в'яже гачком. Вироби мисткині ваблять оригінальністю орнаментів, вишуканістю кольорів та високого рівня технікою [6].

Осередок Спілки майстрів народного мистецтва Запорізької області – один з найчисельніших в Україні – на виставці «Народне мистецтво Запоріжжя» експонував 157 робіт 35 авторів, де увагу привертали чоловічі сорочки Лілі Багірової та Таїсії Мазур, «Петриківський розпис» Вікторії Ткаченко, рушник «Весільна пісня» Валентини Харлової тощо. Прегарні писанки, ґердани, білосніжне мереживо, карбування на міді, різьба та розпис по дереву, вироби із рогози, кераміка, рушники, сорочки-вишиванки і т.ін. своєю оригінальністю, різноманітністю палітри, неповторністю [5; 173].

На виставці «Вишивка Бережанщини» у 1998 р. представлено 156 експонатів 12 майстрів: Марії В'ятик, Марії Гарап'юк (сукня «Волошики», серветка «Баранячі ріжки»), Ганни Герасимів, Тетяни Дубич, Стефанії Думак (накидка на телевізор), Мирослави Захарків (рушничок «Веснянка», подушка «Їжачок»), Марії Козловської, Марії Кукурудзи, Лідії Миколаєвич, Галини Проців, Ганни Семеняк, Стефанії Щербатої [41].

У тому ж році експонувалися регіональні та авторські писанки Лесі та Юрія Цікалів, Наталі Савенко, Тетяни Дубич, Лесі Лещак, Зеновія Пеньонжика, Максима Кулик, дряпанки Рослислава Крамара, а також великодні листівки із фондів місцевого художнього музею. Автори писанок демонструють творчий підхід і неабияку фантазію у розробці традиційних символів й орнаментів. Техніка виконання розмаїта: писанки воском, мальованки, писанки з вишивкою, дряпанки [29].

З нагоди Міжнародного дня музеїв (1998 р.) відкрито персональну виставку ткацтва і батику Наталі Собкович, родом з Вишнівців, що на Збаражчині. Представлено 32 твори, серед яких «Колоски» (1990 р.), «У лісі»

(1996 р.), «Місто» (1997 р.), «Квіти» (1998 р.) тощо, в котрих відчувається тепло, ніжність, любов до людей та природи, до всього реального та вимріяного. У тканих роботах авторки простежуються три напрямки: живописний («Сезони»), декоративний («Натюрморти») і графічний («Три грації»). Як творчий експеримент сприймається твір «Будинки та Дерева», виконаний у техніці ткацтва, поєднаної з елементами мережки. Серед батиків виділялися диптих «Крилаті» і триптих «Під яблунею». Ці образи містично-символічні, кольори експресивні, водночас гармонійні. Абстраговані композиції у вигляді замкнутих орнаментів передають інтерес творця до сучасних форм мистецтва. Особливість її творів в тому, що для батиків авторка взяла звичайне полотно, а не традиційний шовк, вона використовує народні традиції й мотиви сучасного мистецтва, при створенні композиції вдається до аналізу форм [184].

У передвеликодньому вернісажі 1999 р. представлені роботи майстрів Цікалів з Тернополя, Н. Савенко з Копичинців, дряпанки і мальованки Стефанії Семців з Теребовлі; привертала увагу писанка із зображенням Ісуса Христа і Матері Божої Р. Крамара. Писанки виготовлені у різних техніках, серед них були регіональні та авторські, наповнені сюжетними малюнками у поєднанні з традиційними елементами великоднього розпису – Христом і дубовим листям, а також новим сучасним вирішенням, що виділялися у роботах Н. Савенко [290]. Експоновано ікони початку XX ст. «Католицький святий (Святий Лука)» та «Ангел-хоронитель», ручні хрести, барельєф «Consumatum est» («Розп’яття з двома святими») XIX ст., рушник, вишитий С. Новосад, сорочка чоловіча роботи М. Вереници, листівки, ручні хрести й вишиті рушники з Почаївського історико-художнього музею [141].

Знаковою подією стала виставка «165 вишивок Ірини Герман», родом з Вінниччини, відкрита в червні 1999 року. Різноманітні узори – фантастичні квіти і плоди, мереживо ромбів, хрестиків та смужок прикрашають скатертини, покривала, рушники, доріжки, серветки та подушки, вишукані сукні. Поряд із складними композиціями вишивок є прості і досконалі орнаменти, вдало

підібрані до виробів. Крім традиційної народної вишивки (подільської, поліської, буковинської), автор створює оригінальні взори на основі інтерпретації типових українських зразків вишивок різних осередків. Більшість виробів виконано традиційною гладдю та стебнівкою. Вона моделює українські сукні. Крім орнаментальних композицій представлено сюжетні картини, вишиті хрестиком та художньою гладдю на релігійну та шевченківську тематику [39].

У тому ж році була ще одна виставка вишивок під назвою «Серце просить краси» Ніни Данилевич, з містечка Копичинці Гусятинського району. Незважаючи на інвалідність, з трьох років вона навчилася тримати голку в руках, вишивати. Майстриню приваблює все живе, яке вона намагається відобразити у своїх вишивках. Любить дарувати свої твори, щоб вони приносили радість людям, любить читати духовну літературу, співати. На виставці експонувалося понад сімдесят її робіт: серветка «Трояндова мрія», килимок «Східні наспіви», доріжка «Ми мусимо душі Храм зберегти», подушки «І я живу допоки мрію», «Я так люблю ніжні ромашки», картини «Поможи, Ісусе, хрест свій донести», «Плач Марії». Квіти, звірі, будь-які рослинні мотиви вишиті розкішно, з цікавими композиціями, різноманітністю кольорів. Глибоко віруюча Ніна дуже дорожить своїми роботами на духовну тематику [173; 237].

Отже, народне мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї протягом перших десяти років представляли митці з різних регіонів України. Виставки демонструють інтерес до різних видів народної творчості, зокрема, малярства на склі, вишивки, писанкарства, ткацтва. Дослідження цих аспектів дозволяє стверджувати, що протягом 1990-х рр. художнім музеєм найбільше було проведено виставок писанок, бо, починаючи від 1992 р. стало доброю традицією робити щорічні експозиції, присвячені Великоднім святам. Масово представлені й інші вироби народного декоративно-ужиткового мистецтва. Виставки творів народного мистецтва заслуговують на фахове дослідження, популяризацію. Водночас, засвідчують про багатство талантів на Тернопіллі й у інших районах України, а також подвижницьку роботу працівників обласного музею, що створюють експозиції,

підтримують та надихають майстрів [173].

Багаті фондові збірки ТОКМ, а також творчі контакти наукових працівників є запорукою високого рівня виставкової роботи, яка в останні роки стрімко перетнула межі Тернопілля і України. Поштовхом до творчих взаємин із західними сусідами стала Друга Тернопільська Етнографічна виставка, влаштована Музеєм наприкінці 1987 р., на якій були представлені експонати з м. Рожева (Польська Республіка). Це були акварелі художника Родаковського із зображеннями представників різних прошарків галицького люду другої половини XIX ст. Вони були виконані на замовлення управи Першої Тернопільської Етнографічної виставки 1887 р. Також було проведено ряд виставок, які були присвячені Першій Етнографічній [140; 302].

На запрошення польських колег 1988 р. музей організував виставку українського народного одягу та голографії в Окружному музеї Гожева, а через декілька років (1992 р.) – виставку українського образотворчого мистецтва у м. Ярославі. Успіх тернопільських виставок був вражаючим, зацікавлення збірками серед польських колег і вчених зростало. Тому не дивно, що на одну з найпрестижніших польських виставок, присвячену 300-літтю з часу смерті польського короля Яна Собеського, яка експонувалася 1996 – 1997 рр. у містах Радомі, Щеціні і Варшаві, було запрошено експонати Тернопільського музею. дванадцять унікальних речей епохи короля Я. Собеського стали окрасою цієї виставки (шабля короля, обладунки – шолом, щити, панцирі, а також іспанський та німецький кабінети, ін.) [10; 268].

Музей щорічно влаштовує виставки із своїх запасників. Традиційно це Різдвяні та Великодні виставки, мистецтво старовини, сакральне мистецтво, антикварні речі тощо. До найчисельніших належать персональні виставки сучасних художників. В останні роки відбулися виставки таких тернопільських художників: Григорія Лоїка (живопис, листопад 1993 р.), Володимира Чорнобая (живопис на склі, липень 1995 р.), Ярослава Омеляна (графіка, травень-червень 1997 р.), художників-уродженців Тернопільщини: Лауреата Державної премії ім. Тараса Шевченка Івана Марчука (вересень-жовтень 1994 р., жовтень-

листопад 1995 р.), Зеновія Флінти (липень 199 р.), Ярослави Музики (до 100-річчя від дня народження, із фондів Музею та Львівської картинної галереї, лютий 1994 р.), Ганни Єрменчук (декоративний розпис, березень 1995 р.); київських художників Михайла Ляхоти (живопис, квітень 1993 р.), Миколи Стратілата (графіка, квітень 1994 р.), Алли Горської (графіка, грудень 1997 р.), лауреатів Державної премії ім. Тараса Шевченка Опанаса Заливахи з Івано-Франківська (живопис, графіка, грудень 1995 р.) та Данила Нарбута з Черкас (живопис, березень – квітень 1997 р.) [140].

Тісні творчі взаємини мав музей із Домом Америки в Києві, які особливо визначальними є у ділянці виставкової роботи. З-посеред інших, влаштованих цією культурологічною інституцією у виставковій залі Музею, насамперед є виставка «Мережева пам'яті» (сучасна американська графіка, листопад 1994 р.) та кустарні вироби американських індіанців (березень-квітень 1996 р.) [268].

Частими у Музеї були виставки українських художників, наших краян, з діаспори. Особливо пам’ятними стали виставки всесвітньовідомих художників Якова Гніздовського (США, графіка, 1990 р.) та Михайла Мороза (США, живопис, вересень-жовтень 1997 р.); виставка робіт Ольги Кендл (США, живопис, 1991 р.), Тетяни Осадци (декоративний розпис) та Аполінарія Осадци (проекти ескізів церков, США, серпень 1994 р.), Олега Островського (Англія, графіка, липень 1995 р.), німецької художниці українського походження Емми Андієвської (живопис, 1996 р.) [140].

Щорічно під час проведення Кобзарського свята влаштовуються Шевченківські виставки. Найбагатшою з них була виставка творів Шевченківської тематики сучасних українських графіків із колекції Венедикта Лавренюка (травень 1995 р.), яку він згодом подарував Музею свого рідного села Мізюринці на Шумщині. Цікавими й оригінальними були також інші виставки, наприклад «Мистецтво друзів» із збірки Ігоря Ґерети (жовтень – листопад 1993 р.), виставка філателістичних та пропам'ятних видань, присвячених Кардиналові Йосифові Сліпому, з колекції д-ра Романа Смика (США, травень – червень 1993 р.) та багато інших [140; 268].

Виставкова діяльність ТОКМ є дуже насиченою, так, наприклад, з 2001 р. по 2017 р. було проведено більше 1 200 виставок. Вони проводились як у виставковій залі музею, так у відділах стародавньої та новітньої історії, також виставковим майданчиком постійно стає вестибюль музею. Експозиції присвячені різноманітним спрямуванням, окремим художникам, культурно-громадським діячам, не менш вагомими є тематичні виставки: історичні події України і Тернопільщини, становлення та розвиток музею, Шевченківські дати, сакральна тематика, релігійні свята (щорічно до Різдва та Великодня), мистецтво юного покоління тощо. Краєзнавчий музей проводить також виїзні виставки «Дорога до Незалежності» (Драмтеатр, 23.08.2005 р.), «Живопис з фондів ТОКМ» (ПК «Березіль» 23.09.2006 р.), «Франкіана з фондів ТОЕМ» (Тернопільська обласна наукова бібліотека, 15.08.2006 р.), «Український народний стрій з фондів ТОКМ» (Тернопільська ЗОШ №16, 4.02.2015 р.) [10; 218].

Варто відзначити, що в ТОХМ проводяться і виставки дитячих робіт, тематичні, або звітні експозиції художніх закладів – «Шевченкіана в творчості дітей» (Виставка творчих робіт учнів ДУШ Тернопільщини 6.03. – 7.04.1997 р.), «Податки очима дітей» (Виставка творчих робіт загальноосвітніх шкіл Тернопільщини, 15.05 – 31.05.2002 р.) «Творчість юних – 1998 р. (1999 р., 2000 р., 2001 р., 2003 р. та ін)»; Виставка творчих та академічних робіт студентів Інституту мистецтв ТНПУ (27.11 – 29.12.2007 р.)

Частими є виставки мистецьких гуртів «Палітра» і «Гладущик» – живопис, графіка, гобелен (Кременець) (20.03 – 7.04.2009 р.) [217]. Виставка творів мистецького гурту «Теребовлянська палітра» (Теребовля) (2.09. – 5.10.2010 р.).

Також не виключенням є Виставка творів самодіяльного т/о «Первоцвіт» (Тернопіль) (18.06. – 4.07.2010 р.), «Зимові зустрічі» – тематична вишивка т/о «Світ рукоділля» (Тернопіль) (23.01. – 15.02.2009 р.) [140].

Фондові збірки, а також виставкова діяльність музеїв приваблює глядачів, щорічно музей відвідують тисячі туристів і шанувальників мистецтва з усієї України, а також із зарубіжжя.

3.2. Наукова, пошукова та краєзнавча діяльність музеїв

Науково-дослідна робота є основою практично всієї діяльності музеїв Тернополя і проводиться в різних напрямках, що зумовлено специфікою музейного закладу. Це – і наукове комплектування фондів, наукова організація обліку, збереження, консервація і реставрація колекцій. Завершальним етапом такої багатогранної роботи є ретельне дослідження пам'яток, що зберігаються у фондах: атрибуція, класифікація, систематизація, що дає можливість створювати каталоги, бібліографічні довідники тощо. Наприклад, вперше за останні десятиліття у 2013 році у ТОКМ (100 років від заснування музею) було проведено велику роботу над дослідженням музейних збірок та колекцій, що дало змогу представити відвідувачам найцінніші з експонатів та розповісти їх історію, підготувати цикл заходів «Історія одного експонату», створити проект «Музей відкриває фонди», впорядкувати низку наукових каталогів та ін. Опрацьовано першоджерела та завершено дослідження усіх етапів функціонування музею, зокрема маловідомих сторінок воєнного періоду та першого повоєнного десятиліття. Окрім цього аспекту, головними завданнями наукової роботи музею є також вивчення історії краю та актуальних проблем сучасності, музеєзнавства і теорії музейної справи. Так, у 2013 році у ТОКМ опрацьовано архівні, фондові та інші матеріали, на основі яких підготовлено науково-краєзнавчі теми: «Музейництво у Тернополі: Постаті (Стефанія Садовська, Борис Ельгорт, Венедикт Лавренюк), дослідження та наукова обробка музейних реліквій й колекцій, опрацювання тем та матеріалів, пов'язаних зі зберіганням колекцій та реставраційною роботою, розробкою концепцій та концептуальних рішень оновлення виставкового простору, створення нових експозицій. За матеріалами науково-краєзнавчих тем у 2013 році було підготовлено науково-краєзнавчі конференції: «Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи», на якій з доповідями і повідомленнями виступили наукові співробітники музею: Н. Чеканова, В. Пукач, А. Баран, Я. Гайдукевич, В. Стецько, О. Гулик, О. Кульчицька, Л. Лучків, В. Шумська, Л. Бочарова, І. Ленчук, С. Костюк. Виступи працівників

опубліковано у збірнику «Матеріали науково-краєзнавчої конференції». Підготовчі етапи наукових експедицій зі збирання матеріалів, наукова робота, пов'язана також з визначенням музейних предметів, виявленням середовища, в якому вони побутували, є невід'ємною складовою діяльності музею. Адже тільки у комплексному поєднані різних напрямків досліджень музей створює для відвідувачів можливість контактувати з першоджерелами, які представлені в експозиції та зберігаються в фондах [148; 174; 190].

Суто музейними видами наукової роботи є питання створення експозиції, збір музейних матеріалів та вивчення фондових колекцій. Основними видами діяльності в цьому напрямку є написання концепцій, тематико-експозиційних планів, вивчення окремих тем та підготовка до проведення експедицій, а також атрибуція, класифікація і систематизація музейних матеріалів багатотисячної колекції, що сприяє розширенню джерельної бази і самої історичної науки. Завдяки дослідженням музейних працівників у науковий обіг вводяться нові джерела з різної тематики, в основному присвячені вивченню історії рідного краю [25].

Наукові співробітники беруть участь у розробці методичних посібників та рекомендацій, що розкривають як зміст і форми тих чи інших напрямків музейної роботи, так і методи наукової організації музейної праці. Тут важливим є вивчення історії музею, питання наукового й архітектурно-художнього проектування експозиції, організацію на наукових засадах екскурсійної та просвітницько-масової роботи. Так, наприклад, у 2015 році проведено Всеукраїнську науково-краєзнавчу конференцію «Яків Гніздовський у контексті світової культури» (до 100-річчя від дня народження), яка відбулася 27 – 28 січня 2015 р. На конференції виступили: У. Свередюк (Михайло Паращук – українське ім'я в Європейському мистецтві); Н. Боженко (Збереження духовних і культурних традицій українців діаспори); В. Стецько (Я. Гніздовський: до питання повернення імені та творчого спадку мистця на Україну); Н. Чеканова. (Внесок краян в український іконопис діаспори); С. Костюк, Н. Собкови, І. Дуда та ін. учасники. Крім того наукові співробітники беруть участь у наукових конференціях поза межами свого

музею (наприклад, у науковій конференції «Сакральне мистецтво українського бароко в музейних збірках та храмах України» (Збараж, Національний заповідник «Замки Тернопілля», 30 травня. В. Стецько) та у конференції, присвяченій 85-ій річниці створення ОУН (Бережани, В. Пукач). [10; 140].

Співпрацюючи з навчальними закладами, бібліотеками міста, працівники музею проводять лекції, семінари як у межах музейного простору, так і поза ним. Важливими заходами в музеях є проведення науково-практичних конференцій, де беруть участь не лише працівники музею, а й інші науковці, що розглядають більш вузькі професійні питання або діяльність музею загалом. Наприклад, 4 лютого 2008 року в ТОХМ відбулася науково-практична конференція «Антін Малюца і українська діаспора в США XX ст.» присвячена 100-річчю від дня народження А. Малюци, 27 січня 2010 року – «Мистецтво екслібрису – історія, дослідження, колекції», присвячена 100-річчю від дня народження проф. Еммануїла Бергера, 21 – 22 травня 2013 року – Всеукраїнська науково-краєзнавча конференція «Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи», до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею [89; 271].

Для проведення досліджень музеї мають і значну джерельну базу – велике зібрання пам’яток природи, історії та культури, які визначають теоретичні й практичні завдання наукової діяльності. Наукова бібліотека музеїв нараховує декілька тисяч видань, серед яких значна кількість довідкової та спеціальної професійної літератури. Тут зберігаються цікаві видання починаючи з кінця XIX століття, а також сучасні дослідницькі праці, серед них є унікальні твори видатних українських письменників, наукові доробки відомих вітчизняних вчених та дослідників.

Уся науково-дослідна робота здійснюється за планом, затвердженим науково-методичною радою музею. У музеї працює творчий колектив наукових співробітників, що мають досвід проведення наукової роботи і гідно виконують досить значний обсяг досліджень та використовують їх у своїй діяльності. Так, головний зберігач фондів проводить значну роботу з наукового комплектування

фондів, атрибуції музейних матеріалів, очолює експертну комісію з визначення цінностей та їх історичного значення. Працівники цього відділу створюють картотеки, колекційні описи та каталоги, які потрібні для експозиційних відділів та полегшують пошук предметів з різних груп збереження [25; 190].

Наукові працівники музеїв мають затверджені методичною радою теми, над якими вони працюють впродовж певного періоду, з якими виступають на лекціях, тематичних екскурсіях, результатом їхньої дослідницької роботи є видання теоретичних наукових праць. Інколи теми можуть змінюватися або над однією темою можуть працювати декілька працівників. Наприклад теми науковців ТОКМ: О. Гаврилюк «Тернопільщина в давньоруський час: X – XIII ст.», «Галицько-Волинське князівство», «Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького»; Т. Швець «Селянсько-козацьке повстання під проводом Северина», «Воскресіння Ісуса – одна із найвеличніших подій в історії людства», «Ясна зоря української літератури» (Марко Вовчок); М. Бучик «Локальні особливості Тернопільської вишивки», «Тарас Шевченко і Тернопільщина»; Г. Боднар «Рушник у звичаях, обрядах, у житті людини», «Пам'ятники історії та культури міста»; В. Стецько «Андрій Наконечний – відомий художник-неовіантист», «Пензель і Тернопільщина», «Розвиток культури та мистецтва на Тернопільщині»; С. Куницький «Тернопіль в пам'ятках архітектури»; О. Крупніцька «Мистецтво книги на Тернопільщини у XVI – XVIII ст.»; Л. Катеринюк «Тернопільщина в період першої світової війни», «Національно-визвольна боротьба в Україні в 1918 – 1920 рр. становлення державності», Т. Ковальчук «Народні ремесла та промисли Тернопільщини»; Н. Крохіна «Розвиток ткацтва на Тернопільщині» та інші. Науковці ТОХМ працюють над такими темами: І. Дуда «Християнська символіка та іконографія», Н. Піщев «Родина Нарбутів», «Тарас Шевченко – художник», О. Ваврик «Мистецтво писанок», «Ярослава Музика. Життя і творчість», «Олена Кульчицька. Життя і творчість», В. Козловська «Іван Марчук. Життя і творчість», «Бойчук. Бойчукісти. Бойчукізм», «Зіновій Флінта. Життя і творчість», О. Мацьків «Микола Глущенко. Життя і творчість», «Мистецтво Львова XX ст. у збірці ТОХМ», «Михайло

Паращук. Життя і творчість».

На основі власних досліджень наукові співробітники музеїв видають праці та статті, де знайомлять з результатами своїх студій. Досить чисельними є друковані теоретичні напрацювання І. Ґерети, В. Стецько, І. Дуди, С. Костюка, Я. Гайдукевич, О. Ваврик, О. Гаврилюка, С. Бошко, О. Мацьків, Л. Левенець тощо.

Вагоме місце в музеях займає реставраційна діяльність. У різні періоди в ТОХМ працювали Діонісій Шолдра (1993 – 1995 рр, яким відреставровано п’ять пам’яток мистецтва), Іван Кузик (1996 р., один твір), Олена Карцева (1999 – 2001 рр., сім творів), Євгенії Рудюк (2005 р., два твори), Вікторії Демків (2003 – 2016 рр., двадцять творів), Юлія Демкович (2009 – 2016, одинадцять творів) [290].

Культурно-освітня діяльність – один з основних напрямів діяльності музею, теоретичною основою якої є музейна педагогіка; важлива ланка музейної комунікації. Музей розглядається як важливий засіб розвитку творчого потенціалу людини, формування його ціннісних орієнтацій. Форми культурно-освітньої діяльності музеїв різноманітні. До традиційних відносяться екскурсії і лекції [174].

Важливою складовою культурно-освітньої діяльності є організація майстер-класів, які проводяться музеями не рідше одного разу на рік. Також з 2016 року (18 травня) і в 2017 – 18 роках Тернопіль долучився до традиції світової акції «Ніч у музеї», яку було проведено на базі Тернопільського обласного краєзнавчого музею, організованої управлінням культури обласної держадміністрації спільно з колективом закладу. Під час цього заходу відбувалися екскурсії, ігри, театральні дійства, майстер-класи, пленери тощо.

3.3. Роль окремих сподвижників та меценатів музейної справи у Тернополі

Піднесення музейної справи та колекціонування у Тернополі відбувалося значною мірою завдяки роботі сподвижників та меценатів, які зробили вагомий

вклад в культурно-мистецький розвиток міста. Саме заснування музеїв у Тернополі пов’язане із Станіславом Сороківським та Якимом Яремою. Завдяки Стефанії Садовській збережено значну частину пам’яток мистецтва від втрат у радянський період. Чільне місце в розвитку ТОКМ належить Ігорю Ґереті, Вірі Стецько, Ярославі Гайдукевич, Венедикту Лавренюку та ін. Завдяки І. Ґереті була утворена картинна галерея, а потім на її базі – ТОХМ. Сьогодні своєрідними меценатами та сподвижниками музейної справи є директори музеїв Степан Костюк та Ігор Дуда, які зараз працюють, сприяючи розвитку музейної справи [317].

Одним із ініціаторів створення музею, куратором будівничої комісії зі спорудження будинку Товариства «Народної школи», у якому знаходився музей, був Станіслав Сроковський (бл. 1870 – 1940 рр.) – педагог, викладач вчительської семінарії, а згодом – державної гімназії у Тернополі, автор першого путівника по музею. Хоча це була постать неоднозначна, особливо у ставленні до українців та української історії, проте він був фахівцем і в міру неупередженим та виваженим у міжнаціональних стосунках. Згодом С. Сроковський працював доцентом Ягеллонського університету в Кракові та професором Школи політичних наук у Варшаві. Останній його приїзд до Тернополя відбувся у 1938 році з нагоди встановлення на його честь пам’ятної дошки на будинку Товариства [44, с.94].

Борис Ельгорт (10.02.1923 – 21.09.1989 рр.) – директор Тернопільського краєзнавчого музею у 1959 – 1975 рр. Призначений на керівну посаду він був у час «хрущовської відлиги», що мало свій особливий вплив. На той час краєзнавець, публіцист Б. Ельгорт був уже відомий у музейницькій галузі. Народився у с. Вишевичі Радомишльського р-ну Житомирської обл., там і закінчив школу. За часів його керівництва музей вперше за повоєнну історію мав високий авторитет. При аналізі його діяльності варто відзначити його вдалий підбір кадрів, він створив «команду першокласних музеєзнавців». Борис Борисович безкорисливо намагався давати працівнику шанс досягти більшого у творчому зростанні. Він безпомилково визначав, на що спроможний працівник і

намагався йому допомогти. В одній із посмертних статей про Б. Ельгорта І. Ґерета дуже влучно зауважив: «Він не знищив української культури» [43, С.95 – 97]. За часів його перебування на посаді директора було утворено дві філії «Почаївський музей атеїзму» і Велеснівський етнографічно-меморіальний музей В. Гнатюка [264].

Не менш важливою постаттю у розвитку музейної справи був Венедикт Лавренюк. Він завершив розпочату ще за Б. Ельгорта працю, а саме: паспортизація пам'яток історії та культури в області. Цим кроком він показав себе як успішний керівник та організатор. За часів «боротьби з українським націоналізмом», активному пропагуванні «радянського способу життя», Лавренюкові вдалося також відстоювати інтереси музею, завдяки своїй умілій дипломатії [44]. Великим внеском у розвиток української культури було відкриття художнього відділу музею. Хоча ідея ця належала І.Ґереті, та Борис Борисович її зреалізував. Оскільки у фондах музею була велика кількість мистецьких творів, це питання було актуальним. Як І. Ґерета, який відвідав Київ, Львів, Москву, Ленінград (нині Санкт-Петербург) в пошуках нових робіт, так і В. Лавренюк, який сам оглянув багато приватних колекцій, залучив до роботи і мистецтвознавців з Міністерства культури України, і Дирекцію художніх виставок у Києві, вони разом завдяки співпраці поповнили мистецьку колекцію відомими роботами, і відкрили Картинну галерею у 1978 році. Також з ім'ям В. Лавренюка був пов'язаний громадський музейний рух в області у 1970 – 1980-их рр. А станом на 2002 рік завдяки плідній праці Краєзнавчий музей мав 21 філію [44; 265].

Важливе місце у збереженні артефактів та розвитку музейної справи має краєзнавець, літератор, педагог – Стефанія Садовська (07.06.1888 р., м. Тернопіль – 20.01.1968 р., с. Краснопуща Бережанського району, похована у Тернополі). За часів німецької окупації вона врятувала від загарбників низку живописних творів XII – XIII ст. західноєвропейських художників, рідкісну кераміку, старовинних монет, колекції вишивок тощо. Також Стефанія є автором ряду праць, наприклад, «Щоденник-хроніки» (1914 – 44 рр.), статті з

краєзнавства, історії музею [266].

Ігор Ґерета – мистецтвознавець, археолог, історик, громадсько-політичний діяч, етнограф, сподвижник української церкви. В його колекції були картини, предмети українського побуту, рідкісні книжки й інші мистецькі артефакти [277]. Народився він у с. Скоморохи, недалеко м. Тернополя. Згодом жив із батьками у Великій Березовиці, де отримав середню освіту. Вищу освіту здобув на історичному факультеті Чернівецького університету (сьогодні це Національний університет ім. Ю. Федьковича), який закінчив у 1962 році. Працював у Кременецькому краєзнавчому музеї більше року і був звільнений, причиною чого було позиційне ставлення до тодішнього директора Євгенії Гайвікер-Маркової (у трудовій вказано через скорочення штату). Від 1662 року і до кінця життя працював у ТОКМ [с.223, 264].

І. Ґерета був учасником визвольного руху шістдесятників, метою якого була протидія радянській владі в Україні та відновлення її незалежності, зокрема керівником його тернопільського осередку. В 1966 році за свою антирадянську діяльність він був заарештований у поїзді Львів-Одеса, куди їхав на наукову конференцію археологів України. При арешті в нього забрали деякі матеріали, в тому числі рукопис нарисів «Тернопільщина», який згодом був надрукований у «Каменярі» під авторством двох функціонерів обкому, третім стояло прізвище Б. Ельгорта. І. Ґерета був засуджений на п’ять років умовно за участь в українському дисидентському русі 1960-х рр. та був позбавлений можливості будувати науково-творчу кар’єру, до розпаду СРСР він постійно перебував під наглядом органів держбезпеки та партапарату. Але, незважаючи на постійні цькування та утиски, продовжував займатися науковою й громадською роботою [56; 162; 264].

У ТОКМ І. Ґерета займав посади старшого наукового співробітника, завідувача відділом, був провідним науковим спеціалістом. Він був ініціатором створення декількох музеїв – частини культурного життя Тернопільщини [56]. На посаді наукового працівника Тернопільського обласного краєзнавчого музею І. Ґерета став засновником і автором експозицій: музею-садиби Соломії

Крушельницької у селі Біла Тернопільського району (1963 р.); картинної галереї Тернопільського обласного краєзнавчого музею (1978 р.; у 1991 р. перетворено на обласний художній музей); знищеного музею обласного музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка (нині академічний драматичний театр); музею-садиби Леся Курбаса в Старому Скалаті Підволочиського району (1987 р.), боротьба за який тривала двадцять років; історико-меморіального музею політв'язнів (1997 р., у підвалах колишнього приміщення обласного управління КДБ); мистецького музею приватних збірок (сучасного українського мистецтва) на вулиці Медовій у Тернополі; музею-садиби Патріарха Йосифа у селі Заздрість Теребовлянського району. І. Ґерета першим підтримав ініціативу Остапа Черемшинського і став співавтором експозиції етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка у с. Велеснів Монастириського району [45; 264].

У видавництві «Каменяр» (Львів) І. Ґерета видав нариси (путівники) про музей Соломії Крушельницької і Тернопільську картинну галерею, музей Володимира Гнатюка (у співавторстві з Остапом Черемшинським).

Водночас, І. Ґерета вів активну громадську роботу. У 1978 році при картинній галереї він заснував мистецький клуб, який діяв до 1985 р., згодом був заборонений владою. 1988 р. І. Ґерета став співзасновником першої в Тернополі опозиційної організації «Тернове поле»; Товариства української мови (нині – «Просвіта» ім. Т. Шевченка); 1989 р. – «Меморіалу» ім. В. Стуса та ін. [292].

У 1991 р. І. Ґерета створив Інститут національного відродження України (нині він носить його ім'я); будучи депутатом, став ініціатором заснування художньої премії ім. М. Бойчука; у 1992 р. – кафедри української культури в Тернопільській вищій духовній семінарії; 1993 р. – стипендії ім. В. Барвінського для студентів-музикантів Тернопілля, які навчаються за кордоном, стипендії М. Литвина для студентів бандуристів; відкриття у 1994 р. обласної експериментальної школи мистецтв у Тернополі, у 2018 році її було об'єднано із Тернопільською школою №21, яка отримала назву Тернопільський

ліцей №21 – спеціалізована мистецька школа імені І. Ґерети; у 1996 р. – організації Тернопільського осередку Наукового Товариства ім. Т. Шевченка тощо. У 1990-у р. І. Ґерета розпочав створення першого археологічного музею-парку в с. Чернилів-Руський Тернопільського району [162; 264]. З 1991 року на чолі з І. Ґеретою, О. Гаврилюком, О. Ситником, В. Олійником, М. Ягодинською створюються спільні зі студентами-істориками ТДПУ археологічні експедиції, які проходили польову археологічну практику під керівництвом викладачів історичного факультету (О. Петровський, І. Шумський, М. Бармака тощо). Така взаємодія ТОКМ з Тернопільським державним педагогічним університетом ім. Володимира Гнатюка з метою дослідження археологічних пам'яток на Тернопільщині склалася ще у 1980-ті роки. Так спільними зусиллями ТОКМ і ТДПУ багаторічні експедиції під керівництвом І. Ґерети дали плідні результати з дослідження могильника черняхівської культури в с. Чернелів-Руський Тернопільського району [203, с. 270]. Як археолог І. Ґерета відкрив сотню та вів дослідження майже двадцяти пам'яток старожитностей України. Знаковою подією став відкритий згадуваний уже могильник Черняхівської культури (III – IV ст. н. е.) у Чернилеві-Руському, який нині є одним із найбільш досліджених в Україні. За звітом І. Ґерети з останнього його сезону за 2000 р., що зберігається у фондах обласного краєзнавчого музею, у Чернелівському могильнику відкрито 288 черняхівських поховань (усіх – 315 із похованнями княжої Русі й Поморської культури), що більше, ніж у могильнику в с. Черняхів. Артефакти з цієї пам'ятки, а також із с. Романівка Тернопільського району в 1995 р. експоновано на пересувній постійно діючій Світовій археологічній виставці. Її побачили та ще побачать в багатьох країнах [162; 264]. І. Ґерета відкрив унікальну кам'яну гробницю в с. Лучка, що датується III тис. до н.е. Він написав кілька наукових праць в галузі археології, був співавтором трьох академічних монографій про археологічні пам'ятки Прикарпаття та Волині (1981 – 82 рр.) [56].

Твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва із власної збірки з промовистою назвою «Мистецтво друзів» виставив на показ дослідник

у 1993 – 94 рр., експонуючи їх у Тернополі та Львові [264]. І. Ґерета організовував також виставки робіт тернопільських художників та є автором низки статей про творчість митців краю.

І. Ґерета як науковець брав участь у місцевих, регіональних, всесоюзних, міжнародних та згодом всеукраїнських конференціях з питань археології, історії, мистецтвознавства (зокрема, 1987 р. в Люблінському університеті ім. Марії Кюрі-Складовської (Польща) – «Вельбарська культура в Пізньоримський час»). Він – творець та учасник десятків наукових зібрань, симпозіумів, літературно-мистецьких заходів у Тернополі. Організував і провів такі урочини: О. Ольжича (1994 р.); «Україна в Другій світовій війні» (1995 р.); С. Петлюри (1996 р.); «Українська Повстанська Армія» (1992 р., 1997 р.); П. Обаля (2000); Митрополита А. Шептицького (2001 р.) тощо. І. Ґерета – автор спецвипуску журналу «Тернопіль» «Художники Тернопільщини» (1994 р.); нарисів про Теребовлю (1971 р.); Бережани (1979 р., 1989 р.); Чортків (1985 р.); художників І. Хворостецького (1978 р.); І. Марчука (1985 р.); Я. Омеляна (1993 р.). Надрукував І. Ґерета понад 120 розвідок й статей у енциклопедіях, збірниках та періодичних виданнях як України так і Канади, Польщі, Росії, Сербії, Словаччини. Він – видавець більше тридцяти книжок Інституту національного відродження України [45; 56; 162].

Свої поезії, оповідання та новели І. Ґерета опублікував у кількох газетах та журналах лише після здобуття Україною самостійності, згодом уклав із творів збірочку «Скибка неба» (1997 р.). Він був членом редакції «Енциклопедія Тернопільщини», журналу «Тернопіль».

І. Ґерета став почесним членом Всеукраїнської Спілки краєзнавців (1996); лауреатом всеукраїнських премій – ім. Братів Лепких (Тернопіль, 1997 р.), ім. В. Хвойки (археологічна, Київ, 2002 р.); володар Почесного знаку Українського фонду культури; Заслужений діяч мистецтв України (1998 р.).

У період українського національного відродження 1988 – 91 рр. І. Ґерета поринув у вир політичної діяльності. Він – співзасновник Народного Руху України (Тернопіль, 1989 р.), член його Великої Ради; був кандидатом у

депутати до Верховної Ради України (1994 р., 1998 р.); депутат Тернопільської обласної ради (1 – 4 скликань), член її президії, голова постійної депутатської комісії у 1990 – 98 рр., 2002 роках [45; 264].

До останніх днів життя І. Ґерета залишався опікуном Козівської гімназії та обласної експериментальної школи мистецтв.

Завданнями, які прагнув довершити за життя І. Ґерета, залишилися: створення Першого археологічного парку-музею на могильнику у Чернилеві-Руському як пам'ятки європейського значення; видання трьох монографій з археології, мистецтва і книги спогадів; створення Академії мистецтв у Тернополі [264].

Важливе місце у піднесенні музейництва та культурного розвитку Тернополя мають І. Дуда, С. Костюк, В. Стецько, Я. Гайдукевич та ін.

Ігор Дуда – з 1991 року директор ТОХМ, народився 10 березня 1940 р. в с. Ганчова, повіт Горлиці, воєводство Краківське, Польща.

Навчався у Львівському технікумі легкої промисловості, в Інституті живопису, скульптури і архітектури ім. І. Рєпіна Академії мистецтв СРСР у Санки-Петербрузі (факультет теорії та історії мистецтв) [89].

Займався педагогічною діяльністю: викладав креслення, спец малювання і конструювання одягу в Тернопільському міському професійно-технічному училищі №8, викладав історію образотворчого мистецтва, рисунку, креслення і шрифтів у Республіканській школі декораторів-рекламознавців, читав лекції з історії мистецтва в Інституті удосконалення вчителів Тернопільської області, співорганізатор та викладач відділення «Художнє оформлення» Тернопільського кооперативного технікуму, викладав історію мистецтв в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Важливий внесок зробив І Дуда в культурний розвиток як Тернополя так і Тернопільщини. З 14 серпня по 10 вересня 1969 року брав участь у складі експедиції Інституту археології Академії наук СРСР в розкопках м.Ольвія. 1995 – 96 рр. – співорганізатор Художньо-меморіального музею Леопольда

Левицького в с. Бурдяківці Борщівського району, що був відкритий 11 серпня 1996 року [264].

Велику кількість праць Ігор Микитович написав на культурно-мистецьку проблематику не тільки Тернополя і Тернопільщини, а й України. 14 березня 1972 році вийшла перша стаття у газеті «Вільне життя» «То був Олекса Новаківський», в квітні 1985 року – перша книжка «Бучач. Путівник» у видавництві «Каменяр» (Львів).

І. Дуда брав участь близько у 100 наукових конференціях, які відбувалися як у Тернополі, так і поза його межами. Наприклад, в Київському музеї українського образотворчого мистецтва – НПК «IV Бойчуківські читання» 3 липня 1993 року (виступ «Бойчук і Тернопільщина», Луганський обласний художній музей – Всеукраїнська НПК «Роль музеїв у збереженні пам'яток сакрального мистецтва» 5 – 9 серпня 1999 р. (виступ «Атрибуція творів іконопису»); Одеський обласний художній музей – НК «Народна ікона Поділля в контексті української культури» 5 липня 2001 р. (виступ «Християнська символіка та іконографія»); ТОКМ – НПК «Яків Гніздовський у контексті світової культури» 27 січня 2015 року (виступ «Діонісій Шолдра: маляр неба і самітніх дерев») та ін.[89; 264].

Провідною дослідницею Тернопільського обласного краєзнавчого музею є Ярослава Гайдукевич. Вона народилася 27 серпня 1944 року у с. Золота Слобода Созівського району, за освітою філолог – у 1966 році закінчила філологічний факультет Львівського державного інуверситету ім. І. Франка; з 1974 року працює у ТОКМ – старший науковий працівник, зав. відділу, заступник директора з наукової роботи, від 1984 року – вчений секретар музею, членкиня Національної спілки краєзнавців України [50].

Ярослава Михайлівна є автором та співавтором, редактором багатьох праць, серед них «Тернопільський краєзнавчий музей» (1986 р.), «Музеї Тернопільщини» (1986 р.), «Наукові записки ТОКМ» та інших робіт, які пов'язані як з музейними працівниками та музеєм загалом так і її селом Золота Слобода [264].

Вагомий внесок у розвиток і поширення як музейництва так і культурно-мистецької сфери мала мистецтвознавець, музейний працівник, громадська діячка – Віра Іллівна Стецько (02.04.1956 – 2016). Народилася в с. Малі Бірки Гусятинського району, в 1979 році закінчила факультет журналістики Львівського університету. Член НСЖУ (1982 р.). З 1984 року у працює у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї: науковий працівник, завідувач картинною галереєю, завідувач науково-просвітньою роботою. Співініціаторка створення ТОХМ. Голова Асоціації ділових жінок «Стиль» м. Тернопіль (1996 р.) [80; 266].

Віра Іллівна, працюючи більше 30 років у музеї, організувала понад 300 виставок. Вона досліджувала творчість І.-Г. Пінзеля, майже вдруге відкрила світу його роботи, представляла та консультувала знімальну групу телекомпанії NHK із Японії, що цікавилася доробком видатного скульптора, долучилася до виставки його скульптур у Луврі. Стала авторкою одного з перших документальних фільмів про творчість скульптора, який викликав неабиякий резонанс серед зацікавленої наукової і творчої спільноти України та сприяв продовженню наукової і пошукової роботи про творчість митців періоду бароко і рококо. Одночасно В. Стецько працювала над творчістю іконописця Андрія Наконечного, бургомістра Тернополя Володимира Лучаківського, скульптора Антона Осинського, художників діаспори: Якова Гніздовського, Михайла Мороза, Михайла Паращука, Ярослави Музики, а також сучасним мистецтвом Тернопільщини [207]. Свої дослідження Віра Іллівна зберігала у друкованих працях, статтях, каталогах, немало їх присвятила творчості свого чоловіка Дмитра Стецька: книга «Пінзель і Тернопільщина» (2007 р.), каталоги, календар на 2004 – 05 рр. «Дмитро Стецько. Історичний живопис» (Львів, 2004 р.) [165; 265].

Отже, діяльність тернопільських музеїв була б неможливою без їх організаторів, меценатів, сподвижників, краєзнавців, а також науковців, які своєю працею сприяли розвитку цих установ, вели наукову, пошукову, громадську роботу, та продовжують її попри складні реалії, в яких опинилася

сучасна українська культура.

Завдяки цим людям музеями пророблена великомасштабна робота по вивченню історії, культури та мистецтва краю, зроблено низку важливих археологічних та наукових відкриттів, йде процес осмислення, дослідження, популяризації здобутків національної культури, вихід її на міжнародну арену. Проведені виставки, конференції, наукові дослідження, налагодження контактів з іншими культурними інституціями відкривають щоразу новий зміст та потенціал Тернополя як вагомого культурно-мистецького центру, де переплітаються впливи професійної творчості із народною, західні прогресивні тенденції у професійному мистецтві зі впливами традиційної народної культури як невичерпного джерела для нових пошуків, досліджень та експериментів.

3.4. Виставкова та просвітницька діяльність приватних колекціонерів

Однією із найвідоміших у краї є приватна колекція Віри Матковської. Вона не є «закритою», сорочки часто виставляються на огляд глядачів.За ініціативи колекціонерки було організовано та проведено 9 вересня 2007 року перший фестиваль «В Борщівському краї цвітуть вишиванки», який надалі проводиться щорічно, де п.Віра презентує пам’ятки минулого. Вишиванки, горсети та інші твори зі своєї колекції Матковська представляє на виставках у Києві, Тернополі, Коломиї, Яремчі, Збаражі (Україна), Греції , Німеччині, Литві, Латвії, Польщі, Словенії. Також колекціонера є автором проекту «Борщівська сорочка з колекції Віри Матковської», на сайті якого будь-хто може зайти і ознайомитися з частиною колекції.

Перша виставка відбулася у 2007 році в Тернопільському обласному художньому музеї. Частину колекції презентувала п.Віра на обрядодійстві «Весілля Свічки» 23 вересня 2011 року в Музеї Івана Гончара.Велика частина творів народного мистецтва, а саме старовинні жіночі та чоловічі борщівські сорочки, запаски, спідниці тощо з колекції було виставлено в торговому центрі Атріум м. Тернополя 15 серпня 2012 року, де відвідувачі мали можливість не

лише оглянути колекцію, а також взяти на прокат, приміряти, сфотографуватись в традиційеому народному строї [216].

У Музеї етнографії та екології Карпатського краю в м.Яремче 14 липня 2013 була відкрита виставка народного одягу з приватної збірки В.Матковської «Борщівська сорочка». Генеральний директор Національного музею Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського Ярослава Ткачук та мисткиня Віра Наконечна, гостя з Америки, зазначили, що така колекція вишивок є честю та великою цінністю для будь-якої країни країні. Важливою особливістю, є також те що на ній було розкрито особливості створення візерунків, виготовлення полотна та ниток. Ці та багато інших виставок дають можливість презентувати народне мистецтво Бощівщини Україні та світу [16].

Сорочки безкоштовно використовують на концертах артисти Тернопільської філармонії, зокрема, вокальне тріо «Солов'ї Галичини», філармонічний хор, також студенти інституту мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, учні хорової школи «Зоринка» і т. д. Багато сил, енергії, любові Віра Матковська вкладає у популяризацію та розвиток місцевих традицій вишивки. Найдавніші пам'ятки в колекції датовані кінцем XIX ст. Це зразки весільних і святкових жіночих сорочок [15].

Віра Матковська своїм ентузіазмом та енергією надихнула інших поціновувачів борщівської вишиванки на збереження національної культурної спадщини, і нині разом із Іриною Демкур та іншими культурними діячами Тернопільщини роблять усе для того, щоб включити борщівську вишиванку у список нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО.

Популяризація національної культури через презентацію народного строю з колекції Віри Матковської періодично відбувається завдяки її участі у регіональних фестивалях. Зокрема, експоновані твори зі збірки Віри Матковської на фестивалі «Борщівська вишиванка» у середині 2000-х рр. надихнули колекціонерку Тараса та Ірину Демкур на започаткування власної

етногалереї, і таким чином долучитися до відродження забутих технік вишивки як традиційного на даних теренах виду народного мистецтва [20].

Важливим аспектом популяризації народного декоративно-ужиткового мистецтва родина Демкурів вважає саме виставкову діяльність. Ще до заснування етногалереї «Спадок» вони активно подорожували світом. Твори вони демонстрували від себе, наприклад, їздили в Париж – брали три строї, щоб показати діаспорі, потім возили строї в Аргентину, і так куди б не їхали, всюди намагалися показати красу стародавньої української культури. Такі подорожі сприяли накопиченню досвіду в експозиційній діяльності й поповнювали артефактами колекцію, а також надавали певності в тому, що потенціал народного мистецтва має бути показаний широкому загалу.

Різноманіття автентичних рушників із приватної колекції родини Демкур було представлене на огляд у жовтні 2019 року в Анкарі (Турецька республіка) за підтримки Українського кризового медіа центру. Виставка «Орнаментальна ДНК», організована Посольством України в Турецькій Республіці та арт-центром CerModern у рамках українсько-турецького арт-проєкту стала знаковою. Крім унікальних рушників родини Демкур на виставці експонувалися вишукані гармонійні кролевецькі полотна, колекція весільних рушників, оберегів «Дерево життя». До «Орнаментальної ДНК» долучилися Тарас та Ірина Демкури, Леся Воронюк, Ярина Винницька,Лариса Пілюгіна, Арт-платформа «Ковчег Україна», Patoka Studio, гурт «Курбаси», колекціонера килимів та власника крамниці Hilmi's Rug Store Хельмі Деміржі.

Галерея є місцем національного та культурного виховання, пізнання й навчання, артефакти, що тут знаходяться, здатні формувати цінності, характерні для українського етносу; це також місце для екскурсій, презентацій та майстер-класів для дітей дошкільного, шкільного віку, студентства, а також для туристів зі всієї України та іноземців, тут передусім репрезентуються національні традиції. В етногалереї регулярно відбуваються майстер-класи та зустрічі з цікавими людьми, колекціонерами та мисткинями. Найбільш частими

відвідувачами галереї є вчителі, студенти та діти, для яких організовуються різноманітні акції, воркшопи тощо [8].

Популяризація як власної діяльності так і розмаїтих колекцій приватними галереями нині активно відбувається через соціальні мережі. Так, зокрема, Етногалерея «Спадок» публікує не лише дописи та новини про проведені акції, виставки, а й поширює інформацію про особливості народного строю того чи іншого регіону, характерні техніки створення та оздоблення окремих елементів народного костюму, а також оприлюднює архівні фото та свідчення старожилів і мігрантів, які дбайливо збираються, записуються та публікуються, часто зберігаючи оригінальну манеру розповіді. На сторінках соціальних мереж демонструються секрети ткацтва, весільного обряду, різноманітних технік вишивки, увага звертається і на традиційні головні убори – вінок, хустку тощо завдяки дописам, відео сюжетам тощо. Таким чином, приватні колекціонери реагують на вподобання й інтереси сучасного суспільства, залучають ширшу аудиторію, зокрема молодь та підлітків.

Етногалерея «Спадок» організовує зустрічі та захоплюючі інтерв'ю із відомими діячами культури, зокрема, галерею відвідала президент Української Асоціації «Джерело» (королівство Іспанія) Ольга Дзюбан, а на інтерв'ю із Роксоланою Шимчук, власницею ще однієї приватної галереї, прийшло стільки зацікавлених, що галерея не змогла умістити всіх бажаючих [8].

Етногалерея «Спадок» нині співпрацює з відомими в Україні мистецькими школами, національними музеями, науковими закладами, фондами та громадськими інституціями, а також розвиває культурну дипломатію (багато зустрічей відбуваються онлайн).

Не менш захопливою та плідною є співпраця галереї із невеличкими регіональними музеями, в такій співпраці яскраво проявляється краєзнавчий аспект функціонування галереї. Так, відвідини родиною Демкур історико-краєзнавчого музею ЗОШ І-ІІІст. с. Лисівці (Заліщицький р-н) сприяли виявленню цікавих експонатів, які часто знаходили місцеві жителі та приносили до музею. Обмін знаннями та інформацією з науковим керівником

цього музею, вчителем історії Білоногою Г. П., яка створила даний музей та поповнює його експонатами, стала важливою у рамках проєкту дослідження і популяризації народного строю та побуту Тернопілля.

Найбільш плідною є співпраця етногалереї із Тернопільським обласним краєзнавчим музеєм. Так, для популяризації борщівської вишиванки у жовтні 2020 року започатковано її дослідження у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею; відбулося відфотографування автентичних борщівських вишитих сорочок та низки їх елементів, що нині перебувають у приватних колекціях, у музеях та у пересічних громадян. За підтримки Українського культурного фонду етногалерея «Спадок» спільно із партнерами проєкту працює над створенням єдиного в Україні віртуального галерейного простору борщівської вишитої сорочки. А на ювілейному фестивалі «Борщівська сорочка», який уже став національним, за підтримки благодійного фонду родини Демкур та етногалереї «Спадок» (м.Тернопіль) відбувся показ першого повнометражного документального фільму «Спадок нації». Автор ідеї та сценарист фільму – голова кіно-документ студії «Софія» Леся Воронюк [131].

Галерея долучається до краєзнавчих, освітніх та інших мистецьких проєктів, знаковими з яких були «Традиційний рік українців», авторський проект HUSTKA мисткині Іванки Сивак (2020рік). На цьому заході кожен мав можливість створити орнамент хустки на батику, приміряти низку реплік венеційки від автора Ліліани Антонів, придбати новорічні прикраси ручної роботи етно майстерні «Коза-Дереза». Окремі із заходів та проєктів нині відбуваються в форматі ZOOM-конференцій як, зокрема, проведені зустрічі з ініціативною групою «Zeta_atelier», яка реалізує новий творчий проєкт «Вишивка в одязі видатних українців» за підтримки ВПГО «ДУЖ-Тернопіль» в партнерстві етногалереї «Спадок» (27 серпня 2020 року) [8].

Таким чином, приватні колекції виконують серед інших інституцій культурозберігаючу та ціннісно-пізнавальну функції, мають певне значення у соціокультурному просторі не лише Західного регіону, а й усієї сучасної України.

Важливим дієвим культоротворчим компонентом мистецького спрямування була організація й розвиток виставкової діяльності в Тернополі, ініціаторами та організаторами якої виступають передусім працівники тернопільських музеїв. На цих виставках репрезентували свої витвори як професійні митці так і початківці, наприклад, діти та дорослі аматори, як тернополяни так і мешканці інших регіонів України й із-за кордону. Проведене дослідження свідчить, що на виставках, організованих тернопільськими музеями, широко представлене все розмаїття видів професійного образотворчого та народного декоративно-ужиткового мистецтва, течій і спрямувань (від реалістичних до авангардних і постмодерністичних напрямків), а також спостерігається багатство технік виконання. Зокрема найбільш репрезентативними були виставки живопису, скульптури та графіки, проведені ТОХМ. Серед видів народного декоративно-ужиткового мистецтва найчастіше відбувалися також виставки писанок і вишивки, хоча не менш захоплюючими були виставки малярства на склі, бісероплетіння, гобелену, ткацтва, батику тощо, які представляють народні та професійні майстри. Такі виставки свідчать про зацікавлення широкого загалу народним декоративно-ужитковим і сакральним мистецтвом, духовно збагачують відвідувачів музеїв. Неабиякий резонанс спричинила виставка творів майстрів Спілки народного мистецтва Запоріжжя, що знайомила містян і гостей Тернополя з народним мистецтвом цього регіону.

Соціокультурну спрямованість тернопільських музеїв підтверджують творчі контакти їхніх дирекції та працівників із митцями й угрупованнями зі всієї України. Зокрема, масштабними були виставки відомих поза межами України митців І. Марчука, О. Заливахи, Д. Нарбута, Я. Гніздовського та ін. Окремі творчі акції відбувалися за сприяння провідних українських мистецтвознавців: Ольги Петрової, Романа Яціва та ін.

Ініційовані та проведені музеями творчі акції сприяли об’єднанню митців усієї Західної України, прикладом чого стала виставка графіки (екслібрису), яка мала на меті донести до широкого загалу таку особливу галузь графічного

мистецтва як книжковий знак. Саме він у Західній Україні отримав розповсюдження на початку ХХ ст. і донині не втратив своєї значущості на рівні із живописом та ікономалюванням. Тернопільський художній музей до творчих акцій неодноразово залучав культурних і громадських діячів українського зарубіжжя, таким чином регулярно виставляючи й поповнюючи власні фондові збірки шляхом подарунків, рідше – їхній закупівлі. Одночасно власні колекції тернопільських музеїв експонуються в інших регіонах України.

Виставкова діяльність тернопільських музеїв орієнтована не лише на знайомство та популяризацію творчості відомих в Україні та світі майстрів, а й активно пропагує творчі досягнення мистецьких спілок, об'єднань, клубів (в основному місцевих), творчість митців-аматорів, молодих художників. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що твори сучасних митців Тернопілля та Західної України у виставкових залах тернопільських музеїв експонуються найчастіше.

Важливими в діяльності музеїв є наукова, пошукова та краєзнавча робота. Однією з наймасштабніших творчих акцій, проведених музеями Тернополя вважається «Ніч у музеї».

Особливе сподвижницьке значення у започаткуванні та розвитку музейної справи й колекціонування, що мають вплив на культурне життя Тернополя загалом, має діяльність таких людей як С. Сороківський, С. Садовська, Я. Гайдукевич, Б. Лавренюк, І. Ґерета, В. Стецько, І. Дуда, В. Матковська, Тарас та Ірина Демкур.

Рузультати досліджень, викладені у цьому розділі, апробовано у таких публікаціях: 173, 174, 216, 217, 218, 219, 221, 317.

Література до розділу 3

5, 6, 8, 10, 13, 15, 16, 20, 25, 28, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 56, 65, 67, 68, 69, 74, 79, 80, 84, 85, 89, 93, 108, 131, 132, 140, 141, 148, 162, 165, 173, 174, 179, 184, 185, 187, 190, 195, 203, 207, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 237, 244, 261, 264, 265, 266, 268, 271, 272, 277, 280, 290, 292, 302, 317.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне осмислення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у всебічному дослідженні формування колекцій художніх творів у культурі Тернополя другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Основні результати дисертаційної роботи, що розширюють і доповнюють винесені на захист положення, мають наукову новизну і полягають у наступному:

1. На основі вивчення й аналізу наукових та інших джерел з досліджуваної проблематики встановлено, що проблема формування художніх колекцій Тернополя в др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст. крізь призму культурно-мистецького життя цього регіону в працях музеєзнавців, краєзнавців, мистецтвознавців, науковців висвітлена частково й цілісно не розкрита. Утім, опрацьовані нами джерела містять багато цінних відомостей. Теоретичною основою роботи слугували праці провідних українських мистецтвознавців, які досліджували різні види та аспекти народного й професійного мистецтва.

Найбільш значну частку джерельної бази склали публікації, музейні документи, а саме інвентарні картки, книги надходжень, тематико-експозиційні плани, деякі із них введено нами до наукового обігу вперше. Для аналізу залучалися окремі відомості й матеріали, нині викладені у міжнародній мережі Інтернет-ресурсу.

Систематизовані та проаналізовані джерела засвідчують недостатню увагу науковців до вивчення колекцій художніх творів у музеях та приватних збірках як знакового явища в культурі Тернополя, що підтверджує наукову новизну й актуальність дослідження.

2. У процесі дослідження нами виокремлено наступні етапи формування музеїв і колекцій Тернополя. 1 етап – 1913 – 1939 рр. Саме 1913 року, незважаючи на важкі, несприятливі умови для організації та розвитку музейної справи 1913 року в Тернополі, доцент Ягеллонського університету в Кракові, професор Школи політичних наук у Варшаві Станіслав Сороківський заснував Музей Подільський Товариства «Народної школи». 1932 року було створено

український музей Товариства «Рідна школа», ініціатором якого виступив науковець і педагог Яким Ярема, попри те, що уряд Другої Речі Посполитої не підтримував організацію самостійного українського музею, обумовлюючи це тим, що в місті вже діяв воєводський польський музей. Таким чином було започатковано музейницький рух на Тернопіллі, у краї, унікальному за мистецьким надбанням, і став знаковим у подальшому розвитку національної культури України. 1991 року на основі картинної галереї було відкрито Тернопільський обласний художній музей. Простежено, що першими експонатами в музейних колекціях розмаїттям видів народного декоративно-ужиткового й образотворчого мистецтва. Це яскраво доводять сформовані тут збірки державних музеїв і приватних колекцій.

2 етап – 1939 – 1991рр., коли на базі Подільського Регіонального музею на основі наказу Народного комісаріату освіти УРСР відкрито Тернопільський історико-краєзнавчий музей (1939), до фондів якого додалися колекції Українського музею Товариства «Рідна школа». 3етап розпочався 1991 р., він пов'язаний із здобуттям Україною незалежності стали археологічні знахідки, виявлені під час розкопок на теренах області. Згодом вони доповнились унікальними вжитковими предметами, а також скульптурними та живописними творами із занедбаних, нерідко напівзруйнованих храмів тощо.

У процесі роботи нами виокремлено музейні експонати, що мають особливу історичну та мистецьку значущість, а також здійснено каталогізацію скульптурних творів Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

Визначено, що на багатогранну діяльність культурно-мистецьких закладів, їх розвиток, формування колекцій мали вплив явища та події, що відбувалися в другій половині ХХ – на поч. ХХІ ст., а саме: історико-політичні й соціальні процеси в житті країни.

3. У роботі висвітлено основні напрями діяльності тернопільських музеїв, формування їхніх фондів, подано відомості про постійні експозиції, особливості їхньої репрезентації. З’ясовано, що першими артефактами музею були мистецькі пам’ятки, що надходили з музеїв інших міст і регіонів. Згодом

музейні колекції поповнилися завдяки творам, закупленим і переданим Дирекцією художніх виставок УРСР. Не менш вагомими є колекції, що формувалися з артефактів, привезених під час експедицій покинутими храмами, а також багатих колекцій приватних магнатських маєтків (Колекція Баронів фон Добчіців, замку Конєцбродських та ін.). Це дає підстави констатувати, що специфіка музейної діяльності проявляється не лише у видово-жанровому розмаїтті представлених у колекціях артефактів, але й у способах їх появи у музеях завдяки меценатам, врятованим скарбам із розорених храмів, замків та палаців. У кінці ХХ – на поч. ХХІ ст. нові надходження переважно відбуваються завдяки подарункам від приватних осіб і колекціонерів, через брак фінансування галузі з боку держави музеї не мають можливості закуповувати цінні артефакти, що робить процес поповнення колекцій ускладненим. Також прикметно, що музейні збірки збагатилися кількома приватними колекціями, які повернулися до України завдяки волі і бажанню вихідців із України, що сприяло налагодженню зв’язків з культурною громадськістю Заходу, поширенню мистецтва. Не менш вагомими є колекції, що формувалися з артефактів, привезених під час експедицій покинутими храмами, а також багатих колекцій приватних магнатських маєтків (Колекція Баронів фон Добчіців, замку Конєцбродських та ін.). Це дає підстави констатувати, що специфіка музейної діяльності проявляється не лише у видово-жанровому розмаїтті представлених у колекціях артефактів, але й у способах їх появи у музеях завдяки меценатам, врятованим скарбам із розорених храмів, замків та магнатських палаців.

Специфіка тернопільських музеїв полягала у надбанні та поширенні культуро-мистецьких матеріалів, переважно краєзнавчого характеру. Звичайно не є винятком репрезентація національної і світової культурної спадщини. Завдяки виставковій і науково-просвітницькій діяльності музеїв, приватних колекцій відбувається популяризація регіональної культури, а також національного і всесвітнього надбання.

Прослідковано спрямування тернопільських музеїв та еволюцію їхніх

експозицій. Відзначено, що першу музейну експозицію Подільського музею розташували тільки в чотирьох залах, а збірка поділялася на вісім розділів. Нині Тернопільський краєзнавчий музей має три експозиційні відділи, а музейні збірки об'єднані в групи «Археологія», «Образотворче мистецтво», «Декоративно-прикладне мистецтво», де виокремлено збірку українського народного одягу з різних регіонів Тернопілля, «Рідкісна книга», «Рідкісні документи», «Нумізматика», «Філателія». Постійна експозиція ТОХМ демонструється в трьох залах під назвами «Мистецтво України (XVII – XX ст)», «Мистецтво зарубіжних країн», «Меморіальна зала Діонісія Шолдри», а основні музейні фонди поділено на групи: живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво, науково-допоміжний фонд. Простежено, що попередні експозиції музеїв в основному залишаються чинними дотепер, хоч у зв'язку з соціокультурними обставинами, які склалися історично, та новими викликами, які стоять перед культурою та музейницькою спільнотою, відбувається реекспозиція окремих розділів і тем. Нині музеї активно шукають нові форми та засоби залучення як глядачів так і меценатів, налагоджують міжнародну співпрацю з іншими культурними установами.

Пам'ятки мистецтва, що зберігаються в музеях, систематизовано багатовекторно: залежно від виду мистецтва, за хронологією, за жанровими особливостями, матеріалом, функціональним призначенням, авторами тощо.

4. З'ясовано, що у Тернополі протягом другої половини XX - початку XXI століття, незважаючи на складні умови та несприятливі обставини, відбувається активізація культурно-мистецького життя саме завдяки музеям і приватним колекціям. Встановлено, що музеї та приватні колекціонери є зберігачами, а іноді й реставраторами різноманітних пам'яток, які є важливою складовою культурно-мистецького життя Тернополя. Тернопільський обласний краєзнавчий музей став важливою ланкою в зберіганні й популяризації барокової скульптури, передусім творів Пінзеля та Косинського. Наукові співробітники, зокрема В. Стецько, яка фахово займалася цією темою, презентували І. Пінзеля світу (Лувр, 2012), представляли його творчість і

продовжують це робити нині разом з іншими музеями в Україні і за кордоном. Знаковими для української культури стали археологічні експедиції Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Ця галузь і сьогодні залишається пріоритетним напрямком діяльності завдяки І.Гереті, який займався вивченням культури Трипілля та її розвитком на Тернопільщині, зробив низку археологічних відкриттів, регулярно оприлюднюючи результати своїх досліджень.

Яскравим прикладом активізації культурно-мистецького життя регіону є відкриття Етногалереї «Спадок» родини Демкур (2016), де зібрано пам'ятки матеріальної культури України (старовинні ікони, вишиванки, верхній одяг, рушники, предмети побуту тощо). У цій колекції, відомій поза межами України, містяться твори декоративно-ужиткового мистецтва зі всіх регіонів країни. Висвітлено проблематику формування та розвитку й інших приватних колекцій Тернополя. Так, проаналізовано колекції Тернопільсько-Зборівської Митрополії, В. Матковської, Л. Сороки-Гойняк тощо. Артефакти з приватних збірок колекціонерами оприлюднюються на фестивалях, виставках, у музейних просторах, а етно-галерея відкрита для огляду постійно.

Встановлено, що музеї та приватні колекціонери є зберігачами, а іноді й реставраторами різноманітних пам'яток, які є важливою складовою культурно-митецького життя Тернополя.

Так, Тернопільський обласний краєзнавчий музей став важливою ланкою в зберіганні й популяризації барокової скульптури, зокрема творів Пінзеля та Косинського, що є гордістю музею та Тернопілля. Наукові співробітники, зокрема В. Стецько, яка фахово займалася цією темою, презентували І. Пінзеля світу, представляли його творчість і продовжують це робити нині разом з іншими музеями в Україні і за кордоном.

Знаковими для української культури стали археологічні експедиції Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Ця галузь і нині залишається пріоритетним напрямком діяльності завдяки І.Гереті, який займався вивченням культури Трипілля та її розвитком на Тернопільщині, зробив низку

археологічних відкриттів, регулярно оприлюднюючи результати своїх досліджень.

5. За результатами дослідження нами виокремлено основні вектори діяльності тернопільських музеїв. Зокрема, найбільш значущою та широко висвітленою є виставкова діяльність тернопільських музеїв. На основі її аналізу встановлено, що ці культурні інституції активно організовують змінні експозиції, на яких представляються твори різних видів і жанрів як професійного, так і народного мистецтва, як тернопільських, так і митців інших регіонів України й зарубіжжя. На них презентують свої твори професійні майстри, початківці-аматори, діти. Завдяки виставкам активізується й урізноманітнюється культурно-мистецьке життя Тернополя. Цей процес пожвавлюється із залученням до співпраці провідних українських мистецтвознавців. Виставки малярства, організовані в музеях, займають вагому частку серед усіх акцій, мають важливе пізнавальне значення для глядачів у царині осмислення власної національної спадщини, сприяють поглибленню інтересу до дослідження здобутків української культури, вивченню довершених творів митців минулого й сучасності.

Висвітлено також наукову, пошукову, освітньо-просвітницьку та краєзнавчу діяльність музеїв Тернополя. Так, серед проведених музеями заходів, відзначимо науково-практичні конференції, музичні концерти, майстер-класи, презентації, творчі зустрічі. Пріоритетними напрямками є також реставраторська і наукова робота, зокрема підготовка та публікація видань, які відображають культурно-мистецьке життя Тернополя. Одним із векторів діяльності музеїв від часу їх заснування є краєзнавча робота, спрямована на всеохоплююче вивчення регіональної історії та культури Тернопілля.

Не менш вагомою в соціо-культурному просторі Тернопілля на сучасному етапі є збиральницька, виставкова та просвітницько-популяризаторська робота приватних колекціонерів і галерей. Відзначено, що їхня діяльність передусім орієнтована на вивчення та збереження традиційної національної культури, представленої в колекціях творами народного

декоративно-ужиткового мистецтва й іконопису, які експонуються на лише на регіональних, всеукраїнських виставках та фестивалях, але й за кордоном.

Проведені музеями та приватними колекціонерами виставки, конференції, наукові дослідження, налагодження контактів із іншими культурними інституціями відкривають щоразу новий зміст та потенціал Тернополя як вагомого культурно-мистецького центру, де переплітаються впливи професійної творчості із народною, західні прогресивні тенденції з впливами традиційної народної культури як невичерпного джерела для нових пошуків, досліджень та експериментів.

6. У роботі виокремлено роль сподвижників культурно-митецького життя як в колекціонуванні, так і в музейній справі загалом. Серед них засновники та директори музеїв і приватних колекцій у Тернополі. Відзначено також працівників музейних закладів, завдяки яким удалося зберегти від знищення чималу кількість артефактів, зокрема Стефанію Садовську. А започатковані І.Ґеретою археологічні експедиції дали змогу дослідити найдавніші етапи історичного і культурного розвитку на цих теренах, відкрити низку цінних артефактів, виокремити археологію в потужний напрямок науково-дослідницької діяльності музеїв. Під час експедиційно-польових досліджень було виявлено чимало цінних творів. Діяльність музеїв та приватних колекцій Тернополя зорієнтована на вивчення історії та культури краю в широкому сенсі, а також на осмислення актуальних проблем сучасності, пошуку вдалих вирішень питань реставрації, демонстрування, популяризації національної мистецької спадщини.

Праця є важливою в розумінні унікальності колекцій художніх творів Тернополя як неповторного явища в культурі, акцентуванні уваги на проблемах збереження, відновлення, шляхів експонування мистецьких пам’яток тернопільськими музеями та приватними збірками. Дослідження сприятиме подальшому вивченню вартісних колекцій та артефактів, а також осмисленню їхнього значення в регіональному та загальнодержавному соціокультурному просторі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автентика у «Спадок». У Тернополі відкрили першу етногалерею! *Нова Тернопільська газета*. 2017. 21 січ. URL: http://nova.te.ua/statti/avtentyka-u-spadok-u-ternopoli-vidkryly-pershu-etnogalereyu (дата звернення 7.04.2017).

2. Антонович Д. Українська культура / передм. К. Костева. Мюнхен: Укр. техн.-госп. ін-т, 1988. 519 с.

3. Антонович Є , Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво: навчальний посібник для студ. пед. ін-тів. Львів: Світ, 1992. 272 с.

4. Архів Тернопільського обласного художнього музею за 1991–2013 рр.

5. Балюх В. Наддніпрянці у Тернополі. *Ровесник.* 1997. 24 жовт.

6. Балюх В. Червоними і чорними. *Ровесник.* 1997. 22 серп.

7. Баракова О. Мистецтво народного ремесла в сучасній українській нумізматиці. *Нумізматика і фалеристика*. 2017. № 1. С. 4–7.

8. Бесіда з Іриною Демкурою: від 23 лютого 2017 року / бесіду провела Рублевська Н. В.

9. Бесіда з Ларисою Гойняк-Сорокою від 08.03.2021 року / бесіду вела Рублевська Н.В.

10. Бесіда з Наталією Чекановою (заступник директора з наукової роботи Тернопільського обласного краєзнавчого музею): від р. / бесіду провела Рублевська Н. В.

11. Біняшевський Е. Українські писанки: Альбом. К.: Мистецтво, 1968. – 92 с.

12. «Богородиця Казанська з дитям (Ісусом)». *Інвентарна картка ТОКМЖ-493.*

13. Бойко Т. У гердані можна виразити все і здивування, і тривогу, і радість. *Тернопіль вечірній*. 1993. 20 лют.

14. Борщівська вишивка. URL: http://nightmatiola.livejournal.com/13929.html (дата звернення 15.03.2017).

15. Борщівські сорочки з колекції Віри Матковської. URL: http://www.matkovska.com (дата звернення 5.07.2017).

16. Булгакова Л. Деякі аспекти дослідження жіночих сорочок Борщівщини

XIX – початку XX ст. *Літопис Борщівщини*: історико-краєзнавчий збірник. Борщів, 1993. Вип. 3. С. 41–45.

17. Булгакова Л. До питання про класифікацію і типологію української народної вишивки Поділля. *Наукові записки* / Тернопільський краєзнавчий музей. Тернопіль, 1995. Вип. 3. С. 159–166.

18. Булгакова Л. Особливості хутряних безрукавок Поділля. *Наукові записки* / Тернопільський краєзнавчий музей. Тернопіль, 1997. Ч. 2. С. 310–321.

19. Булгакова Л. П. Художні особливості чоловічих сорочок Борщівщини кінця XIX – поч. XX ст. *Літопис Борщівщини*: історико-краєзнавчий збірник. Борщів, 1994. Вип. 5. С. 55.

20. Булгакова-Ситник Л. Борщівські сорочки з колекції Віри Матковської. Львів, 2008. 256 с.: іл.

21. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: етнографічний аспект. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори – 2006», 2010. 336с.: іл.

22. Бурдуланюк В. Роль Тернопільщини в культурних зв'язках Галичини з Наддніпрянщиною в кінці XIX на поч. XX століть. *Тези доповідей і повідомлень 1-ї Терноп. обл. наук. історико-краєзн. конференції*. Тернопіль, 1990. Ч. 3: Секція 5. Література і мистецтво. С. 9–12.

23. Бучик М. Локальні особливості Тернопільської вишивки. *Наукові записки* / Тернопільський обласний краєзнавчий музей. Тернопіль, 2003. Вип 3. С. 115–125.

24. Ваврик О. З любов'ю до рідної землі (про виставку творів майстрів народного мистецтва Тернопільщини). *Вільне життя.* 2008. 11 лип. С.6.

25. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: посібник / пер. з нім. В. Лозинський. Львів: Літопис, 2005. 630 с.

26. Вдовиченко Г. Увесь український Пінзель - під однією обкладинкою.: [бесіда з укладачем каталогу «Таїня Пінзеля» Вірою Стецько. *Високий замок*. 2012. № 217 (20 листоп.). С. 4.

27. Велика Л. Музейне експозиційне мистецтво: монографія / Харк. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2000. 160 с.

28. Великодня виставка писанок. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1995. № 4.

29. Великодня виставка писанок. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1998. № 7.

30. Великодня виставка писанок. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1999. № 4.

31. Верна Петро Петрович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Верна_Петро_Петрович (дата звернення 15.11.2016).

32. Висоцька культура URL: http://leksika.com.ua/13330308/ure/visotska_kultura (дата звернення 2.0.2017).

33. Виставка ґерданів Марії, Оленки та Андрія Бобик (м. Тернопіль). *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1993. № 2.

34. Виставка живопису і графіки Наталки Бойко (Бельгія). *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1992. № 11.

35. Виставка картин сучасних художників із галереї «Бост-Арт» і колекції страхового товариства «Омета Інстер». *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1992. № 1.

36. Виставка писанок Лесі та Юрія Цікало (м. Тернопіль). *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1993. № 6.

37. Виставка-продаж творів художників, членів клубу «Первоцвіт». *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1992. № 8.

38. Вишивка Бережанщини. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1998. № 6.

39. Вишивки. Ірина Герман. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1999. № 8.

40. Волянюк Н. Народна вишивка Тернопільщини XX століття (історіографія, типологія, художні особливості). Тернопіль: Астон, 2015. – 244с.

41. Волянюк Н. Призначення вишивки в оздобленні сорочок Тернопільської

області першої половини XX ст. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2013. Вип. 24. С. 265–274. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/24/29.pdf (дата звернення 11.06.2017).

42. Вольська С. Кераміка Західного Поділля кінця XIX – XX століття (історія, типологія, художні особливості): дис. … канд. мистецтв: 17.00.06. Львів, 2013. 159 с.

43. Гаврилюк О. Музей у Тернополі: історія заснування та розвитку. *Збірник праць ТО НТШ* / Тернопільський осередок Наукового товариства ім. Шевченка; відп. ред. М. Андрейчин; ред. тому Е. Бистрицька. Тернопіль, 2013. Т. 8 : Музеї Тернопільщини. С. 129–135.

44. Гайдукевич Я. До історії музею в персоналіях. *Гайдукевич Я. Не перервати б духовності нитку…*: вибрані статті, виступи, бібліографія. Тернопіль: Воля, 2009. С. 94–109.

45. Гайдукевич Я. Ігор Герета. *Наукові записки*. Тернопільський обласний краєзнавчий музей. Т., 2003. Вип..3. С.4-14.

46. Гайдукевич Я. Музеї: живуть чи виживають? *Гайдукевич Я. Не перервати б духовності нитку…:* вибрані статті, виступи, бібліографія. Тернопіль: Воля, 2009. С. 80–82.

47. Гайдукевич Я. Стецько Віра Іллівна. *Тернопільський енциклопедичний словник*: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль, 2008. Т. 3: П–Я. С. 350.

48. Гайдукевич Я. Шевченківські традиції у Тернополі. *Тарас Шевченко в контексті світової культури:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 200-річчя від дня народження Кобзаря), Тернопіль, 13–14 березня. Тернопіль, 2014. С. 64–70.

49. Гайдукевич Я. Людвіг Фінкель і Стефанія Садовські: до історії творчих взаємин. *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 90–96.

50. Гайдукевич Я., Костюк С. Тернопільський обласний краєзнавчий музей: історична хроніка. *Збірник праць ТО НТШ* / Тернопільський осередок Наукового товариства ім. Шевченка; відп. ред. М. Андрейчин; ред. тому Е. Бистрицька. Тернопіль, 2013. Т. 8 : Музеї Тернопільщини. С. 136–152.

51. Гайдукевич Я., Лавренюк В. Тернопільський обласний краєзнавчий музей: нарис-путівник. Тернопіль, 1998. 78 с.

52. Гайдукевич Я. Не перервати б духовності нитку…: вибрані статті, виступи, бібліографія. Тернопіль: Воля, 2009. 288с..

53. Гайдук О. Михайло Кулиняк: «Успіх Пінзеля в Луврі приверне увагу світової спільноти до багатої української культури»: Україна представила талант українського скульптора у Луврі. *Культура і життя*. 2012. № 48 (30 листоп.). С. 6.

54. Гармаш С. Конкурсний вернісаж імені Музики: [конкурс художників-аматорів ім. Я. Музики репрезентував обл. художній музей]. *Нова ера*. 2008. 16-22 січ. С. 6.

55. Ґерета І. Картинна галерея Тернопільського краєзнавчого музею: путівник. Львів: Каменяр, 1981. 79 с.

56. Ґерета І. Статті. Спогади. Світлини. Тернопіль: ТОВ «Видавництво Астон», 2012. 228с.

57. Горинь Г.Й. Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій. Львів, 2016. 255с.:іл..

58. Горсетка жіноча, Бучацький р-н, с.Зубрець (І пол..ХХст.). *Інвентарна картка ТОКМТ- 490.*

59. Горсетка жіноча, Бучацький р-н., с.Зубрець (50-ті рр.. ХХст.). *Інвентарна карткаТОКМТ-491.*

60. Горсетка жіноча, Підволочиський район с.Старий Скалат (І пол. ХХст.). *Інвентарна картка ТОКМТ-488.*

61. Герус Л. До проблеми систематизації української народної іграшки. Українська народна творчість у поняттях міжнародної термінології (примітив,

фольклор, аматорство, наїв, кітч...): колективне дослідження / відп. ред. М. Селівачов. Київ: Музей Івана Гончара; Вид-во «Родовід», 1996. С. 115 – 121, іл.

62. Графіка. Декоративно-прикладне мистецтво: каталог музейної збірки / за ред. І. М. Дуди. Тернопіль: Астон, 2008. Ч. 2. 144 с.

63. Графіка. *Фонди ТОХМ.*

64. Гриб А. Вишивка на Тернопільщині. *Регіональний інформаційний портал Тернопільщина.* 2009. http://irp.te.ua/2009-11-06-17-32-45/

65. Гриб А. Світланині вишиванки. *Вільне життя*. 1996. 17 серп.

66. Григорій Смольський: альбом / авт.-упоряд. В. М. Ткаченко. Київ: Мистецтво, 1983. 15 с.

67. Гриник І. Графіка Бориса Дроботюка. *Свобода*. 1992. 21 квіт. С. 6.

68. Гриник І. Наодинці з собою і картиною. *Свобода*. 1992. 25 черв. С. 4.

69. Грисюк О. Великодня виставка писанок. *Ровесник.* 1997. 17 квіт.

70. Грисюк О. З історії художнього музею. *Селянська доля.* 1997. № 26 (жовт.) С. 7.

71. Група «Тканина». Бучацька маката. *Фонди ТОКМ.*

72. Група «Тканина». Зразки вишивок інших областей. *Фонди ТОКМ.*

73. Група «Тканина». Килими. *Фонди ТОКМ.*

74. Гулько Я. Живопис на склі. *Тернопіль вечірній.* 1992. 21 жовт.

75. Данилюк А. На сторожі народних скарбів. *Дзвін.* 1999. № 10/12. С. 105–107.

76. «Дванадцять празників» (XVIII ст.). *Інвентарна картка ТОКМЖ- 486.*

77. Дві сотні шедеврів від трьох десятків майстрів!: у художньому музеї - виставка народного мистецтва. *Нова Тернопільська газета*. 2017. № 38 (11-17 жовт.). С. 6.

78. Дзик Е. В Тернополе показали редкие вышивки. Gazeta. ua. 2013. 25 июля. [http: //qazeta. ua/articles/508769].

79. Дітчук М. Що можуть фарба, скло й художник. *Свобода.* 1992. 10 груд.

80. Дохват М. На 61-му році життя померла тернопільська мистецтвознавиця Віра Стецько. *20 хвилин (Тернопіль)*. 2016. 21 серпня.

81. Другий з'їзд українських музеологів. Львів : Друкарня Вид. С-ки «Діло», [1933?]. 8 с.

82. Дружбинський В. Музеї: за виживання триває… *Дзеркало тижня.* 2005. 12 березня.

83. Дуда І. Автопортрет (Д.Шолдра). *Тернопіль вечірній.* 1995. 18 жовт. С.4.

84. Дуда І. Діаспора пам'ятає Україну. *Тернопіль вечірній*. 1991. 6 лист. С. 3.

85. Дуда І. Запізніле визнання майстра. Відродження. 1991. 20 серп. С. 2.

86. Дуда І. Історія формування музейної збірки Тернопільського обласного художнього музею. *Збірник праць ТО НТШ* / Тернопільський осередок Наукового товариства ім. Шевченка; відп. ред. М. Андрейчин; ред. тому Е. Бистрицька. Тернопіль, 2013. Т. 8 : Музеї Тернопільщини. С. 218–233.

87. Дуда І. Крізь нас майбутнє згадує минуле, крізь нас минуле бачить майбуття. *Свобода.* 2005. 26 лютого. С. 2.

88. Дуда І. Маляр неба і поламаних дерев (Д.Шолдра). *Тернопіль вечірній*. 1995. 11 лютого. С.3.

89. Дуда І. Бібліографічний довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. 132 с.

90. Дуда І. Музей відкриває приховані скарби (Виставка «Український портрет XX – поч. XXІст.»). *Тернопіль вечірній*. 2010. 21 лип.

91. Дуда І. Музей у виставковому просторі України. Зб.Перша Всеукраїнська наук.-практична конференція «Галерейна діяльність в Укураїні». Київ, 2000. С.12-13.

92. Дуда І. Нове життя старих картин. *Свобода.* 2014. 19 верес. С.4.

93. Дуда І. Страсті Христові. *Тернопіль вечірній*. 1992. 1 серп. С. 8.

94. Дуда І. Тернопіль: події культурного життя (1972–1984). *Тернопіль вечірній*. 2001. 21 березня.

95. Дуда И. Формирование музейной коллекции Тернопольского областного художественного музея. Сб.материалов Международной научно-практической конференции «Меценаты и коллекционеры» (к истории муз. собраний). 15-22 сентября 1997 года. Севастополь. 2001. С. 45-47.

96. Дуда І. Художники Тернопільщини. *Тернопіль.* 1994. №2-3. С.29-94.

97. Дуда І. Художній музей: вчора і сьогодні. *Соломія.* 1999. № 5 (12).

98. Дуда І. Художній музей: вчора і сьогодні. *Соломія.* 1999. № 6 (13).

99. Дума про землю. М.Бездільного. *Інвентарна карткаТОКМЖ-517.*

100. Дяків О. Художні особливості декоративного мистецтва Західного Поділля XIX – XX ст. (історія, типологія, стилістичні відміни): дис. … канд. мистецтв: 17.00.06. Львів, 2007. 210 с.

101. Екслібриси з колекції проф. Еммануїла Бергера /упор.О.Ваврик. С.Бошко, ред. І.Дуда. ТОХМ. Тернопіль, 2009.

102. Живописна ікона з зображенням невідомого святого роботи невідомого художника (XVII ст.). *Інвентарна картка ТОКМЖ-396.*

103. Живописна ікона на дереві «Діви непорочні» XIXст. *Інвентарна картка ТОКМЖ-315.*

104. Живописна ікона на дереві невідомого українського художника «Святий Микола» (кін.XVIIIст.). *Інвентарна карткаТОКМЖ-321.*

105. Живописна ікона невідомого українського художника на дереві «Христос-Вседержитель» (кін.XVIII – поч.XIXст.). *Інвентарна картка ТОКМЖ-320.*

106. Живописна картина П’єтро Лібері «Знайдення Мойсея» (XVIIст.). *Інвентарна карткаТОКМЖ-310.*

107. Живописна картина «Смерть святого Йосифа». Інвентарна карткаТОКМЖ-389.

108. Живопис. Скульптура: каталог музейної збірки / упоряд.: О. М. Войтович, С. М. Бошко, О. Р. Ваврик та ін.; за ред.. І. М. Дуди. Тернопіль: Астон, 2007. Ч. 1. 144 с.

109. Живопис. *Фонди ТОКМ.*

110. Живопис. *Фонди ТОХМ.*

111. Жолтовський П. Український живопис XVII–XVIII ст. Київ: Наукова думка, 1978. 327 с.

112. Заліщики. URL: http://www.depo.ua/static/longread/zaleschiki2/page313607.html (дата звернення 4.02.2017).

113. Заліщики: палац. URL: http://www.castles.com.ua/palac-zalischyky.html (дата звернення 4.02.2017).

114. Заморська Л. Забути історію не маємо права: у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї діє виставка нових фондових надходжень «Голодомор 1932-1933 років - геноцид українського народу». *20 хвилин*. 2009. 30 листоп. - 1 груд. С. 13.

115. Заморська Л. Загадки відновлених картин. RIA плюс. 2019. 25 лют.

116. Заморська Л. Показують старі портрети: виставку портретів кінця XX - XXI ст. до кінця липня можна оглянути в обласному художньому музеї. *20 хвилин*. 2010. 9 лип.

117. Заморська Л. У музеї - великодні шедеври: 12 писанкарів тернопільщини представили диво-витвори своїх рук на виставці «Великодня писанка» в обласному краєзнавчому музеї. *20 хвилин*. 2010. 12-13 квіт. С. 14.

118. Заморська Л. Чим унікальна закарпатська «Верета»: [чотири закарпатські художниці, які входять до Асоціації творчих жінок «Нова форма» презентували у Терноп. обл. худож. музеї експозицію «Верета»]. *RIA плюс*. 2017. 30 серп. С. 18.

119. Захарчук-Чугай Р. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. Київ: Наукова думка, 1988. – 190с.: іл.

120. Збірник праць ТО НТШ. / Тернопільський осередок Наукового товариства ім. Шевченка; відп. ред. М. Андрейчин; ред. тому Е. Бистрицька. Тернопіль: Терно-граф, 2013. Т. 8. Музеї Тернопільщини. 546 с.

121. Зборовський А. Живописець вишитих іконостасів (про о. Дмитра Блажейовського). *Народна творчість та етнографія*. 1996. № 5/6.

122. З доповідної записки Тернопільського обкому КП(б)У ЦК КП(б)У про шкоду завдану культосвітнім закладам фашистськими окупантами, і хід відбудови культосвітньої мережі. *Культурне життя в Україні: Західні землі*: документи і матеріали. Київ, 1995. Т. 1: 1939–1953. С.337–339.

123. З доповідної записки Тернопільського обкому КП(б)У ЦК КП(б)У про відновлення роботи культурно-освітніх установ області. *Культурне життя в*

Україні: Західні землі: документи і матеріали. Київ, 1995. Т. 1: 1939–1953. С. 226–227.

124. Золотник А. Врятовані шедеври. Вільне життя плюс. 2019. 27 лют.

125. Іваневич Л. Концептуально-методологічні аспекти дослідження народної ноші українців Поділля XIV – початку XXI століття. *Історіографія, джерелознавство та методологія.* 2015. С.287-298.

126. Іванова О. Килими XVIII – XIX ст. Національного музею історії України. *Народне мистецтво*. 2000. № 1/2. С. 10–12.

127. Іван Хворостецький: малярство (до 125-річчя від дня народження). Тернопільський обласний краєзнавчий музей: буклет.Тернопіль, 2013.

128. Івашків Г. Декор української народної кераміки XVI – першої половини XX століть. Львів, 2007. – 542с.: іл.

129. Ікона «Взбранній воєводі». *Інвентарна картка ТОКМЖ-577.*

130. Ікона на дереві «Зворушення» (Матір Божа з Ісусом Христом на руках) (1881). *Інвентарна картка ТОКМЖ-627.*

131. Інтерв'ю з екскурсоводом Буяк Анною етногалереї «Спадок» від від 10.02.2017р.: рукопис / інтерв'ю взяла Рублевська Н. В.

132. Інтерв'ю із заступником директора Тернопільського обласного художнього музею Ваврик О. Р. від 26.02.2019р. / інтерв'ю взяла Рублевська Н. В.

133. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України XX століття. У пошуках «великого стилю». К. : Либідь, 2005. – 280 с.

134. Карпій Г. Здійснився заповіт майстра. *Вільне життя.* 1992. 18 лип. С. 4.

135. Касіян В. Дивовижний світ Марії Приймаченко. *Вільне життя.* 2010. 19 лист. С.1.

136. Кепін Д. Особливості музейного джерелознавства. *Наукові записки державного природознавчого музею.* Львів, 2014. Вип. 30. С. 69–76.

137. Кіщук Н. Художні вироби зі шкіри Покуття та Західного Поділля кінця XIX – початку XX ст. (типологія, художні особливості): автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.06; Львів. нац. акад. мистецтв. – Львів, 2019. – 18 с.

138. Книга надходжень Тернопільського обласного краєзнавчого музею

(ТОКМ) 1991-2007

139. Книга надходжень Тернопільського обласного художнього музею (ТОХМ) 2007-2015

140. Книга реєстру виставок ТОКМ.

141. Книга реєстру виставок ТОХМ.

142. Колесник Н. Колекція українських вишиванок. *Нова ера*. 2007. 30 трав. – 15 черв. С. 9.

143. Коляда Н. Добрі люди і добрі звірі (про виставку творів М.Приймаченко). *Свобода.* 2010. 22 жовт. С.8.

144. Корчук І. Пінзель підкорив Париж! *Високий замок*. 2012. № 220 (23-25 листоп.). С. 1, 9.

145. Костишин Л. З колекції Еммануїла // Вільне життя плюс - №9. - 2010. – 5 лют.

146. Костюк С. Поштова шевченкіана Тернопільського обласного краєзнавчого музею. *Тарас Шевченко в контексті світової культури:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 200-річчя від дня народження Кобзаря), Тернопіль, 13–14 березня. Тернопіль, 2014. С. 86–87.

147. Костюк С. Наукові конференції, проведені Тернопільським обласним краєзнавчим музеєм у 2012 році. *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Терноп. обл. краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 119–123.

148. Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею): матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль: Меркьюрі-Тернопіль: Терно-граф, 2013. 140 с.

149. Крвавич Д. , Овсійчук В. , Черепанова С. Українське мистецтво: навч. посібник: у 3 ч. Львів: Світ, 2005. Ч. 3. 268 с.

150. Кройтор Ю. Понад півстоліття у культурі Тернопілля. Тернопіль: Терногpаф, 2008. 127 с.

151. Крохіна Н. Жіночі сорочки Борщівщини у фондах музею: каталог. *Наукові записки* / Тернопільський обласний краєзнавчий музей. Тернопіль, 2003. Вип. 3. С. 125–134.

152. Кузишин І. Невичерпна криниця народної творчості: [підсумки 5-ї вист.-конкурс художників-аматорів на здобуття премії ім. Я. Музики]. *Свобода*. 2010. 22 січ. С. 8.

153. Культова група. *Фонди ТОКМ.*

154. Культура фракійського гальштату. *Україна: хронологія розвитку* / уклад.: О. О. Григор'єва, О. І. Ємельяненко, М. І. Мацолата ін.; редкол.: П. П. Толочко та ін. Київ, 2007. Т. 1: З давніх часів до пізньої античності. С. 276.

155. Культурне життя в Україні: Західні землі: документи і матеріали / НАН України, Ін-т українознавства; упоряд.: Т. Галайчак та ін.; передмова О. Луцького ; комент. Т. Галайчак. Київ: Наук. думка, 1995. Т. 1: 1939–1953. 747 с.

156. Куровець О. Луврські лаври Пінзеля: у Парижі відкрито довгоочікувану виставку, яка обіцяє стати новим виміром знань європейців про українців. *День*. 2012. № 214/215 (23-24 листоп.). С. 6.

157. Левицька Л. А у краєзнавчому музеї відкриють виставку з особистого фонду Леся Курбаса. *Голос України.* 2007. 8 лют. С. 22.

158. Левицька Л. Кобзарева тематика в марках: [філателістична вист. «Тарас Шевченко в пам’яті поколінь» в обл. краєзн. музеї та урочистості до Дня пам’яті Кобзаря 165-річчя його перебування на Тернопіллі]. *Голос України*. 2011. 3 берез. С. 1, 5.

159. Левицька Л. Магнетизм борщівської сорочки. *Голос України.* 2010. 13 лют. С. 10.

160. Ленчук І. Відтворення життя краю від початку XVI ст. на основі документальних джерел із фондової збірки «Рідкісні документи». *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 116–119.

161. Литвин М. Джерело натхнення. *Русалка Дністрова.* 1998. № 11 (черв.). С. 3–4.

162. Литвин М., Шевчук В., Хаварівський Б. Одержимість Ігоря Герети. *Тернопілля 98-99: Регіон.Річник*. Т., 2002. С.474-483.

163. Ліберний О. Як весна приходять до нас Шевченківські дні: [відкр. обл. філателіст. вист. в обл. краєзн. музеї «Тарас Шевченко в пам'яті поколінь»]. *Свобода*. 2011. 4 берез. С. 5.

164. Лучків Л. Унікальна колекція філателістичної збірки підпільної пошти України у фондах Тернопільського краєзнавчого музею. *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 107–110.

165. Маслій М. «Які минають люди неповторні! Хоч би іще хоч трошки побули!» *Образотворче мистецтво*. 2016. № 2. С. 110.

166. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник. Київ. Наукова думка, 1996. – 195с.: іл..

167. Мацишина З., Рублевська Н. Писанкарство та його місце в музеях Тернополя. *Polish science journal (ISSUE 13, 2019.* Warsaw: Sp. z o.o. «iScience», 2019. Part 2. P. 6-13.

168. Медик, що збирав екслібриси // 20 хвилин. – 2010. – 29 січ. http://te.20minut.ua/Kult-podii/167255

169. Мельничук Б. Собкович Наталія Григорівна. *Тернопільський енциклопедичний словник*: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль, 2008. Т. 3: П–Я. С. 305.

170. Мельничук С. Формування естетичної культури майбутніх учителів. *Мистецтво та освіта*. 2004. № 3. С. 4–6.

171. Метал. Ковальство. *Фонди ТОКМ.*

172. Мех Н. З історії Тернопільського обласного художнього музею. *Мистецтвознавство'09*. Львів: СКІМ, 2009. С.201-214.

173. Мех Н. Народне мистецтво у виставковій діяльності Тернопільського

обласного художнього музею. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 2009. С. 103-112.

174. Мех Н. Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім.. Т.Г.Шевченка*. №23 (162). Грудень. 2008. - С.100-107.

175. Миронова Т. Суспільно-культурні складові контемпорарної проектної діяльності у контексті художнього музею України: дис. … канд. мистецтв: 26.00.01. Івано-Франківськ, 2015. 209 с.

176. Мистці Тернопільщини: бібліогр. покажчик / Департамент культури, релігій та національностей облдержадмін., Терноп. обл. універс. наук. б-ка; уклад. В. Миськів; вступ. ст. І. Дуда; керівник проекту та наук. ред. В. Вітенко. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. Ч. 1: Образотворче мистецтво. 496 с. (Мистецька Тернопільщина).

177. Мисько Еммануїл Петрович / Національна академія мистецтв України. URL: http://academia.gov.ua/sites/Mysko/Mysko.htm (дата звернення 26.02.2017).

178. Мисько Е. Портрет письменника В.З.Гжицького. *Інвентарна картка ТОКМСк-61*.

179. Мільниковська С. Вишиваний іконостас. *Ровесник.* 1997. 25 лип.

180. Мовчан У. Світовий геній презентував «Дорогу додому» і «Погляд у безмежність»: [експозиція картин худож. І. Марчука відкрилася у обл. краєзнавчому музеї]. *Місто*. 2009. 26 серп. С. 6.

181. Моздир М. Володимир Лупійчук – співець українського козацтва. Львів, 2005. – 144с.: іл.

182. Моздир М. Українська народна дерев'яна скульптура. Київ: Наукова думка, 1980. 182 с.

183. Мороз В. Показують Шевченка на марках: [про вист. марок, конвертів, світлин та документів до Шевченківських днів в обласному архіві]. *20 хвилин*. 2008. 8 берез. С. 2.

184. Мороко-Довгалюк Х. Тепло її рук: (нотатки з виставки робіт Наталі Собкович). *Вільне життя.* 1998. 19 черв.

185. Музика С. Дивосвіт писанки. *Тернопіль вечірній*. 1993. 10 квіт.

186. Музика С. Одкровення майстра. *Вільне життя.* 1992. 25 вер. С. 3.

187. Музика С. Пурпурова феєрія. Тернопіль вечірній. 1993. 24 берез.

188. Мусієнко Г. Дещо з її музейних скарбів: [про вист. «Берегиня музейних скарбів», присвячену 120-річчю від дня народж. наук. працівника музею С.Садовської]. *Вільне життя*. 2008. 8 лип. С. 5.

189. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва / Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти УРСР, Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва; відп. ред. Я. П. Запаско. Львів: Вид-во Львівського Університету, 1969. 190 с.

190. Науково-дослідницька та експозиційна діяльність. Другий обласний конкурс на кращу екскурсію та кращого екскурсовода / Черкаський обласний краєзнавчий музей. URL: http://ckoblmuz.ck.Ua/index.Php?option=com_content&view=article&id=5 (дата звернення 26.03.2017).

191. Невідомий художник. Портрет Агенора Голуховського. *Інвентарна картка ТОКМЖ*-

192. Неречові документи. *Фонди ТОКМ.*

193. Нижник Г. Кролевецький рушник. *Народне мистецтво*. 2000. № 1/2. С. 29.

194. Новоженець Г. Мистецтво діаспори в загальноукраїнському контексті. Тематичні та стильові паралелі http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/khud_kult_2014_10_30.pdf

195. Новикова У. Мала частина великої культури. *Тернопіль вечірній*. 1992. 25 квіт.

196. Никорак О. Своєрідність запасок Західного Поділля: типи, осередки // *Народознавчі зошити*. 2012. № 6. С. 1070 – 1086.

197. Никорак О. Українська народна тканина XIX – XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України): автореферат. Львів, 2006. 20 с.

198. Никорак О. Українська народна тканина XIX – XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2004. 584 с.

199. Олейнюк Є. Довоєнне громадське і культурне життя Тернополя. *Тернистий шлях*. 1991. № 41 (грудень).

200. Осинський А. Єпископ. *Інвентарна картка ТОМСк-228.*

201. Панахид Г. Музейна педагогіка: тематичний покажчик літератури / Львівський історичний музей. Львів: Ліга Львів, 2015. 66 с.

202. Панфілова О. Мистецьке життя Кременеччини 20–30-х років XX ст.: дис. … канд. мистецтв: 26.00.01. Івано-Франківськ, 2009. 183 с.

203. Петровський О. Археологічне краєзнавство як чинник пам'яткоохоронної справи (з досвіду роботи історичного факультету ТДПУ ім.В.Гнатюка). *Археологія Тернопільщини*. Тернопіль: Джура, 2003. 276с.

204. Писанки. *Фонди ТОКМ.*

205. Піцунда. Храм XII століття. Г.Смольський. *Інвентарна картка ТОКМЖ-641.*

206. Позднякова Т. Художньому музею 10 років. *Тернопіль вечірній.* 2001. 6 червня. С. 4.

207. Попович Ж. Тернопіль втратив Віру. *Газета «Номер один»*. Тернопіль, серпень 2017. URL: http://www.gazeta1.com/statti/na-borshhivshhyni-pry-zatrymanni-zlochyntsya-vbyto-dvoye-politsejskyh//

208. Придорожній хрест в Галичині. О.Герасимова. *Інвентарна картка ТОКМЖ- 92.*

209. Про організацію музеїв і бібліотек у Західних областях України: постанова Раднаркому УРСР. *Культурне життя в Україні: Західні землі*: документи і матеріали. Київ, 1995. Т. 1: 1939–1953. С. 94–97.

210. Променицький К. Петро Петрович Верна. Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1958. 27 с.

211. Речові матеріали. *Фонди ТОКМ.*

212. Рідкісні документи. *Фонди ТОКМ.*

213. Розвиток української культури за роки Радянської влади / редкол.: П. П. Гудзенко та ін. Київ: Наука, 1967. 367 с.

214. Розенвассер В. Беседы об искусстве: пособие для учителей нач. классов. Москва: Просвещение, 1979. 183 с.

215. Романенко Л. «Палітра» + «Гладущик» = кременецька виставка: [у Терноп. обл. художньому музеї триває виставка двох кременецьких гуртів]. *Нова Тернопільська газета*. 2011. № 46 (23-29 листоп.). С. 6.

216. Рублевська Н. Борщівська вишиванка в колекції Віри Матковської. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2010. №1. С.198-203.

217. Рублевська Н. Виставкова діяльність гурту «Палітра». *Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11-13 вересня 2019 р.), ХНТУ / за ред. Якимчук О.В. Херсон: ХНТУ, 2019. С. 106-108.

218. Рублевська Н. Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею: Збірник матеріалів XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (30-31 травня 2018 року) (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.23-24.

219. Рублевська Н. Експозиційна діяльність Тернопільського обласного художнього музею (1993 рік). *Scientific Journal Virtus*. №22, Part 1, March, 2018, P.31-33.

220. Рублевська Н. Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею: V Міжнародна науково-практична конференція 30-31 березня 2018 року «Людина віртуальна: нові горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2018.

250с., С.43-45.

221. Рублевська Н. Образотворче мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї в перші роки його діяльності (1991-1992 роки). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія»: Мистецтвознавство*, 2012. №1. С.204-209.

222. Рублевська Н. Скульптура у фондах Тернопільського обласного художнього музею: антропологічний діалог у просторі і часі. *Мистецтво у нелінійному просторі:* матеріали Міжн. наук.-пр. конф. / [редкол. Л. Кондрацька, Б. Водяний, М. Мушиньска]. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 89–92.

223. Рублевська Н. Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі Тернопільського краєзнавчого музею). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2013. №2. С.198-203.

224. Рублевська Н. Становлення та розвиток Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня). Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2016. С.100-104.

225. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 428 с.

226. Рушники Лариси Сороки прикрасили Збаразький замок. 2013. 29 квітня. URL: http://zbarazh-forum.at.ua/forum/38-404-1 (дата звернення 17.11.2017).

227. Сагаль О. Десята іпостась одного генія: [про вист. робіт І. Марчука]. *Нова Тернопільська газета*. 2009. 2-8 верес. С. 6.

228. Сагаль О. Казка у кольорі (про виставку творів М.Приймаченко). *Нова Тернопільська газета.* 2010. 17-23 лист. С.14.

229. Садовська Г. Ніде не так добре, як вдома: [відкр. вист. І. Марчука в Тернополі]. *Вільне життя*. 2009. 28 серп. С. 6.

230. Садовська Г. Теплий світ Наталки Собкович. *Вільне життя.* 2006. 17 черв. С. 8.

231. Сакральне мистецтво зі збірки Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ.

Каталог виставки у ТОКМ. Тернопіль, 2006.

232. Салата О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. 164 с.

233. Свєнціцький І. Про музеї та музейництво: (нариси і замітки). Львів: Діло, 1920. 80 с.

234. «Святий Стефан» початок ХХ ст. *Інвентарна картка ТОКМЖ-1387*.

235. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). К.: Редакція вісника «Ант»; Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф»», 2005. – XVI, 400с., іл..

236. Сем'яник О. Художні особливості народного вбрання Заліщицького Подністров'я (кінець XIX – початок XX ст.). URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Semianyk_Oksana/Khudozhni_osoblyvosti_narodnoho_vbrannia_Zalischytskoho_Podnistrovia_kinets_XIX_pochatku_XX_st.pdf (дата звернення 18.03.2016).

237. Серце просить краси (вишивка). Ніна Данилевич. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею*. 1999. № 14.

238. Сидор О. Стародавні шви української вишивки. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2007. № 3. С. 47–49.

239. Сидорович С. Художня тканина західних областей УРСР. Київ : Наукова думка, 1979. 156 с.

240. Сиско І. Рушники Лариси Сороки прикрасили Збаразький замок. *Народне слово*. 2013. 29 квітня. URL: http://narodne-slovo.te.ua/2013/04/29/rushnyky-larysy-soroky-prykrasyly-zbarazkyj-zamok (дата звернення 17.11.2017).

241. Скобліков Олександр Павлович / Національна академія мистецтв України. URL: http://academia.gov.ua/sites/Skoblikov/Skoblikov.htm (дата звернення 11.10.2016).

242. Скрипник Г. Етнографічні музеї України. Київ: Наукова думка, 1989. 301с.

243. Скульптура. *Фонди ТОКМ.*

244. Скульптура. *Фонди ТОХМ.*

245. Словник художників України / упоряд.: М. Г. Лабінський. Київ: Голов. ред.

УРЕ, 1973. 270 с. : іл.

246. Собкович Н. Дім, де оживає історія: у музеях області більше 380 тисяч експонатів. *Свобода.* 2007. 19 трав. С. 4.

247. Собкович Наталія (Тернопіль). Нове життя книжкових знаків з колекції Еммануїла Бергера. // http://www.judaica.kiev.ua/Conference/Conf43.htm.

248. Собкович Н. Ткацтво. Батик: мистецький альбом. Тернопіль, 2006. 20 с.

249. «Спас Вседержитель» (XVIII ст.) *Інвентарна карткаТОКМЖ-487.*

250. Станкевич М. Автентичність мистецтва: питання теорії пластичних мистецтв: вибрані праці. Львів: Спілка критиків та істориків мистецтва, 2004. – 192 с.

251. Станкевич М. Витинанки як вид народної художньої творчості. *Образотворче мистецтво,* 1980. №5. С. 24–28.

252. Станкевич М. Плетені дива. *Золота Пілява*. 1991. 7 черв. С.8.

253. Станкевич М. Українські витинанки кінця XIX – початку XX ст. *Народна творчість та етнографія.* 1981. №5. С.74–78.

254. Станкевич М. Українські витинанки радянського часу. *Народна творчість та етнографія.* 1986. №6. С.40–45.

255. Стельмащук Г. Народні художні промисли Тернопільщини. *Образотворче мистецтво*. 1981. № 3. С. 23–24.

256. Стецько В. 100 творів на ювілейній виставці. *Вісник Тернопілля.* 1993. 17 верес.

257. Стецько В. З питань дослідження та атрибуції творів Антона Осинського зі збірки Тернопільського обласного краєзнавчого музею. *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 96–100.

258. Стецько В. Пінзель і Тернопільщина.Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 48 с.

259. Стецько В. Пінзель через призму музейної збірки. URL: http://www.ji.lviv.ua/n63texts/stecko.htm (дата звернення 21.03.2017).

260. Стецько Д. Вишневецький Дмитро Іванович (Байда). *Інвентарна картка ТОКМЖ-720.*

261. Стрільчук М. Релігійні вишивки отця Блажейовського. *Тернопіль вечірній*. 1997. 5 липня. С. 4.

262. Терещук Г. Скульптури Пінзеля у Луврі відкривають світові Україну. *Радіо Свобода*. 2012. 12 листопада. https://www.radiosvoboda.org/a/24776993.html

263. Тернопіль в руїнах. Григель В.А. *Інвентарна картка ТОКМЖ-778.*

264. Тернопільський енциклопедичний словник / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Збруч, 2004. Т. 1: А–Й. 696 с.

265. Тернопільський енциклопедичний словник / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Збруч, 2005. Т. 2: К–О. 706 с.

266. Тернопільський енциклопедичний словник / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Збруч, 2008. Т. 3: П–Я. 708 с.

267. Тернопільський краєзнавчий музей: путівник / С. С. Зелінська, О. С. Ситник, Я. М. Гайдукевич та ін. Львів: Каменяр, 1986. 72 с.

268. Тернопільський обласний краєзнавчий музей: історія, фонди / авт. тексту Я. Гайдукевич; ред. Н. Костюк. Тернопіль: Меркьюрі-Тернопіль, 2008. 20 с.

269. Тернопільський обласний краєзнавчий музей: історія, фонди: нарис-путівник. Вид. 2-е, допов. Тернопіль: Меркьюрі-Тернопіль, 2013. 32 с.

270. Тернопільський обласний краєзнавчий музей: 100 років: бібліогр. покажч. / департамент культури, релігій та національностей Терноп. облдержадмін., Терноп. обл. універс. наук. б-ка, Терноп. обл. краєзн. музей; уклад. Л.Оленич; авт.вступ.ст.: Я.Гайдукевич, С.Костюк; кер.проекту та наук. ред. В.Вітенко; ред. О.Раскіна. Т.: Підручники і посібники, 2013. 224с.

271. Тернопільський обласний художній музей, 1991–2011 / упоряд.: І. М. Дуда та ін.; за ред. І. М. Дуди. Тернопіль: Астон, 2011. 68 с.

272. Тернопільський обласний художній музей. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тернопільський_обласний_художній_музей (дата звернення 12.04.2017).

273. Тернопільський обласний художній музей: буклет / авт. і упоряд. І. Дуда. 2-е вид. Тернопіль, 2005. 8 с.

274. Тернопільщина в дзеркалі статистики: заклади культури і народна творчість. Тернопіль, 2001. С. 4.

275. Тканина. *Фонди ТОКМ.*

276. Третяк Л. Нове в оцінці музейної справи. *Свобода.* 2005. 26 лютого. С. 2.

277. Українська культура: історія і сучасність: навч. посібник. Львів: Світ, 1994. 455 с.

278. Українська радянська енциклопедія: у 12 т. / голов. ред. М. П. Бажан. 2-е вид. Київ: УРЕ, 1978. Т. 2. Боронування – Гергелі. 544 с.

279. Українські радянські художники: довідник. К., Мистецтво, 1972 р., стр. 130-131.

280. Український екслібрис: виставка з приватної збірки проф. Е. Бергера. *Тематико-експозиційний план Тернопільського обласного художнього музею.* 1992. № 9.

281. Унікальну етногалерею національного одягу відкрили у Тернополі. 2016. 28 груд. URL: http://www.atriumcenter.com.ua/news/unikalnu-etnogalereju-nacionalnogo-odjagu-vidkryly-u-ternopoli (дата звернення 7.04.2017).

282. Філателія. *Фонди ТОКМ.*

283. Філокартія. *Фонди ТОКМ.*

284. Фонди ТОХМ.

285. Фроленков В. Різні стилі та напрямки крім соцреалістичного. *Тернопіль вечірній.* 1992. 4 бер. С. 4.

286. Хом'як Л. Меморіальна різьба осередків народного каменярства в Галичині кінця XIX – XX ст.: дис. … канд. мистецтв: 17.00.06. Львів, 2002. 258 с.

287. Хто такий Ігор Ґерета? *Тернопіль наживо*. 2015. 25 вересня. URL: http://ternopillive.com.ua/hto-takiy-igor-gereta (дата звернення 18.11.2016).

288. Цимбала Л. Бучацькі макати – пам'ятки золото ткацтва Галичини. Львів, 2008. – 80с.: іл.

289. Чемера Г. Село Вікно. Історія. Сьогодення. Тернопіль: Лілея. 1998. 142 с.

290. Черевчук Т. Великоднє таїнство у писанках. *Свобода.* 1999. 8 квіт.

291. Черемшинська Р. На Тернопільщині вшанували Олену Кульчицьку: [виставка до 140-річчя художниці - ілюстратора творів В. Гнатюка у велеснів. музеї]. *Слово Просвіти*. 2017. № 39 (28 верес.-4 жовт.). С. 15.

292. Черняхівський Г. «Скибка неба» для Ігоря Герети. *Портрети пером: статті, публікації, спогади, рецензії.* Кн.3. Кременець, 2008. 314с.

293. Чорна Н. Триєдиність пензля, слова і музики (ТОКМ, виставка Удіна). *Вільне життя*. 2007. 14 квіт. - С. 2. (токм виставка Удіна)

294. Чорна О. Півстоліття у культурі Тернопільській: Ю. Кройтор. *Ровесник*. 1998. 14 лютого; 13 березня.

295. Чорна О. Тернопіль провінція. Але провінціалізм поняття географічне, а не митецьке. *Ровесник*. 1997. 26 вересня.

296. Чубата Д. На спогад про ту далеку виставку: [імпреза в обл. краєзнав. музеї, приурочена 130-річчю першої крайової етнограф. вист. в Тернополі]. *Вільне життя плюс*. 2017. № 76 (29 верес.). С. 5.

297. Чугай Р. Народне декоративне мистецтво Яворівщини. Київ: Наукова думка, 1979. – 142с.: іл.

298. Шатківський О. Шевченко їде до Почаєва. *Інвентарна картка ТОКМЖ-442*.

299. Шевчук В. Характерні особливості творчості різьбяра Петра Верни. *Культура України.* Випуск 40. 2013. С.125-132.

300. Шмит Ф. Исторические, этнографические, художественные музеи: очерк истории и теории музейного дела. Харьков: Союз, 1919. 104 с.

301. Шмит Ф. Музейное дело: вопросы экспозиции. Ленинград: Academia, 1929. 248 с.

302. Шот М. І на килимі тому...: [виставка килимів з колекції терноп. науковця, колекціонера С. Ткачова «Індикатор пам'яті» до 130-річчя Першої етногр. виставки в Тернополі]. *Вільне життя плюс*. 2017. № 71 (13 верес.). С. 7.

303. Шот М. Індикатор пам'яті килим: [про терноп. колекціонера килимів С.

Ткачов та організовану ним у Тернополі виставку килимів «Індикатор пам'яті»]. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 168 (9 верес.). С. 6.

304. Шот М. …І чорними нитками. *Урядовий кур'єр.* 2005. № 247, 27 груд. С. 8–9.

305. Шот М. Манливі чари минулого: [у терноп. обл. краєзнав. музеї організували фольклорно-етнографічну імпрезу: приурочену 130-річчю 1-ої крайової етнографічної виставки в Тернополі]. *Урядовий ку''єр*. 2017. № 181 (27 верес.). С. 20.

306. Шот М. Пригоди Ксені та дванадцять місяців: казка. Тернопільська художниця Наталія Собкович підготувала виставку ілюстрацій до книжки. *Урядовий кур'єр.* 2013. 6 лют. С. 21.

307. Шуляка Н. Витинанка: українська традиція. *20 хвилин.* 2013. 15 липня. URL: https://te.20minut.ua/Vid-Chytachiv/vitinanka-ukrayinska-traditsiya-10285063.html (дата звернення 23.04.2017).

308. Шумська В. Р. Монети Австрійської імперії Габсбургів в обігу на території нашого краю (1772–191988 рр.). *Краєзнавча музеологія: минуле, сьогодення, перспективи:* матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (до 100-річчя Тернопільського обласного краєзнавчого музею), Тернопіль, 21–22 травня. Тернопіль, 2013. С. 110–114.

309. Яковець І. О. Сучасний художній музей як мистецький патерн: сутність, функціонування, розвиток: дис. … докт. мистецтв: 26.00.01. Київ, 2018. 465 с.

310. Blicharski Cz. E. Miscellanea Tarnopolskie. Biskupice, 1994. T. 1. 472 s.

311. Hornung Z. Majster Pinsel snycerz, karta z dziejów polskiej rzeźby rokokowej. Wrocław: Ossolineum, 1976. 194 s.

312. Hornyng Z. Pierwsi rzeźbiarze Iwowscy z okresu rokok. *Ziemia Czerwienska*. 1937. T. 3. S. 1–37.

313. Janusz B. Sprawozdanie z dzialnosci państwowego konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu Lwowskiego za rok 1924 i 1925. *Wiadomosci Archeologiczne*. Warszawa. 1929. T. 10. S. 255–270.

314. Mańkowski T. Lwowska rzeźba rokokowa. Lwów, 1937.

315. Przewodnik po Muzeum Podolskiem / Towarzystwo Szkoły Ludowej w Tarnopolu. Tarnopol, 1913. 15 s.

316. Regjonalne Muzeum Podolskie / Towarzystwo Szkoły Ludowej w Tarnopolu. Tarnopol, 1930. 16 s.

317. Rublevska N. Preservation and development of the museum affairs in Ternopil. *Paradigm of knowledge* 1(44), TK Meganom LLC, Frankfurt, 2021. №1 (44). P.31-45.

318. Teatr i Mistyka : rzeźba barokowa pomiędzy Zachodem a Wshodem: katalog / Jadwiga Chruszczyńska et al.; pod redakcja Konstantego Kalinowskiego; tł. Elżbieta i Marek Wilczyńscy, Zofia Ziółkowska. Poznań: Muzeum Narodowe, 1993. 300 s.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Список публікацій за темою дисертації

15. Rublevska N.V. Preservation and development of the museum affairs in Ternopil. *Paradigm of knowledge* 1(44), TK Meganom LLC, Frankfurt,2021. №1 (44). P.31-45.

16. Мех Н. З історії Тернопільського обласного художнього музею. *Мистецтвознавство'09*. Львів: СКІМ, 2009. С.201-214.

17. Мех Н. Народне мистецтво у виставковій діяльності Тернопільського обласного художнього музею. *Вісник Львівської національної академії мистецтв,* 2009. С. 103-112.

18. Рублевська Н. Борщівська вишиванка в колекції Віри Матковської. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2010. №1. С.198-203.

19. Рублевська Н. Образотворче мистецтво на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї в перші роки його діяльності (1991-1992 роки). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія»: Мистецтвознавство*, 2012. №1. С.204-209.

20. Рублевська Н. Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі Тернопільського краєзнавчого музею). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2013. №2. С.198-203.

Додаткові:

21. Мех Н. Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність. *Вісник Луганського національного педагогічного університету ім.. Т.Г.Шевченка*. №23 (162). Грудень. 2008. - С.100-107.

22. Мацишина З.А., Рублевська Н.В. Писанкарство та його місце в музеях Тернополя. *Polish science journal (ISSUE 13, 2019).* Warsaw: Sp. z o.o. «iScience», 2019. Part 2. P. 6-13.

23. Рублевська Н. Експозиційна діяльність Тернопільського обласного художнього музею (1993 рік). *Scientific Journal Virtus*. №22, Part 1, March, 2018,

Р.31-33.

24. Рублевська Н. Становлення та розвиток Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 квітня). Черкаси: Видавець Ольга Вовчок, 2016. С.100-104.

25. Рублевська Н. Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею: Збірник матеріалів XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (30-31 травня 2018 року) (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.23-24.

26. Рублевська Н. Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею: V Міжнародна науково-практична конференція 30-31 березня 2018 року «Людина віртуальна: нові горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2018. 250с., С.43-45.

27. Рублевська Н. Скульптура у фондах Тернопільського обласного художнього музею: антропологічний діалог у просторі і часі. *Мистецтво у нелінійному просторі*: матеріали Міжн. наук.-пр. конф. / [редкол. Л. Кондрацька, Б. Водяний, М. Мушиньска]. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 89–92.

28. Рублевська Н. Виставкова діяльність гурту «Палітра». *Інноваційні культурно-мистецькі аспекти в сучасній картині світу*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (11-13 вересня 2019 р.), ХНТУ / за ред. Якимчук О.В. Херсон: ХНТУ, 2019. С. 106-108.

Відомості про апробацію результатів дисертації

Пропоноване дослідження було розглянуто на конференціях:

1. Міжнародній науковій конференції «Формула творчості: теорія і практика мистецької освіти» в Луганському національному педагогічному

університеті ім. Т. Шевченка у доповіді «Тернопільський художній музей та його науково-просвітня діяльність» (2008 р.).

2. Другому Міжнародному конгресі «Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст» в Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Короленка. Доповідь «Роль музеїв в етновихованні молоді (на прикладі музеїв Тернополя)» (16 – 18 жовтня 2013 р.).

3. Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми дизайну та дизайн освіти у світовому просторі» в Національному лісотехнічному університеті України. Доповідь «Художні колекції Чортківського краєзнавчого музею» (5 – 7 грудня 2013 р.).

4. V Міжнародній науково-практичній конференції «Людина віртуальна: нові горизонти» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна). Доповідь «Збірка скульптури тернопільських митців у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею» (30 – 31 березня 2018 року).

5. XVI Міжнародній науково-практичної конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти». Доповіль «Виставкова діяльність Тернопільського обласного краєзнавчого музею» (Канада – Сербія – Азербайджан – Польща – Україна) (30 – 31 травня 2018 року).

6. Третій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта як чинник людиностановлення» в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка. Доповідь «Тернопільський краєзнавчий музей та його науково-просвітня робота» (28 – 30 жовтня 2013 р.).

7,8,9,10. Звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу ТНПУ імені В. Гнатюка «Твори живопису на виставках у Тернопільському обласному художньому музеї» (2010 р.), «Художні колекції в Тернопільському краєзнавчому музеї» (2011 р.), «Художня колекція творів сакрального мистецтва Тернопільсько-Зборівської єпархії УГКЦ» (2012 р.), «Вишивка в колекції Тернопільського краєзнавчого музею» (2013 р.).

ДОДАТОК Б

Іл. 2.2.1. ТОКМ. Мустьєрська стоянка. Великий Глибочок.
1-3 – скребла, 4,9 – зубчаті знаряддя, 5,8 – нуклеуси, 6,7 – скребки.

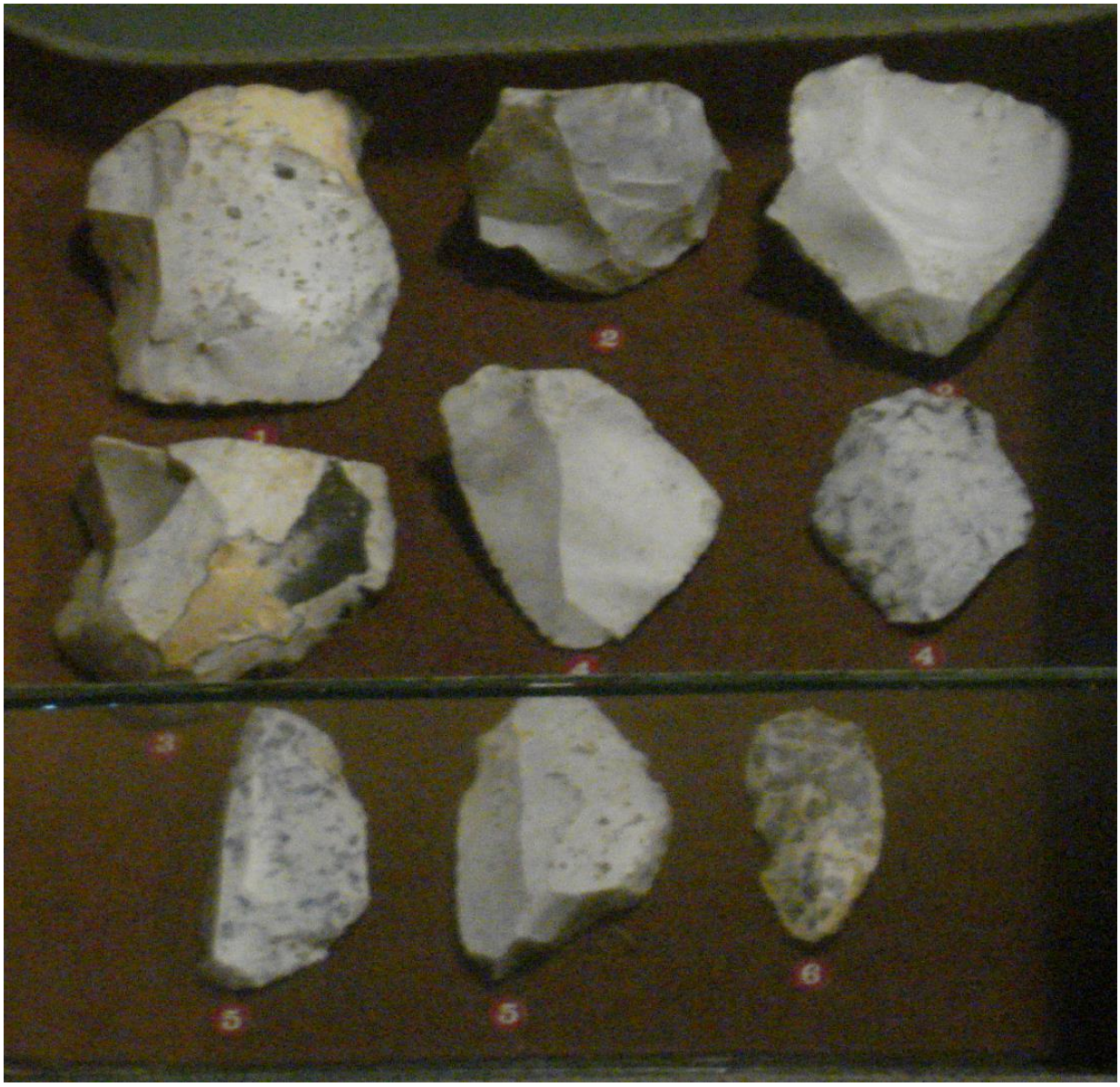

Іл.2.2.2. ТОКМ. Матеріали з пізноашельської стоянки с.Буглів Лановецького р-ну
1 – клівер – грубе знаряддя для рубання,
2 – нуклеус,
3 – скребло,
4 – ніж,
5 – ніж-скребок,
6 – вістря.

Іл. 2.2.3. ТОКМ. Мустьєрська стоянка Пронятин. 1-9 Нуклеуси.

Іл. 2.2.4. ТОКМ. Мустьєрська стоянка. Пронятин. Знаряддя праці: 1-3- гостроконечники, 4, 8-10- скребла-ножі, 5-скребок, 6- проколка, 7-скобель.

Іл. 2.2.5. ТОКМ. Пізньопалеолітична стоянка Куличівка в Кременці. 1-3 – скребла, 4 – ніж, 5,6 – скребки, 7-11 – різці.

Іл. 2.2.6. ТОКМ. Пізньопалеолітична стоянка Куличівка в Кременці. Знаряддя праці: 1-10 – скребки.

Іл. 2.2.7. ТОКМ. Пізньопалеолітична стоянка Куличівка в Кременці. Знаряддя праці: 1-5 – вістря, 6-12 – ножі.

Іл. 2.2.8. ТОКМ. Пізньопалеолітична стоянка Куличівка в Кременці. Нуклеуси.

Іл. 2.2.8а. ТОКМ. Речі культового призначення: 1 – сопілка, 2 – ріг оленя з гравітованим зображенням тварин, 3 – стилізована скульптурка жінки, 4 – «жезл родоначальника» - (муляжі), 5 – фрагмент кістяного браслету зі стоянки Куличівка в Кременці.

Іл. 2.2.8б. ТОКМ. Речі культового призначення знайдені на стоянці Куличівка в Кременці: 1,3,7 – «пташки», 2,4,5,6,8 – стилізовані скульптурки жінок (муляжі), 9,10 – ріг оленя та кістка з гравіруванням.

Іл. 2.2.9. ТОКМ. Реконструкція двокамерного наземного житла з поселення трипільської культури.

Іл. 2.2.10. ТОКМ. Археологічні матеріали із селища епохи бронзи XIV-XIст. до н.е. с.Охримівці Збаразький р-н.

Іл. 2.2.11. ТОКМ. Матеріали з поселення культури фракійського гальштату біля с.Мишковичі Тернопільського р-ну. 1-7 – глиняні пряслиця, 8-10 – серпи-ножі, 11 – точильний брусок, 12-13 – кістяні проколки, 14,19 – фрагменти цідилка, 15-17 – фрагменти ручок посудин, 18 – розтиральник, 20 – фрагмент культової посудини.

Іл. 2.2.12. ТОКМ. Поселення Мишковичі. 1 – фрагмент посудини, 2 – частина кістяного гребеня, 3 – фрагмент скульптурки тварин (голова), 4-6 – намистини, 7,9,10 – скульптурки тварин, 8 – колесико від моделі воза, 11 – культова посудинка.

Іл. 2.2.13. ТОКМ. Поселення Мишковичі. 1,5 – форми для відливання бронзових виробів, 2 – бронзовий кельт, 3- бронзова проколка, 4 – бронзова заготовка, 6 – бронзовий меч, 7-10 – ллячки для розплавленого металу, 11 – точильний камінь.

Іл. 2.2.14. ТОКМ. Речі з поховання в с.Лисичники Заліщицького району епохи бронзи. 1 – горщик, 2,7,8 – миски, 3 – черпак, 4,5 – кухлики.

Іл. 2.2.15. ТОКМ. Горщик Культури фракійського гальштату (VII – VIст. до н.е. Тернопільщина).

Іл. 2.2.16. ТОКМ. Матеріали з ґрунтового могильника Висоцької культури, відкритого експедицією тернопільського краєзнавчого музею у 1977р. біля с.Луковець Золочівського р-ну Львівської області. 1,2 – серпи-ножі, 3,4 – ножеподібні пластини, 5,6 – різці, 7 – скребло, 8-10 – скребки, 11 – крем’яні наконечники стріл, 12 – кухлики, 13- кубки, 14 – горщики, 15 – бойові кам’яні сокири.

Іл. 2.2.17. ТОКМ. Матеріали з поселень скіфського часу. Тернопільщина. 1 – горщик, 2 – миска, 3 – горнятко, 4 – кухлик, 5 – уламок кам’яної сокири, 6 – кремяна сокира, 7 – сковорідка, 8 – бронзові дзеркала, 9 – серпи-ножі, 10 – наконечники стріл, 11 – пряслиця до веретен, 12 – грузило до рибальських сіток, 13 – бронзові наконечники стріл, 14 – бронзові вудила, 15 – кістяна шпилька, 16 – кістяні наконечники стріл.

Іл. 2.2.18. ТОКМ. Предмети побуту і культури сарматів.

Іл. 2.2.19. ТОКМ. Горщик – урна. Пшеворська культура. I ст. до н.е. – I ст.. н.е. Тернопільщина

Іл. 2.2.20. ТОКМ. Речі з могильника черняхівської культури в с.Чистилів Тернопільського району: 1,3,4 – горщики, 2,6 – миски, 5 – кістяний гребінь, 7 - глечик

Іл. 2.2.21(а). ТОКМ. Матеріали з могильника черняхівської культури с.Чернелів-Руський Тернопільський район.

Іл. 2.2.21(б). ТОКМ. Речі з поховань черняхівської культури.
1 – посудина з орнаментом, 2 – горщик, 3 – глечик, 4,9 – миска, 5- ритуальна посудина, 6 – точильні камені, 7 – кістяні проколки, 8 – грузило до рибальських сіток, 10 – пряслиця до веретена, 11 – кухлики.

Іл. 2.2.22. ТОКМ. Матеріали з могильника черняхівської культури Романове село (Збаразький район).

Іл. 2.2.23. ТОКМ. Реконструкція зрубної напівземлянки періоду ранніх слов’ян V-VIII ст.н.е. 1- кам’яні жорна, 2 – миска, 3- сковорідка.

Іл. 2.2.24. ТОКМ. Речі зі слов’янського періоду

Іл. 2.2.25. ТОКМ. Матеріали давньоруського періоду X – XIII ст. 1- експозиція, 2- корчага глиняна (виготовлена на гончарному крузі, кін.XII-поч.XIIIст.), 3- цідилко глиняне (XII – XIIIст.),4- гончарний круг (макет-реконструкція 1982р.), 5- гончарний посуд (X-XIIIст.), 6- плінфа (з Успенського собору Печерського монастиря м.Києва XIст.).

Іл. 2.2.26. ТОКМ. Йоан-Георгій Пінзель. Алегорія Мудрості, Алегорія Віри. Дерево, різьба, фарба h-75

Іл. 2.2.27. ТОКМ. Йоан Георгій Пінзель. Алегорія Мужності, Св. Товій. Дерево, різьба, фарба h-75

Іл. 2.2.28. ТОКМ. Йоан Георгій Пінзель. Рельєф «Відсічення голови Іоанну Предтечі».
Дерево, різьба, левкас, позолота. 128*85,5

Іл. 2.2.29. ТОКМ. Йоан Георгій Пінзель. Рельєф «Чудо Святого Миколая»
Дерево, різьба, левкас, позолота. 128*85,5

Іл. 2.2.30. ТОКМ. Антон Осинський..Єпископ.
Дерево, левкас, різьба. 130*50*36.
Іл. 2.2.31. ТОКМ. Антон Осинський. Св.Роза.
Дерево, левкас, позолота, поліхромія. 114*56*51.

Іл. 2.2.32. ТОКМ. Автор невідомий. Голівки ангелів.
Дерево, левкас, позолота, поліхромія. Др.пол. XVIIIст.

Іл. 2.2.33. ТОКМ. І.Мердак. Іван Вишенський.
Дерево, різьблення. 55*30*23.

Іл. 2.2.34. ТОКМ. В.Бородай. Юліуш Словацький. 1963р.
Гіпс. 80*55*48.

Іл. 2.2.35. ТОКМ. І. Мердак. Нестор Літописець. 1976. Дерево, різьба. 120*24.

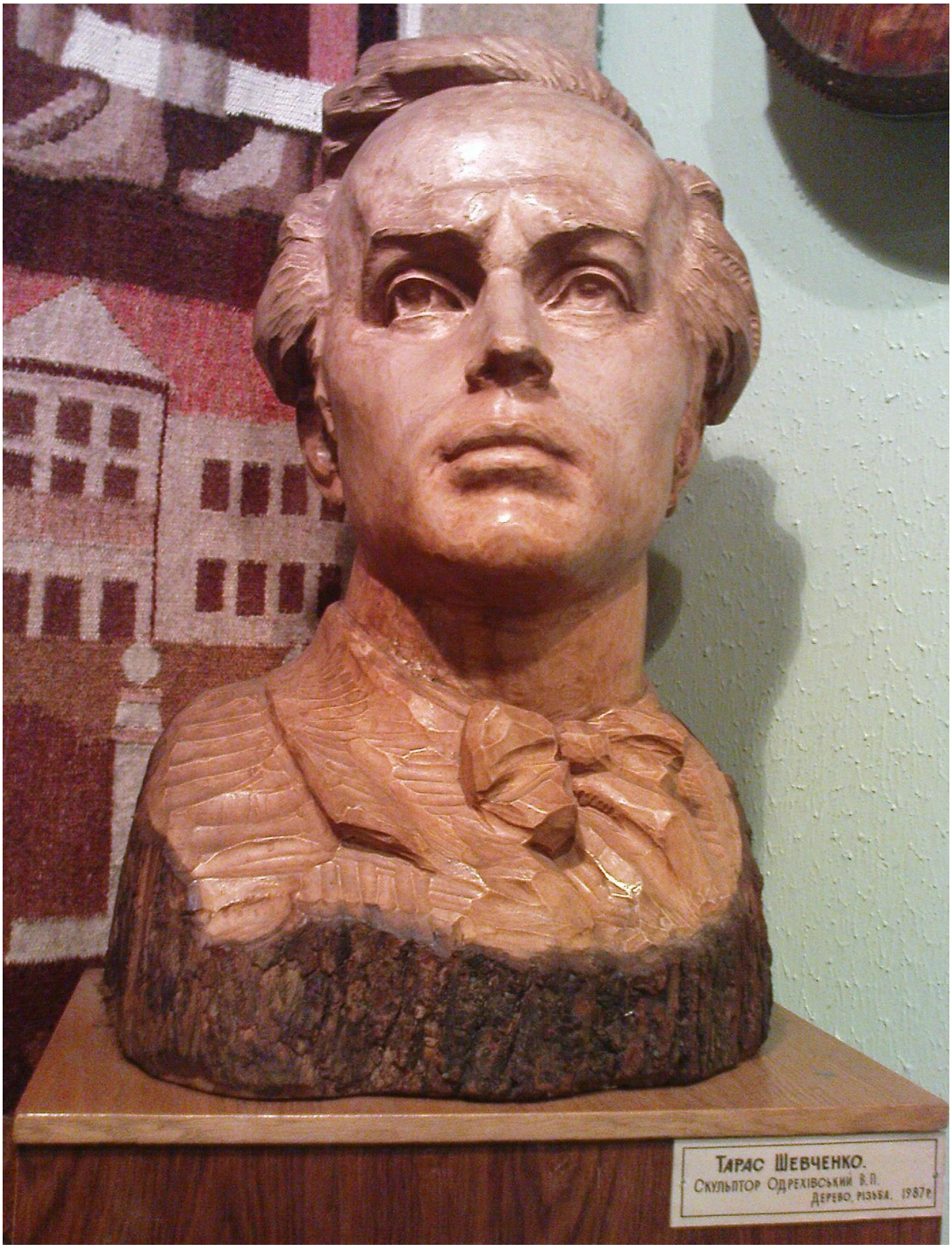

Іл. 2.2.36. ТОКМ. В.Одрехівський. Тарас Шевченко. 1987.
Дерево, різьба. 65,5*40*33,5

Іл. 2.2.37. ТОКМ. В.Лупійчук. Варнак. 1985.
Дерево, різьба. 100*55*38

Іл. 2.2.38. ТОКМ. І.Мердак. Князь Василько Теребовлянський. Дерево, різьба, природне коріння. 82*16,5*16

Іл. 2.2.39. ТОКМ. Автор невідомий. Портрет Марії-Терезії. Др.пол. XVIIIст.

Іл. 2.2.40. ТОКМ. Іван Хворостецький. Ірпінська заплава. 1958.

Іл. 2.2.41. ТОКМ. Іван Хворостецький. Артек. 1954.

Іл.2.2.42. ТОКМ. С.Грузберг. Загибель полковника Морозенка під Збаражем. 1649.

Іл. 2.2.43. ТОКМ. К.Б.Сікорський. Балада про Карпатську Русь. Картон, темпера, 1982.

Іл. 2.2.44. ТОКМ. О.М.Герасимов. Теребовля. Замок. 1916. Акварель, гуаш.

Іл. 2.2.45. ТОКМ. Г.Миколишин. Т.Г.Шевченко в Кременці. 1980р. Полотно, олія.

Іл. 2.2.46. ТОКМ. Невідомий автор. Богоматір з дитям. XVIIст.

Іл. 2.2.47. ТОКМ. Ікони XVIII-XIX ст.:
3- Святий Великомученик Юрій Змієборець. XVIIIст.,
4 – Богоматір з дитям. XVIIIст.,
7 – Святий Миколай. XVIIIст.,
8 – Пречиста Богородиця Троєручиця. XIXст.,
9 – Спас-Вседержитель. XVIIIст.,
11 – Святий Миколай – Чудотворець. XVIIIст.

Іл. 2.2.48. ТОКМ. Святковий жіночий одяг. Борщівський район.

Іл. 2.2.49. ТОКМ. Сорочка уставкова із Мельниці-Подільської Борщівського району. На чорному тлі уставки і підуставки вишитий геометричний візерунок. ТКМТ-758 [16]

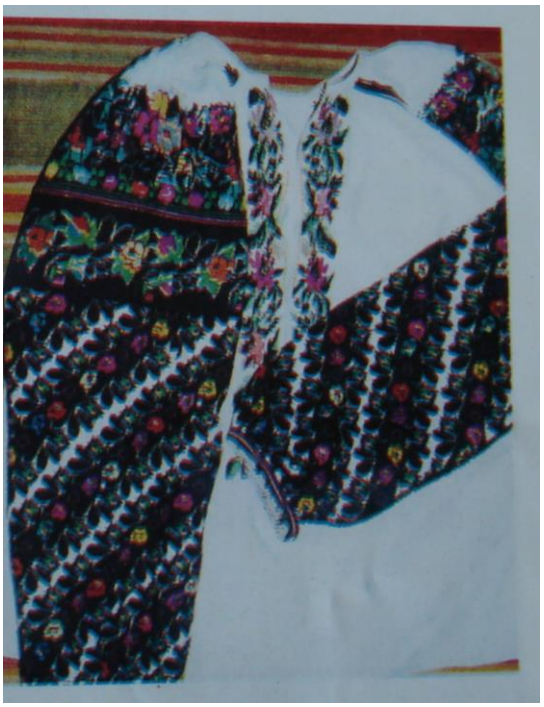

Іл. 2.2.50. ТОКМ. Сорочка із с.Кривче Борщівського району. Вишита поліхромним квітковим орнаментом. Контури узору на підуставці утворені просвітами тла. ТКМТ-3390. [16]

Іл.2.2.51. ТОКМ. Святковий жіночий одяг. Заліщицький район.

Іл. 2.2.52. ТОКМ. Чоловічий одяг з Придністров’я.

Іл. 2.2.53. ТОКМ. Святковий жіночий одяг. Бучацький район.

Іл.2.2.54. ТОКМ. «Зіркастий рушник». С.Гнилички Підволочиського району. 1930-і рр. ТКМТ-2428. [23]

Іл. 2.2.55. ТОКМ. Святковий жіночий одяг. Тернопільський район.

Іл. 2.2.56. ТОКМ. Фрагмент орнаменту. с.Вербів Бережанського району 1930-і рр.. ТКМТ- 3131, 3134. [23]

Іл. 2.2.57. ТОКМ. Святковий жіночий одяг. Бережанський район.

Іл. 2.2.58. ТОКМ. Володислав Федорович (1845-1917) – культурно-просвітній діяч, організатор килимарської школи у с.Вікно та брндарсько-ковальсько-гончарської у с.Товстому.

Іл. 2.2.59. ТОКМ. Вироби виготовлені на ткацькій мануфактурі в Бучачі: Пояс золототканий XVIII ст.., макатки, ткані шовком та золотою ниткою XVIII ст., нитки, які використовувались на Бучацькій ткацькій мануфактурі XVIII ст.- ІІ пол. XIX ст., Герб графів Потоцьких «Леліва» XVIII ст.-XIX ст.

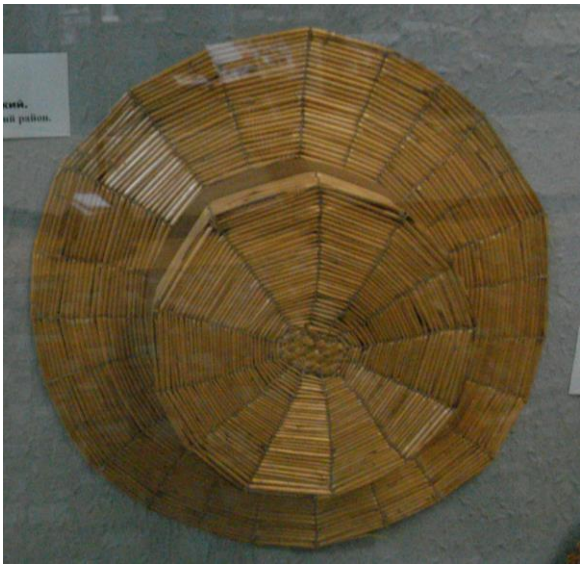

1

2

3

Іл. 2.2.60. ТОКМ. Капелюхи. Солома.
1. О.Ціцерський с.Джурин Чортківського р-ну. 1973р.
2. А. Стрига с.Кут-Товсте Гусятинський р-н. 1978р.
3. І. Іштван с.Нова Гута Монастирський р-н. 1981р.

Іл. 2.2.61. ТОКМ. Вироби народного майстра Б.В. Чернюка Лоза, плетіння. М.Кременець. 1991р.

1 2 3

Іл. 2.2.62. ТОКМ. В.Ковальчук Смт.Хоростків. Гусятинський р-н.
1. Сумка. Шкіра. Ручне тиснення. 1984р.
2, 3 Килимок декоративний. Шкіра. Тиснення. 1987р.

Іл. 2.2.63. ТОКМ. Ступка бронзова. XIX – поч. XXст.

Іл.. 2.2.64. ТОКМ. Д.Г.Мимрик Коза-дереза. К. п.

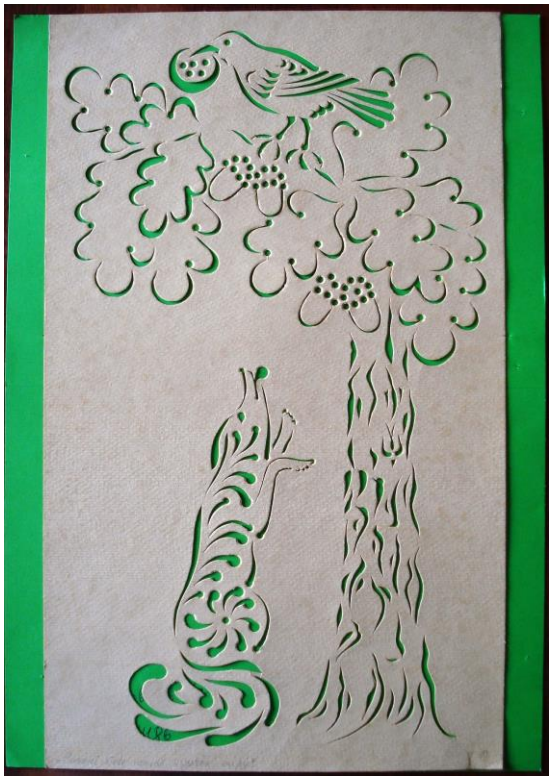

Іл. 2.2.65. ТОКМ. Д.Г.Мимрик «Вороні хтось послав кусочок сиру». К. п.

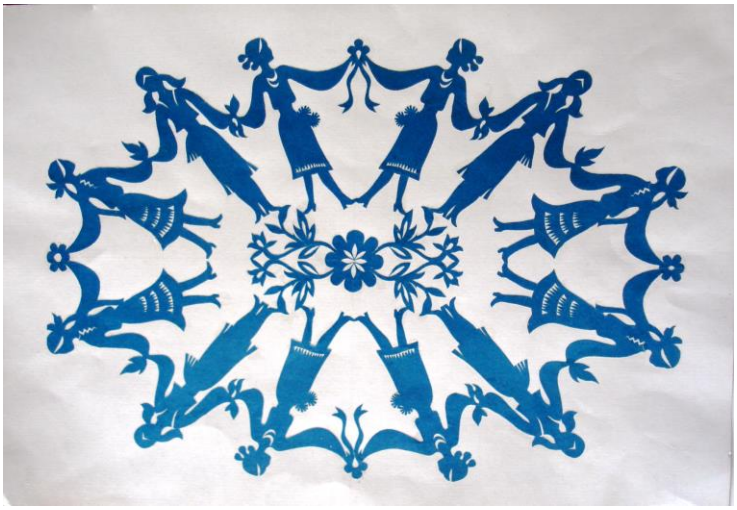

66

67

68

69

Іл. 2.2.66. ТОКМ. М.В.Ремінецька. Веснянка. 1982. к. п.
Іл. 2.2.67. ТОКМ. М.В.Ремінецька. Вранішня зоря. 1982. к. п.
Іл. 2.2.68. ТОКМ. М.В.Ремінецька. Вечорниці. – К. п.
Іл. 2.2.69. ТОКМ. М.В.Ремінецька. Маки. – К. п.

Іл. 2.2.70. ТОКМ. Марія Варчак. Писанки. Воск. техн.

Іл. 2.2.71. ТОКМ. Анастасія Хляна. Писанки. Воск.техн.

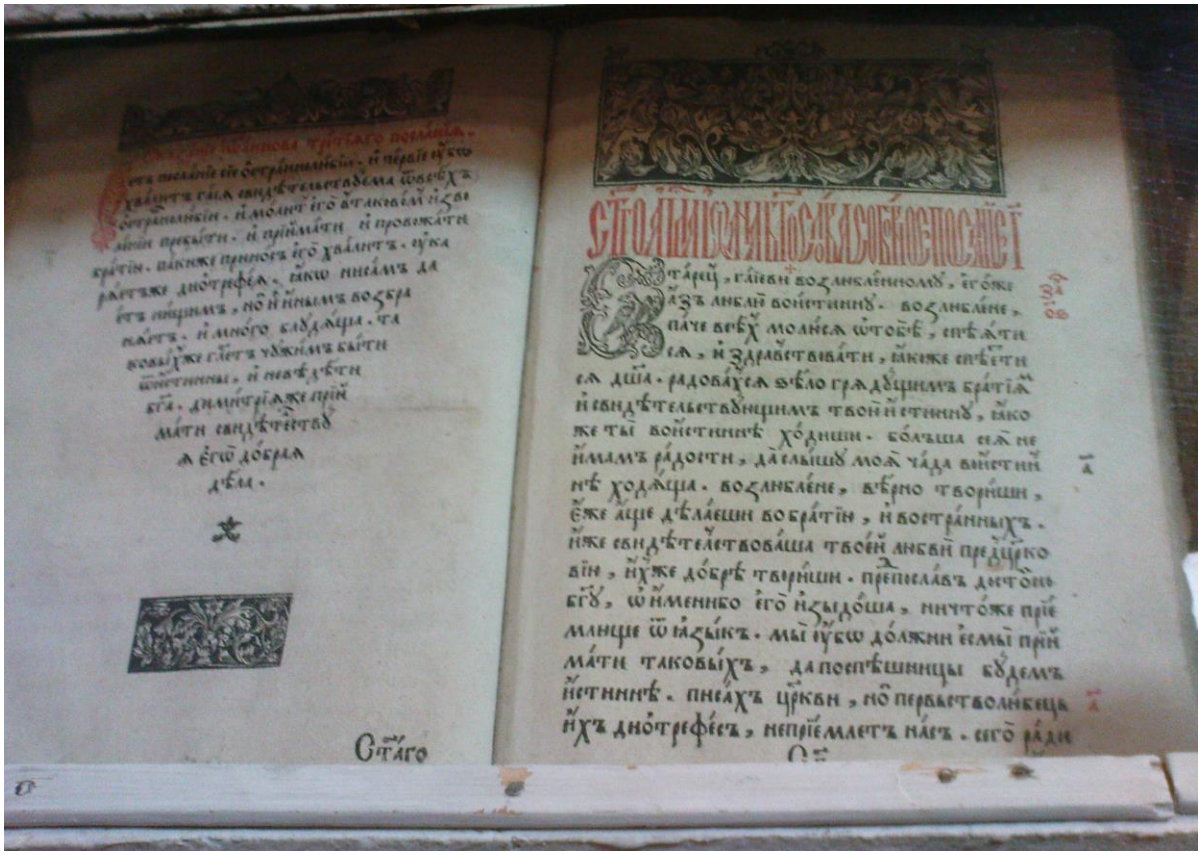

Іл. 2.2.72. ТОКМ. Апостол. Київ. 1630р. Книга видана Спиридоном Соболем, який творчо використав для оформлення зразки кліше Івана Федорова

Іл. 2.2.73. ТОКМ. Новий алас. Амстердам. 1647р.

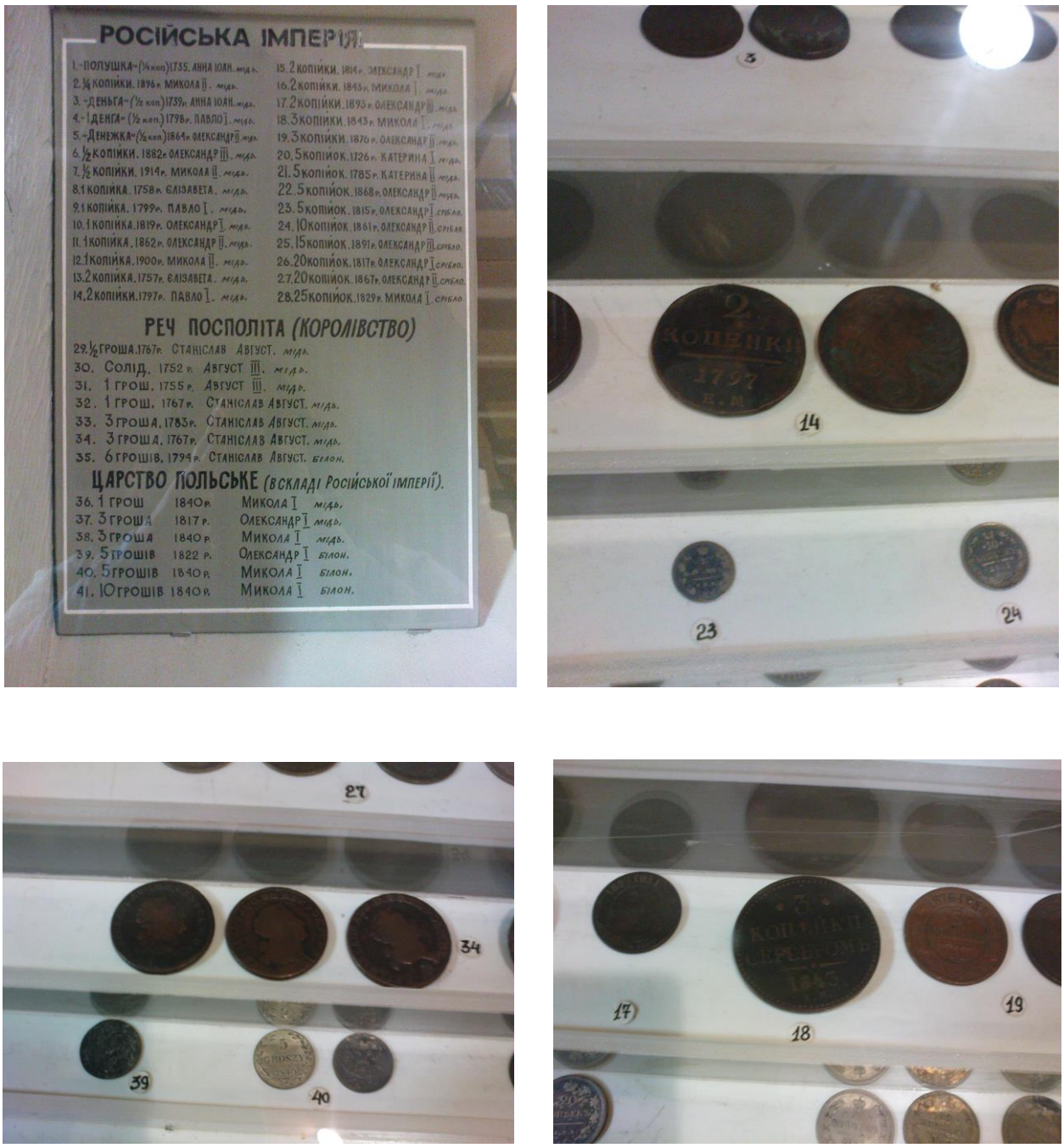

Іл. 2.2.74. ТОКМ. Монети різних часових періодів, що були поширені на Україні XVIII-XIX ст.

Іл.2.2.75. ТОКМ. Кабінет німецький. Поч. XVII ст., с.Поморяни Львівської обл.

Іл. 2.3.1.ТОХМ. Йоан-Георгій Пінзель. Подорож до Еммаусу. Сер XVIIIст. Дерево, різьба,позолота. 76*192.

Іл. 2.3.2. ТОХМ. Антін Осинський. Святий апостол Петро. XVIII ст. Дерево, різьба. 170*98*45.

Іл. 2.3.3. ТОХМ. Антін Осинський. Святий апостол Павло. XVIIIст. Дерево, різьба. 170*98*45.

Іл. 2.3.4. ТОХМ. Невідомий художник. Бог – Отець, Пресвята Богородиця з малим Ісусом і святими. Сер. XIX ст.
Олія, полотно. 70*200.

Іл. 2.3.5. ТОХМ. Микола Пимоненко. Ранок. Кін. XIX-поч.XXст.
Олія, дерево. 9*13.
Сергій Васильківський. Захід сонця. Харківщина. Кін. XIX-поч.XXст.
Олія. Картон. 10,7*16.
Петро Левченко. Село. 1890-ті рр.
Олія, картон. 6*10.

Іл. 2.3.6. ТОХМ. Іван Труш. Квіти. 1930.
Олія, картон. 33*25.
Олекса Новаківський. Собор святого Юра. 1921.
Олія, картон. 37,5*28.

Іл. 2.3.7. ТОХМ. Микола Глущенко. Поезія берізок. 1974.
Олія, полотно. 100*90.

Іл. 2.3.8. ТОХМ. Тетяна Яблонська. Літній вечір. 1985.
Олія, полотно. 100*110.

Іл. 2.3.9. ТОХМ. Данило Нарбут. Сорочинський ярмарок. 1986. Темпера, полотно. 121,5*121,5.

Іл. 2.3.10. ТОХМ. Владлен Дубінін. Програв. 1963.
Гіпс тонований. 55*35*60.

Іл. 2.3.11. ТОХМ. Петро Обаль. Дими. 1939.
Олія, картон. 72*59,5.

Іл. 2.3.12. ТОХМ. Яків Гніздовський. Вівці в кошарі. 1978.
Лінорит. 41*31,2.

Іл. 2.3.12. ТОХМ. Діонізій Шолдра. Самітнє дерево. 1964.
Олія, полотно. 61*51.

Іл. 2.3.13. ТОХМ. Іван Марчук. Сходить чар-місяць. 1979. Темпера, полотно. 69*79.

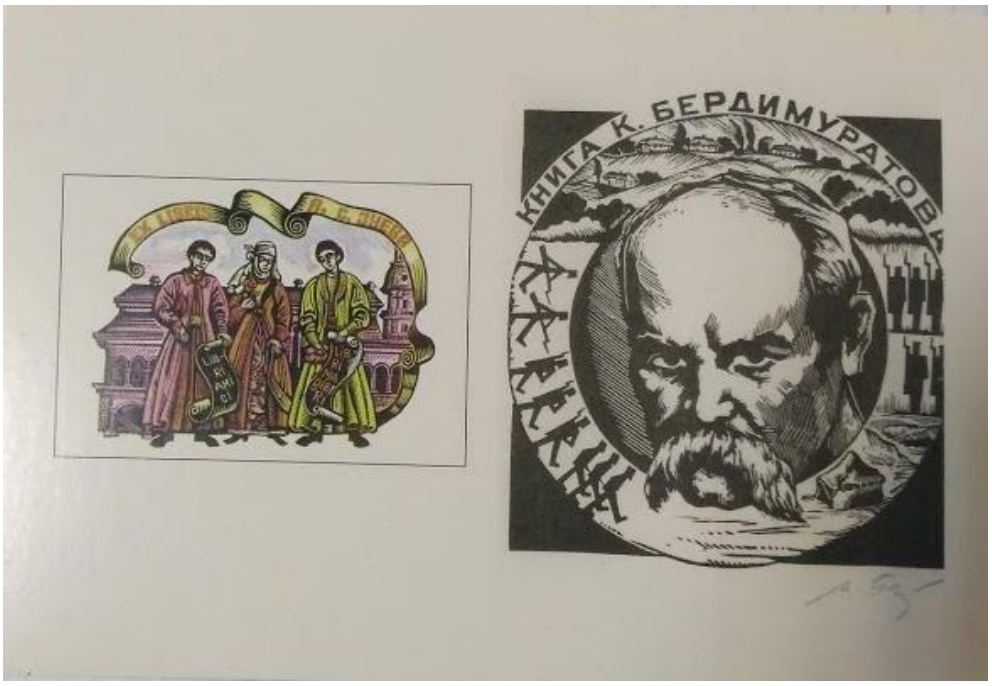

Іл. 2.3.14. ТОХМ. Василь Лопата. ЕІ А.С. Зуева. 1984.
Микола Бондаренко. ЕІ Книга. К.Бердимутрова. 1980-ті рр. [101].

Іл. 2.3.15. ТОХМ. Yngve Forsblom. ЕІ Yngve Forsblom. 1960-ті рр.
Christian Blaesbierg. ЕІ Hartvig Thomsen. 1966. [101]

Іл. 2.3.16. ТОХМ. Алексій Юпатов. EI Konst Korovine. 1960-ті рр.. Richard Kaljo. EI Ilse Lehiste. 1959. [101].

Іл. 2.3.17. ТОХМ. Viktor Lagrev. EI Mgr. Marh Zembati Gronskiej. 1959. Bencze. EI Dr. Gabor. Konyveibol. 1960-ті рр. [101]

Іл. 2.3.18. ТОХМ. Ярослав Омелян. ЕІ І.Ґерети. 1981.
Михайло Харинович. ЕІ Володимира Лотоцького. 1987. [101].

Іл. 2.3.19. ТОХМ. Петро Обаль. ЕІ Віри Обаль. 1964.
Стефанія Ребус-Баранецька. ЕІ Б.Пастуха. 1960-ті рр.. [101].

Іл. 2.3.20. ТОХМ. Іван Хворостецький. Почаївська МТС. Етюд. 1949. [127]

Іл. 2.3.21. ТОХМ. Іван Хворостецький. Почаївський пейзаж. Етюд. 1952. [127]

Іл. 2.3.22. ТОХМ. Іван Хворостецький. Причал. Етюд. 1952. [127]

Іл. 2.3.24. ТОХМ. Іван Хворостецький. Рибачка. Етюд. 1954. [127]

Іл. 2.4.1.3 колекції Тернопільсько-Зборівської Єпархії.
Спас Нерукотворний. Поч. XVIIIст. Зборівський р-н.
Зішестя в Ад. Сер. XVIIст. Зборівський р-н.

Іл. 2.4.2. З колекції Тернопільсько-Зборівської Єпархії. Царські врата. Кін. XVII – поч. XVIII ст. Зборівський р-н. [231].

Іл. 2.4.3.3 приватної колекції Віри Матковської. Сорочка жіноча. Поч.ХХ ст. с.Окопи Борщівського р-ну. [20]

Іл. 2.4.4. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка жіноча. 1920-ті рр. с.Гермаківка Борщівського р-ну. [20]

Іл. 2.4.5. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка жіноча. 1930-ті рр. с.Кудринці Борщівського р-ну. [20]

Іл. 2.4.6. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка жіноча. 1924-ті рр. с.Пилипче Борщівського р-ну. [20]

Іл. 2.4.7. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка жіноча. 1950-ті рр. с.Дзвинячка Борщівського р-ну. [20]

Іл. 2.4.8. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка чоловіча. 1950-ті рр. Борщівський р-н. [20]

Іл. 2.4.9. З приватної колекції В.Матковської. Сорочка чоловіча. 1960-ті рр. Борщівський р-н. [20]

Іл. 2.4.10. З приватної колекції Лариси Сороки-Гойняк. Частина колекції рушників.

Іл. 2.4.11. Етногалерея «Спадок». Традиційний народний костюм. Західне Поділля.

Іл. 2.4.12. Етногалерея «Спадок».
Традиційний народний костюм. Полтавщина.

Іл. 2.4.13. Етногалерея «Спадок». Борщівські сорочки.(Фрагмент експозиції).

ДОДАТОК В

Таблиця 2.1.
Тернопільські музеї та приватні колекції ХХ-поч.ХХІст.

№	Рік створення	Назва	Організатори, директори, працівники
1.	1913 р.	Музей Подільський Товариства «Народної школи»)	Станіслав Сороківський
2.	1932 р.	Український музей Товариства «Рідна школа»	Яким Ярема
3.	1939 р.	Тернопільський історико-краєзнавчий музей	Степан Рокицький
4.	1978 р	Картинна галерея	Ігор Ґерета
5	1985р.	Приватна колекція Віри Матковської	Віра Матковська
6.	1991р.	Тернопільський обласний художній музей	Ігор Дуда
7	2002р.	Збірка Тернопільсько-Зборівської митрополії УГКЦ	Владика Михаїл (Сабрига)
8	2008р.	Приватна колекція рушників Лариси Сороки-Гойняк	Лариса Сорока-Гойняк
9	2016р.	Етногалерея «Спадок»	Тарас і Ірина Демкури

Таблиця.2.2.Атрибуція скульптурних творів
в Тернопільському обласному краєзнавчому музеї

№	Автор, назва твору	Матеріал Техніка виконання	Розміри см висота* довжина*ширина	№ вступу № інвентарний	Рік та спосіб придбання
1	Куцярський Є.А. Скульптура «На трудовому фронті», 1968р.	Глина червона. Випалювання	Підставка – 36,3см*9,5см h – 15см.	Кн..вст.-1978 ТКМСК-2	1971р. Подарунок автора
2.	Куцярський Є.А. Скульптурна група «За Батьківщину», 1968р.	Глина червона. Випалювання. Гіпс.	Підставка – 32см.*13см. h-22.5см.	Кн.вст.-1973 ТКМСК-3	1971р. Закуплено, згідно протоколу комісії Тернопільського обласного управління культури
3.	Верна П.П. Погрудний портрет Тараса Григоровича Шевченка, 1921р.	Дерево. Різьба.	Підставка – 17,5см.*15,2 см. h (загальне) – 53,5см.	Кн.вст.-7092 ТКМСК-4	1976р. Закуплено
4.	Скобліков О.П. Портрет поета С.Олійника,	Бронза. Литво.	39,5*31*25см.	Кн.вст.-10720 ТКМСК - 5	1977р. Передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР. М.Київ.
5	Мердак І.Г. «Іван Вишенський», 1974-75рр.	Дерево Різьба	104,7р.*41см.	Кн.вст.-10827, ТКМСК -9	1977р. Закуплено в автора.
6	Твердянська Л.О. Скульптура «Хай завжди буде сонце», 1965р.	Дерево. Різьба.	55*30*23см	Кн.вст.-13339, ТКМСК-13.	1965р. Передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР.
7.	Бородай В.З. Скульптурний потрет Ю.Словацького, 1963.	Гіпс	80*55*48см.	Кн.вст.-13341 ТКМСК – 15 (ТОМХ) 550.	1963р. Передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР.
8.	Кулик П.І. Барельєф «Дума»	Гіпс тонований під бронзу.	72,5*61*12,5см.	Кн.вст.-18199. ТКМСКУ – 19.	1980р. Подаровано автором.
9.	В.П. Ульянов. Скульптурний портрет В.І.Леніна.	Гіпс Тонований	72*70*60	Кн.вст.-13346. ТКМСК-20	Надіслано Дирекцією художніх виставок УРСР.
10	Кальченко І.Н. Скульптурний портрет Т.Г.Шевченка.	Оргскло	90*140*96	Кн.вст.-13347 ТКМСК - 21	1969р. Передано Дирекцією художніх виставок УРСР.

11	Голець Я.В. Бюст Гошуляк Михайлини Пилипівни…, 1965р.	Гіпс	75*80*45	Кн.вст.-13039 ТКМСК-23	1978. Закуплено в автора
12	Скульптурне погруддя Володимира Ілліча Леніна	Сплав чавуну з алюміні м. Литво.	11,5*11,25см.	Кн.вст.-13109 ТКМСК – 24.	1978р.Передано учасникам автоагітпробігу по місцях транспортування Ленінської газети «Искра»
13.	Самодіяльний майстер. Барельєф Т.Г. Шевченка	Глина. Шамот. Випалювання.	27*21*3,7	Кн.вст.-13195 ТКМСК-25	1978р. Подаровано через Ситника О.С.
14.	В.Г.Голофаєв. Скульптурний портрет столяра Іллі Прокоповича Керика	Гіпс тонований. Підставка – дерево.	40*25*30	Кн.вст.-13231 ТОКМАК 0	1978р. Закуплено у дружини М.Ф.Голофаєвої
15	Садовник В.П. Скульптурний портрет Заслуженої вчительки УРСР Антоніни Тарасівни Суд-Злочевської, 1978р.	Гіпс тонований. Ліплення.	70*65*40	Кн.вст.-13232 ТКМСК-27	1978р. Закуплено в автора.
16	Вронський М.К. Скульптурна група «Григорій Котовський». 1977р.	Оргскло	80*60*35	Кн.вст.-13280 ТКМСК-28	1978р. Передано Дирекцією художніх виставок УРСР
17	Садовник В.П. Об’ємна портретна композиція – Партизанські розвідниці Т.Большесольська та Ф.Пивоварова. 1974р.	Гіпс тонований	62*54*45	Кн.вст.-14256 ТКМСК-29	1979р. Подарована автором. Картинній галереї.
18	Козлик І.В. Скульптурний портрет другого секретаря райкому комсомолу Дмитра Дячка,	Гіпс	62*36*38	Кн.вст.-14255 ТКМСК-30	1979р. Подарована автором Картинній галереї
19	Олексієнко М.І. скульптурний портрет академіка АН УРСР В.Скрябіна, 1977р.	Оргскло	80*60*45 см.	Кн.вст.-14521 ТКМСК-31	1979р. Передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР

20	Скобликов О.П. Скульптурний портрет старого більшовика М.Запорожець, 1977р.	Оргскло	38*33*30 см.	Кн.вст.-14520 ТКМСК-32	1979р. Передано Дирекцією художніх виставок Міністерства культури УРСР
21	Мердак І.Г. Скульптура «Нестор літописець», 1976р.	Дерево, різьба	120*24 см.	Кн.вст.-15022 ТКМСК-33	1979р. Закуплено в автора
22	Садовник В.П. Барельєф «Роботящим умам, роботящим рукам народна хвала», 1975р.	Дерево, різьба	97*97 см.	Кн.вст.-8330 ТКМСК-34	1977р. Закуплено в автора
23	І.Пінзель. Рельєф «Відсічення голови Іоану Передтечі», XVIIIст.	Дерево, різьба, левкас, позолота	128*85,5	Кн..-15294 ТКМСК-35	1979р. м.Бучач, церква св.Покрови
24	І.Пінзель. Рельєф «Святий Микола», XVIIIст.	Дерево, різьба, левкас	128*85,5	Кн.вст.-15295 ТКМСК-36	1979р. м.Бучач, церква св.Покрови
25	А. Осинський «Св.Павло», XVIIIст.	Дерево, різьба	170*98*45	Кн.вст.-15299 ТКМСК-40	1979р. м.Збараж, костьол Бернардинів
26	А.Осинський «Св.Петро», XVIIIст.	Дерево, різьба	170*88*45	Кн.вст.-15300 ТКМСК-41	1979р. м.Збараж, костьол Бернардинів
27	Кучіра Д.С. (народний скульптор). Скульптура Богородиці. Др..пол. XIXст.	Дерево, різьба, фарба	h-66	Кн.вст.-15829 ТКМСК-42	1980р. смт Товсте Заліщицького р-ну у Кучіри Івана
28	Козлик І.В. Погруддя Героя Рад.Союзу Чаадаєва В.А., 1980р.	Мармурова крихта	62*61*23	Кн.вст.-16765 ТКМСК-43	1980р. Закуплено в автора
29	Брянський М.Ф. Бюст Горбачовського І.Я., 1934р.	Гіпс тонований	Основа 21*21 h-43	Кн.вст.-17074 ТКМСК-44	1968р. Подарунок Балицького А.А.
30	Біганич Л.Д. Портрет барельєфний Крушельницької С.А., 1973р.	Мідь, литво	61*3	Кн.вст.-18195 ТКМСК-45	1980р. Подарунок автора
31	Кулик П.І. Портрет груповий «Червона дванадцятка»,	Шамот, випалювання	121*53*39	Кн.вст.-18196 ТКМСК-46	1980р. Закуплено в автора

32	Кулик П.І. Портрет «Леся Українка»,	Штучний камінь, різьба, виколотка	124*39*49	Кн..-18197 ТКМСК-47	1980р. Закуплено в автора
33	Кулик П.І. Барельєф «Письменник В.Гжицький», 1973р.	Гіпс тонований під бронзу	80*44*18	Кн..-18198 ТКМСК-48	1980р. Подаровано автором
34	Кулик П.І. Барельєф «І.Гонта»	Чавун, литво	23*23*3,5	Кн.вст.-18200 ТКМСК-50	1980р. Подаровано автором
35	Козлик І.В. «Погруддя Героя Соціалістичної Праці Бабія П.І.», 1980р.	Мармурова крихта	66*47*28	Кн.вст.-18743 ТКМСК-51	1981р. Закуплено в автора
36	Новак Я.С. Барельєф В.І.Леніна, 1976р.	Гіпс	110*94*37	Кн.вст.-18997 ТКМСК-52	1976р. Закуплено в автора
37	Козлик І.В. Погруддя Героя Рад. Союзу Шостацького Г.М., 1981р.	Мармурова крихта	80*40*70	Кн.вст.-19863 ТКМСК-53	1981р. Закуплено в автора
38	Прохоров В.І. (самодіяльний різьбяр). Портрет «Галушка», 1979р.	Дерево (береза), різьба	32*24*26	Кн..-19889 ТКМСК-54	1981р. Закуплено в автора
39	Прохоров В.І. Композиція «БАМ», 1977р.	Дерево, різьба	47*60*24	Кн.вст.-19891 ТКМСК-56	1981р. Закуплено в автора
40	Прохоров В.І. Портрет «Болгарка», 1980р.	Дерево, різьба	62*54*36	Кн.вст.-19892 ТКМСК-57	1981р. Закуплено в автора
41	Садовник В.П. Погруддя героя Рад. Союзу Кживонь А.Т., 1980р.	Тоноване оргскло, ліплення	67*27*50	Кн.вст.-20619 ТКМСК-58	1981р. Подарунок автора
42	Садовник В.П. Барельєф Замкового Й.С. – секретаря Тернопільського \окружкому КПЗУ, 1980р.	Червоне дерево, різьба	80*55*10	Кн.вст.-20620 ТКМСК-59	1981р. Закуплено в автора
43	Садовник В.П. Погруддя заслуженого артиста УРСР –	Гіпс тонований, ліплення	68*38*22	Кн.вст.-20621 ТКМСК-60	1981р. Закуплено в автора

	Боровського А.В., 1979р.				
44	Мисько Е.П. Портрет письменника В.З.Гжицького, 1970р.	Оргскло, скульптура пустотіла	65*85*45	Кн.вст.-21770 ТКМСК-61	1981р. Закуплено в автора
45	Одрехівський В.П. Погруддя В.Стефаника, 1981р.	Дерево липа, різьба	85*47*67	Кн.вст.-22293 ТКМСК-63	1981р. Закуплено в автора
46	Одрехівський В.П. Погруддя І.Я.Франка, 1981р.	Червоне дерево	74*37*44	Кн.вст.-22294 ТКМСК-64	1981р. Закуплено в автора
47	Луцак В.П. Погруддя Тимошенко С.К., 1981р.	Оргскло, ліплення	100*65*45	Кн..вст-22307, ТКМСК-65	1981р. Закуплено
48	Кошелєв С.Д. Погруддя Криленка М.В. (видатного діяча Комуністичної партії), 1981	Оргскло, лиття	105*53*72	Кн.вст.-22352 ТКМСК-22352	1982р. Передано худ.-виробн.
49	Петрашевич Г. Скульптура «С.А.Ковпак», 1966р.	Оргскло, лиття	110*60*75	Кн.вст.-22788 ТКМСК-67	1966р. передано Дирекцією худ. виставок України
50	Одрехівський В.П. «Турянський Роман», 1981р.	Дерево липа, виколотка	70*45*47	Кн.вст.-22980, ТКМСК-68	1982р. Закуплено в автора
51	Одрехівський В.П. «С.А.Крушельницька», 1981р.	Дерево липа, виколотка	h-145	Кн.вст.-22981 ТКМСК-69	1982р. Закуплено в автора
52	Пилєв О.П. «Погруддя Барана М.Л.», 1982р.	Мідь, виколотка	75*18*39	Кн..вст.-23039 ТКМСК-70	1982р. Закуплено в автора
53	Бець В. «Скульптурна посмертна маска С.А.Крушельницької»	Гіпс		Кн.вст.-5857 ТКМСК-71	1973р. Подарунок автора
54	Одрехівський В.П. «Барельєфна композиція В.І.Ленін в Галичині», 1982р.	Дерево, різьба, віск	50*95*24	Кн.вст.-23402 ТКМСК-72	1982р. Закуплено в автора
55	Калінін В.В. «Народ – воїн за землю руську»,	Дерево, різьблення	96*52*50	Кн.вст.-23403 ТКМСК-73	1982р. Закуплено в автора

	1982р.				
56	Мердак І.Г. «Руська правда. (Ярослав Мудрий)», 1979р.	Дерево, різьба	115*57*62	Кн.вст.-24260 ТКМСК-74	1982р. Закуплено в автора
57	Кравич Д.П. «Данило Галицький», 1982р.	Мідь, виколотка	h-240 постамент-90*100*12	Кн.вст.-24627 ТКМСК-75	1983р. Закуплено в автора
58	С.Dxt. «Вакх», кін.XVIII-поч.XIXст.	Білий мрамор, різьба	29*21,5*4	Кн.вст.-24666 ТКМСК-76	1940р. Знайдено в Чорткові
59	Садовник В.П. «Погруддя Двірського І.І. – герой Рад.Союзу», 1982р.	Гіпс, ліплення	77*56*28	Кн.вст.-25859 ТКМСК-81	1983р. Закуплено – Художній фонд
60	Невеселий М.В. «Скульптурний портрет Ярослава Кондри – поета Зх.України», 1982р.	Гіпс тонований	61*20*21	Кн.вст.-25860 ТКМСК-82	1983р. Закуплено – Художній фонд
61	Невеселий М.В. «Скульптурний портрет Лендюк Ю.В. – героя Соц. Праці.», 1982р.	Гіпс тонований	70*34*27	Кн.вст.-25861 ТКМСК-83	1983р. Закуплено – Художній фонд
62	Козлик І.В. «»	Гіпс тонований	70*42*29	Кн.вст.-25862 ТКМСК-84	1983р. Закуплено – Художній фонд
63	Невеселий М.В. «Погруддя І.К.Нікульникова – Героя Рад. Союзу», 1982р.	Гіпс тонований, ліплення	90*65*42	Кн.вст.-27115 ТКМСК-85	1983р. Закуплено – Тернопільський худ.виробн.майстерня Худ.фонду УРСР
64	«Бог Отець», поч.XIX	Дерево, різьба, фарба	43*32*15	Кн.вст.-27271 ТКМСК-86	1948р. с.Слобода, Коломийський р-н, Ів.-Франківська обл. (переінвентаризовано)
65	«Скульптура Богородиці», поч..XIX	Дерево, різюба	47*22,5*10	Кн.вст.-27272 ТКМСК-87	1948р. с.Слобода, Коломийський р-н, Ів.-Франківський р-н (переінвентаризовано)
66	Мітра церковна, XIXст.	Дерево, різьба, гіпс, фарба	14,5*15,5*11	Кн.вст.-27273 ТКМСК-88	1948р. м.Бережани (переінвентаризовано)
67	Ангел Поч..XIXст.	Дерево, різьба	25*13,5*9	Кн.вст.-27276 ТКМСК-89	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
68	Ангел	Дерево,	16*29*10	Кн.вст.-	1948р.

	XIXст.	різьба		27277 ТКМСК-90	с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
69	Ангел поч..XIXст.	Дерево, різьба	20,5*20,5*14	Кн.вст.-27278 ТКМСК-91	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
70	Ангел XIXст.	Дерево, різьба, гіпс, фарба	1)39*20*8 2)42*23*8	Кн.вст.-27279 ТКМСК-92 (1,2)	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
71	Ангел XIXст.	Дерево, різьба	40,5*14*19	Кн.вст.-27280 ТКМСК-93	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
72	Ангел XIXст.	Дерево, різьба	22*15*10	Кн.вст.-27281 ТКМСК-94	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
73	Ангел в хмарах XIXст.	Дерево, різьба, фарба	16*49*12	Кн.вст.-27282 ТКМСК-95	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
74	Ангел Поч..XIXст.	Дерево, різьба, гіпс, фарба	25*14*11	Кн.вст.-27282 ТКМСК-95	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
75	Ангел XIXст.	Дерево, різьба	10,5*14*8	Кн.вст.-27284 ТКМСК-97	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
76	Ангел XIXст.	Дерево, різьба	24,5*26,5*15	Кн.вст.-27284 ТКМСК-97	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
77	Розп'яття Ісуса Христа (фрагмент) XIXст.	Дерево (липа), різьба	33*11	Кн.вст.-27286 ТКМСК-99	1948р. м.Заліщики (переінвентиризовано)
78	Дві фігурки ангелів XIXст.	Дерево, різьба, гіпс, фарба	1)41*18,5*16 2)37,5*18*16,5	Кн.вст.-27287 ТКМСК-100 (1,2)	1948р. С.Ягільниця, Чортківський р-н (переінвентиризовано)
79	Статуя Богородиці поч.XIXст.	Дерево, різьба, фарба	54*14,5*12	Кн.вст.-27790 ТКМСК-101	1948р. с.Колиндяни Чортківський р-н (переінвентиризовано)
80	Голова ангела кін.XIXст.	Дерево, різьба, левкас	29*26,5*17	Кн.вст.-27791 ТКМСК-102	1948р. м.Тернопіль (переінвентиризовано)
81	Ангел поч. XIXст.	Дерево, різьба,	39*14,5*16	Кн.вст.-27792	1948р. с.Слобода, Ів.-

		левкас		ТКМСК-103	Франківська обл.. (переінвентиризовано)
82	Ангел поч. XIXст..	Дерево, різьба, левкас	40*14,5*22	Кн.вст.-27799 ТКМСК-104 (1,2)	1948р. с.Слобода, Ів.-Франківська обл.. (переінвентиризовано)
83	Мотика Я.М. «Олекса Шатківський»		100*60*70	Кн.вст.-28106 ТКМСК-105	1984р. Закуплено в автора
84	Ангел кін.XIXст.	Дерево, різьба, фарба, сусальне золото	20*3*17	Кн.вст.-28281 ТКМСК-106	1984р. Гусятинський р-н Церква знята з реєстрації
85	Автор невідомий. «Погруддя польського магната графа Голуховського» XIXст.	Мармур	27*18 Підставка 9*11	Кн.вст.-28603 ТКМСК-107	1948р. Передано з Заліщик (переінвентаризовано)
86	Автор невідомий «Погруддя російського генерала часів Вітчизняної війни 1812р.», XIXст.	Бронза, мармур	12*11 Підставка-10,5*10,5	Кн.вст.-28604 ТКМСК-108	1948р. (переінвентаризовано)
87	Автор невідомий «Погруддя Йогана-Врльфганга Гете», кін.XIXст.	Порцелян а	12*10 Підставка-4,5*5	Кн.вст.-28605 ТКМСК-109	1948р. Передано з Бережан (переінвентаризовано)
88	Дерегус Н.М. «Портрет будівельниці Т.Пономаренко», 1979р.	Мармур	40*30*25	Кн.вст.-28842 ТКМСК-110	1984р. Закуплено Із фондів Дирекції художніх виставок УРСР
89	Кальченко Г.Н. «Портрет Семена Гулака-Артемовського», 1971р.	Бронза, литво	22*18,5*7	Кн.вст.-28843 ТКМСК-111	1984р. Закуплено Із фондів Дирекції художніх виставок УРСР
90	Лесюк Л.І. «Портрет молодого художника», 1960р.	Мармур	54*36*34	Кн.вст.-28844 ТКМСК-112	1984р. Закуплено Із фондів Дирекції художніх виставок УРСР
91	Трегубова В.М. «Мати», 1978р.	Шамот	23*16*10	Кн.вст.-28846 ТКМСК-114	1984р. Закуплено Із фондів Дирекції художніх виставок УРСР
92	«Сувенірна модель	Алюміній	31*63*31	Кн.вст.-	1984р.

	«Тачанка»» 80-ті рр.. ХХст.			28847 ТКМСК-115	Закуплено Із фондів Дирекції художніх виставок УРСР
93	Садовник В.П., «скульптурний портрет участкового опер.уповноваженого Мірошника Ф.», 1982р.	Тонований гіпс	73*35*39	Кн.вст.-31862 ТКМСК-117	1984р. Закуплено в автора
94	Скульптура Бога-Отця. XIXст.	Дерево, різьба	62*50*8,5	Кн.вст.-31898 ТКМСК-118	1981р. С.Будичів, Козівський р-н, в каплиці напівзруйнованій
95	Ангелик, XIXст.	Дерево, різьба, левкас, розпис	40*19*21	Кн.вст.-31899 ТКМСК-119	1981р. С.Будилів Козівського р-ну в напівзруйнованій каплиці
96	Ангелик, XIXст.	Дерево, різьба, левкас, розпис	47*21*17	Кн.вст.-31900 ТКМСК-120	1981р. С.Будилів Козівського р-ну в напівзруйнованій каплиці
97	Козлик І.В. «Скульптура Георгія Дмитрова», 1985р.	Гіпс тонований	90*66*35	Кн.вст.-32879 ТКМСК-121	1985р. Закуплено в автора
98	Козлик І.В. «Портрет козацького полковника Нестора Морозенка»	Гіпс тонований, дерево, фарба	58*37*23 Планшет-підставка – 90*50*3,5	Кн.вст.-33143 ТКМСК-122	1985р. Закуплено в автора
99	Лупійчук В.В. «Орач», 1985р.	Дерево, різьба	29*89*36	Кн.вст.-36079 ТКМСК-122	1985р. Закуплено в автора
100	Лупійчук В.В. «Варнак», 1985р.	Дерево, різьба кругла	100*55*38	Кн.вст.-36588 ТКМСК-124	1985р. Закуплено в автора
101	Скульптура ангела, поч. ХХст..	Дерево, левкас, фарба, різьба	53*48*24	Кн.вст.-38654 ТКМСК-127	1985р. Церква в с.Черноконци Чортківський р-н
102	Скульптура ангела, поч. ХХст.	Дерево, левкас, фарба, різьба	50*48*24	Кн.вст.-38655 ТКМСК-128	1985р. Церква в с.Черноконци Чортківський р-н
103	Горно-Поплавський	Граніт	50*20*25	Кн.вст.-	1986р.

	«Шота Руставелі»			39292 ТКМСК-131	Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
104	Пшецлавський М. «Згадуючи Новгород»	Гіпс	47*37*56	Кн.вст.-39293 ТКМСК-132	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
105	Добож Т. «Захисники Ленінграда»	Гіпс	44*34*18	Кн.вст.-39294 ТКМСК-133	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
106	Ярнушкевич Е. плакетка «Загинувши двадцятирічним»	Бронза лиття	12*12	Кн.вст.-39562 ТКМСК-134	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
107	Ст..Сікорський медаль «Арена»	Метал, лиття	d-15	Кн.вст.-39563 ТКМСК-135	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
108	Ю.Стасинськи медаль пам’ятна «Епітафія на смерть дитини», 1967р.	Бронза, лиття	d-8,8	Кн.вст.-39564 ТКМСК-136	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
109	Ф.Хабзис медаль пам’ятна «PABLO PIKASSO», 1966р.	Бронза лиття	9*10	Кн.вст.-39565 ТКМСК-137	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
110	Майковський Е.Ч. плакетка «Турнір в замку», 1968р.	Бронза лиття	18*22,8	Кн.вст.-39566 ТКМСК-138	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
111	Майковський Е.Ч. плакетка «BITWA POD LEGNICA», 1965р.	Бронза лиття	15*23	Кн.вст.-39567 ТКМСК-139	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
112	В.Мульднер-Нецковські плекетка «WARSZAWA 1945 – WARSZAWA 1970»,	Метал лиття	15*17,5	Кн.вст.-39568 ТКМСК-140	1986р. Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
113	Єва Ольшевська-	Бронза,	10*12,5	Кн.вст.-	1986р.

	Борис медаль-премія для виставки молодих авторів у Краков, 1969р.і	лиття		39569 ТКМСК-141	Закуплено, передано з Дирекції виставок Спілки художників СРСР
114	Мулярчук І.М. «Бригадир комбайнового заводу Б.М.Чайковський», 1985р.	Пласмаса	50*27*31	Кн.вст.-40181 ТКМСК-142	1986р. Закуплено в автора
115	Козлик І.В. «Молодий будівельник», 1985р.			Кн.вст.-40182 ТКМСК-143	
116	Голофаєв В.Г. «Скульптурний портрет І.М.Скоропад – героя соц. праці»	Гіпс тонований	65*75*35	Кн.вст.-40183 ТКМСК-144	1986р. Закуплено в родички автора Голофаєвої Т.П.
117	Борисенко В.Н. скульптурний портрет «Маршал О.У.Покришкін», 1985р.	Дерево	110*100*38	Кн.вст.-40834 ТКМСК-147	1986р. Закуплено, передано Дирекцією виставок Спілки художників УРСР
118	Чиж С.О. Скульптурна композиція «Весна 1945-го», 1985р.	Бронза	90*42*12	Кн.вст.-40835 ТКМСК-148	1986р. Закуплено, передано Дирекцією виставок Спілки художників УРСР
119	Кавалерідзе І.П. Скульптурний портрет «Ганна Кошова – Герой соц. праці», 1947	Бронза	12,5*9,5*6,0	Кн.вст.-40837 ТКМСК-150	1986р. Закуплено, передано Дирекцією виставок Спілки художників УРСР
120	Скульптура св. Павла, XVIIIст.	Дерево, різьба	h-80	Кн.вст.-41760 ТКМСК-151	1986р. Церква с.Розношинці, Збаразький р-н
121	Скульптура Матері Божої, XVIIIст.	Дерево, різьба	h-79	Кн.вст.-41761 ТКМСК-152	1986р. Церква с.Розношинці, Збаразький р-н
122	Земль К.Р. «Портрет Коперника»	Бронза	86*60*77	Кн.вст.-44224 ТКМСК-153	1987р. Закуплено, передано Дирекцією виставок Спілки художників УРСР
123	Козлик І.В. «Т.Л.Протасевич – воїн інтернаціоналіст»,	Гіпс тонований	h-80	Кн.вст.-45854 ТКМСК-154	1988р. Знайдено у Протасевича Л.В.

	1988р.				
124	Діденко К.М. Скульптурний портрет Примакова В.М, 1966р.	Оргскло	15*48*8,3	Кн.вст.-47073 ТКМСК-158	1966р. (переінвентаризовавно)
125	Одрехівський В.П., Портрет скульптурний портрет «Тарас Шевченко», 1987р.	Дерево, різьба	65,5*40*33,5	Кн.вст.-46191 ТКМСК-156	1988р. Закуплено в автора
126	Молінська-Слободюк О.І. Керамічна композиція «Маскарони за Львівськими мотиваит», 1987р.	Шамот	h-ь	Кн.вст.-46191 ТКМСК-159-163	1988р. Закуплено в автора
127	Молінська-Слободюк О.І. Горельєф «Дочка Прометея», 1981р.	Шамот, вовна	h-122*89	Кн.вст.-47442 ТКМСК-164	1988р. Закуплено з виставки
128	Молінська-Слободюк О.І. Горельєф «Перший комуністичний суботник у Львові», 1987р.	Шамот	52*69	Кн.вст.-47462 ТКМСК-165	1988р. Подаровано
129	Мулярчук І.М. Портрет скульптурний «Голова Галревкому в 1920р.Затонський В.П.», 1987р.	Пластмаса, фарба	57*32*22	Кн.вст.-47569 ТКМСК-166	1988р. Закуплено в автора
130	Мулярчук І.М. Портрет скульптурний «Політрук партизанського загону «Червона дванадцятка» В.Шеремети», 1979р.	Пластмаса, фарба	45*30*25	Кн.вст.-47570 ТКМСК-167	1988р. Закуплено в автора
131	Голофаєв В.Г. Скульптурний портрет Северина Наливайка	Гіпс тонований	106*110*55	Кн.вст.-47442 ТКМСК-164	1958р. Закуплено в автора
132	Жуковська Л.Г. Скульптурна композиція «Чи довго на сім світі катам панувати»,	Силікатно-синтетичний бетон	82*95*40	Кн.вст.-47836 ТКМСК-169	1965р. Закуплено, передано Дирекцією виставок Спілки художників УРСР

	60-ті рр. ХХст.				
133	Білянський Д.. Статуя Ісуса Христа, кін. ХІХст.	Дерево, різьба, фарба	h-79,5	Кн.вст.-48895 ТКМСК-177	1948р. с.Колиндяни, Чортківський р-н (переінвентаризовано)
134	Осинський А. «Св.Роза», ХVІІІст.	Дерево, левкас, позолота, поліхромія	114*56*51	Кн.вст.-48942 ТКМСК-178	1989р. м.Збараж, костел Бернардинів (з експедиції у 1970-х рр.. Жолтовським П.)
135	Паращук М. Плакетка «Св.Іоан», 1946р.	Гіпс, різьба	19,9*26	Кн.вст.-49960 ТКМСК-179	1989р. Подаровано дружиною автора Цвітаною Паращук
136	Мулярчук І.М. «Варнак», 1989р.	Гіпс тонований (пластмаса)	49*19*18	Кн.вст.-51450 ТКМСК-180	1989р. Закуплено в автора
137	Мулярчук І.М. «Ярема», 1989р.	Гіпс тонований (пластмаса)	55*15,5*11	Кн.вст.-51451 ТКМСК-181	1989р. Закуплено в автора
138	Мулярчук І.М. «Невольник», 1989р.	Гіпс тонований (пластмаса)	42*14*10	Кн.вст.-51452 ТКМСК-182	1989р. Закуплено в автора
139	Пилип’як Д. «Катерина», 1989р.	Гіпс тонований	h-65	Кн.вст.-51452 ТКМСК-183	1989р. Закуплено в автора
140	Пилип’як Д. Медальйон настінний «Тарас Шевченко», 1988р	Алюміній анодований	16,5*13	Кн.вст.-51454 ТКМСК-184	1989р. Закуплено в автора
141	Одрехівський В.П. Погруддя Т.Г.Шевченка, 1988р.	Дерево, різьба	98*65*80	Кн.вст.-51453 ТКМСК-185	1989р. Закуплено в автора
142	Маляр О.С. Скульптурний портрет «Перебендя»	Епоксидна шпаклювка, гіпс	50*26*18	Кн.вст.-52627 ТКМСК-186	1989р. Закуплено в автора
143	Козлик І.В. Барельєф «Маркіян Шашкевич», 1989р.	Гіпс, формовка, тонування	54*33*12,5	Кн.вст.-54768 ТКМСК-187	1989р. Закуплено в автора
144	Рудий Б.І. Скульптурний портрет	Шамот, ліплення	60*46*40	Кн.вст.-53201 ТКМСК-	1990р. Закуплено в автора

	Т.Г.Шевченка, 1989р.			188	
145	Мердак І.Г. «Князь Василько Теребовлянський», 1984р.	Дерево, різьба, природне коріння	82*16,5*16	Кн.вст.-53204 ТКМСК-189	1989р. Закуплено в автора
146	Автор невідомий. «Два ангели», XVIIIст.	Дерево, різьблення	90*40*15Дерево,	Кн.вст.-53426 ТКМСК-190	1986р. Збаразький р-н З експедиції, привіз Жолтовський П.М.
147	Автор невідомий. «Два ангели», XVIIIст.	Дерево, різьблення	94,5*36*15,5	Кн.вст.-53427 ТКМСК-191	1986р. Збаразький р-н З експедиції, привіз Жолтовський П.М.
148	Автор невідомий. «Святий», XVIIIст.	Дерево, левкас, різьблення	123*65*34	Кн.вст.-53428 ТКМСК-192	1986р. Збаразький р-н З експедиції, привіз Жолтовський П.М.
149	Козлик І.В. Барельєф – скульптурний портрет О.С.Курбаса., 1990	Метал, виколотка	40*38	Кн.вст.-53799 ТКМСК-193	1990р. Закуплено в автора
150	Куйбіда А.І. Плакетка настінна (медальйон) «Т.Г.Шевченко», 1989р.	Бронза, лиття	d-18.5	Кн.вст.-54321 ТКМСК-194	1990р. Закуплено в автора
151	Маляр О.С. Плакетка «Т.Г.Шевченко», 1989р.	Бронза, лиття	d-18.5	Кн.вст.-54322 ТКМСК-195	1990р. Закуплено в автора
152	Петренко П. Скульптурна композиція «Навіки разом»	Дерево, різьба	80*28*30	Кн.вст.-54907 ТКМСК-196	1990р. (переінвентаризовано)
153	Протас В.М. «Спомин»	Дерево, різьба, фарба	57*19*6	Кн.вст.-55938 ТКМСК-197	1990р. Закуплено, передано Дирекцією художніх виставок УРСР
154	Одрехівський В.В. «Катерина», 1989р.	Гіпс тонований	60*30*15	Кн.вст.-56343 ТКМСК-198	1991р. Закуплено в автора
155	Онуфрів О.Ю. «Дівчинка на колінах» (з композиції з гобеленом «Мир дому нашому»), 1980р.	Дерево, різьба	104*50*56	Кн.вст.-56415 ТКМСК-199	1991р. Передано з Молотківського музею

156	«Страждаючий Христос» або «Сидячий Христос», з церкви с.Бетіно Касимівського р-ну Рязанської обл., XVIIIст.	Дерево, різьблення, фарба, левкас	94*40*54	Кн.вст.-56849 ТКМСК-200	1991р. Закуплено у Гончарової М.В., де зберігалася з 1920р. після зруйнування Церкви с.Бетіно Касимівського р-ну Рязанської обл..
157	«Никола Можай», з церкви с.Бетіно Касимівського р-ну Рязанської обл., XVIIIст.	Дерево, різьблення, фарба, левкас	94*32*30	Кн.вст.-56850 ТКМСК-201	1991р. Закуплено у Гончарової М.В., де зберігалася з 1920р. після зруйнування Церкви с.Бетіно Касимівського р-ну Рязанської обл..
158	Шаманський Ю.В. Декоративна скульптурка («неуке») «Двірник», 1991р.	Суралін, ліплення, фарбування, замшевий папір, клей	h-5,6 підставка – 3,4*3	Кн.вст.-57537 ТКМСК-202	1991р. Закуплено в автора
159	Шаманський Ю.В. Декоративна скульптурка («неуке») «Гуцул з торбою», 1991р.	Суралін, ліплення, фарбування, замшевий папір, клей	h-5,6 підставка – 3,3*2,8	Кн.вст.-57538 ТКМСК-203	1991р. Закуплено в автора
160	Шаманський Ю.В. Декоративна скульптурка («неуке») «З лісу…», 1991р.	Суралін, ліплення, фарбування, замшевий папір, клей	h-8,5 підставка – 4*4	Кн.вст.-57539 ТКМСК-204	1991р. Закуплено в автора
161	Шаманський Ю.В. Декоративна скульптурка («неуке») «Гуцул з люлькою», 1991р.	Суралін, ліплення, фарбування, замшевий папір, клей	h-6,3 підставка – 3,2*3,2	Кн.вст.-57540 ТКМСК-205	1991р. Закуплено в автора
162	Шаманський Ю.В. Декоративна скульптурка («неуке») «Залицяльник», 1991р.	Суралін, ліплення, фарбування, замшевий папір, клей	h-8,3 d-3,7	Кн.вст.-57541 ТКМСК-206	1991р. Закуплено в автора
163	Мердак І.Г. «На	Дерево,	60*27*20	Кн.вст.-	1992р.

	офіру» («Жертвоприношення»), 1992р.	кругла різьба		60344 ТКМСК-207	Закуплено в автора
164	Стецько Д. Скульптурний портрет Катерини Рубчакової	Гіпс тонований, ліплення	h-130	Кн.вст.-60453 ТКМСК-208	1992р. Закуплено в автора
165	Мотика Я. Погруддя народного Гончара з Гавареччини Бакусевича В.П., 1980	Глина, ліплення	23*19*16	Кн.вст.-60999 ТКМСК-209	1992р. Закуплено у Карагодіна В.М.
166	Голова путті з крильцями (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	35*32*24	Кн.вст.-62206 ТКМСК-210	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
167	Голова путті з крильцями на хмарі (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	36,5*34*13	Кн.вст.-62207 ТКМСК-211	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
168	Голова путті з крильцями (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	22*32*15	Кн.вст.-62208 ТКМСК-212	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
169	Голова путті з крильцями (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	27*29*15	Кн.вст.-62209 ТКМСК-213	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
170	Голова путті з крильцями (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	36*23*16	Кн.вст.-62210 ТКМСК-214	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
171	Голова путті з крильцями на хмарі (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	35*35*14	Кн.вст.-62211 ТКМСК-215	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
172	Голова путті (крильця втрачені) (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	24*19*13	Кн.вст.-62212 ТКМСК-216	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
173	Голова путті (з	Дерево,	14*16*15	Кн.вст.-	1993р.

	ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	левкас, позолота, різьба		62213 ТКМСК-217	Тернопільська обл.. м.Збараж
174	фігура путті з Драпуванням на стегнах (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	49*40*30	Кн.вст.-62214 ТКМСК-218	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
175	Голова путті з крильцями (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	25*35*14	Кн.вст.-62215 ТКМСК-219	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
176	Голова путті з крильцями на хмарі (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	50*35*17	Кн.вст.-62216 ТКМСК-220	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
177	Голова путті з крилами на хмарі (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	40*43*34	Кн.вст.-62217 ТКМСК-221	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
178	Фігура ангела з драпуванням на стегнах (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	50*43*28	Кн.вст.-62218 ТКМСК-222	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
179	Фігура ангела з драпуванням на стегнах в польоті (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	69*40*25	Кн.вст.-62219 ТКМСК-223	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
180	фігура путті з драпуванням на стегнах (з ансамблю костелу Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	60*38*32	Кн.вст.-62220 ТКМСК-224	1993р. Тернопільська обл.. м.Збараж
181	Розп’яття (з церкви с.Травневе Збаразького р-ну), XVIIIст.	Дерево, різьба	37*13*13	Кн.вст.-62237 ТКМСК-225	1993р. с.Травневе Збаразького р-ну
182	Розп’яття (с.Розношинці Збаразького р-ну), нік.XVIII – поч..XIXст.	Дерево, різьба, поліхромія	60*52*14	Кн.вст.-62233 ТКМСК-226	1993р. с.Травневе Збаразького р-ну

183	Осинський А. «Св.Сімеон» (костел Бернардинів м.Збараж), II пол. XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, поліхромія, різьба	140*80*40	Кн.вст.-62239 ТКМСК-227	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
184	Осинський А. «Єпископ» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, різьба	130*50*36	Кн.вст.-62240 ТКМСК-228	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
185	Осинський А. «Святий» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, позолота, різьба	130*65*35	Кн.вст.-62241 ТКМСК-229	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
186	Автор невідомий «Алегорія» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, різьба	115*60*40	Кн.вст.-62242 ТКМСК-230	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
187	Автор невідомий «Алегорія» (м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, поліхромія, різьба	140*80*40	Кн.вст.-62243 ТКМСК-231	1993р. м.Збараж
188	Автор невідомий «Богоматір» (Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, поліхромія	90*30*35	Кн.вст.-62244 ТКМСК-232	1993р. м.Збараж
189	Автор невідомий «Святий з книгою» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, різьба	126*40*40	Кн.вст.-62245 ТКМСК-233	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
190	Автор невідомий «Святий» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, левкас, різьба, поліхромія	180*90*65	Кн.вст.-62243 ТКМСК-234	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
191	Автор невідомий «Фігура коліноприклонного ангела» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, фарба, позолота	85*65*45	Кн.вст.-62247 ТКМСК-235	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
192	Автор невідомий «Фігура коліноприклонного ангела» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, фарба, позолота	90*50*50	Кн.вст.-62248 ТКМСК-236	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
193	Автор невідомий «Бог Отець» (костел	Дерево, левкас, різьба,	53*90*36	Кн.вст.-62249 ТКМСК-	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів

	Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	похромія, позолота		237	
194	Автор невідомий «Реліквярій» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, поліхромія, скло	43*110*40	Кн.вст.-62250 ТКМСК-238	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
195	Автор невідомий «Голова путті з крилами піднятими вверх» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, поліхромія	18*28*12	Кн.вст.-62474 ТКМСК-239	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
196	Автор невідомий «Голова путті з крилами піднятими вверх» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, фарба	20*28*16	Кн.вст.-62475 ТКМСК-240	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
197	Автор невідомий «Голова путті з крилами на фрагменті капітелі» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, фарба	27*39*19	Кн.вст.-62476 ТКМСК-241	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
198	Автор невідомий «Фігура сидячого ангела з драпуванням-хмаркою на бедрах» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, поліхромія	41*45*18	Кн.вст.-62477 ТКМСК-242	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
199	Автор невідомий «Фігура путті з драпуванням-хмаркою на бедрах» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба	60*24*23	Кн.вст.-62478 ТКМСК-243	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
200	Автор невідомий «Фігура путті з драпуванням-хмаркою на бедрах» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, левкас	68*25*34	Кн.вст.-62479 ТКМСК-244	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
201	Автор невідомий «Фігура сидячого ангела з драпуванням-	Дерево, різьба	67*33*26	Кн.вст.-62480 ТКМСК-245	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів

	хмаркою на бедрах» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.				
202	Автор невідомий «Фігура ангела з драпуванням-хмаркою на бедрах» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба	64*50*30	Кн.вст.-62481 ТКМСК-246	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
203	Автор невідомий «Фігура ангела» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, поліхромія	40*20*14	Кн.вст.-62482 ТКМСК-247	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
204	Автор невідомий «Фігура путті з драпуванням-хмаркою на бедрах в польоті» (костел Бернардинів м.Збараж), XVIIIст.	Дерево, різьба, левкас	66*55*30	Кн.вст.-62483 ТКМСК-248	1993р. м.Збараж, костел Бернаринів
205	І.Пінзель «Алегорія Віри» (церква Покрови м.Бучач), =1768р.	Дерево, різьба, фарба	h-75	Кн.вст.-64048 ТКМСК-250	1994р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
206	І.Пінзель «Товій» (церква Покрови м.Бучач), =1768р.	Дерево, різьба, фарба	h-75	Кн.вст.-64049 ТКМСК-251	1994р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
207	І.Пінзель «Алегорія Мужності» (церква Покрови м.Бучач), =1768р.	Дерево, різьба, фарба	h-75	Кн.вст.-64050 ТКМСК-252	1994р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
208	І.Пінзель «Святий Вікентій» (церква Покрови м.Бучач), =1765р.	Дерево, левкас, поліхромія	120*55*40	Кн.вст.-64051 ТКМСК-253	1994р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
209	І.Пінзель «Св.Франциск Борджіа» (церква Покрови м.Бучач), =1768р.	Дерево, різьба, поліхромія	120*80*50	Кн.вст.-64052 ТКМСК-254	1994р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
210	Каня Г. «Погруддя Тараса Шевченка», 1993	Камінь пісковик	68*51*40	Кн.вст.-65320 ТКМСК-255	1995р. Подарунок автора
211	Садовник В. «скульптурний портрет Осипа Маковея»	Гіпс тонований	67*38*34	Кн.вст.-65444 ТКМСК-256	1992р. З Художнього фонду м.Тернополя

212	Скульптура Св.Марка, поч..XIXст.	Дерево, різьба	47*20	Кн.вст.-65453 ТКМСК-257	Переінвентаризовано
213	Голофаєв В.Г. «Погруддя І.Франка», 1950-ті рр..	Гіпс тонований	98*83*43	Кн.вст.-65484 ТКМСК-258	1995р. Подарунок автора
214	Невідомий автор. Скульптура Св.Йосифа, поч..XIXст.	Дерево, різьблення	88*30*19	Кн.вст.-65485 ТКМСК-259	1948р. Переінвентаризовано.
215	Скульптура путті (з костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол.. XVIIIст.	Дерево, різьблення, левкас, фарба	59*30	Кн.вст.-65756 ТКМСК-260	1995р. м.Збараж, костел Бернаодинів
216	Скульптура путті (з костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол.. XVIIIст.	Дерево, різьблення, левкас, фарба	62*34	Кн.вст.-65757 ТКМСК-261	1995р. м.Збараж, костел Бернаодинів
217	Скульптура путті (з костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол.. XVIIIст.	Дерево, різьблення, левкас, фарба	68*32	Кн.вст.-65758 ТКМСК-262	1995р. м.Збараж, костел Бернаодинів
218	Скульптура путті (з костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол.. XVIIIст.	Дерево, різьблення, левкас, фарба	66*34	Кн.вст.-65759 ТКМСК-263	1995р. м.Збараж, костел Бернаодинів
219	Скульптура путті (з вівтаря костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол.. XVIIIст.	Дерево, кругла різьба	56*42	Кн.вст.-65760 ТКМСК-264	1995р. м.Збараж, костел Бернардинів. Експедиція Жолтовського П.М. (1986р.)
220	Ангели з крилами у хмарах з вівтаря костела оо.Бернардинів в м.Збараж, II пол. XVIIIст.	Дерево, кругла різьба, гіпс, фарба	38*64	Кн.вст.-65761 ТКМСК-265	1995р. м.Збараж, костел Бернардинів. Експедиція Жолтовського П.М. (1986р.)
221	Богородиця в короні, XVIIIст.	Дерево, різьблення	h-118	Кн.вст.-65768 ТКМСК-266	1948р. м.Тернопіль Переінвентаризовано
222	Скульптура путті (з вівтаря костелу Бернардинів у м.Збараж), II пол..	Дерево, різьба, левкас, фарба	76*37	Кн.вст.-65777 ТКМСК-267	1995р. Передано м.Збараж, костел Бернардинів.

	XVIIIст.				
223	І.Пінзель «Алегорія Мудрості» (церква Покрови м.Бучач), =1760рр.	Дерево, різьба, поліхромія	h-75	Кн.вст.-00000 ТКМСК-268	1993р. м.Бучач, привезено В.Стецько з церкви Поквови
224	Паращук М. Бюст С.В.Петлюри	Гіпс, ліплення	h-72	Кн.вст.-70208 ТКМСК-269	1997р. Передали громадяни Болгарії Й. Пекарева та Х.Пекарев
225	Каструк З.А. Рельєф «Материнство», 1986р.	Гіпс, різьба, фарба	107*59*13	Кн.вст.-70347 ТКМСК-270	1997р. Подаровано автором
226	Шиманський Ю.В. Декоративна скульптурка «Гномик», 1997р.	Суралін, ліплення	5,5*4*2,5	Кн.вст.-70923 ТКМСК-271	1998р. Подаровано автором
227	Шиманський Ю.В. Декоративна скульптурка «Гномик», 1997р.	Суралін, ліплення	5,5*3*3	Кн.вст.-70924 ТКМСК-272	1998р. Подаровано автором
228	Шиманський Ю.В. Декоративна скульптурка «Гномик», 1991р.	Суралін, ліплення	5*3,5*2,5	Кн.вст.-70925 ТКМСК-273	1997р. Подаровано автором
229	Kodikowski S. Гіпсова скульптура Матері Божої Непорочного Зачаття. 1920-30-ті рр.	Гіпс, формування, фарба	h-50	Кн.вст.-74624 ТКМСК-274	2001р. Передано з Борщівський р-н, Тернопільська обл
230	Голівка Путті. Поч..ХХст.	Дерево, різьба, левкас, фарба	h-32	Кн.вст.-74625 ТКМСК-275	2001р. Передано. Церква с.Кам'янка Підволочиського р-ну, Тернопільської о
231	Скульптура ангела-путті, поч..ХХст.	Дерево, різьба, фарба, левкас	h-65,5	Кн.вст.-74650 ТКМСК-276	2001р. Передано. Церква с.Кам'янка Підволочиського р-ну, Тернопільської о
232	A.AHEBRARD. Скульптурний портрет (погруддя) Т.Лучаківського, 1912р.	Бронза, лиття	58*45*7	Кн.вст.-75571 ТКМСК-277	2001р. Передав Р.Горак – директор літературно-меморіального музею І.Франка м.Львів
233	Козлик І. Барельєф «Маркіян Шашкевич», 1987р.	Гіпс	57*35*14	Кн.вст.-76160 ТКМСК-278	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
234	Козлик І. Модель	Пластилі	54*24*31	Кн.вст.-	2001р.

	пам'ятника Тарасові Шевченку	н, ліплення, дошка		76161 ТКМСК-279	Передала для ТОКМ дружина автора
235	Козлик І. Скульптурний портрет (голова) Довгань І.І. – героя соц.праці, 1978р.	Гіпс	50*40*40	Кн.вст.-76162 ТКМСК-280	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
236	Козлик І. Скульптурний портрет (голова) Мотрука К.І. – героя соц.праці, 1974р.	Гіпс	39*31*31	Кн.вст.-76163 ТКМСК-281	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
237	Козлик І. Рельєф «Адушкін І. – герой Рад.Союзу», 1977р.	Гіпс тонований	43*29*13	Кн.вст.-76164 ТКМСК-282	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
238	Козлик І. Рельєф «Лесь Курбас – укр.. режисер, актор», 1987р.	Гіпс	40*31,5*4	Кн.вст.-76165 (1) ТКМСК-283 (1)	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
239	Козлик І. Рельєф «Лесь Курбас – укр.. режисер, актор», 1987р.	Гіпс	49*29*9	Кн.вст.-76165 (2) ТКМСК-283 (2)	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
240	Козлик І. Рельєф «І.Франко» (фрагмент меморіальної дошки), 1987р.	Гіпс тонований	42*35*6	Кн.вст.-76166 ТКМСК-284)	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
241	Козлик І. Рельєф «Маланюк О.С.» (фрагмент надгробного памятника), 1974р.	Гіпс тонований	65*40*20	Кн.вст.-76167 ТКМСК-285	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
242	Козлик І. Рельєф (погруддя) «Костенко Микола – публіцист».	Гіпс тонований	38*22*6	Кн.вст.-76168 ТКМСК-286	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
243	Козлик І. Рельєф «Портрет молодого чоловіка»	Гіпс тонований	40*23*11	Кн.вст.-76169 ТКМСК-287	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
244	Козлик І. Рельєф «Портрет дівчини» (фрагмент надгробного памятника)	Гіпс	39*23*7	Кн.вст.-76170 ТКМСК-288	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
245	Козлик І. Рельєф (погруддя) «Портрет молодого	Гіпс	45,5*24*5	Кн.вст.-76171 ТКМСК-	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора

	чоловіка»			289	
246	Козлик І. Рельєф (голова) «Портрет чоловіка»	Гіпс	37*23*12	Кн.вст.-76172 ТКМСК-290	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
247	Козлик І. Фрагмент гіпсової моделі пам'ятного знаку з нагоди Перемоги у другій світовій війні	Гіпс	24*16*7,5	Кн.вст.-76173 ТКМСК-291	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
248	Козлик І. Рельєф «Портрет чоловіка»	Метал, чеканка	29*18*2	Кн.вст.-76174 ТКМСК-292	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
249	Козлик І. Скульптурний портрет (погруддя) Дячука Д.М. – секретаря Товстянського РК ЛКСМУ, 1978р	Гіпс тонований	70*35*30	Кн.вст.-76175 ТКМСК-293	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
250	Козлик І. скульптурний портрет чоловіка (голова)	Оргскло	46*31*39	Кн.вст.-76176 ТКМСК-294	2001р. Передала для ТОКМ дружина автора
251	Барельєф. Маска «Голова козака». Серійне виробництво, 80-ті рр. ХХст.	Метал, литво, лак	18*16	Кн.вст.-84466 ТКМСК-295	2006р. Подарунок Лавренюку В.Л. на конференції в Запоріжжі
252	Барельєф з зображенням Т.Г.Шевченка, приурочений Шевченківському літературно-мистецькому святу «В сім'ї вольній новій» 1998-2014 рр., яке започатковане в Одеській області. Авторська група: Гаркавченко О., Гончарук Л., Годулян Л., Ротарь. С., Куций Ю., Кудрявцев С.	Дерево	80*30	Кн.вст.-85248 ТКМСК-296	17-18.06.2006р. З Тернопільської обласної ради. Подарунок одеситів тернополянам з нагоди свята – 20-річчя Співочого поля в Тернополі
253	Сонсядло І.Й. Погруддя Лавренюка В.А.,	Гіпс тонований під	51,5*43,5*34	Кн.вст.-90651 ТКМСК-	2008р. Подарунок автора

	2007р.	бронзу		297	
254	Мотика Я. Скульптурна композиція «Пісня про Довбуша», 1970р	Теракота	46*32	Кн.вст.-90977 ТКМСК-298	2009р. Подарунок автора
255	Автор невідомий. Скульптурне погруддя Т.Г.Шевченка.	Гіпс, ліплення	19,2*16,9	Кн.вст.-94602 ТКМСК-299	2011р. Передано до ТОКМ Головином Б.
256	Сєров. Декоративна скульптурка «Тарас Григорович Шевченко», 1972р.	Пластик	10,5*8 Підставка – 5,2*3,2	Кн.вст.-97150 ТКМСК-300	2011р. Передано донькою Б. Стасіва

Таблиця.2.2.Атрибуція живописних творів
в Тернопільському обласному краєзнавчому музеї

№ п/н	Автор, назва твору, рік створення	Рік надходження, звідки саме	Розмір, матеріал, опис з інвентарної картки	Інвентарний номер
1	Хворостецький І.Ф. «Дорога в ліс», 1958р.	1969р., закуплено в дружини художника А.П.Хворостецької.	44*72, полотно, олія, картина написана в зелено-жовтих тонах, в лівому кутку роботи є підпис художника на рос.мові «И.Ф.Хворостецький», на передньому плані картини зображена дорога, а дальше стоїть стіною ліс.	1
2	Хворостець кий І.Ф. «Калина», 1949р.	1969р., закуплено в дружини художника А.П.Хворостецької.	59*79, полотно, олія, картина написана в жовто-червоних кольорах, на передньому плані зображено озеро, дальше кущі калини, в лівому кутку – підпис художника	3
3	Хворостецький І.Ф. «Галерея Почаївської Лаври», 1955р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	54*78, полотно, олія, картина написана в розові-сірих тонах	4
4	Хворостецький І.Ф. «Галерея Почаївської Лаври», 1951р.	1951р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	35,5*50,5, картон, олія, написана на основі матеріалів зібраних в с.Почаєві, галерея зображена в біло-сірих тонах в зимовий період, на передньому плані картини залізна ажурна огорожа, далі 5 сірих стовпів з фонарями.	5
5	Хворостецький І.Ф. «Двір», 1952р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	34,5*49,5, картон, олія. Картина написана в біло-коричневих тонах. На передньому плані написана конюшня за нею ліс, передано зимовий краєвид. У лівому кутку картини підпис художника синім чорнилом «Хворостецький 1952».	6
6	Хворостецький І.Ф. «Річка Ірпінь весною», 1958р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	25*50, полотно, олія. Картинп написана в сіро-коричневих тонах, на передньому плані зображена річка, а дальше береги річки зарослі вербами. В лівому кутку картини є підпис художника «И. Хворостецький»	7
7	Хворостецький І.Ф. «Почаївський етюд», 1950р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	16*35,5, картон, масло. Картина написана в сірих, чорних і коричневих тонах. На роботі зображений ліс зимою. На передньому плані снігова галявина дальше стіною стоять ялинки у	8

			лівому куточку картини.	
8	Хворостецький І.Ф. «Зима в Почаєві», 1954р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	26*16. Картина написана в біло-сірих тонах. На передньому плані картини зображено село (3 хатани), на задньому – ліс.	9
9	Хворостецький І.Ф. «Ліс зимою», 1952р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	25,5*34,5, картон, олія. Картина написана в біло-коричневих тонах. На передньому плані зображені синьо-білі смуги снігу, дальше дерево в осінньому вбранні.	10
10	Хворостецький І.Ф. «Озеро», 1956р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	25*37, полотно, олія. Картина написана в зелено-голубих тонах, на передньому плані зображено озеро, в якому відбивається ліс, що зображений за озером. У лівому кутку картини є підпис художника «И.Хворостецький»	11
11	Хворостецький І.Ф. «Зима», 1955р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	29*36, картон, олія. Картина написана в біло-зелених тонах, на передньому плані зображено озеро, далі земля покрита снігом, далі стіною стоїть покритий снігом ліс.	12
12	Хворостецький І.Ф. «Початок весни», 1947р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	31*22,5, картон, олія. На передньому плані зображений сніг, який переходить у зелену озимину, яка вже зійшла, дальше стоїть стіною ліс. У правому куточку картини зображена ще зелена береза.	13
13	Хворостецький І.Ф. «Почапівські далі», 1955р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	16*33,5, картон, олія. Картина написана в сіро-голубих тонах.	14
14	Хворостецький І.Ф. «Кременецькі гори», 1955р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	18*35, картон, олія. Картина написана в біло0голубих тонах. На передньому плані картини зображена рівнина покрита снігом, на задньому плані дві гори.	15
15	Хворостецький І.Ф. «Старий будинок в Почаєві», 1948р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	21*30,5, картон, олія. На картині зображений старий будинок двох поверховий, перед ним росте кущ мальвів.	16
16	Хворостецький І.Ф. «Тернопільський парк», 1955р.	1969р., картина закуплена в дружини А.П.Хворостецької	24*33, картон, олія. Картина написана в сіро-зелених тонах. На передньому плані зображена лавка зеленого кольору, далі водна гладь Тернопільського озера. У лівому кутку картини підпис «Хворостецький 1955»	17
17	Хворостецький І.Ф. «Бухта Ялти».	1969р., Подарунок від дружини А.П.Хворостецької	20*35, картон, олія. Картина написана в сіро-голубих тонах. На передньому плані картини зображений берег, далі велика	18

			морська хвиля.	
18	Хворостецький І.Ф. «Упаковування яблук», 1957р.	1969р., картина подарована від дружини А.П.Хворостецької	34*40,5, картон, олія.	19
19	Хворостецький І.Ф. «Камінь в морі», 1955р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	45*34, картон, олія	20
20	Хворостецький І.Ф. «Колгоспна ферма», 1955р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	49*34,5, картон, олія	21
21	Хворостецький І.Ф. «Етюд Почаїв», 1951р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	35*40, картон, олія	23
22	Хворостецький І.Ф. «Камінь», 1953р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	23,5*33, картон, олія	24
23	Хворостецький І.Ф. «Почаївський пейзаж», 1958р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	40*56, полотно, олія	25
24	Хворостецький І.Ф. «Гриби», 1958р	1970р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	40,5*55,5, полотно, олія	26
25	Хворостецький І.Ф. «Колгоспний сад», 1958р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	40*45, полотно, олія	27
29	Хворостецький І.Ф. «Почаївський пейзаж», 1957р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	35*51, картон, олія	29
30	Хворостецький І.Ф. «Яблуні цвітуть», 1955р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	37*52, картон, олія	31
31	Хворостецький І.Ф. «Став у Пущі», 1956р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	38,5*50, картон, олія	33
32	Хворостецький І.Ф. «Косарі», 1946р	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	35,5*43, картон, олія	34
33	Хворостецький І.Ф. «Куточок Почаєва», 1951р.	1969р., картина подарована дружиною	36*51,5, картон, олія	36

		А.П.Хворостецькою		
34	Хворостецький І.Ф. «Колгоспний двір»,	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	51*35,5, картон, олія	42
35	Хворостецький І.Ф. «На току», 1957р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	69*89, полотно, олія	47
36	Хворостецький І.Ф. «Будинок культури в Почаєві»,	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	49*69, полотно, олія	49
37	Хворостецький І.Ф. «Почаївська школа», 1957р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	51*72, полотно, олія	50
38	Хворостецький І.Ф. «Камінь у Гурзуфі», 1952р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	51*71, полотно, олія	51
39	Хворостецький І.Ф. «Берег моря», 1954р.	1969р., картина подарована дружиною А.П.Хворостецькою	51*84, полотно, олія	52
40	С.І.Данилишин «Тернопіль. Театральна площа», 1960р.	1970р. картина закуплена в автора.	46*32, картон, олія. На картині зображено сонячний день. В центрі площі шестикутник, в якому і навколо якого голуби. На площі , в скверику та на лавах люди. Ліворуч – зелені дерева вздовж скверу, за ними будинки осяяні сонцем. Праворуч вдалині – будинок Універмагу, перед ним фонтан-гриб.	59
41	Хворостецький І.Ф. «Зима», 1958р.		На полотні зображений сонячний день, будинок, навколо нього дерева покриті інеєм. Картина написана біло-голубими барвами.	65
42	Хворостецький І.Ф. «Колгоспна скирта», 1957р.	1971р. Робота передана від дирекції художніх виставок м.Київ.	36*48, полотно, олія. Картина зображає літній день. На передньому плані картини луки з пожовтілою травою, далі велика скирта сіна.	66
43	Хворостецький І.Ф. «Копи», 1958р.	1971р. Картина передана музею Дирекцією художніх виставок.	35,5*50,5, полотно, олія. На передньому плані картини зображено 10 кіп розміщених одна за одною. Робота написана зелено-коричневими фарбами	67
44	Хворостецький І.Ф. «Збирання сіна», 1957р.	1971р. Картина передана музею Дирекцією художніх виставок	36*65, полотно, олія. Картина зображає літній день, чотири великих скирт, озеро і ліс. Робота написана в жовто-коричневих фарбах	68
45	Хворостецький	1971р. Картина	72*100, полотно, олія. Картина	69

	І.Ф. «Пасіка», 1958р.	передана музею Дирекцією художніх виставок	зображає літній день в саду, де розміщено 13 вуликів пасіки. Вдалині за деревами стоїть 2 білих будиночки. Робота написана в світло зелених фарбах	
46	Савін В.М. «Портрет», 1961р.	1971р. Картина передана музею Дирекцією художніх виставок у Києві	120*161, полотно, олія. На передньому плані картини зображена постать Євгенії Олексіївни. Вона одягнена в білу сорочку, на голові пов'язана біла косинка. Дальше зображено зелене кукурудзяне поле і 5 осіб, які прополюють кукурудзу.	71
47	Обаль П.П. «Дозріває подільська озимина», 1969р.	1971р., закуплено в автора	75*100, полотно, олія. На передньому плані картини – поля, що розкинулись на горбистій місцевості. Праворуч половіє жито, ліворуч буйно цвітуть польові квіти. На задньому плані зліва – невисокі гори, порослі деревами. На ніжному блакитно-зеленому тлі неба рожево-сірі хмари. В лівому правому кутку картини авторський підпис коричневою фарбою: «П.Обаль»	72
48	Музика Я.Л. «Кременецька легенда», 1971р.	1971р., подарунок художниці	95*78, полотно, олія	73
49	Музика Я.Л. «Довбуш»	1971р., закуплено в автора	10,5*15,5, емаль, метал. На емалі зображена постать Олекси Довбуша на коні в яскравому одязі з сокирою в руках	77
50	Музика Я.Л. «Чарівниця»	1971р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в автора	15*10,5, емаль, метал. На емалі зображена жіноча постать в яскравому одязі їде на мітлі	78
51	Музика Я.Л. «Риби»	1971р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в автора	d-6см, метал, емаль. Емаль зображає 2 рибки	79
52	Герасимов О.М. «Збараж. Виїзд із замку князів Збаразьких», 1915р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в дочки художника	62*46, картон, акварель	80
53	Герасимов О.М. «Теребовля. Замок», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено у зятя О.М. Герасимова,	62*35, папір, акварель. На передньому плані картини зображено руїни теребовлянського замку на фоні вечірнього неба. На небі – серп місяця. Ліворуч попри мури замку в'ється стежка. Через арку (в центрі	81

		який живе у Москві	картини) видно річку, через яку перекинуто місток. В лівому нижньому кутку каптини авторський підпис чорною фарбою: «Трембовля. А.Герасимов»	
54	Герасимов О.М. «Ніч у Зборові», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимов Т.О., м.Москва	32*46, картон, акварель. На картині зображено зруйнований палаючий Зборів. На передньому плані, в центрі картини – вулиця. По ній біжить собака.	82
55	Герасимов О.М. «Тернопіль. Ворота казарми», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимов Т.О., м.Москва	46*62, картон, акварель. Картина написана художником під час служби в російській армії, коли перебував на території Тернопільщини.	83
56	Герасимов О.М. «Тернопіль. Пам’ятник А.Міцкевичу», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимов Т.О., м.Москва	63*47, картон, акварель. Картина написана художником під час служби в російській армії, коли перебував на території Тернопільщини.	84
57	Герасимов О.М. «Ніч у Зборові», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимов Т.О., м.Москва	46*62, картон, акварель. Картина написана художником під час служби в російській армії, коли перебував на території Тернопільщини. Картина написана в чорно-розових тонах, зображений зруйнований будинок. У лівому кутку картини підпис і напис під картиною: «А.Герасимов. «Ночь в Зборове 1916 Август»»	88
58	Герасимов О.М. «Тернопіль. Замок», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимова Г.А., м.Москва	46*62, картон, акварель. Картина зображає Тернопільський замок, зруйнований, без даху	91
59	Герасимов О.М. «Придорожній хрест в Галичині», 1916р.	1973р., рекомендовано Міністерством культури УРСР, закуплено в Герасимова Г.А., м.Москва	62*46, картон, акварель. Картина написана під час імперіалістичної війни, перебуваючи на службі в російській армії на території Тернопільщини	92
60	Ковальчук С.М. «Портрет Антонія Живова», 1975р.	1975р. Закуплена в Тернопільських художньо-	69,5*85, полотно, олія. Картина була виставлена на обласній виставці в Тернополі, присвяченій 30-річчю	93

		виробничих майстернях худ.фонду УРСР	Перемоги рад.народу у Великій Вітчизняній війні 1941-1945рр.	
61	Хворостецький І.Ф. «Гурзуф», 1953р.	1976р. передано сином	18*32, картон, олія. Картина виконана у сірувато-голубих кольорах. На передньому плані – море, справа обрамлене берегами. Протилежний берег пологий, справа на ньому видніються дерева. Нижній берег покритий рослинністю. У нижньому лівому куті підпис художника.	101
62	Хворостець кий І.Ф. «Зима», 1950р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостецького, м.Київ	20*35,5, картон, олія. На картині зображено зимовий пейзаж (голі дерева, між ними зелені ялини) і все кругом покрите снігом	109
63	Хворостецький І.Ф. «Зимова дорога», 1952р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостецького, м.Київ	24*25,5, картон, олія. На картині зображено зимову дорогу, що веде мимо лісу. Ліс (смерековий) – на картині ліворуч. Праворуч – поле, покрите снігом	110
64	Хворостець кий І.Ф. «Золота осінь», 1952р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	25*31,5, картон, олія. Картина виконана у золотаво-бурих кольорах. На передньому плані у золотавому вбранні стоять берези, дальше – осінній ліс, зображений у буро-жовтих кольорах	111
65	Хворостець кий І.Ф. «Почаївська лавра», 1952р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	16*35, картон, олія. Картина виконана у сіро-голубому колориті. Лавра зображена художником зимою. На передньому плані – Успенський собор, справа видніється Троїцька церква.	112
66	Хворостець кий І.Ф. «Скирти», 1952р.		17,5*48,5, картон, олія. На передньому плані – скирти соломи (золотаво-коричневий колорит), біля скирт люди. Вдалині – невисока гора. Зліва біля скирт – кущі та дерева.	113
67	Хворостець кий І.Ф. «Ферми колгоспу», 1957р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	15*48,5, картон, олія. На передньому плані – праворуч – будівлі ферми (вузькі низькі будиночки), ліворуч – дерева (рідко посаджені)	114
68	Хворостець кий І.Ф. «Молотьба в колгоспі», 1950р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	19,5*50, картон, олія. Картина виконана у золотаво-коричневих кольорах. На передньому плані – скирти соломи, недалеко (на картині – нижче) група людей	115
69	Хворостець кий І.Ф. «Початок весни», 1957р.		На картині зображено ліс весною. На передньому плані лісу - берізки	116
70	Хворостець кий І.Ф. «Черешні	1960р., закуплено	35*50, картон, олія. На передньому плані – ряд черешень, що цвітуть	117

	цвітуть», 1952р.		(кругом них низька огорожа). Ліворуч видніється будинок.	
71	Хворостець кий І.Ф. «Двір і бригади старого Почаєва», 1952р.	1955р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	34*50, картон, олія. Картина написана у зелено-бурому колориті. На передньому плані довгі низькі будівлі, на задньому видніється ліс. До будівлі веде дорога.	118
72	Хворостець кий І.Ф. «Будинок Гостиниця в Почаєві»	Закуплено	50*71, полотно, олія. На картині – двоповерховий будинок. Тротуар біля будинку обсаджений деревами. Поряд – вантажна машина та групка людей	119
73	Хворостець кий І.Ф. «Зима», 1954р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	34,5*49,3, картон, олія. На картині зображені пагорби, покриті снігом. Подекуди на пагорбах смерекові переліски	120
74	Хворостець кий І.Ф. «Скирти», 1952р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	34*50, картон, олія. Картина виконана у світлому колориті. На ній – три скирти (найбільша в центрі). У підніжжя середньої скирти та скирти зліва – люди. На скирті справа дві жінки укладають солому	121
75	Хворостець кий І.Ф. «Весна», 1957р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	36*50, картон, олія. Картина виконана у світлому колориті. У підніжжі гори – будинки. Справа голі ще дерева. У правому кутку власноручний підпис художника	122
76	Хворостець кий І.Ф. «Артек. Головний вхід», Крим, 1954р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	34*48,5, картон, олія. Картина виконана у світлому колориті. На передньому плані між дерев дорога і головний вхід в Артек. Справа видніється частина будинку. Вдалині видніються гори	123
77	Хворостець кий І.Ф. «Рання весна», 1958р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	37,5*51,5, картон, олія. На картині зображена рання весна у лісі. Дерева ще голі, не всюди зійшов сніг. На передньому плані велике дерево з товстим стовбуром	124
78	Хворостець кий І.Ф. «На річці», 1957р.	1960р., закуплено у сім'ї Хворостець кого, м.Київ	35,5*50,5, картон, олія. На першому плані картини – річка, далі прибережний краєвид – кущі, потім – ліс	125
79	Хворостець кий І.Ф. «Упаковка яблук», 1958р.	1976р.	51*61, полотно, олія. У саду колгоспниці упаковують у ящики яблука. У правому кутку власноручний підпис художника	127
80	Хворостець кий І.Ф. «Зима», 1958р.	1655р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	35*65, полотно, олія. Картина виконана у світлих тонах. Поле покрите снігом. Праворуч пролісок. Дальше видніються вузькі, витягнуті в довжину будівлі.	128
81	Хворостець кий	1955р., закуплено в	48*34, картон, олія. Картина	129

	І.Ф. «Останній сніг», 1952р.	сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	виконана у коричнево-зелених кольорах. На ній перелісок (дерева, що не розпустили бруньок, оле відчувається уже подих весни). На передньому плані – сніг, що подекуди уже розтанув, чагарники. Справа – підпис художника.	
82	Хворостець кий І.Ф. «Зима», 1952р.	1955р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	54*76, полотно, олія. На картині зображений ліс зимою. Дерева голі (тоненькі та густі). Внизу лежить сніг	130
83	Хворостець кий І.Ф. «Конюшина. Заготовка». Старий Почаїв, 1954р.		48*33, картон, олія. Картина виконана у зеленому колориті. Кругом зелене поле. На полі скирта конюшина. Зліва видніються селянські хати. Злів - ліс	131
84	Хворостець кий І.Ф. «Парк Т.Шевченка у Тернополі».	1955р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	50*70, полотно, олія. На передньому плані – озеро (на озері - човен), справа набережна, далі парк Шевченка.	132
85	Хворостець кий І.Ф. «Коровник колгоспу «Більшовик» (Кременецький р-н)».	1955р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	54*76, полотно, олія. На передньому плані низька довга будівля (коровник), має низенький ІІ-й поверх. Наверху ряд (5) невеликих коминів. Справа видніється невисокий пагорб	133
86	Хворостець кий І.Ф. «Копи колгоспу ім..Пушкіна (Кременецький р-н)», 1957р.	1955р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	34*64, полотно, олія. На передньому плані 12 кіп пшениці, складених у ряд (на полі). Дальше видніються сількогосподарські будівлі. Вдалині – ліс	134
87	Хворостець кий І.Ф. «Березень», 1957р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	34,5*49,5, картон, олія. Картина виконана у біло-бурому колориті. Зображена вулиця, по якій ідуть люди. Ліворуч від неї – парк, праворуч вулиця обсаджена деревами, далі в ряд – будинки (на картині їх три).	135
88	Хворостець кий І.Ф. «Озимина зійшла», 1958р.		34,5*49,5, картон, олія. На передньому плані – яскраво-зелене поле. Дальше видніється дорога, лісосмуга. Вдалині – невисокі підвищення (пагорби)	136
89	Хворостець кий І.Ф. «Коровник колгоспу ім..Хрущова» (Кременецький р-н)		65*35, полотно, олія. На передньому плані довга низька будівля (коровник), огороджена рідким частоколом. У дворі корівника – корови. Зліва – три копиці соломи. Справа видніються дерева	137
90	Хворостець кий І.Ф. «Почаївський мотив», 1958р.		40*55, картон, олія. На картині – літнє поле. (Золотистий колір). Ліворуч – пагорби, покриті деревами.	138

			Зліва теж зелене насадження.	
91	Хворостець кий І.Ф. «Берег моря», 1957р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	36*65, полотно, олія. Картина виконана у синьо-голубому колориті. На передньому плані море і валуни в ньому (особливо зліва, там же стрімкий берег)	139
92	Хворостець кий І.Ф. «Пасіка», 1947р.		47*53, картон, олія. На картині – низька селянська хата, огороджена частоколом. У садку біля хати (на передньому плані) 4 вулики для бджіл. Зліва – дерево.	140
93	Хворостець кий І.Ф. «Ріка Ірпінь», 1958р.	1966р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	61*110, полотно, олія. Картина виконана у коричнево-жовтому колориті. На картині зображена річка Ірпінь ранньою весною (сніг ще не всюди зійшов). На березі зліва – дерева та кущі. Протилежний берег ще покритий снігом (вдалині видніються дерева). У правому нижньому кутку – підпис художника.	143
94	Хворостець кий І.Ф. «Зима»	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	80*96, полотно, олія. Картина написана у світлих кольорах. Вулиця, обсаджена високими деревами (тополі). По обидві сторони вулиці – будинки та сараї. На передньому плані декілька низьких дерев, між ними повалене дерево (чи заготовлено). Все покрите снігом	144
95	Хворостець кий І.Ф. «Почаївський мотив», 1957р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	72*100, полотно, олія. Картина написана у яскраво-зеленому колориті. Зліва на картині – ліс (густий), внизу повалені дерева. Справа – низькорослі дерева, чагарники. Між ними – будівля. Дальше видніється поле. За ним далеко теж зелене насадження. У правому нижньому кутку власноручний підпис художника.	145
96	Хворостець кий І.Ф. «Прачки», 1949р.	1966р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	65*80, полотно, олія. Картина написана у зелено-бурому колориті. На березі річки під розлогою вербою жінки перуть білизну. Видно протилежний берег річки, обсаджений деревами. Річка тиха і чиста, в ній віддзеркалюється віття дерев.	146
97	Хворостець кий І.Ф. «Останній сніг», 1955р.	1966р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	82*80, полотно, олія. Картина написана у буро-голубому колориті. На передньому плані річка, на якій ще подекуди збереглася крига. Справа – ліс, на правому березі 4 берізки, там же у річці кущ	147

			верболозу. У правому кутку (нижньому) власноручний підпис художника (маслом).	
98	Хворостець кий І.Ф. «Копи», 1952р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	48,5*92, полотно, олія. На передньому плані картини – копиці збіжжя (6 кіп, шоста копиця осторонь справа). За копицями видніються довгі низькі будівлі. Ще дальше справа зелене насадження, будинки. Вдалині знову поле.	148
99	Хворостець кий І.Ф. «Терен цвіте», 1956р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	48*90, полотно, олія. На картині – вздовж дороги – густо насаджений терен, що цвіте (весь білий). За терновими деревами видніється ліс. Обочина дороги вся в зелені.	149
100	Хворостець кий І.Ф. «Липи», 1958р.	Закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	65*90, полотно, олія. Картина написана у зелено-бурому колориті. Дорога (з Кременця на Почаїв) обсаджена великими липами (крони дерев великі, густі, стовбури товсті). У правому нижньому кутку – підпис художника.	150
101	Хворостецький І.Ф. «Почаївська Лавра», 1957р.	1960р., закуплено в сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	66*89, полотно, олія. Картина виконана у світлих тонах. У монастирському саду – група прочан (справа). В саду цвітуть дерева. На узвишші огороджена частоколом дзвіниця. (Вид із саду Лавра: Успенський Собор)	151
102	Хворостецький І.Ф. «Зимовий ліс», не датовано.	1976р., подарунок сім'ї Хворостець кого, м.Київ.	54*78, полотно, олія. Картина виконана у зелено-бурому та голубуватому кольорах. Зображено густий смерековий ліс. Внизу лежить сніг, повалені дерева	152
103	Хворостецький І.Ф. «Зима», 1952р.	1976р.Хворостецький В.І., м.Київ.	33,5*16, картон, олія. Картина виконана у сіро-голубуватих кольорових. На передньому плані море, великі хвилі на ньому, невеликі валуни. Справа видніється стрімкий берег.	153
104	Хворостецький І.Ф. «Морський берег», 1952р.	1977р., Хворостець-кий - син, м.Київ.	24*18, картон, олія. Картина виконана у коричневато-голубих кольорах.На передньому плані море(подекуди валуни на ньому), справа море, стрімкий скелястий берег.	154
105	Хворостецький І.Ф. «Хвилі», 1951р.	1977р., Хворостець-кий В.І. - син, м.Київ.	15,5*61, картон, олія. Картина виконана у голубувато-зелено-сірих кольорах. На ній зображені хвилі на морі.	157
106	Хворостецький І.Ф. «Зима»,	1977р.,Хворостець-кий - син, м.Київ.	67*58, полотно, олія. Картина виконана у коричневато-бурих та	159

	1955р.		голубувато-білих кольорах . На передньому плані висока біло-ствола береза, дальше – переліски, густі чагарники. Внизу лежить сніг	
107	Хворостець кий І.Ф. «Весна», 1956р.	1977р., Хворостець-кий – син , м.Київ.	36*51, полотно, олія. Картина виконана у коричневато-голубих та зелених кольорах. На ній – лісове озеро (чи струмок), оточене звідусіль деревами. У правому нижньому кутку – авторський підпис.	160
108	Хворостець кий І.Ф. «Морський етюд», 1954р.	1977р., Хворостець-кий – син , м.Київ	35*49,5 картон, олія. Картина виконана у голубих, сірих, та коричневато-зелених кольорах. На передньому плані – море, зліва невеликий валун, справа – величезний валун.	161
109	Хворостець кий І.Ф. «Останній сніг», 1956р.	1977р., Хворостець-кий – син , м.Київ.	35*505, полотно, олія. . Картина виконана у коричневато-голубуватих кольорах. На передньому плані ліс, в якому держиться останній сніг. Праворуч між деревами видніється будинок. У нижньому правому кутку – авторський підпис.	162
110	Хворостець кий І.Ф. «Гурзуф», Етюд. 1956р.	1977р., Хворостець-кий – син , м.Київ	22*34, картон, олія. . Картина виконана у біло-голубих та коричневатих кольорах. На передньому плані – валуни, кругом омиті морем. Вдалині видніється берег.	163
111	Хворостець кий І.Ф. «Ліс» 1956р.	1977р., Хворостець-кий В.І. – син , м.Київ	51*71, полотно, олія. . Картина виконана у зеленувато-коричневих кольорах. На ній ліс літом. Справа під деревами по-літньому одягнуті діти (четверо).	164
112	Ткаченко А.З. «Портрет Героя Радянського Союзу Кошечкі - на Б.К.», 1974р.	1977 р., придбано у автора м. Тернопіль	98*88, полотно, олія. На фоні палаючих руїн танкіст Кошечкін Б.К., зображення в анфас, поясне. На голові шолом та одягнений в комбінзон. На грудях золота Зірка героя. Комбінзон, шолом, сіро-синього кольору. На звороті надпис чорним кольором «Ткаченко А.З. м. Тернопіль Портрет Героя Радянського Союзу Кошечкіна Б.К.»	165
113	Львов С.С «Портрет Шацьких», 1975р.	1977р. придбано у автора м. Тернопіль	95*56, левнеє, дошка, олія. На світло-рожевому фоні перед столом стоїть жінка в підв’язаній косинці, в сірому халаті, білий комірець. В руках згорнутий аркуш. На столі розгорнутий зошит з ручкою посередині. В правому нижньому кутку авторський підпис червоним	168

			кольором «С. Львов 75»	
114	Скосаренко В.І. «Наливайко в Теребовлі», 1966р.	Закуплено в автора	110*80, полотно, олія. На передньому плані – на коні Наливайко. Він у червоному козацькому жупані. Кругом нього – натовп повсталих селян з косами та ціпами. У центрі натовпу (зліва) – козак з кобзою. На задньому плані – Теребовлянська кріпость.	171
115	Смольський Г.С. «Пан Злотницький: «Бери гроші, даруй життя», Довбуш: «Не по гроші, а по а по твою душу прийшов, щоб ти більше не мучив людей».	Закуплено в автора	77*65, полотно, олія. На передньому плані посеред кімнати стоїть навколішки поміщик (пан Злотницький із Борщева), біля нього мішок, з якого сипляться монети (гроші). Поруч стоїть із топірцем у раках Довбуш. Він у гуцульському національному одязі. За ним ряд опришків. Справа від глядача стоїть, заломивши руки, пані. На стіні добре видно жіночий портрет й годиник.	172
116	Яценко В.Ф. «З Тарасової гори»	Закуплено в автора	80*103, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та коричневато-зелених кольорах. Зліва на ній – крута гора, що стрімко веде до Дніпра. На горі (особливо у підніжжі) ростуть дерева та чагарники. Дніпро тихий і спокійний.	
117	Фесенко М.М. «Матвій Яко –вич Годованець допомагає радя-нським військам форсувати Дніс - тер у березні 1944 року	Закуплено в автора	100*75, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та коричневатих кольорах. На передньому плані човні (р. Дністер) сидить червоноармієць з автоматом , перед ним селянин з веслами. Поруч ще 5 бійців. На протилежному березі – група солдатів. Місцевість гориста, зліва дерева.	174
118	Константинопо-лський А.М. «Катерина», 1967р.	Закуплено	106*100, полотно, олія. Картина виконана у сірувато-голубих та коричневих кольорах. Зима. Поле покрите снігом. . На передньому плані – під стовпом у теплому одязі стоїть, схиливши голову, з дитиною на руках Катерина (за однойменною поемою Т.Г.Шевуенка). Зліва голі дерева, там же видніються солдати на конях. Угорі багато птахів.	175
119	Хворостець кий І.Ф. «Зима», 1958р.	Закуплено	34,5*49, картон, олія. За дерев'яним частоколом видніються селянські хати, дерева, покриті снігом. Перед загорожею – на передньому плані – декілька низьких (молодих) дерев.	176

120	Валукін М.О. «Пейзаж», 1958р.	Подаровано автором 1977 р.	90*59, полотно, олія. Картина виконана у зелено-коричневатих та сіро-голубуватих кольорах. На ній зображено: на передньому плані перелісок, в якому чергуються дерева та кущі. Вдалині видніється густий ліс.	178
121	Мальчевський Яцек «В засланні»,1900 р.	С. Кудринці Борщівського р-ну	76*113, полотно, олія. Картина виконана у брунато-сірих кольорах. . На передньому плані – група чоловіків (їх п'ятеро) шуфлями і віниками відгортають сніг. За ними видніється шерена солдат із штиками. У лівому нижньому кутку – авторський напис: « I. Malczeuski.1900»	179
122	Войцех Коссак «Баталія», 1929р.	Надійшла зі збірок Потоцьких	77*98, полотно, олія. Картина виконана у зеленувато-сірих та біло-коричневих кольорах. . На передньому плані озброєні вершники на конях, що мчать у шаленому темпі, скачуть на піших селян. Один із селян лежить, зігнувшись, другий відвертає голову від ударів. У правому нижньому кутку картини авторський напис польською мовою:»Kochnemu przejacielour Eiremju Potockemu Uojcech Kossak. 1929».	180
123	Грузберг С.Б., Ілку М.З. «Загибель полковника Морозенка під Збаражем 1649р.»	Закуплена у Львівському худож. фонді, 1961р.	70*90, картон, олівець,гуаш, пастель. Написана картина в чорно сірому кольорі. . На передньому плані лежить чоловік (Морозенко), над ним в тяжкій скорботі лежить жінка. Справа стоїть, знявши шапку, високий козак. Зліва від Морозенка – гурт козаків та селян. Серед них жінка у вишитій сорочці, старенький бандурист. Один козак стоїть перед загиблим навколішки. Вдалині видніється замок, кругом поле.	181
124	Грузберг С.Б., Ілку М.З. «Переправа «Іскри» через Тернопільщину	Закуплено в автора 1960 р.	70*90, полотно, олівець,пастель, гуаш, мішана техніка. Картина виконана у коричнево-білих кольорах. . На передньому плані – старий селянин, що стоїть поруч з підводою передає мужчині стопку газет. Рядом з ними двоє людей спостерігають з-за рогу будинку за вулицею. На вулиці біля фонаря видно двоє прохожих.	182
125	Савін В.М.	Закуплено	140*212, полотно, олія. Картина	183

	«Богдан Хмельницький під Збаражем»	Міністерством культури УРСР 1960 р.	виконана у сірувато-голубих та зеленувато-коричневатих та зелених кольорах. . На передньому плані (зліва) на лаві сидить Богдан Хмельницький. У правій руці тримає гетьманську булаву. Поруч з ним – сім козаків. Серед них писар з пером за вухом, тримає в руці аркуш паперу. Один з козаків сидить, підібгавши під себе ноги. Справа серед козацького натовпу селяни з вилами і косами. За спиною Богдана Хмельницького – козацький намет, високі дерева. Справа на горі видніється замок	
126	Полтавець В.В. «Червоні козаки в Тернополі. Липень 1920р.»	Закуплено в автора 1962 р	202*137, полотно, олія. Картина виконана у кольоровій гамі. На передньому плані вершники (у військовій формі) на конях. Вони з шаблями у руках. На задньому плані (справа) теж вершники, один з них з червоним прапором. Ближче до глядача – навколішки стоїть чоловік, піднявши руки, рядом між червоними козаками теж полонений. Вдалині видніються будинки, церква.	184
127	Симонович В.С. «Розстріл повсталих селян в селі Лядське в 1906 році»	Закуплено в автора 1961р.	Полотно, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та зеленувато-коричневих кольорах. На ній зображено, як жандарми розправляються селянами.	185
128	Симонович В.С. «Бій бригади Косовського під селом Горинкою Кременецького району. 1920 р. »	Закуплено в автора м. Кременець 1957р.	Полотно, олія. Картина виконана у кольоровій гамі (зелений, синій, коричневий, сірий, червоний). На ній зображено, як червоноармійці на конях з шаблями в руках ведуть бій за село.	186
129	Монастирський А. І. «Богдан Хмельницький», 1954 рік.	Закуплено в автора	90*89, полотно, олія. Картина виконана у зеленувато-голубих та сірувато-коричневатих кольорах. На ній зображено Богдана Хмельницького на коні з булавою у руці. Ззаді нього видніються групи козаків на конях. У нижньому лівому кутку авторський напис: «А. Монастирський. 1954р.»	187
130	Монастирський А. І. «Козак», 1934 рік. («Запорожець»)	Закуплено в дирекції худ. виставок УРСР, м. Київ	80*55, полотно, олія. Картина виконана у коричнювато-сіруватих та червонувато-чорних кольорах. На ній зображено козака немолодих літ. У правому нижньому кутку авторський	188

			напис: «А. Монастирський. 1934р.»	
131	Обаль П.П. «Золоте Поділля», 1931р.	Закуплено в автора 1967 р.	76*62, олія. Картина виконана у голубувато-білих та яскравих коричневато-оранжево-жовтих кольорах. На ній зображені стилізовані смуги поля, які сходяться до невисокої гори. Голубе небо в хмарах. У правому нижньому кутку авторський напис: «П.Обаль».	189
132	Кецало З.Є. «Портрет художника Монастирського», 1959 рік.	Закуплено у Львівському худ. комбінаті 1961 р.	90*100, полотно, олія. Картина виконана у брунатно-коричневих та темносиніх кольорах. Художник Монастирський сидить в кріслі зі скринькою в руках. Він простоволосий, з великою сивою бородою у темному піджаку, злегка нахилився вперед. У правому верхньому кутку авторський напис: «З.Кецало.1959р.»	191
133	Сидорук В.Ф. «Кременецька фортеця», 1960-ті роки.	Закуплено від дирекції худ. виставок України1964 р.	100*150, полотно, олія. На картині зображена гора вкрита зеленою травою та невеликими деревами. На вершині гори вимальовуються руїни фортеці. Небо над фортецею хмарне, вдалині гори..	193
134	Гончарук М.І. «І.Я. Франко серед селян в Микулинцях», 1956р.	Закуплено в автора	180*150, полотно, олія. Картина виконана у зеленувато-брунатних та коричневато-сірих кольорах. На ній зображено І.Я. Франка який збирається виїжджати, а селяни з ним прощаються.	194
135	І. Богиня «Іван Франко читає поему «Мойсей» у Народному домі в м. Тернопіль. 1911рік». 1956 рік.	Закуплено в автора	220*190, полотно, олія. Картина виконана у коричнево-брунатних та червоно-голубуватих кольорах. На ній зображено багатолюдний зал у якому за трибуною стоїть Іван Франко і читає свою поему. У правому нижньому кутку авторський напис: «І. Богиня.56»	195
136	Левицький Л.І. «Дума про возз'єднання».	Закуплено від дирекції худ. виставок УРСР 1961р	190*250, полотно, олія. Картина виконана у коричневато-зеленим, оранжево-жовтих та голубувато-сірих кольорах. На ній зображено, як на протилежних берегах річки групи людей одні відпочивають, а інші вже працюють на колгоспному полі. У правому нижньому кутку авторський напис: «Л.І.Левицький».	196
137	Лопухов О.М. «Да зравствует социалистическая революція».		250*140, полотно, олія. Картина виконана у червоно-оранжевих, синьо-голубих та коричнево-брунатних кольорах. На ній	197

	1965р.		зображено натовп людей із запаленими факелами, які слухають виступ В.І.Леніна. Зліва, у нижньому кутку авторський напис: «Ал. Лопухов. 1965р.»	
138	Сингаївський П.П. «Взяття ковпаківцями міста Скалата в липні 1943 року. 1966 рік.	Закуплено 1966 р.	75*100, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-зелених та коричневато-брунатних кольорах. На ній зображено, як мчать вершники (ковпаківці) на конях, рядом (справа) відстрілюються гітлерівці, один з яких уже лежить вбитий. У лівому нижньому кутку авторський напис: «П. Сингаївський. 1966р.»	198
139	Савин В. М. «Виступ Криленка у Кременці».		135*110, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-салатових та коричнево-сірих кольорах. На ній зображено, як чоловік у військовій формі виступає перед червоноармійцями і селянами. Вдалині видніється гора і руїни замку. У правому нижньому кутку авторський напис: «В.Савін. 1967р.»	199
140	Забашта В. І. «Ранок на морі»		23*31, полотно, картон, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та синьо-коричневатих кольорах. На ній зображено зліва спокійне море, біля берега човен. Справа видніється невисока гора. Небо захмарне.	202
141	Монастирський А. І «Вчора і сьогодні», 1959	Закуплено	90*50, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та зеленавих кольорах. На передньому плані зображено, як старий селянин прокладає плугом (у якому запряжений кінь) першу борозну. На задньому плані колгоспне поле оре трактор. У лівому нижньому кутку авторський напис: «А.Монастирський. 1959р.»	203
142	Серветник С.М. «На допомогу російським військам 1809 року у Ягольниці».	Закуплено 1967р.	120*90, полотно, олія. Картина виконана в оранжево-коричневатих, зелено-синіх та сірих кольорах. На передньому плані зображено, як селянин прощаються з солдатами. На задньому плані між деревами видніються будинки.	204
143	Черкас В. С. «Розстріл повсталих селян в с. Жолобки в 1919 році».	1967р.	1.57*90, полотно, олія. Картина виконана у синьо-голубих та зеленувато-рожевих кольорах. На передньому плані зображено, як жінки голосять над групою загиблих селян. На задньому плані хати,	206

			охоплені полум'ям.	
144	Добронравов М.М. «Повстання селян с. Гнили-ці Збаразького повіту проти уряду ЗУНР. Літо 1919 року».	1959р.	180*120, полотно, олія. Картина виконана у голубувато-сірих та зеленувато-коричневих кольорах. На ній зображено гурт селян, які розброїли солдат ЗУНР. Зліва конвойовані солдати поскладали зброю і йдуть з піднятими вгору руками. На задньому плані – довга селянська хата, зліва дерева, видніється хата (менша).	207
142	Добронравов М.М. «Українські Народні Збори у м. Львові жовтень 1939 рік»		146*102, полотно, олія. Картина виконана у сірувато-брунатних та коричневато-червоних кольорах. У приміщені театру проходять Народні Збори. Погляди ляди всіх присутніх звернені на сцену.	208
143	Картина «Баталія»		40*31,скло, акварель. Картина виконана у коричневато-оранжевих та сіруватих кольорах. На ній зображено бій вершників на шаблях.	210
144	Гончарук М.І. «Селянська хата» 1955р.	Закуплено в автора 1955 р.	100*97, полотно, олія. Картина написана у голубих і зелених кольорах. На передньому плані зображена стара обшарпана хата. Зліва ряд дерев і на горбі великий панський палац.	213
145	Прийдан І.Х. «Селянське повстання в с. Вербівці Шумського району в 1905р.» 1967р.	Надійшла із Львівського худож. фонду 1967р.	50*80, картон, олія. Картина написана коричнево-синіх та оранже-вих кольорах. На передньому плані зображена група селян з вилами, дубинками і факелами, які направляються до палаючих панських маєтків.	214
146	Хворостецький І.Ф. «Копи колгоспу с. Почаїв», 1950р.	Закуплено в автора 1955 р.	47*32, картон, олія. Картина написана в коричнево-жовтих та зелено-голубих кольорах. На передньому плані зображено колгоспне поле з копами жита. Вдалині видніється ліс.	217
147	Хворостецький І.Ф. «Копиці сіна», 1950р.	Подарована сім'єю художника 1969р.	67*47, полотно, олія. Картина написана в жовтувато- зелених кольорах. На передньому плані зображені 6 копиць сіна. Між ними стоїть група людей. Справа піднімається гора покрита травою.	218
148	Халват Н.К. «Дзвініця при Успенській церкві», 1946р. м. Тернопіль	Закуплено у художника 1948 р. м. Тернопіль.	44*30, папір, акварель. Картина виконана у зелено- сірих та голубуватих кольорах. На ній зображено дзвініця церкви, кругом неї – дерева та квіти. У лівому нижньому кутку авторський напис:	219

			«Халват Н.К. 1946р.»	
149	Халват Н.К. «Церква Воздвиження Чесного Хреста (Надставна)», 1946р. м. Тернопіль	Закуплено у художника 1948 р. м. Тернопіль	44*30, папір, акварель. На картині зображена церква, перед входом у церкву 4 дерева. У лівому нижньому кутку авторський напис: «Халват Н.К. 1946р.»	220
150	Халват Н.К. «Церква Різдва Хрестового», 1946р.	Закуплено у художника 1948 р.	44*30, папір, акварель. На картині зображена церква у м.Тернополі. Справа під церквою група жінок. У лівому нижньому кутку авторський напис: «Халват Н.К. 1946р.»	221
151	Халват Н.К. «Руїни єврейської сирагоги», 1946р. м Тернопіль	Закуплено у художника 1948 р. м. Тернопіль	44*30, папір, акварель. Картина виконана у сірувато- голубуватих та зеленаво-червонуватих кольорах. На ній зображено зруйнована синагога. Справа біля неї коло дерев стоять дві жінки. У лівому нижньому кутку авторський напис: «Халват Н.К. 1946р.»	222
152	Турин Р.М. «Хан Батий під Кременцем в 1241р.», 1967р.	Закуплено в автора 1967 р	59*89, полотно, олія. Картина написана по замовленню музея 1967р. в сірих, синіх, бузкових, жовтих кольорах. На ній зображена група, озброєних кінних воїнів з стрілами в руках. Справа башня кріпості біля воріт скупчено багато кінних татар. Зліва вдалині палає полум'ям село. А від кріпості втікають кінні воїни.	223
153	Феоктистов М.М. «Теплий день в лісі», 1951р.	Закуплено в дирекцією худ. виставок 1960 р	32*46,6, папір, гуаш. Картина написана в світло зелених, жовтих коричневих, сірих кольорах.	225
154	Миколишин Г.С. «Пейзаж з місць перебування Івана Франка в Збаразькому районі в 1907р.» 1957р.	Закуплено в автора 1957 р.	40*50, полотно, олія. Картина написана в зелено сірих та жовтих кольорах. На передньому плані зображена селянська хата біля неї квіти і дерева. Рядом з нею овочеве сховище. До хати веде доріжка.	226
155	Миколишин Г.С. «Пейзаж з місць перебування Івана Франка на Збаражчині в 1907р.» 1957р.	Закуплено в автора 1957р.	24,5*35, картон, олія. Картина виконана в зелено жовтих, голубих кольорах. На передньому плані зображені сільські хати. В центрі церква. Вдалині видніється труба – цегельного заводу. Між заводом і селом знаходиться глиняний кар'єр.	227
156	Миколишин Г.С. «Пейзаж. Місця перебування Івана Франка на Збаражчині в	Закуплено в автора 1957р.	30*39,5, полотно, олія. Картина написана в зелено коричневих та жовтих кольорах. На ній зображено гористу місцевість. На передньому плані дорога, що веде в село. В центрі	228

	1907р.» 1957р.		зображена церква навколо якої двоповерхові будинки біля яких багато дерев.	
157	Ткачик Б.І. «Портрет Ю.Блашкевич» 1975р.	Закуплено в автора 1977р.	60*88, картон, олія. Портрет виражений в коричневих тонах. Блашкевича зображено погрудно. В правій руці тримає білу квітку. На голові берет коричневого кольору, а на шиї червона косинка. Фоном служить зелений пейзаж.	229
158	Глущенко М.П. Чудовий Дніпро», 1976р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1977р., м. Київ.	78*97, полотно, олія. Картина написана в різнокольорних тонах. На ній зображено мальовничі схили Дніпра, вкриті густою, яскравою і соковитою зеленню. Вдалині силует пам'ятнику князю Володимиру. Над річкою пішохідний міст.	231
159	Гавдзинський А.С. «Пам'ятник Т.Г. Шевченку у м. Києві», 1976р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1977р.,м. Київ,	65*80, полотно, олія. Картина написана в світлих зеленувато-жовтувато- коричневих тонах. На ній зображено пам'ятник Т.Г.Шеаченку (в профіль). Біля нього група людей. На задньому плані дерева скверу. У лівому нижньому кутку авторський напис: «А.Гавздинський».	234
160	Насєдкін А.Л. «Голова селянина». Етюд до картини «В колгосп», 1959р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1977р., м.Київ.	60*45, полотно, олія. На полотні зображено літнього чоловіка погляд якого направлений повз глядача вправо. Тло білого кольору. Внизу авторський підпис коричневою фарбою «А.Наседкин, 1959г.»	236
161	Лопухов О.М. «Новий час», ескіз до картини, 1957р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1977р., м.Київ.	55*51, полотно, картон, олія. На ескізі зображено в центрі трон де сидить солдат. Справа матрос тримає в руках розгорнуту газету, біля нього робітник і обоє читають газету. У лівому нижньому кутку авторський напис: «О.Лопухов,1957р.»	238
162	Геляс Я.Т. Картина	Передано музеєві через зав. відділом Герету І.П., 1973р.	30*50,5, полотно, картон, олія. Пейзаж на якому зображено поле з перелісками й дорогами. Переважають жовті кольори.	242
163	Новак Я.С. «Смерть комісара», 1977р.	Закуплено в автора 1957р., м. Терно-піль.	70*50, картон, олія. Картина написана в іконописній манері гладким письмом. На ній зображено справа ширенга бійців з опущеними головами. В нижній частині на возі комісар з закритими очима. В центрі картини літня жінка. На задньому плані голі дерева.	246
164	Миколишин Г.С. «Над Збручем (із	Закуплено в автора 1977р., м. Терно-	44*30, папір, акварель. Акварель написана в сіро-синіх, і темно-	248

	серії Тернопільське Поділля)», 1976р.	піль.	коричневих тонах. На передньому плані зображено зоране поле, два трактори. Від неба до землі веселка. Вдалині видно русло Збруча. В лівому нижньому кутку підпис: «Миколишин».	
165	Чиганов Г.І. «Теплота Гангрена» із серії «Узбекистан индустриаль-ний», 1974р.	Передано Передано Передано Міністерством культури УзРСР 1978р.	64*90, папір, фарби. На передньому плані акварелі зображено залізно дорожне полотно. На другому плані виритий котлован під будівництво. В лівому кутку підпис художника.	255
166	Злидня Ю.Ф. «Озеро Лахтинське», 1977р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1979р.	120*120, полотно, олія. В центрі картини зображено озеро. На передньому плані на березі озера – будинки. В центрі людські постаті. Праворуч копиці сіна. Посередині озера невеличкий острів. На протилежному березі густий ліс.	295
167	Агриян Л.С. «Караван-Сарай в Бухаре», 1968р.	Передано Міністерством культури УзРСР 1978р.	69,5*48,5, папір. На передньому плані акварелі зображено 6 ослів які стоять біля їди. На другому плані будівлі та групи людей. В лівому кутку акварелі підпис ручкою призвіще художника і рік виконання.	256
168	Миколишин Я.І. «Вечірній Тернопіль», 1975р.	Закуплено у Миколишина Я.М., 1978р.	36*45, папір, пастель. На акварелі зображено вечірнє місто – вид на озеро та на житловий масив «Дружба». На набережній видно поодинокі постаті. В лівій частині видно церкву. В правому нижньому кутку авторський підпис: «Миколишин Яр. Ів. 1975р.»	263
169	Шендрей І.А. «Погляд у майбутнє», 1972р.	Закуплено в автора 1978р., м. Підволочиськ.	120*100, полотно, олія. В центрі картини зображено Фелікса Едмундовича Дзержинського. На передньому плані постаті дітей. В нижньому правому кутку авторський напис «И.Шиндрьій 1972г».	264
170	Федорів О.П. «Автопортрет на фоні батьківського подвір'я», 1977р.	Закуплено в автора 1978р., м. Терно-піль.	43,5*60,5, картон, олія. На передньому плані картини – портрет художника (зображення погрудне). На задньому плані – сучасне селянське подвір'я.	265
171	Верне (Vernet) Клод Жозеф «Бордо», 1755р.	Із старих фондів музею.	29,5*23, полотно, олія. На полотні зображений куточок міста. Кольори: переважають зелений та коричневий з відтінками.	268
172	Хворостецький І.Ф. «Під вечір»	Закуплено	49*60, картон, олія. На картині зображено скелястий берег моря.	270
173	Федчин М.А. «Портрет Л.І.	Закуплено в автора 1978р., м. Терно-	105*196,5, полотно, олія. А.І. Брежнєв зображений в ¾ росту на	272

	Брежнєва"	піль.	темно синьому фоні.	
174	Невідомий італійський художник «Покладення Христа в труну»		94*109, полотно, олія. Зображено момент покладання Христа в труну. На передньому плані двоє мужчин з тілом Хреста. На задньому плані – троє жінок з болем спостерігають цю сцену. Труна вкрита білим покривалом. Фон – темно-коричневий.	276
175	Новак Я.С. «Щастя» (картина із триптиха «Заради життя»), 1975р.	Закуплено в автора 1978р., м. Терно-піль.	49*71, картон, олія. Картина відтворює процес обіду під час оранки.	283
176	Новак Я.С. «Юність» (картина із триптиха «Заради життя»), 1975р.	Закуплено в автора 1978р., м. Терно-піль.	72*45, картон, олія. Картина відтворює на фоні подільського пейзажу постать дівчини-підлітка, яка стоїть на порозі юності.	284
177	Сорока А.В. «Йшов загін», 1977р.	Передано дирекцією худ. виставок України 1978р., м.Київ	141*200,5, полотно, олія. На полотні зображено загін червоноармійців, які йдуть з обозом засніженим полем. В лівому кутку картини авторський підпис коричневою фарбою: А.Сорока 7г.	288
178	Томенко Г.О. «Народні пісні», 1977р.	Передано дирекцією худ. виставок України 1978р., м.Київ	180*233, полотно, олія. На передньому плані в центрі полотна зображено І. Франка. Праворуч від нього на колоді сидить М. Лисенко. Навколо них люди і всі вони слухають, як сліпий кобзар грає на кобзі. Поруч ставок. В лівому правому кутку картини авторський підпис червоною фарбою.	289
179	Симонович В.С. «Замкова гора у Кременці», 1978р.	Закуплено в автора 1978р., м. Кременець.	120*85, полотно, олія. На картині зображено Замкову гору у зимову пору року. Картина виконана в синьому тоні. В правому нижньому кутку полотна прізвище художника і рік – 1978.	290
180	Молчанов Б.М. «Копиця сіна», 1976р.	Закуплено в автора 1979р.,	14,5*23, полотно, олія. На передньому плані ліворуч – копиця сіна. На задньому плані на фоні рожево-голубого неба – ніжно-зелене поле. Обабіч поля – густі зелені насадження.	291
181	Кирилова Н.В. «Зустріч»	Подарована автором м. Тернопіль 1979р.	39*28,5 скло, темпера. На картині зображена західноукраїнська селянка в національному одязі, яка подає хліб – сіль на вишитому рушнику воїну Червоної Армії. Картина виконана на червоному фоні.	292

182	Герасимович Г.Ю. «Портрет гуцула»	1979р. Подарунок, Бокалова М.К. м.Коломия.	36,3*28,5, полотно, олія. Портрет гуцула, виконаний в жовто-сірих і темно-зелених фарбах. Зображення погрудне.	293
183	Сидорук В.Ф. «Рухівська зима», 1969р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1979р.	115*175, картон, олія. На передньому плані картини – високі Карпатські гори, вкриті снігом. Біля підніжжя гір околиці Рахова. Праворуч селянська садиба. Подекуди зображені дерева з пожовклим листям. Картина виконана в сіро-голубій кольоровій гамі.	294
184	Спорніков Б.О. «Заполяр'є, 1977р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1979р.	119*158, полотно, олія. На картині зображено невеличкий населений пункт в Заполяр'ї. на острівці – станція метеоричної служби. Вдалині видніються гори. Картина виконана в сіро- зелено-голубій кольоровій гамі.	297
185	Сизов В.В. «Червоний Азов», 1977р.	Передано дирекцією худ. виставок УРСР 1979р.	205*240, полотно, олія. На картині зображено воїнів-червоноармійців на узбережжі Азовського моря.	300
186	П'єтро Лібері «Знайдення Мойсея», VII ст.	1948р.Знайдено Заліщицький музей.	100*88, полотно, олія. Картина виконана за біблійним сюжетом. На ній зображено маленького Мойсея, дочку фараона та матір Мойсея. Фон коричневий.	310
187	Андре Челесті «Знайдення Мойсея», VII ст.	1948р.Знайдено Заліщицький музей	130*161, полотно, олія. Картина написана за біблійним сюжетом. На фоні пейзажу, який виконано в холодній гамі, зображено поколінно чотири фігури - Мойсея, годувальницю його матір, дочку фараона та її прислугу.	312
188	Яків (Ісихій) Гловацький (Головацький) «Портрет М.Потоцького», VIII ст.	1948р. Передано Львівська обл. Золочівський р-н с. Поморяни. Замок Потоцького.	187*97, полотно, олія.	314
189	«Діви Непорочні» XIXст.	1968р. Привезена Жолтовським з м. Монастириська.	128*88, дерево, олія.	315
190	Невідомий український художник . Ікона «Христос – вседержитель», друг. пол. XVIII-поч. XIX ст..	1978р. Передано с. Чистилів Тернопільського р – ну.	102*56, дерево, темпера, левкал.	320
191	Невідомий український художник. Ікона	1978р. Передано с. Чистилів Тернопільського р-	128*88, дерево, олія.	321

	на дереві «Святий Микола» (к. XVIII ст.)	ну.		
192	Невідомий польський художник портрет Августина II, XIX ст.	1948р.Передано Львівська обл. Золочівський р-н с. Помор'яни. Замок Потоцьких.	48*56, полотно, олія.	324
193	Невідомий художник жіночий портрет, 1844р.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	61,5*49,0, полотно, олія.	327
194	Невідомий художник чоловічий портрет	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	74,5*63,0, полотно, олія.	330
195	В.Якубовський чоловічий портрет	1948р. м.Тернопіль	69,5*55,0, полотно, олія.	331
196	Йозеф Похвальський портрет полковника Козебродського, 1919р.	1948р.Передано Львівська обл. Золочівський р-н с. Помор'яни. Замок Потоцького.	69*57, полотно, олія.	332
197	Невідомий художник портрет Агенора Голуховського.	. 1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну	68*52,5, полотно, олія.	333
198	Невідомий художник жіночий портрет Борковської.	1948р. м.Тернопіль	67,5*54, полотно, олія.	335
199	Невідомий художник чоловічий портрет	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	56,5*47,5, полотно, олія.	336
200	Невідомий художник чоловічий портрет	1948р.Передано м.Заліщики.	56,5*47,5, полотно, олія.	337
201	Невідомий художник портрет молодого чоловіка	1948р.Передано м.Заліщики.	56,5*48, полотно, олія.	338
202	Невідомий художник портрет австрійського цісаря Фердинанда II	1948р. м.Тернопіль.	68*54, полотно, олія.	339
203	Невідомий художник портрет жіночий «Текля	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці	79*61,5, полотно, олія.	341

	Замяйських». Друга пол.XVIIIст.	Борщівського р-ну.		
204	Невідомий художник портрет «Княжна Софія Гедройц мату шевська». XIXст.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	63,5*47, полотно, олія.	340
205	Невідомий художник чоловічий портрет	1948р.Передано м.Заліщики.	79*63,5, полотно, олія.	342
206	Невідомий художник жіночий портрет	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*75, полотно, олія.	343
207	Невідомий художник чоловічий портрет, друга пол. XVIII ст.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	79,5*61,5, полотно, олія.	344
208	Бездільний М.П. Рідна земля» 1980р.	1984р. Закуплено м. Бережани.	43*72, картон, темпера.	345
209	Кирилова Н.В. «Свято останього снопа», 1979р.	1979р. Закуплено в автора м.Тернопіль.	60*60, скло, темпера.	346
210	Кецало З.Є. «Копиці», 1976р.	1979р. Закуплено в автора м.Львів.	75*56, папір, акварель.	347
211	Т. Тирович портрет В.Поля, 1848р.	1948р.Передано м.Заліщики.	66*55, полотно, олія.	348
212	Невідомий художник портрет Ст. Чернецького, XVIII ст.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	58*47, полотно, олія.	349
213	Невідомий художник портрет Матильди Борх	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*75,5, полотно, олія.	350
214	Невідомий художник портрет Симона Борха.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*77,5, полотно, олія.	351
215	Я.Л. Музика портрет Миколи Федька, 1961р.	1963р.Передано автором м. Львів.	31*38, картон, олія.	352
216	Ікона «Христос Євангелієм», XVIII ст.	1977р. Церква с.Чистилів Тернопільського р-ну.	102*55, дошка, левкас, темпера.	353
217	Ікона «Богоматір з маленьким	1977р. Церква с.Чистилів	104*56, дошка, левкас, темпера.	354

	Христом», друга пол. XVIII – поч. XIX ст.	Тернопільського р-ну.		
218	Ікона «Св. Миколай», XVIII ст.	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	95*34, дошка, левкас, темпера.	355
219	Ікона Святого, XIX ст.	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	70*43, дошка, левкас, темпера.	356
220	Ікона «Богоматір з маленьким Христом».	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	107*55, дошка, левкас, темпера.	357
221	Ікона «Св. Миколай», XVIII ст.	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	105*56, дошка, левкас, темпера.	358
222	Ікона « Різдво Богородиці», XVIII ст.	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	110*57, дошка, левкас, темпера.	359
223	Ікона «Христос – вседержитель», XVIII ст.	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	109*58, дошка, левкас, темпера.	360
224	Ікона	1979р.Церква с.Богданівка Заліщицького р-ну.	64*47, дошка, левкас, темпера.	361
225	Невідомий художник портрет Станіслава Борха.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*75, полотно, олія.	362
226	Невідомий художник портрет Фабіана Борха.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	93,5*75, полотно, олія.	363
227	Невідомий художник портрет Марії – Терезії.	1948р.Придбано з Помарянської картинної галереї м.Тернопіль.	93*75, полотно, олія.	364
228	Невідомий художник «Свята Родина».	1948р.Передано м.Бережани.	92*62, полотно, олія.	365
229	Невідомий художник портрет Йосифа Перла, 1822р.	1948р. м.Тернопіль.	83*70,5, полотно, олія.	366
230	Невідомий художник портрет Гедеота Борха.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*75, полотно, олія.	368
231	Невідомий художник портрет Елеонора Кетлер, XIX ст.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	94*75, полотно, олія.	369

231	Невідомий художник портрет чоловічий Вінсента Глуховського.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	66,5*49,0, полотно, олія.	370
232	Невідомий художник портрет жіночий Ангели Глуховської.	1948р.Передано м.Заліщики.	66,5*49, полотно, олія.	371
233	Невідомий автор портрет чоловічий «Зимгмунд ІІІ».	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	55*44, полотно, олія.	372
234	Невідомий автор портрет чоловічий.	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	57*48, полотно, олія.	373
235	Невідомий автор портрет чоловічий.	1948р. Передано Львівська обл. Золочівський р-н с. Поморяни. Замок Потоцького.	54*42, папір, гуаш.	377
236	Невідомий художник портрет «Йосифа І».	1948р. м.Тернопіль.	69,5*59,5, полотно, олія.	385
237	Польський художник Лущукевич «Король Ягайло», 1863р.	1948р. Передано Львівська обл. Золочівський р-н с. Поморяни. Замок Потоцького.	77*57,5, полотно, олія.	386
238	Невідомий художник «Голова Христа на хустці».	1948р. Передано м.Бережани.	65,5*47, полотно, олія.	387
239	Невідомий автор пейзаж «На Дністрі», 50-60рр.	1977р. Знайдено у рідних лікаря Мазура С.І.	72*57, полотно, олія.	388
240	Невідомий художник «Смерть святого Йосифа».	1948р. Передано м.Бережани.	63*53, полотно, олія.	389
241	Невідомий художник «Святий з черепом».	1948р. Передано м.Заліщики.	69,5*58, фанера, олія.	390
242	Невідомий художник «В працівні єврейського вченого», XVIIIст.	1948р. Передано м.Заліщики.	85,5*69, полотно, олія.	391

243	Ікона «Воздвиження хреста господнього», ХХст.	1979р. с.Тилявка Шумського р-ну.	40*30, дерево, олія, живопис.	392
244	Невідомий художник портрет «Монах».	1948р. м.Тернопіль.	63*46,5, полотно, олія.	393
245	Невідомий художник пейзаж.	1948р. м.Тернопіль.	75,5*54, полотно, олія.	394
246	Невідомий художник. Ікона з зображенням невідомого святого	1948р. Знайдено в родини Потоцьких.	16*11, полотно (наклеїне на фанеру), олія.	396
247	Народний майстер. Ікона на дереві з зображенням Богородиці.	1948р. закуплено.	8,5*12, дерево, олія.	397
248	Народний майстер. Ікона на дереві «Христос учитель».	1980р. Передано с. Чистилів Тернопільського р - ну	14*19, дерево, олія..	398
249	Невідомий художник «Вечірнє читання»	1948р. Передано із замку Козебродських в с. Кудринці Борщівського р-ну.	36*24, полотно, олія.	400
250	Невідомий художник. Ікона «Воздвиження Чесного Хреста», XVIIIст.	1948р. Передано Воздвиженська церква м.Тернопіль.	90*44, полотно, олія.	401
251	Невідомий художник «Христос - учитель», XVIIIст.	1978р. Передано Воздвиженська церква м.Тернопіль.	90*54,5, полотно, олія.	402
252	Невідомий художник. Ікона «Хрещення Ісуса Христа», XVIIIст.	1978р. Передано Воздвиженська церква м.Тернопіль.	93*44, полотно, олія.	403
252	Кирилова Н.В. «Подільський мотив», 1972р.	1979р. Закуплено в автора м.Тернопіль.	20*26, скло, олія.	404
253	Чехословацький художник пейзаж.	1962р. Подаровано робітниками заводу ім.Орбана м.Біла Вода (Чехословаччина).	42,5*35,5, полотно, олія.	406
254	Хворостецький І.Ф. «Камені»,	1980р., Хворостець-кий В.І. – син ,	23*33, картон, олія.	407

	1953р.	м.Київ		
255	Хворостецький І.Ф. «Артек», 1954р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	66*81, полотно, олія.	409
256	Хворостецький І.Ф. «Дерево», 1952р.	1989р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	43,5*33, картон, олія.	411
257	Хворостецький І.Ф. «Березень», 1950р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ.	46*50,5, картон, олія.	412
258	Хворостецький І.Ф. «Хвилі Гузуфа», 1952р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	24,5*34, картон, олія.	413
259	Хворостецький І.Ф. «Головний вхід до Артеку», 1954р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	57*67, полотно, олія.	414
260	Хворостецький І.Ф. «Ірпінська заплава», 1958р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	36*50, полотно, олія.	415
261	Хворостецький І.Ф. «Зимова», 1952р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	43,5*33, картон, олія.	416
262	Хворостецький І.Ф. «Море», 1952р.	1980р., Хворостецький В.І. – син , м.Київ	23*32, картон, олія.	417
263	Обаль П.П. «Яблуневий сад», 1936р.	1980р. Закуплено у родички автора Каненєвої Г.В.	55*45, картон, олія, чорна туш, рукопис.	419
264	Кузьмінський Л. «Портрет жінки в чорному», 1905р.	1979р. Подаровано І.В. Остадібчук, м.Львів.	65*45, полотно, олія.	422
265	Одайник В.І. «Гуцульське весілля», 1971р.	1980р. Передано дирекцією худ. виставок Міністерства культури УРСР м.Київ.	220*200, полотно, олія.	426
266	Марченко Н.Я. «Мир! Кінець війні!»	1980р. Передано дирекцією худ. виставок Міністерства культури УРСР м.Київ.	220*200, полотно, олія.	427
267	Роженко М.П. «Старі верби», 1976р.	1980р. Подаровано Н. Роженко м.Тернопіль.	41*55, папір, гуаш.	428
268	Невідомий художник, картина живопис «Сімейна», друга пол. XIX ст.	60-ті рр. XXст. передано місцевими жителями м.Скала-Подільськ Борщівського р-ну.	58*40, пергамент, темпера.	429

269	Миколишин Г.С. «Т.Швченко», 1980р.	1981р. Закуплено в автора.	77*87, картон, олія.	430
270	Школьний А.Г. «Девушка в платке», 1969р.	1981р. Передано з фондів ДХВ СХ. Казахської РСР.	80*60, картон, темпера.	431
271	Федянин С.И.«Молодьіе животноводьі», 1977г.	1981р. Передано з фондів ДХВ СХ. Казахської РСР.	82*100, полотно, олія.	432
272	Степанова А.М. «Марево», 1967г.	1981р. Передано з фондів ДХВ СХ. Казахської РСР.	35*50, картон, олія.	433
272	Сікорський К.Б. «На меч мечем», 1979р.			435
273	Сікорський К.Б. «Чаклуни», 1979р.	1981р.Закуплено у автора.	58*81, картон, темпера.	436
274	Сікорський К.Б. «Князь з дружиною», 1979р.	1981р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	82*60, картон, темпера, живопис, дерево,.	437
275	Гриб Г.Є. «Молодіжна ланка», 1981р.	1981р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	58*43, папір, гуаш.	438
276	Гриб Г.Є. «Несе Галя воду», 1981р.	1981р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	40*49, картон, гуаш.	439
277	Медвідь Л.М. портрет відомої української співачки Рубчакової К.А.	1981р.Закуплено у автора м. Львів.	120*79, полотно, олія.	440
278	Шатківський О.Я. «Молотьба», 1949р.	1981р.Закуплено у дружини З.О. Шитківської.	89*69, полотно, олія.	441
279	Шатківський О.Я. «Шевченко їде до Почаєва», 1964р.	1981р.Закуплено у дружини З.О. Шитківської.	54*65, картон, олія.	442
280	Шатківський О.Я. «Батьки», 1968р.	1981р.Закуплено у дружини З.О. Шитківської.	35*50, полотно, картон, олія.	444
281	Миколишин Г.С. «Весна на вулиці Леніна», 1980р.	1981р.Придбано у автора.	. 62*76, папір, акварель.	447
282	Миколишин Г.С. «Вечірній Тернопіль», 1978р.	1981р.Придбано у автора.	62*76, папір, акварель.	448
283	Власов А.Ф. портрет Максима Кривоноса, 1981р.	1981р. Замовлено, закуплено у художника. Київське	69*59, полотно на дереві, олія.	449

		творчо-виробниче об’єднання «Художник».		
284	Власов А.Ф. портрет козацького полковника Морозенка, 1981р.	1981р. Замовлено, закуплено у художника. Київське творчо-виробниче об’єднання «Художник».	69*59, полотно на дереві, олія.	450
285	Яценко М.В. Портрет Івана Богуна.	1981р. Замовлено, закуплено у художника. Київське творчо-виробниче об’єднання «Художник».	69*59, полотно на дереві, олія.	451
286	Яценко М.В.портрет Данила Нечая.	1981р. Замовлено, закуплено у художника. Київське творчо-виробниче об’єднання «Художник».	69*59, полотно на дереві, олія.	452
287	Губський І.І. портрет Чуд навського Григорія Ісаковича, 1981р.	1981р.Виконано художником.	40*50, живопис, полотно, олія.	456
288	Давидов С.В. портрет Михайла Іларіоновича Котузова, 1981р.	1981р. Виконано по замовленню, художником. Київське творчо-виробниче об’єднання «Художник».	60*50, полотно, олія.	457
289	Спинатьєва Л.В. портрет Матвія Івановича Платонова, 1981р.	1981р. Виконано по замовленню, художником. Київське творчо-виробниче об’єднання «Художник».	45*35, полотно, олія.	458
290	С.Геслек «Коні на пасовищі»	1982р. Придбано у пенсіонера Базара Івана Івановича.	Полотно, олія.	459
291	Левицька Г.Б. портрет Петра І, 1981р.	1982р.Закуплено м.Львів.	130*60, полотно, олія.	460
292	Монастирський В.А. портрет князя Федора Даниловича Острозького, 1981р.	1982р.Закуплено м.Львів.	39,5*39,5, полотно, олія.	461

293	Сингаївський П.П. портрет Ф.Енгельса, 1982р.	1982р.Закуплено м.Львів.	150*80, полотно, олія.	463
294	Скосаренко В.І. портрет К.Маркса, 1982р.	1982р.Закуплено м.Львів.	150*80, полотно, олія.	464
295	Бортник І.П. портрет Платонової Ольги Михайлівни, 1982р.	1982р. Художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР м.Тернопіль.	59,5*46,5, полотно, олія.	465
296	Бортник І.П. портрет Ладана Павла Степановича, 1982р.	1982р. Художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР м.Тернопіль.	59,5*46,5, полотно, олія.	466
297	Бортник І.П. портрет Кошель Стефанії Олександрівни , 1982р.	1982р. Художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР м.Тернопіль.	59,5*46,5, полотно, олія.	467
298	Нечай С.О. «Здача хліба»	1982р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	130*145, полотно, олія.	468
299	Нечай С.О. «Колгоспні жнива», 1982р.	1982р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	147*127, живопис, полотно, олія.	469
300	Миколишин Г.С. «Будівництво залізниці в м. Тернополі», 1982р	1982р.Виконано на замовлення в худ.-виробничих майстернях худ. фонду УРСР. Закуплено у автора м.Тернопіль.	80*100, полотно, олія.	471
301	Ілку М.З. «Т.Г. Шевченко та відомий негритянський актор – трогак Олридж», 60-ті роки ХХст.	1964-1965р.р. Подарунок автора.	100*105, полотно, олія.	472
302	Миколишин Г.С. копія Т.Г. Шевченко. «Почаївська лавра. Вид із півдня», 1982р.	1982р. Воконано по замовленню і закуплено в автора копії м.Тернопіль.	29*38, папір, акварель олія.	473
303	Миколишин Г.С. копія Т.Г. Шевченко. «Собор Почаївської	1982р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	37,2*29,2,картон, акварель.	476

	лаври. Внутрішній вигляд». Жовтень 1846р., 1982р.			
304	Миколишин Г.С. копія Т.Г. Шевченко. «Почаївська лавра з заходу». Жовтень 1846р., 1982р.	1982р. Закуплено у автора м.Тернопіль.	29,5*38,6,картон, акварель.	477
305	Левицька Г.Б. портрет «Гонта Іван» 1982р.	1982р.Закуплено у автора м. Львів.	54,5*39,5,картон, левкас, масло, багет.	478
306	Левицька Г.Б. портрет «Залізняк Максим», 1982р.	1982р.Закуплено у автора м. Львів.	54,5*39,5,картон, левкас, масло, багет.	479
307	Ковальчук С.М. копія «Автопортрет Т.Г. Шевченка 1840р.» 1982р.	1982р.Закуплено у автора.	54,5*39,5,картон, левкас, олія.	480
308	Шатний Д.А. «Відбудова рідного міста», 1982р.	1982р. Виконано по замовленню художником.	118*140, полотно, олія.	481
308	Ткаченко А.З. «Розправа польської каральної експедиції з населенням Підгаєцького повіту в 1930р.», 1982р.	1982р. Виконано по замовленню художником м.Тернопіль.	1,10*1,50, полотно, олія.	482
309	Безпалків Р.М. портрет «Художник О.Шатківський», 1978р.	1981р.Закуплено у автора м.Львів.	83*72, полотно, олія.	483
310	Ікона «Св. Великомученик Юрій Змієборець», XVIII ст.	1983р. Знайдено Калінінська обл. м.Бежицьк Пиріг Ольга Семенівна 84р. Продав ікону музею її внук Міщенко Володимир Іванович м.Тернопіль.	53*43, дошка, фарба, левкас, малювання.	484
311	Ікона «Св. Миколай чудотворець»,	1983р. Знайдено Калінінська обл. м.Бежицьк	31*26,5, дерево, фарба, левкас, малювання.	485

	XVIII ст.	Пиріг Ольга Семенівна 84р. Продав ікону музею її внук Міщенко Володимир Іванович м.Тернопіль.		
312	Ікона «Дванадцять празників», XVIII ст.	1983р. Знайдено Калінінська обл. м.Бежицьк Пиріг Ольга Семенівна 84р. Продав ікону музею її внук Міщенко Володимир Іванович м.Тернопіль.	31*26,5, дерево, фарба, левкас, малювання.	486
313	Ікона «Спас Вседержитель», XVIII ст.	1983р. Знайдено Калінінська обл. м.Бежицьк Пиріг Ольга Семенівна 84р. Продав ікону музею її внук Міщенко Володимир Іванович м.Тернопіль.	31*26,5, дерево, фарба, левкас, малювання.	487
314	Ікона «Богородиці з немовлям», XIX ст.	1948р. м.Тернопіль.	38*28, дерево, фарба, малювання.	488
315	Ікона «Богородиці з немовлям», XIX ст.	1948р. м.Бережани.	31*24, дерево, фарба, різьблення, малювання.	489
316	Ікона «Воскресіння Христове», XIX ст.	1948р. м.Бережани.	31*23, дерево, фарба, малювання.	490
317	Ікона «Св. Миколай», XIX ст.	Тернопільська обл.. Бережанський р-н с.Гиновичі.	32*22, дерево, фарба, гіпсова грунтовка, малювання.	491
318	Ікона «Успення Богородиці»(святкова), XIX ст.	Тернопільська обл.. Бережанський р-н с.Надорожнів.	22,5*18, дерево, крейдовий грунт, фарба.	492
319	Ікона дерев'яна «Богородиця Казанська з дитям (Ісусом)»; російська. Кінець XVIII – поч. XIX ст.	1983р. Продано органами внутрішніх справ.	29,6*25, дерево, живопис.	493
320	Нетриб'як М.М. «Тернопіль перебудовується», 1979р.	1983р.Подаровано автором.	26,3*55,5, картон, акварель.	496
321	Білоус Б.Й. «Моє	1983р.Подаровано	29*38, папір, акварель.	497

	дитинство», 1976р.	автором.		
322	Білоус Б.Й. «Будівництво краєзнавчого музею в м.Тернополі», 1978р.	1983р.Подаровано автором.	29*38, папір, акварель.	498
333	Невідомий художник портрет Андрія Потоцького, XVIIIст.	В замку Потоцьких в Поморянах.	190*100, полотно, олія.	506
334	Ікона «Казанська богоматір», 1891р.	1983р.Закуплено у Барова Євгена Ігоровича м.Тернопіль.	21*17,5, дерево, фарба, скло, фольга, живопис, штампування, гравування.	507
335	Икона – таблетка двухсторонная металье «Преображение Господне» и «Сретение Господне», XIX век.	М.Тернопіль.	24,2*20,8,залізо(сталь), темпера, лак, живопис.	508
336	Икона – таблетка двухсторонная металье «Собор архангела Михаила» и «Богоявление Господне», XIX век.	М.Тернопіль.	23,5*20,8,залізо(сталь), темпера, лак, живопис.	509
337	Ікона на металі «Введення в храм Пресвятої Богородиці», «Покров Пресв. Богородиці».		24*21	510
338	Грегорійчук П.Н. «Цегольня», 1981р.	1983р. Виконана на замовлення музею м. Львів.	80*114,5, полотно, олія.	511
339	Петрик А.І. Портрет К.Тивонюк, 1981р.	1984р.Закуплено Микулинці.	63*52, полотно, олія.	512
340	Ікона «Богородиця, друга половина XIX ст.	1984р. Передано Густинський р-н с. Сажівки (церква знята з реєстрації).	34*24, жесть, масло, дерево, живопис, різьблення.	514
341	Вилери-Ельяш-Родзіковські.	1984р. Передано Густинський р-н с.	67*58, полотно, олія.	515

	Ікона «Св. Себастіян», перша половина XIX ст.	Сидорів діюча церква.		
342	Будільний М.П. «Збручанський край», 1979р.	1984р. м.Бережани.	54*74, картон, темпера.	516
343	Будільний М.П. «Дума про землю», 1968р.	1984р. Подарунок м.Бережани.	64*74, картон, олія.	517
344	Петрик А.І. «Три верби», 1969р.	1984р.Подаровано автором м.Микулинці.	58,5*79, полотно, олія.	518
345	Ікона «Святий Миколай», XVIII ст.	1984р. с. Ігровиця Тернопільський район церква.	23*22, дерево, левкас, фарби.	520
346	Ікона «Святий Юрій Змієборець», XX ст.	1984р. с. Ігровиця Тернопільський район церква.	22*18, дерево, левкас, фарби, малювання.	521
347	Ікона «Ісус Христос Благословляю-чий», XVIII ст.	1984р. с. Ігровиця Тернопільський район.	22*17, дерево, левкас, фарби, малювання.	522
348	Ікона «Спас Вседержитель», XIX ст.	1984р. с. Ігровиця Тернопільський район церква.	26*22, дерево, левкас, фарби, малювання.	523
349	Ікона «Свята Тетяна», XX ст.	1984р. с.Ігровиця Тернопільський район церква.	24*18, доска соснова одноцільна, , фарба, малювання.	534
350	Ікона преподобний Сергій Радонєжський XX ст.	1984р. с.Ігровиця Тернопільський район церква.	22*18, дошка липова з однією шпонкою, левкас, фарба.	525
351	Глущенко М.П. «Східний Крим», 1967р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	96*88, полотно, олія.	526
352	Одайник В.І. «Рання осінь», 1983р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	49*60, полотно, олія, масляні фарби, живопис.	527
353	Самусєв Ф.П. портрет Герой Радянського Союзу генерал-лейтенант авіації І.Євсевєв, 1983р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	110*80, полотно, олія, живопис.	529
354	Ладєйщиков В.Л. «Арсенал» повстав», 1982р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	184*144, полотно, олійні фарби.	532

355	Непийпиво В.Г. «Осінь», 1981р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	80*140, полотно, олія.	534
356	Чернявський Г.Г. «Жигулі», 1969р.	1984р.Передано із фондів дирекцією художніх виставок УРСР.	70*100, полотно, олія.	535
357	Шатківський О.Я. «Золота осінь», 1968р.	1984р.Закуплено м. Львів.	50*60, картон, темпера.	540
358	Шатківський О.Я. «Дерева в зимі (під весну)», 1976р.	1984р.Закуплено м. Львів.	48,5*68,5, картон, темпера.	541
359	Шатківський О.Я. «Череда», 1964р.	1984р.Закуплено м. Львів.	78*59, полотно, темпера.	542
360	Будільний М.П. «Гірська річка», 1978р.	1984р.Закуплено м. Бережани.	70*52, картон, темпера.	543
361	Будільний М.П. «Дощ іде».	1984р.Закуплено м. Бережани.	49,5*100, картон, темпера.	544
362	Будільний М.П. «Вид на Бону».	1984р.Закуплено м. Бережани.	29*36, папір, фломастер, акварель.	546
363	Автор невідомий «Дворец в Поморянах», кінець XIX – початок XX ст.ст.	1948р. Сім’я Потоцьких.	27*35, холет, масло, живопис, картон.	547
364	Удіна Т.О. «Гідропарк» (м.Тернопіль), 1984р.	1984р.Закуплено у автора через Тернопільські худ. фонди.	75*60, папір, акварель.	548
365	Чумак Ю.В. портрет Герой Соціалістичної Праці Давидович В.Я. 1984р.	1984р.Закуплено Тернопільська галерея.	50*70, картон, олія.	553
366	Миколишин Г.С. Акварельний лист «Пам’ять про Куликове поле» 1982р.	1984р. Придбано та закуплено через художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР.	55*64, папір, акварель.	564
367	Бортник І.П. Портрет Герой Соціалістичної Праці Шимків О.І., 1984р.	1984р. Придбано та закуплено через художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР.	77*57, картон, олія.	565
368	Купецький В.В. Лист акварельний Герой Соціалістичної	1984р. Закуплено картина галерея.	64*70, папір, акварель.	566

	Праці, голова к-пу «Дружба» Підволочиського р-ну Макаров Петро Герасимович, 1984р.			
367	Львов С.С. Портрет Герой Соціалістичної Праці Довгань Г.І., 1984р.	1984р. Придбано та закуплено через художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР.	69*50, картон, олія.	567
368	Овчарик Є.Я. Портрет Герой Соціалістичної Праці Святенька З.О., 1984р.	1984р. Придбано та закуплено через художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР.	58*45, керамічна плитка, розпис.	568
369	Ковальчук С.М. «Седневські мотиви», 1984р.	1984р. Закуплено через художньо-виробничі майстерні худ. фонду УРСР.	69*69, картон, олія.	569
370	Кирилова Н.В. «По Едельвейс», 1975р.	1984р. Подаровано автором.	40*30, скло, олія.	575
371	Ікона дерев'яна «Воскресіння», XIX ст.	1983р. Подаровано з Кримської обл.	39*31, дерево, олія.	576
372	Ікона «В Збранній воєводі», 1748р.	1960-і рр. С.Сапогів Борщівського р-ну, дерев'яна церква.	54*40, дошка, левкас, олія.	577
373	Ікона «Іоанн Златоуст», (XVIII) ст.	С.Сапогів Борщівського р-ну, дерев'яна церква.	36*34, дошка, левкас, олія.	578
374	Бортник І.П. «Розстріл мирного населення у Вишнівці», 1984р.	1985р. Куплено в автора м.Тернопіль.	140*170, полотно, олія.	579
375	Ткачик Б.І. Портрет «Герой Соціалістичної Праці Шпікалюк В.І.», 1984р.	1985р.Подаровано автором.	55*40, картон, темпера.	580
375	Невідомий художник («Рибаки»?), кінець XIX ст.	1985р. Закуплено у Бількевич З. О. м.Тернопіль.	36*27, полотно, олія.	581
376	Ікона невідомого українського художника «Святий Дмитро», середина XIX ст.	1985р. Закуплено у Олейнюк Є. Д. м.Тернопіль.	27*25, полотно, олія.	584

377	Обаль П.П. «Надвечір'я» (назва не авторська), 1921р.	1985р. Закуплено у Рогач О.П.с. Лозівка Під волочиський р-ну Тернопільської обл.	30,5*45,0, папір, пастель.	585
379	Автор невідомий «Свята Катерина», XIX ст.	1948р. м. Заліщики Тернопільська обл.	60*45, дерево, полотно, олія, живопис.	586
380	Пазізін М. І. «Герой Радянського Союзу І.Бугайченко – керівник підпілля», 1984р.	1985р. м.Тернопіль.	98*149, полотно, олія.	588
381	Ікона невідомого українського автора . Невідомий святий (можливо Св. Георгій у в'язниці), XVII ст.	1985р. м.Бережани Тернопільська обл..	31,3*23,3, дерево, олія.	589
382	Ікона («Образ») з частковою порізкою по левкасу «Свята Трійця» невідомого художника (кінець XIX – поч.XX ст.)	1948р. Передано з музею м.Бережани.	104,5*62,0, дерево, левкас, темпера, порізка по левкасу, позолота.	590
383	Б.Ріхтер-Яновська польська художниця картина акварельна, кін.XIX – поч. XXст.	1985р. Знайдено у М.Свистун і передано музеєві м.Тернопіль.	15,0*23,0, папір, акварель.	591
384	Невідомий художник картина живописна, (І пол.XXст.).	1985р. Знайдено у М.Свистун і передано музеєві м.Тернопіль.	23,0*32,0, картон, полотно,олія.	592
385	Невідомий художник картина живописна, (І пол.XXст.).	1985р. Знайдено у М.Свистун і передано музеєві м.Тернопіль.	22,5*30,0, картон, олія.	593
386	Невідомий укр. художник. Портрет Бортнянського Дмитра	1948р. Передано с. Кудринці з палацу Козебродських.	48,5*38,0, полотно, олія.	594

	Степановича, українського і російського композитора, 1934р.			
387	Невідомий художник «Портрет молодого чоловіка», (II пол..XIX ст.).	1948р. Передано с. Кудринці з палацу Козебродських.	47*35,0, полотно, олія.	595
388	Божемський польський художник «Портрет нвідомого», 1931р.	1948р. Передано м.Тернопіль.	66,0*56,0, полотно, олія.	596
389	Невідомий польський художник «Портрет мужчини», 1940р.	1948р. Передано з музею м.Заліщики.	69,5*53,5, полотно, олія.	597
390	Ікона «Богородиці з дитям», XVII ст. Тернопільщина.	1985р. Тернопільщина.	22*18, дошка липова із двома задніми не наскрізними шпонками. Малюнок заглиблений на 0,3 см. Фарба олійна.	598
391	Невідомий художник «Портрет невідомого», (II пол..XIX ст.).	1948р. Передано з музею м.Заліщики.	48,5*39,0, полотно, олія.	599
392	Барболюк П.О. «Повіяло весною», 1983р.	1985р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	48,5*77,5, картон, олія.	601
393	Барболюк П.О. «Весна 45-го. Додому», 1984р.	1985р. Подаровано автором м.Тернопіль.	51,0*77,0, полотно, олія.	603
394	Миколишин Г.С. копія Т.Г. Шевченко. «Вид на околиці Почаївської Лаври ». Жовтень 1846р., 1985р.	1985р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	28*37, папір, акварель, відливка на сухо.	604
395	Петрик А.І. «Старий млин», дата написання невідома.	1985р.Закуплено у автора.	59,0*71,5, ДВП (деревоволокниста плита), олія.	605
396	Щепанін Володимир польський художник , (І пол.	1985р. Знайдено у М.Свистун і передано музеєві м.Тернопіль.	34,5*47,0, картон, акварель.	606

	XX ст..)			
397	Прохоров В.І. «Портрет матері», 1984р.	1985р.Закуплено у автора.	54,0*39,5, ДВП (деревоволокниста плита), пастель.	607
399	Романюк Б.І. «Кременець», 1984р.	1985р.Закуплено у автора м. Кременець.	49,0*29,5, ДВП (деревоволокниста плита), олія.	608
400	Макаров В.В. «Тернопільська весна-82» (із серії «Мирний літопис»), 1982р.	1985р.Закуплено у автора.	68,0*47,0, полотно, олія.	609
401	Тихановський М.І. «Заросла дорога до с.Пужників» (рідного села А.Кживонь).	1985р.Закуплено у автора м. Монастириськ.	35,0*45,0, полотно, олія.	611
402	Тихановський М.І. «Гарячий цвіт Пужницьких садів», 1984р.	1985р.Закуплено у автора м. Монастириськ.	48,5*58,5, ДВП (деревоволокниста плита), олія.	612
403	Бредень М.П. «Березовий сік», 1970р.	1985р.Закуплено у автора м. Теребовля.	60,0*80,0, полотно, олія.	613
404	Субчак М.П. «Зимовий день», 1969р.	1985р.Закуплено у автора м. Теребовля.	60*80, полотно, олія.	614
405	Субчак М.П. «Теребовлянсь-кий краєвид», 1960р.	1985р.Закуплено у автора м. Теребовля.	50*82, полотно, олія.	615
406	Субчак М.П. «Прийшла осінь», 1974р.	1985р.Закуплено у автора м. Теребовля.	22*41, полотно, олія.	616
407	Субчак М.П. «Поділля» (села Висічка Пищатинці Борщівського р-ну), 1978р.	1985р.Подаровано автором м. Теребовля.	29,5*38,5, папір, гуаш.	617
408	Крук Я.С. «Фортеця в Кам'янці-Подільському», 1976р.	1985р.Закуплено у автора під час експонування персональної виставки в краєзнавчому музеї.	30,0*39,0, картон, олія.	618
409	Крук Я.С. «Пшениця колоситься». Вид на «Рай», 1966р.	1985р.Закуплено у автора під час експонування персональної виставки в	24,0*32,0, картон, олія.	619

		краєзнавчому музеї.		
410	Крук Я.С. «Верби над водою. «Зарайський потік», 1978р.	1985р.Закуплено у автора під час експонування персональної виставки в краєзнавчому музеї.	24*28, картон, олія.	620
411	Кульчицька О.Л. «Повернення з бурси» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	25,0*24,0, папір, олія.	621
412	Кульчицька О.Л. «Подорож на Січ» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	24,5*24,0, папір, олія.	622
413	Кульчицька О.Л. «Зрада Андрія» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	24,5*25,0, папір, олія.	623
414	Кульчицька О.Л. «Зрадника спіймано» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	30,0*22,0, папір, олія.	624
415	Кульчицька О.Л. «Розплата» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	30,0*22,0, папір, олія.	625
416	Кульчицька О.Л. «За честь і волю» (ілюстрація до повісті М.В. Гоголя «Тарас Бульба»), 1953р.	1985р.Закуплено Дороша Андрія Юліановича м.Львів.	23,0*22,0, папір, олія.	626
417	Ікона на дереві «Зворушення» - (Матір божа з Ісусом Христом на руках), 188рр.	1985р. Закуплено у Чабан А.А. с.Віта Поситова Києво-Святошинського р-ну Київської обл.	26,5*21,0, дерево, картон, тканина, масло, живопис.	627
418	Автор невідомий	1985р. Закуплено у	48*56, фанера, олія.	634

	«Краєвид», кінець XIX поч. XX ст.	Швака О.В.		
419	Невідомий художник «Руїни Яз- ловецького замку», 1905р.	1985р. Подаровано Чумаковим.	21,0*34,8, картон, пастель.	635
420	Ікона «Святий Миколай», 1896р. Москва.	1986р. Куплено у м.Тернополі – Куватова В.Є.	22*17,5, метал, олійні фарби, гравірування, дерево, тканина.	636
421	Завадовський І.С. «Львівський мотив», поч.70-х років.	1986р. Закуплено в дружини художника Завадовської Іванни м.Львів.	40*50, картон, олія.	637
421	Завадовський І.С. «Львівський мотив», 1977р.	1986р. Закуплено в дружини художника Завадовської Іванни м.Львів.	45*33, картон, олія.	638
422	Завадовський І.С. «Підзамче», 1978р..	1986р. Закуплено в дружини художника Завадовської Іванни м.Львів.	16*27, картон, олія.	639
423	Ікона на дереві «Св.Николай – чудотворець и св.Симеон»… Брянщина. Кін.XIX – поч.XX ст.	1986р. Куплено у Сембрата С.А. м.Бучач.	14*11, дошка, левкас, фарби (олія).	640
424	Смольський Г.С. «Піцунда. Храм XII століття», 1973р.	1986р. Куплено у Дороша А.Ю. м.Львів.	17,5*21, картон, олія.	641
425	Смольський Г.С. «Бурштинська ДРЕС», 1969р.	1986р. Куплено у Дороша А.Ю. м.Львів.	16,8*21, картон, олія.	642
426	Козік М.Я. «Стара липа», 1943р.	1986р. Куплено у Дороша А.Ю. м.Львів.	49*32, картон, олія.	643
427	Ткачик Б. Портрет Боженка Василя Назаровича (1841-1919) – героя громадянської війни командира Таращанського полку, 1983р.	1983р. Виконано автором на замовлення.	55*46, полотно, олія.	644
428	Совлачков А.Н «Петербург, 1905г. » 1981р. (Диптах, ліва частина) Ленінград.	1986р.	150*120, полотно, олія.	645

429	Совлачков А.Н «Петербург, 1905г. » 1981р. (Диптах, права частина) Ленінград.	1986р.	150*120, полотно, олія.	646
430	Олдаєв К.М. «Поезія Дружбі - Р.Гамзатов, К.Кулиев, М.Каримов, М.Дудин, О.Кугультинов», 1982р.	1986р.	150*200, полотно, олія.	647
431	Вардянян Е.С. «В пограничной деревне», 1982р.	1986р.	150*140, полотно, олія.	648
432	Андрієнко В.Т. «Боротьба с огнем» («На тушении пожара»), 1982р.	1986р.	165*155, полотно, олія.	649
433	Слепцова А.Д. «Якутские мастерицьі», 1975р.	1986р.	131*153, полотно, олія.	651
434	Шенхоров Ч.Б. «Вечер в Саянах», 1980р	1986р.	100*140, полотно, олія.	652
435	Зазерська В.Д. «Полдень», 1982р.	1986р.	120*120, полотно, олія.	653
436	Мокан А.Є. «Народньіе мастерицьі».	1986р.	120*110, полотно, олія.	655
437	Манизер Г. «Зимний вечер на Ленинских горах», 1977-1980р.р.	1986р.	49*32, картон, олія.	657
438	Герасимов В.А. «Друзья», 1979-1980р.р.	1986р.	50*70, картон, олія.	658
439	Зарипов І.К. «Осінь», 1979р.	1986р.	46*65, картон, олія.	659
440	Марчук І.С. «Осінні надії».	1986р. Закуплено у автора м.Київ.	49*32, картон, темпера, шпринцювання, пензель.	662
441	Уралов І.Г. «Конец лета», 1976р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	150*195, полотно, олія.	663
442	Отращенко С.Б.	1986р. Передано з	200*180, полотно, олія.	665

	«Партизани».	дирекції виставок Союзу художників СРСР.		
443	Токарєв В.В. «В мастерской», 1976-1977р.р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	190*160, полотно, олія.	666
444	Капшук А.І. «Память» (портрет секретарей ЛКСМУ г.Харькова 1919-1920 г.г. Зайцева Ф.А., Талащенко А.Ф., Ярошенко П.А.), 1979 р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	176*143, полотно, олія.	667
445	Дилбарьян А.М. «Возвращение с работьі», (Тбілісі, 1960р.).	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	74*163, полотно, олія.	668
446	Оссовский П.П. «Земля Оловацкая», 1977р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	72*180, картон, олія.	669
447	Каримуллин Р.Ш.(Казань) «В дальней бригаде ».	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	140*150,фанера , олія.	670
448	Свєшников Д.К. (Архаегельск) «Буровой мастер Мишев», 1973р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	158*110, полотно, олія.	671
449	Подеясская Г.Ю. «Воскресенье», 1979р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	150*116, полотно, олія.	672
450	Корольов Е.Г. «Гуляние в Кусково», 1978-1982р.р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	130,5*171, полотно, олія.	673
451	Толкунов Н.П. «Художник Горлов», 1960р.	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників СРСР.	120*100, полотно, олія.	674
452	Щетинський М.Д. (ПНР) «Французские рабочие», 1959р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	100*142, полотно, олія.	675
453	Косумов Н.С. (Баку) «В горах Дашкесана».	1986р. Передано з дирекції виставок Союзу художників	115*130, полотно, олія.	676

		СРСР.		
454	Роосвальд М.Е.(Ест.РСР) «Коридор», 1979р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	130*150, полотно, олія.	677
455	Лимаренко А.А. «Дама XIX века», 1975р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	60*84, полотно, олія.	678
456	Мінасян В.Д. (Єреван) «Джермукский пейзаж».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	51*110, полотно, олія.	680
457	Осипов С.И. (Ленинград) «Весенние сумерки» («Старьій Изборск»).	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	66*57, полотно, олія.	682
458	Орадов Шах «Освкщенньіе», 1927р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	70*70, полотно, олія.	683
459	Джазьібаев «Утро Жаремского карьера».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	110*98, полотно, олія.	684
460	Розін П.І. Портрет «Знатная звеньевая совхоза «Заокский» Серпуховского р-на Московской облю Клягина К.П.», Москва. 1982р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	81*104, полотно, олія.	685
461	Павлюченков В.В. Портрет «Бригадир Гаменюк А.К.» м. Комсомольск-на-Амуре.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	80*100, полотно, олія.	686
462	Бройдо И.М. із серії «Якутія» - «Небо Якутії» (Москва), 1977р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	100*140, полотно, олія.	688
463	Бройдо И.М. із серії «Якутія» - «Дорога на Беркатит», 1977р	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	100*140, полотно, олія.	689
464	Меллер В.Г.	1981р. Подарунок	53,5*38,5, картон, гуаш, малювання,	690

	Ескізи костюмів «Мікардо».	Ветрова Б.В. м.Київ.	графіка.	
465	Хоменко «Портрет народного артиста СРСР, лауреата Ленінської премії Бондаренко С.Ф.», 1954р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	99*79, полотно, олія.	691
466	Замтаредзе «Зелений мис», 1976р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	70*50, картон, олія.	692
467	Мірза-заде «Штукатур».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	80*90, полотно, олія.	694
468	Атаєв Фірдоусі «Вид із вікна».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	Полотно, олія.	695
469	Щербаков В.В. «Рождественний бульвар».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	60*80, полотно, олія.	696
470	Оссовський «Таня», 1966р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	68*63, картон, олія.	697
471	Пен-Варлен «Кессонський етюд», 1953р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	29*47, полотно, олія.	699
472	Народницький «Сільський двір»	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	70*100, полотно, олія.	702
473	Бройдо І.М. «Вугілля Нерюнгрі» із серії «Якутія», 1977р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	100*140, полотно, олія.	703
474	Кожахметов «Околиці міста Оси», 1956р.	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	17*27, картон, олія.	704
475	Скраде «Церква святого Йоана».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	70*100, полотно, олія.	705
476	Вітольд Цихач (ПНР) «Зустріч з	1986р. Передано з дирекції виставок	61*80, полотно грунтоване, олія.	706

	Росією», 1985р.	Спілки художників СРСР.		
477	Теодор Тунк (ПНР) «Прокатний стан».	1986р. Передано з дирекції виставок Спілки художників СРСР.	73*93, полотно, олія.	707
478	Тиханський М.І. Портрет Героя Соціалістичної праці П.І. Двірської, ланкової колгоспу ім. Дворського Монастирисько-го р-ну, 1986р.	1986р. Закуплено у автора м.Монастириськ..	56,5*45, картон, олія.	710
479	Кавка Є.А. «Перший приморозок », 1985р.	1986р. Закуплено у автора м.Тернопіль.	45*60, полотно, олія.	711
480	Барболюк П.О. «Ранок», 1986р.	1986р. Закуплено у автора м.Тернопіль.	57,5*85, полотно, олія.	712
481	Бездільний М.П. «Весняний ранок », 1980р.	1985р. Закуплено у дружини художника м.Бережани.	50*63, картон, темпера.	713
482	Бездільний М.П. «Село Стрілківці».	1985р. Закуплено у дружини художника м.Бережани.	30*42, папір, акварель.	714
483	Мікульський Я. «Місячний пейзаж», 1904р.	1986р. Закуплено в Лазо С.В. м.Тернопіль.	69,6*120, полотно, олія.	715
484	Ікона (образ) «Святий Онуфрій», XVIIIст.	1986р. Церква с.Скорики Під-волочиський р-ну.	88*50, дерево, олія, розпис.	717
485	Ікона (образ) «Розп’яття», XVIIIст.	1986р. Церква с.Скорики Під-волочиський р-ну.	175*63, полотно, олія.	718
486	Ікона (образ) «Трійця», XVIIIст.	1986р. Церква с.Скорики Під-волочиський р-ну.	72*43, дерево, олія, розпис.	719
487	Стецько Д.Г. «Вишневецький Дмитро Іванович (Байда)» (Тернопіль, 1982р.)	1982р. Закуплено у художника.	71*40, полотно, олія.	720
488	Югай В.М. «В.І.Ленін» (Київ, 1979р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	104*106, полотно, олія.	724
489	Ліхомов М.Г.	1986р. Передано	143*120, полотно, олія.	725

	«Сім'я» (Ровно, 1980р.).	Дирекцією художніх виставок України м.Київ.		
490	Власов О.Ф. «Алегро» (Київ, 1980р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	110*140, полотно, олія.	727
491	Чигкон А.Л. «Сибірський пейзаж» (Київ, 1976р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	141*76, полотно, олія.	728
492	Яценко М.В. «Звільнений Київ» (Київ, 1981р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	130*150, полотно, олія.	730
493	Максименко М.А. «Осінь» (Житомир, 1981р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	81*73, картон, олія.	736
494	Волобуєв Є.Є. «Рання весна» (Київ, 1984р.).	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	94*80, полотно, олія.	738
495	Ткаченко А.З. «Ранішня весна».	1986р.Закуплено у автора.	100*70, картон, олія.	742
496	Шандрук А.Ф. «Усмішка весни».	1985р.Закуплено у автора.	39*60,5, папір, пастель.	743
497	Брездень М.П. «Лісова ідилія».	1986р. Закуплено у автора.	39*49, оргамент, олія.	744
498	Федорів О.П. «Краєвид з плугом» (м.Тернопіль).	1986р.Закуплено у автора.	37,6*59,5, полотно, тампера.	746
499	Романюк Б.І. «Шляхами Тараса».	1986р.Закуплено у автора.	74*54, двп, олія.	748
500	Піпан М.П. «Зима».	1986р.Закуплено у автора.	78,8*88,3, полотно, олія.	751
501	Миколишин Г.С. «Трагедія Молоткрва», 1985р.	1986р.Закуплено у автора.	51*57, папір, акварель	752
502	Миколишин Г.С. «Трагедія біля кузні Молотків».	1986р.Закуплено у автора.	50*56,4, папір, акварель	753
503	Миколишин Г.С. «Перший сніг. Вшанування», 1985р.	1986р.Закуплено у автора.	50*61, папір, акварель	754
504	Гриб А.Є. «Липень на	1986р. Закуплено у автора.	50*69, картон,темпера.	755

	городі».			
505	Миколишин Г.С. «Молотків звільнено», 1985р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	51*57, папір, акварель	757
506	Миколишин Г.С. «Навічно пам'яті народній», 1985р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	51*57, папір, акварель	758
508	Николайчук М.С. Триптих «Весняні ритми» і «Ритми села»: «Зима», «Поле засіяне», «Весна», 1986р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	28*37, папір, акварель, дерев'яна рама.	760
509	Николайчук М.С. Триптих «Весняні ритми».Друга частина «Поле засіяне», 1985р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	75*51, папір, акварель, дерев'яна рама.	761
510	Николайчук М.С. Триптих «Весняні ритми». Третя частина «Весна», 1986р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	50*55, папір, акварель, дерев'яна рама.	762
511	Николайчук М.С. «Братові Остапу від Т.Г. Шевченка», 1986р.	1986р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	65*50, папір, акварель, дерев'яна рама.	763
512	Чернявський Г.Г. «Після дощу», 1979-1980р.р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	61*61, папір, акварель	765
513	Чернявський Г.Г. «Поронімо. Вхід до музею В.І.Леніна», 1979-1980р.р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	61*61, папір, акварель	766
514	Романюк Б.І. «Весна».	1986р.Подарунок автором.	9,5*14, картон, олія.	767
515	Романюк Б.І. «Почаївська лавра».	1986р.Подарунок автором.	10*13,5 полотно, олія.	768
516	Будников О.Г. «Сталінград окопи», 1943р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України м.Київ.	29,0*37,5, картон, олія.	769
517	Лопухова Н.Й. «Бархани».	1986р. Передано з дирекції виставок художників УРСР.	49*71, папір, акварель.	770
518	Синьков Є.Г. «Шахта Альберт», 1974р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	40*65, картон, олія.	771

519	Дрочило В.І. «Ранок на колгоспному полі», 1975р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	63,5*85 полотно, олія.	772
520	Богданов «Лауреат Ленінської премії наставник молоді В. Смирнов з учнем», 1973р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	111*142 полотно, олія.	773
521	Григель В.А. «Тернопіль в руїнах», 1960-ті р.р.	1986р.Подарував автор, м.Тернопіль.	28*38, папір, акварель.	778
522	Шандрук А.Ф. «Портрет живописний Чернія М.О. комісара Лановецького-Ямпільського партизанського загону, який діяв в райні Ланівець в 1918 – на поч.1919 року » (Ланівці, 1967р.).	1986р.	63*80 полотно, олія.	779
523	Чернявський Г.Г. «Тиша», 1975р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	58*77, папір, акварель.	782
524	Стрєлов А.Ю. «Під мирним небом», 1977р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	95*110 полотно, олія.	785
525	Бабенцов В.В. «Під Білогорським», 1980р.	1984р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	86*105, картон, олія.	786
526	Беркута К.С. «Зварувальникибіля фурменних апаратів», 1974р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	80*111 полотно, олія.	788
527	Губар'єв О.І. «Наближається гроза», 1972р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	48*71, папір, акварель.	789
528	Непийпиво В.Г. «Лани під Києвом», 1975р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	84*120 полотно, олія.	790
529	Шаталін В.В. «Портрет композитора Майбороди Г.І.», 1977р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	150*123 полотно, олія.	793

530	Шишко С.Ф. «Вечірня зоря», 1981р.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	99*119 полотно, олія.	797
531	Циганков О.В. Портрет Ковпак Сидір Артемович, генерал-майор двічі Герой Радянського Союзу, колишній командир партизанського з'єднання, яке діяло на Тернопільщині у 1943 р. під час Карпатського рейду.	1986р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	5*8,5, слонова кість, акварель, дерево, метал.	798
533	Ікона на дереві «Святий Іоанн-Хреститель», кін.XVIII – поч.XX ст.	1986. Передано із церкви села Саранчуки Бережанського р-ну. Передав З.Мигоцький (м.Бережани).	26*19, дерево, левкас, фарби.	799
534	Ікона «Св. Миколай», кін.XVIII ст.	1986р. Куплено у Чабан А.А. с.В-Поштова К.-Святошинський р-н.	35*29, дерево,олія, живопис.	800
535	Барбалюк П.О. «Бучацький водопад», 1985р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	78*49 полотно, олія.	801
536	Барбалюк П.О. «Ранок в Кременецьких горах», 1986р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	75*50, картон, олія.	802
537	Барбалюк П.О. «Зимовий день», 1982р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	57*36, картон, олія.	803
538	Кравченко О.С. «Студентська молодь», 1972р.	1987р. Подаровано Кравченком Я.О. м.Львів.	140*105 полотно, темпера.	804
539	Нетриб'як М.М. «Вид на Комсомольське озеро». Із серії «Мій Тернопіль», 1984-1985р.р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	36,7*49,5, папір, акварель.	807
540	Нетриб'як М.М. «Похмурий день», 1983р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	57*42, папір, акварель.	809
541	Ікона «Казанська	1987р.Закуплено у	30,5*26,5, дерево, метал, фарба	810

	Богоматір», XIX ст.	гр-на Тимошина В.В. м.Тернопіль.	олійна, живопис, штампування.	
542	Марчук І.С. «Земля квітує», 1982р.	1987р. Подаровано автором.	70*80 полотно, темпера.	817
543	Скаржевський О.К. «Ранок на озері Світязь» (м.Тернопіль), 1977р.	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	15*23, картон, олія.	818
544	Скаржевський О.К. «Місячна ніч».	1987р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	8*20, картон, олія.	819
545	Яременко В.Й. «Місячна ніч», 1986р.	1987р.Придбано у автора м.Тернопіль.	30*27,3, картон, олійні фарби.	820
546	Яременко В.Й. «Подільський мотив», 1987р.	1987р.Придбано у автора м.Тернопіль.	25*59 полотно, олійні фарби.	821
546	Марчук І.С. «Портрет Б.Патона», 1982р.	1986р.Закуплено у автора м.Київ.	80*80 полотно, темпера.	824
547	Марчук І.С. «Місяць над селом», 1981р.	1987р.Закуплено у автора м.Київ.	71*81 полотно, темпера.	825
548	Світославський С.І. «Москва, Василий Блаженньій», 1893р.	1960-ті р.р.	132*113 полотно, олія.	831
549	Федорів О.П. «Осіння елегія» 1983р.	1988р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	76*60, картон, олія.	832
550	Икона на дереве трехсюжетная «Богоматерь с младенцем Иисусом, Распятие, Святой Николай», X век.	1948р.Бережанський музей.	45,7*63, дерево, темпера, лак, живопис.	835
551	Карпов Г.Т. «Пам’ятник борцам революции», 1980р.	1987р.Передано Тернопільським ОК Компартії України.	55*63, папір, олійні фарби, багет.	836
552	Яблонська О.Н. «Ленін в Горках», 1980р.	1987р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	110*110, полотно, олійні фарби.	840
553	Адамкевич В.В. «Ланка двічі Героя	1963р. Передано Дирекцією художніх виставок України.	176*280, полотно, олія.	850

	Соціалістичної Праці Є.Долинюк », 1960р.			
554	Невідомий художник. Портрет живописний Івана Потоцького, XVIII ст.	1939р. Знайдено в замку Потоцьких в Поморянах.	190*97, полотно, олія.	851
555	Невідомий художник. Портрет живописний Станіслава Потоцького, 70 років XVIII ст.	1939р. Знайдено в замку Потоцьких в Поморянах.	190*97, полотно, олія, дерево, фарби.	852
556	Невідомий художник. Портрет живописний Потоцького, XVIII ст.	1939р. Знайдено в замку Потоцьких в Поморянах.	190*97, полотно, олія, дерево, фарби.	853
557	Икона на холсте «Иисус Христос и фарасеи».	1948р. Знайдено с.Кудринці Борщівського р-ну.	86*114, полотно, олія.	854
558	Черняк В.О. «Ранок. Околиця», 1987р.	1988р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	68,5*66, полотно, олія.	856
559	Виродова Готьє В.Г. «Портрет робітниці Г.Копиченої», 1973р.	1987р. Передано з дирекції виставок художників УРСР.	90*92, полотно, олія.	875
560	Глущенко М.П. «Гурзуф», 1974р.	1987р. Передано з дирекції виставок художників УРСР.	97*88, полотно, олія.	881
561	Хворостець кий І.Ф. «Берег Артека», 1950р.	1988р.Закуплено у Добровольської А.Д. м.Тернопіль.	36,5*47,5, полотно, олія.	888
562	Нечай С.О.«Теплий ранок », 1986-1987р.	1988р. Передано Дирекцією виставок Спілки художників України.	150*236, полотно, олія.	889
563	Адам'як П.К. «Осінні барви», 1985р.	1988р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	69*55, полотно, олійні фарби.	892
564	Барболюк П.О. «Осінь в Кам'янках», 1987р.	1988р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	67*49, живопис, картон, олійні фарби.	893
565	Икона на холсте	1987р. Знайдено	125*106,5*4, холет, масло.	894

	«Серафим жаріючим вуглем очищає пророка Ісайї», кін.XIX – поч.XX в. Збаражский район.	Збаражский р-н.		
566	Икона на холсте «Святой Равноапостоль-ный князь Владимир», кін.XIX – поч.XX в. Збаражский район.	1987р. Знайдено Збаражский р-н.	142*88*2, холст, масло.	895
567	Икона на холсте «Святая Варвара и Преподобній Иов игумен Почаевский », кін.XIX – поч.XX в. Збаражский район.	1987р. Знайдено Збаражский р-н.	105*68*2,3, холст, масло.	896
568	Икона на холсте «Св.Франциск изгоняет диявола из бесноватого», XIX в., г.Збараж .	1987р. Передано із костелу Бернардинов м. Збараж.	205*122*5, холст, масло.	897
569	Икона на холсте «Святой Франциск получает от Господа вечное отпущение грехов», XIX в. г. Збараж.	1987р. Передано із костелу Бернардинов м. Збараж.	205*122*5, холст, масло, живопис.	899
570	Икона на холсте «Святой Франциск отвергает султанские да-рьі », XIX в. г. Збараж.	1987р. Передано із костелу Бернардинов м. Збараж.	205*122*5, холст, масло, живопис.	900
571	Стібаль «Лісничівка на Жмуді», поч.XXст.	1948р.Закуплено у художника.	40,5*60,5*4,2, картон, олія, живопис, дерево, гіпс.	900(а)
572	Федчина М.А. «Зустріч М.С. Хрущова у Тернополі», 1959р.	1961р. Знайдено м.Тернопіль.	80*65, полотно, олія, живопис, багет, дерев’яний підрамник..	901

573	Данилишин С.І. «Скала-Подільська. Руїни фортеці XIV ст.», 1962р.	1962р.Закуплено у Добровольської А.Д. м.Тернопіль.	30*45, картон, олія, живопис.	902
574	Автор невідомий «Мадонна» (уніатська) («Покров»), XIXст.	1948р.Бережанський музей.	38*61, полотно, олія, живопис.	903
575	Копія невідомого автора з картини Рафаеля Санті «Мадонна в кріслі», XIXст.	1948р.Бережанський музей.	69*55*1,8, полотно, олія.	904
576	Автор невідомий Ікона «Ісус Христос»,XIXст.	1948р. Знайдено м.Тернопіль.	100*70*3, полотно, олія, живопис.	905
577	Автор невідомий «Ісус і Богоматір» XIXст.	1948р. Знайдено, Родина Гомських..	90*65, полотно, олія, живопис.	906
578	Автор невідомий «Іуда і Синедріон» поч..XXст.	1948р. Знайдено м.Тернопіль.	74,5*120*2,5, полотно, олія, живопис.	907
579	Магінський В.Д. «Зимовий краєвид», 1988р.	1988р. Закуплено з виставки, яка експонувалася в кар. галереї ТКМ.	Полотно, олія.	909
580	Ткачик Б.І. «Залишити свій слід», 1986р.	1988р. Закуплено у автора м.Тернопіль.	134*86, полотно, фарби, темпера.	913
581	Барболюк П.О. «Вечір поле села Долини», 1988р.	1989р.Закуплено у автора м.Тернопіль.	52*65, полотно, олія.	914
582	Іванов Л.Є. «Поховайте та вставайте м.Львів».	1988р. Подарунок Ельгорта Б.Б м.Тернопіль.	56*85, гуаш, папір.	915
583	Бортник І.П. «Т.Г.Шевченко, Думи про Україну», 1983р.	1989р. Передав автор м.Тернопіль.	140*88, полотно, олія.	916
584	Бездільний М.П. «Літо», 1980р.	1988р. Закуплено у Бездільної М.М. м.Бережани.	52*68, картон, олія, темпера.	917
585	Богина «Приїзд на Тернопільщину гостей з підмосковного колгоспу», 1950-ті р.р.	1954р. Закуплено у автора.	90*170, полотно, олія.	918

586	Ястщельська «З околиць Теребовлі, біля…», 1915р.	1956р. Дарунок автора.	19*30, доска, олія.	919
587	Ястщельська «На узліссі» (назва не авторська), 1915р.	1956р. Дарунок автора.	19,5*30, доска, олія.	920
588	Петрик А.І. «Тут народився М.І.Паращук с.Варваринці Теребовлянського району».	1989р. Закуплено у автора смт.Микулинці Теребовлянський р-н.	49*66, картон, олія.	922
589	Автор невідомий портрет Олени Львівни Кульчицької, уродженка м.Ьережани.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	923
590	Автор невідомий «Портрет Ольги Михайлівни Коцко».	1955р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	924
591	Автор невідомий «Портрет Антоніни Григорівни Єременко – Героя Соц. Праці ланкова колгоспу ім.Карла Маркса», 1959р.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	925
592	Автор невідомий «Портрет Катерини Дмитрівни Колцун – Героя Соціалістичної Праці, доярки колгоспу ім.Жданова Теребовлянського р-ну », 1959р.	1959р. Закуплено.	90*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	926
593	Автор невідомий «Портрет Василя Івановича Стецька – Героя Соціалістичної Праці, голова колгоспів ім.Франка і «Перемога»	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	927

	Борщівського р-ну », 1959р			
594	Автор невідомий «Портрет Є.О.Долинюк– двічі Героя Соц. Праці, ланкова колгоспу ім.XXII з'їзду КПРС Борщівського р-ну », 1959р	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	928
595	Пацуркевич портрет відомого актора, заслуженого артиста УРСР, актора Львівського державного музично-драматичного театру ім. М.Заньковецької Богдана Михайловича Анткова – уродженця с.Острів Тернопільського р-ну, 1955р.	1955р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	929
596	Автор невідомий «Портрет Семена Михайловича Будьонного – відомого воєначальника періоду громадянської війни командуючого І-ою» кінною Армією, 1959р.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	930
597	Автор невідомий «Портрет Сидора Артемовича Ковпака – двічі Героя Радянського Союзу, генерал, в роки Великої Вітчизняної війни, командира	1959р. Закуплено.	60*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	931

	партизанського з’єднрння, 1959р.			
598	Автор невідомий «Портрет Володимира Петровича Задонського – видатного революціонера, партійного і державного діяча.Голови Голревкому в 1920р., 1959р.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	932
599	Автор невідомий «Портрет Івана Цепка – комісара партизанського загону «Червона дванадцята», який діяв на півдні Тернопільщини в 1922р., уродженця с.Коршилівка Підволочи-ського р-ну », 1959р.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	933
600	Автор невідомий «Портрет Петро Шеремета – один з керевників партизанського загону «Червона дванадцята», який діяв на півдні Тернопільщини в 1922р., уродженця», 1959р.	1959р. Закуплено.	78*67, полотно, олія, дерево, гіпс.	934
601	Автор невідомий «Портрет Степана Петровича Мельночука – командира партизанського загону «Червона дванадцята», який діяв на півдні Тернопільщини в 1922р., 1959р..	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	935
602	Автор невідомий «Портрет Сопель Марії Андріївни –	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	936

	Героя Соц. Праці, яка працювала свинаркою в колгоспі «Маяк» Зборівського р-ну, 1959р..			
603	Автор невідомий «Портрет Михайлини Павлівни Гошуляк – Героя Соц. Праці, ланкова колгоспу ім.Калініна Чортківського р-ну », 1959р	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	937
604	Автор невідомий «Портрет Дмитра Захаровича Манільського – видатного партійного і державного діяча, секретаря ЦК К(б)У», 1959р.	1959р. Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	938
605	Автор невідомий «Портрет Гутей Марії Степанівни – Героя Соц. Праці, ланкова-буряковода колгоспу ім.50-річчя Жовтня Теребовлянського р-ну», 1959р.	1959р.Закуплено.	80*60, полотно, олія, дерево, гіпс.	939

ДОДАТОК Г

СЛОВНИК МАЛОВЖИВАНИХ СЛІВ ТА СПЕЦИФІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Ауреус, або єврей – давньоримська золота монета. Спочатку використовувалася виключно як нагородна монета – для роздачі військам в нагороду за отримані перемоги.

Баламути – намисто зі скам’янілого перламутру. Старовинне.

Бон, бони:

- ✓ короткотермінові боргові зобов'язання держави, муніципальних органів і приватних фірм. Це кредитні документи у формі цінних паперів, за якими їх власник може отримати певну суму грошей чи інші цінності;
- ✓ жетони, тимчасові металеві або паперові гроші, які випускаються місцевою владою, закладами чи підприємствами. Слугують ордером на оплату послуг або на отримання товарів, пожертв, перепусток на збори, а також розпізнавальним і контрольним знаком. До бонів відносяться жетони ігрових закладів і метро. До монетоподібних пам'ятних жетонів варто відносити різні, в тому числі й офіційно випущені державою, випуски, які призначені лише для колекціонування і не мають аналогів серед монет, які випущені для обігу;
- ✓ тимчасові паперові гроші малого номіналу, що випускаються в обіг для забезпечення потреби в розмінних грошах;
- ✓ паперові гроші, що вийшли з обігу і стали предметом колекціонування.

Боффони – однобічні (рідше двобічні) грошові документи (квитанції) з національною символікою та символікою ОУНР і УПА й відповідними написами (або тільки із символікою, без написів), із фіксованими номіналами чи без номіналів.

Брактеат – плоска тонка монета із золота або срібла з карбуванням на одній стороні. У нумізматичній літературі найбільш часто вживається для позначення ранньосередньовічних монет такого вигляду, виготовлених, як правило, з тонкого срібла, рідше із золота.

Волічка – нитка з високоякісної вовни.

Єдваб – Сорт коштовної шовкової тканини.

Кельт – різновид бронзової сокири та мотики з втулкою на місці обуха, спрямованої перпендикулярно лезу, в яку вставлялося колінчасте або пряме руків'я.

Куферок:

- ✓ чемодан, ящик; дерев'яна скринька для білизни, одягу тощо;
- ✓ скринька, чемодан;
- ✓ чемодан, скринька;
- ✓ чемодан, ящик;
- ✓ чемоданчик;
- ✓ «Куферок» (з нім. Koffer через пол. kuferek) – це не «скринька, чемодан», а «сундучок».

Лелітка – металева блискітка, що пришивають до одягу.

Макатка – це декоративна тканина невеликих розмірів, панно. Макатки можуть бути виконані в різних техніках: вишивка, клаптева шиття, в'язання, плетіння або розпис на полотні.

Нуклеус або нуклеусний вулик – зменшений варіант звичайного вулика, який розрахований на кілька рамок.

Пацьорки – назва скляного намиста на Поділлі. Це намисто з однієї або більше низок скляних намистин ручного або фабричного виготовлення, що мали найбільшу популярність на території України у період XVI – XIX ст. та були частиною народного строю.

Полик – верхня частина рукава сорочки; поперечна вишивка на верхній частині рукава сорочки, на кінцях рушника і т. ін.

Сухозлітка – тонкі металеві нитки для гаптування.

Фібула – металева застібка, яка одночасно виконувала роль прикраси. Як правило, фібула складалася з голки, корпуса і пружини.

Ятаган – османський меч-шабля XVI – XIX століття. Різновид клинкової колючо-рублячо-ріжучої зброї. Використовувався османськими військами, зокрема яничарами. Був поширений на території Османської імперії, а також

суміжних з нею країнах та територіях, зокрема Балканах, Причорномор’ї, Приазов’ї, Кавказі, Близькому Сході.

ДОДАТОК Г

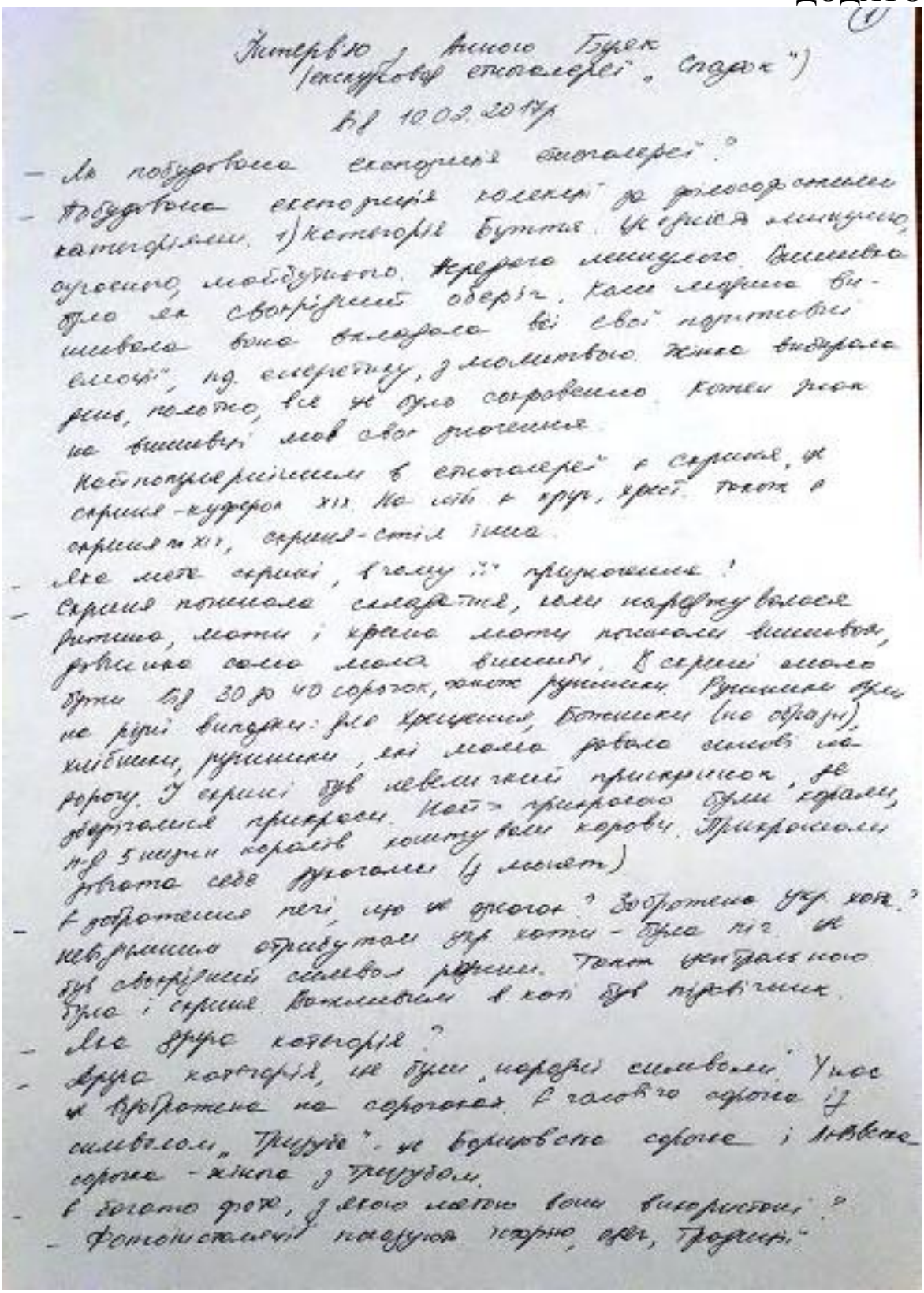

Інтерв'ю з Анною Буяк від 10.02.2017р.

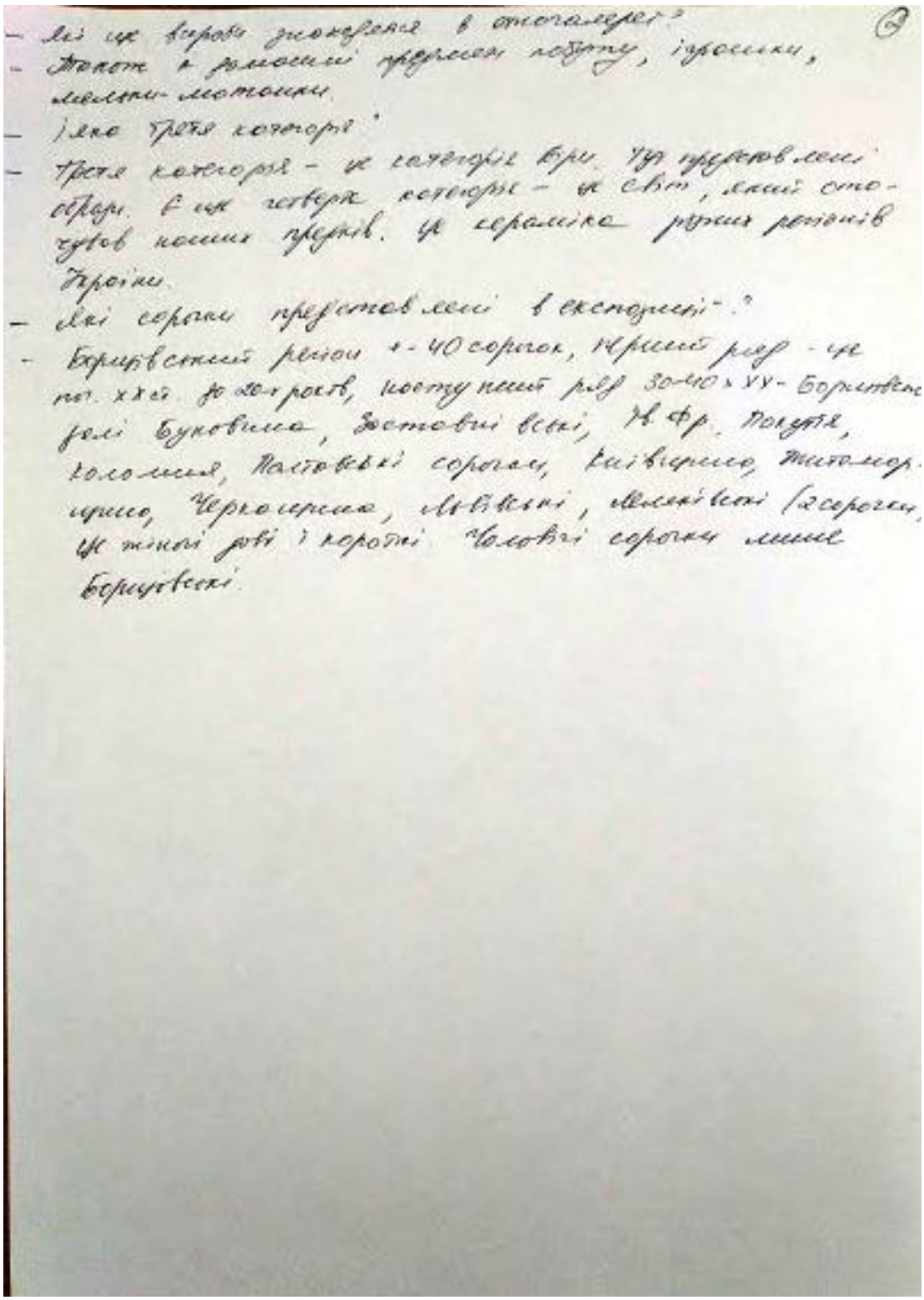

- Які ще вироби знаходяться в етногалереї?
- Також є домашні предмети побуту, іграшки, мельни-мотанки.
- І яка третя категорія?
- Третя категорія – це категорія віри. Тут представлені образи. Є ще четверта категорія – це світ, який оточував наших предків. Це кераміка різних регіонів України.
- Які сорочки представлені в експозиції?
- Борщівський регіон + - 40 сорочок, перший ряд - це поч. XX ст. до 20-х років, наступний ряд 30-40 х XX - Борщівська, далі Буковина, Заставнівські, Ів. Фр., Покуття, Коломия, Полтавські сорочки, Київщина, Житомирщина, Черкащина, Львівські, Лемківські (2 сорочки, це жіночі дві і короткі. Чоловічі сорочки лише Борщівські.

Інтерв’ю з Анною Буяк від 10.02.2017р.

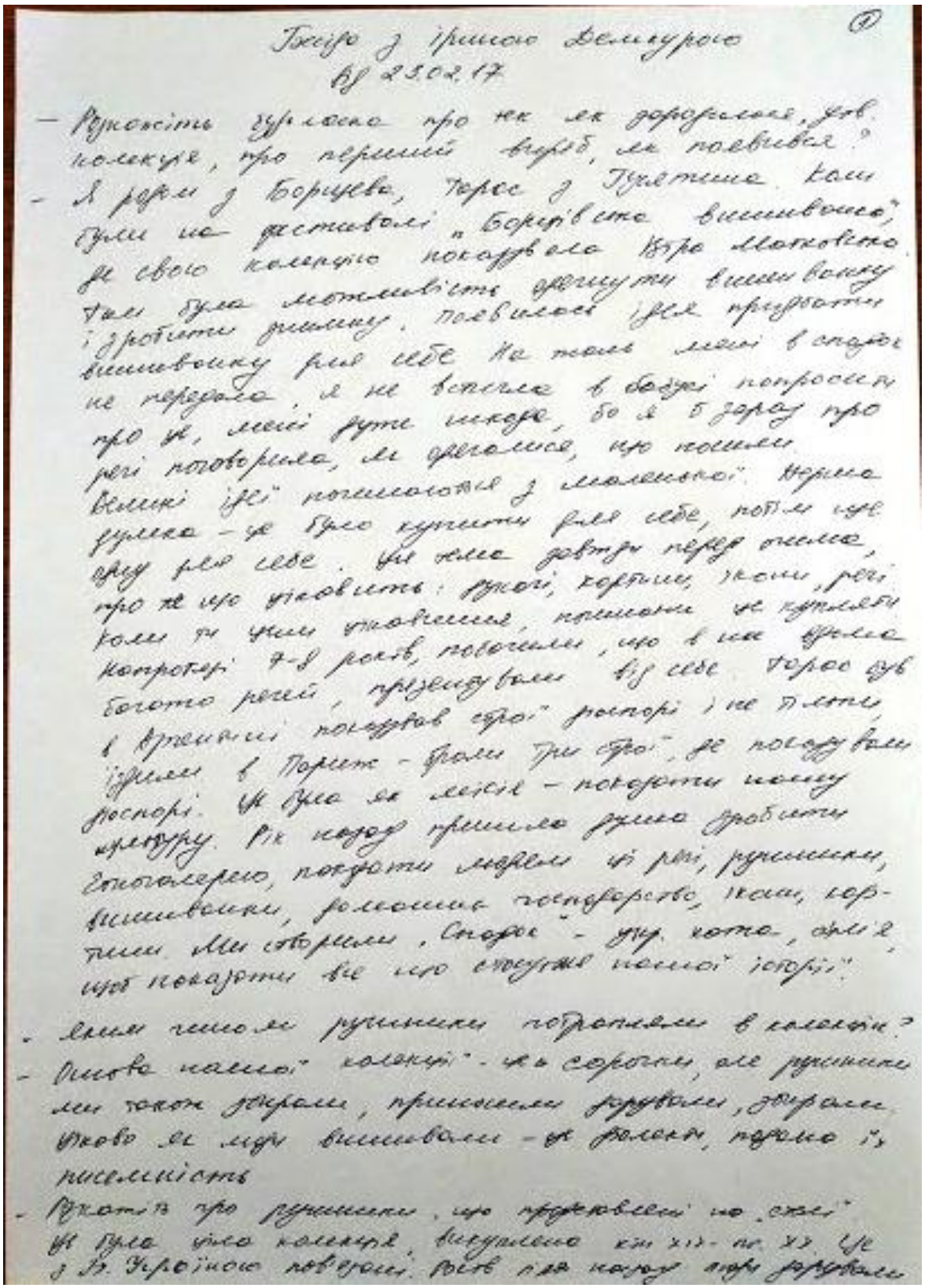

Інтерв'ю з Іриною Демкурою від 23.02.2017р.

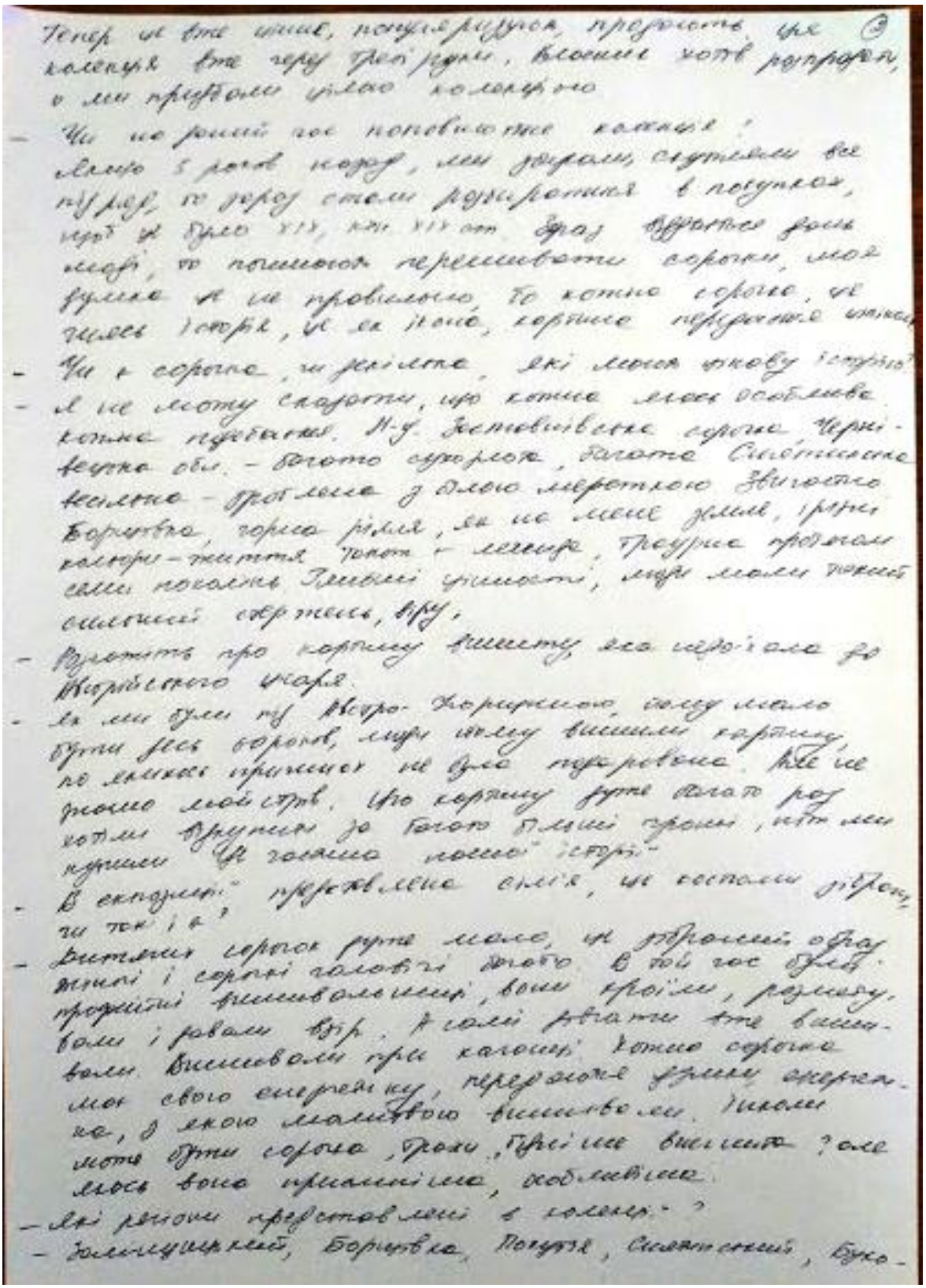

Інтерв'ю з Іриною Демкурою від 23.02.2017р.

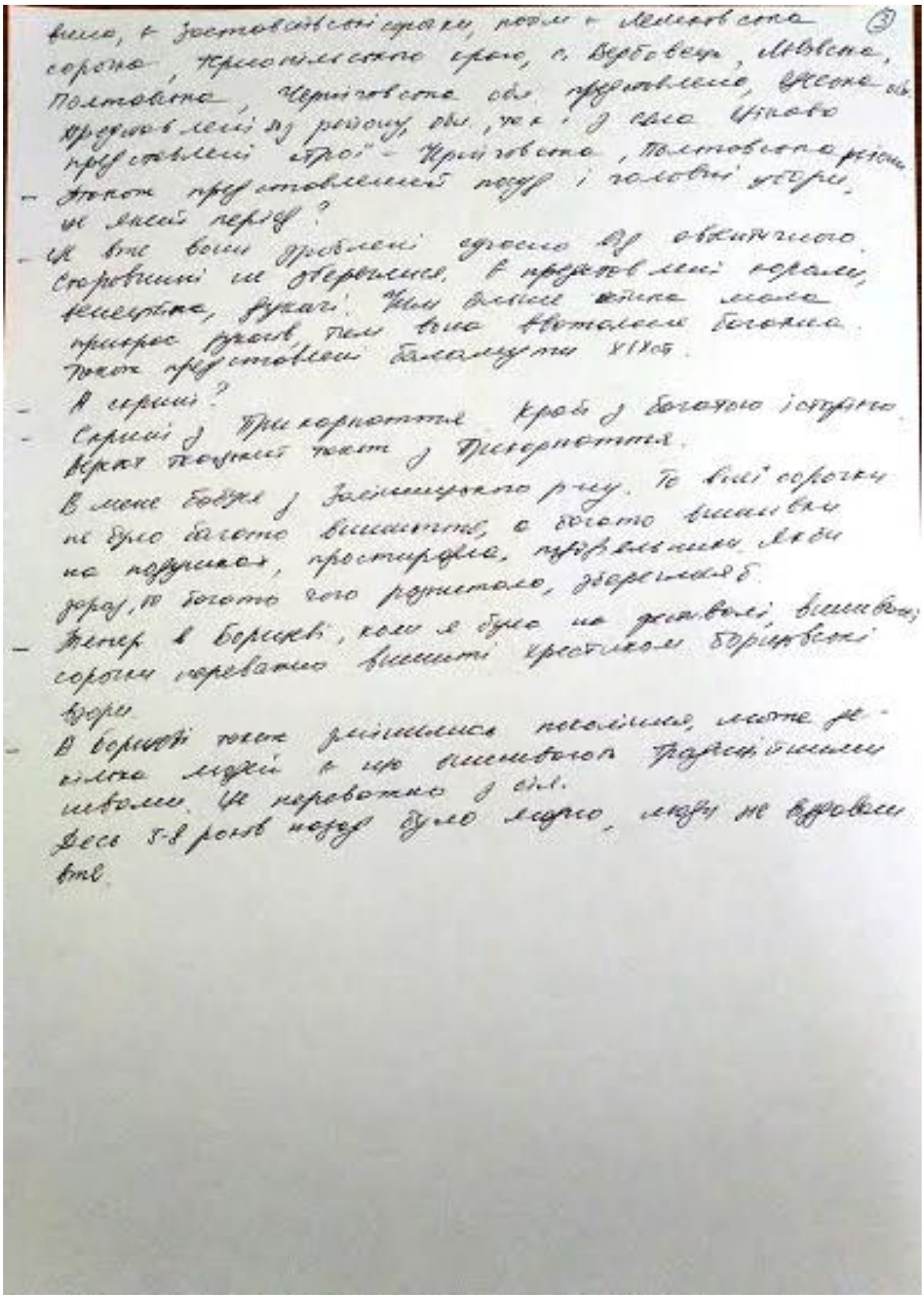

Інтерв’ю з Іриною Демкурою від 23.02.2017р.

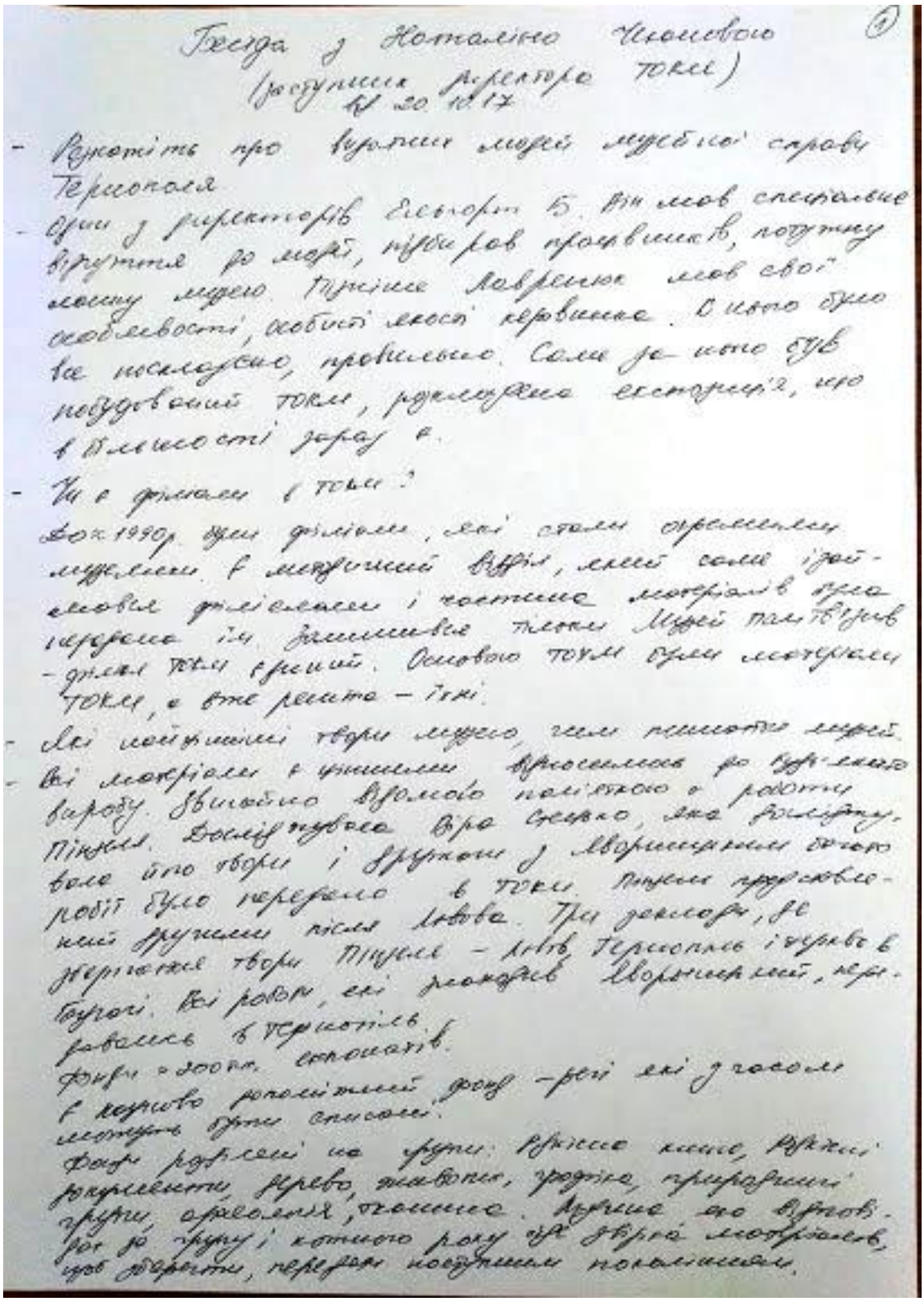

Бесіда з Наталією Чекановою
(заступник директора ТОКМ)
від 20.10.17

- Розкажіть про видатних людей музейної справи Тернополя
- Один з директорів Ельгорт Б. Він мав спеціальне відчуття до людей, підбирав працівників, потужну кашу музею. Пізніше Лавренюк мав свої особливості, особисті якості керівника. В нього було все поскладено, правильно. Саме за нього був побудований ТОКМ, розкладена експозиція, що в більшості зараз є.
- Чи є філіали в ТОКМ?
До 1990р. були філіали, які стали окремими музеями. Є методичний відділ, який саме і займався філіалами і частина матеріалів була передана їм. Залишився тільки Музей політв'язнів – філіал ТОКМ єдиний. Основою ТОКМ були матеріали ТОКМ, а вже решта – їхні.
- Які найцінніші твори музею, чим пишаєтеся музей.
- Всі матеріали є цінними, відносимось до будь-якого виробу. Звичайно відомою поліяткою є роботи Пінзеля. Досліджувала Віра Стецько, яка досліджувала його твори і дружби з Лавришиним багато робіт було передано в ТОКМ. Пінзель продовжений другими після Львова. Три заклади, де зберігаються твори Пінзеля – Львів, Тернопіль і Черкаси в Бучачі. Всі роботи, які знаходив Лавришинський, передавались в Тернопіль.
Фонди = 200 тис. експонатів.
Є наукова допоміжний фонд – речі які з часом можуть бути списані.
Фонди розділені на групи: рідкісна книга, рідкісні документи, дерево, живопис, графіка, природничі групи, археологія, тканина. Людина яка відповідає за групу і кожного року йде збірка матеріалів, щоб зберегти, передати наступним поколінням.

Інтерв'ю з Наталією Чекановою від 20.10.2017р.

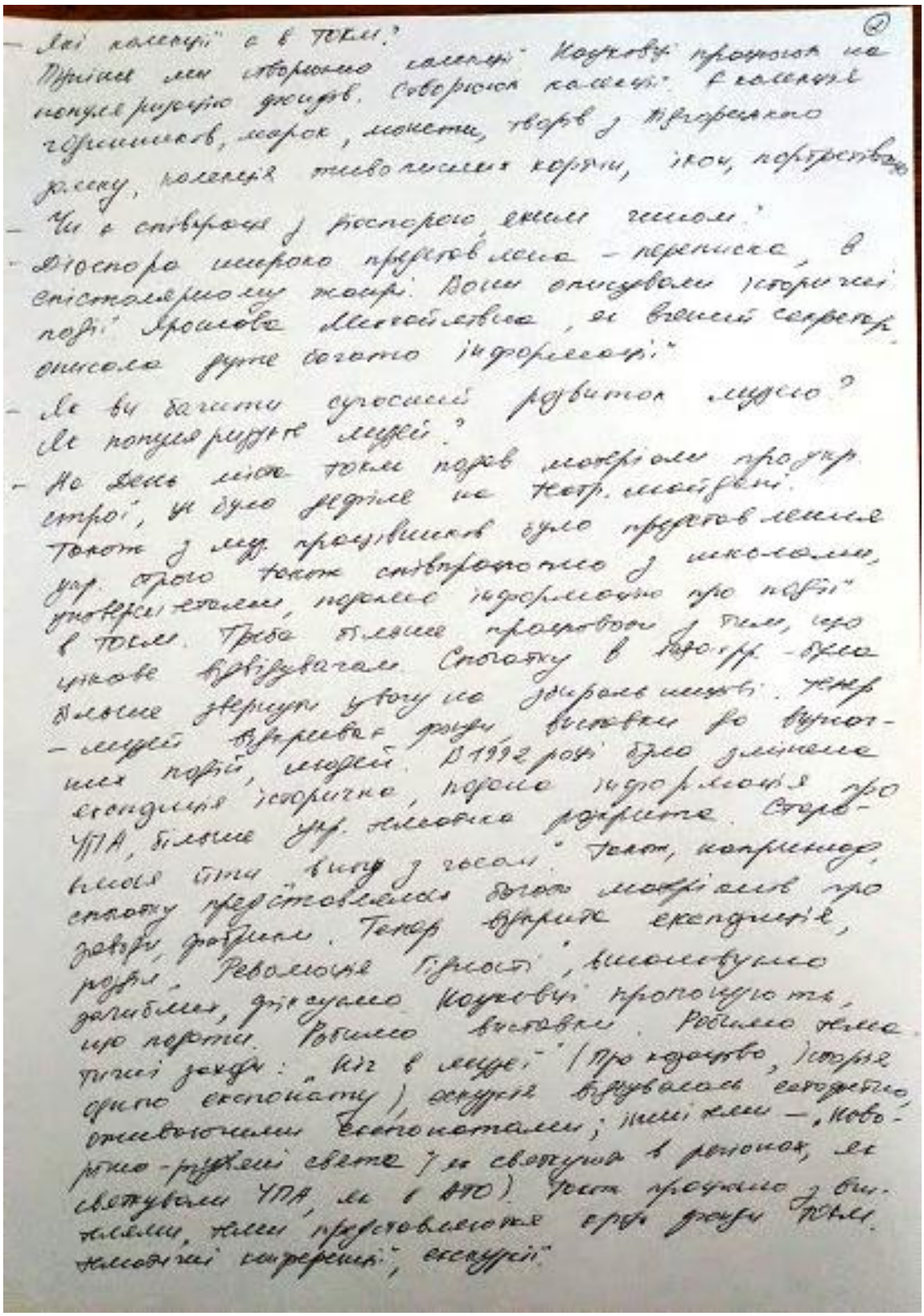

Інтерв'ю з Наталією Чекановою від 20.10.2017р.

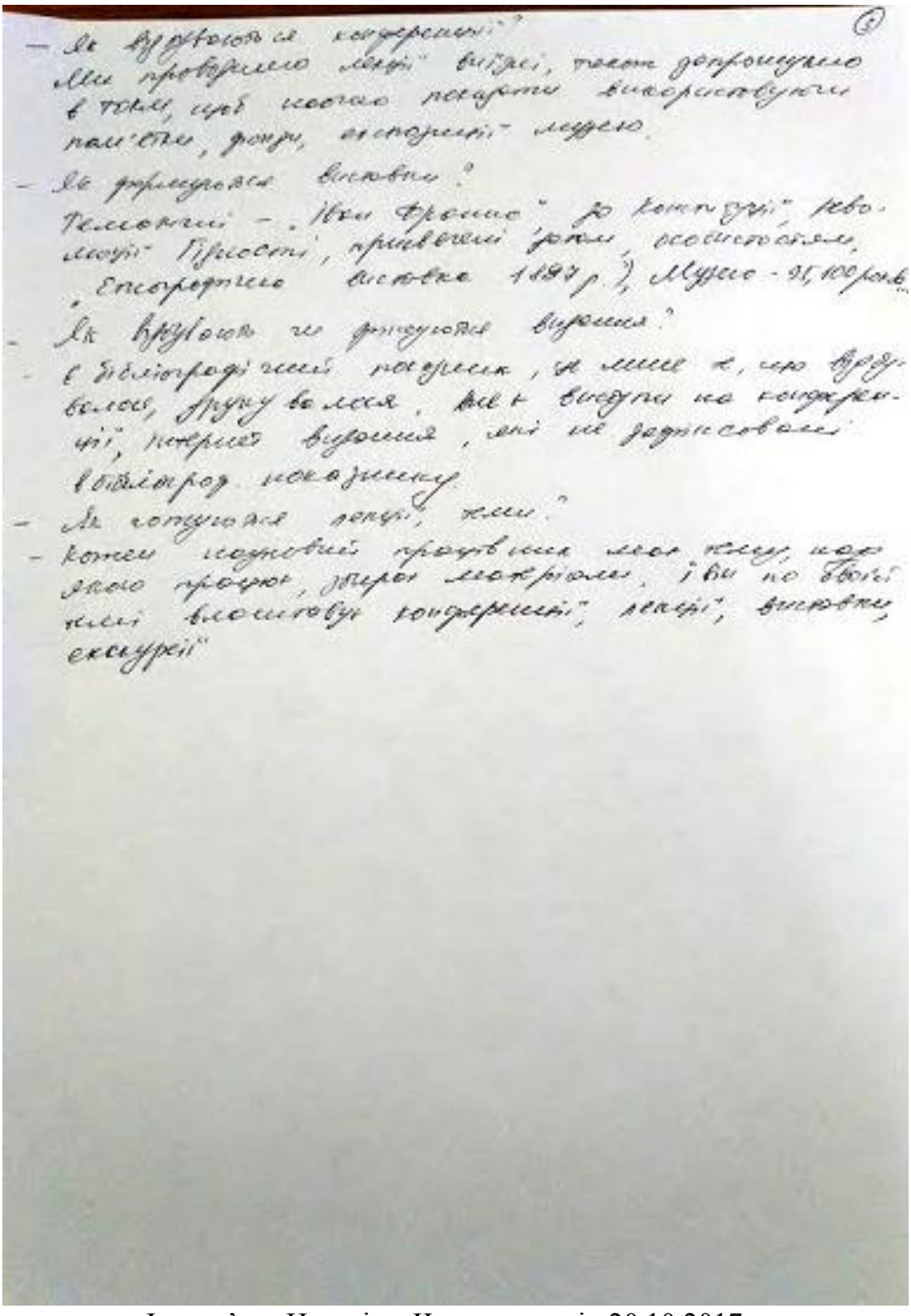

Інтерв’ю з Наталією Чекановою від 20.10.2017р.

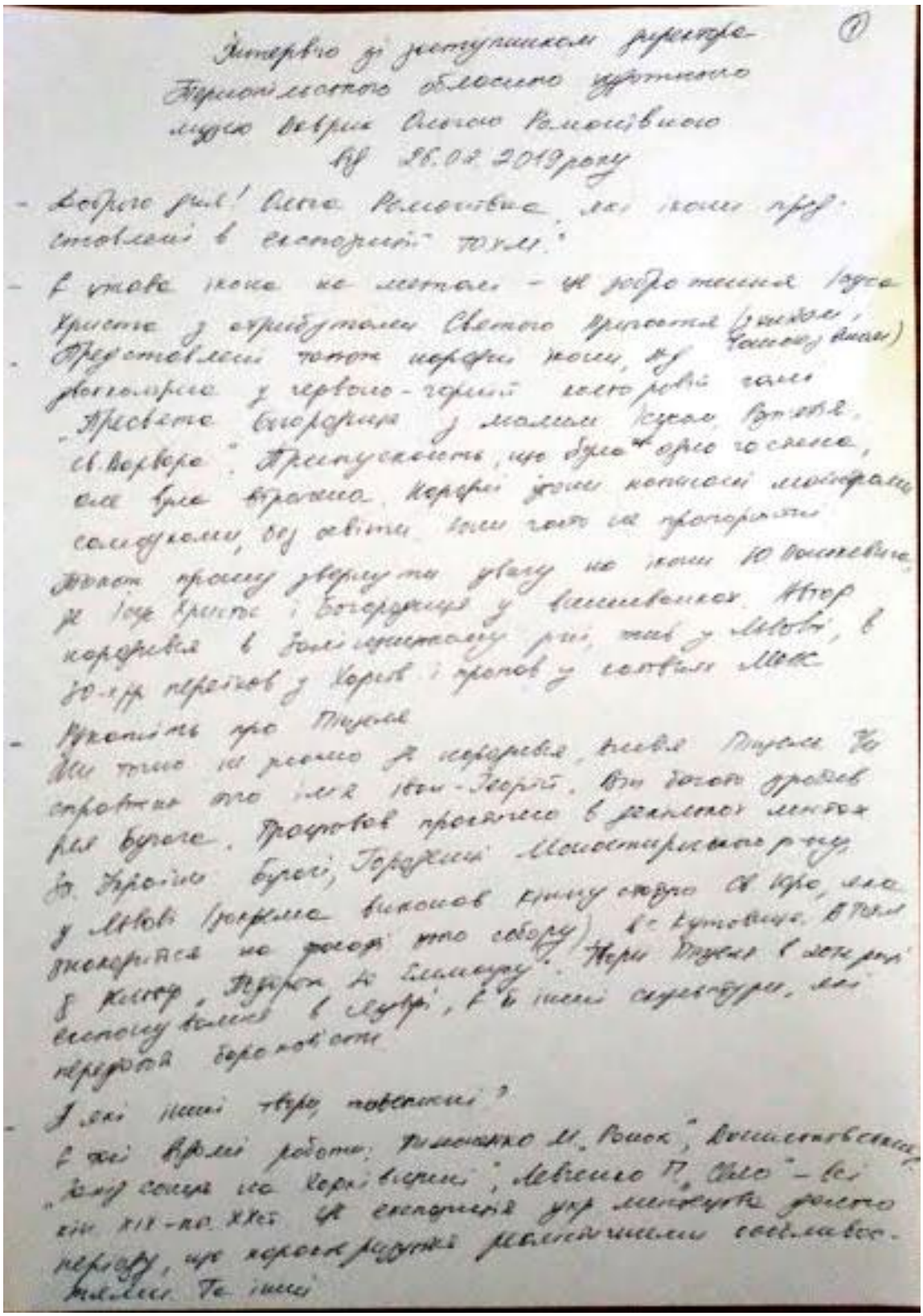

Інтерв'ю з Ольгою Ваврик від 26.02.2019р.

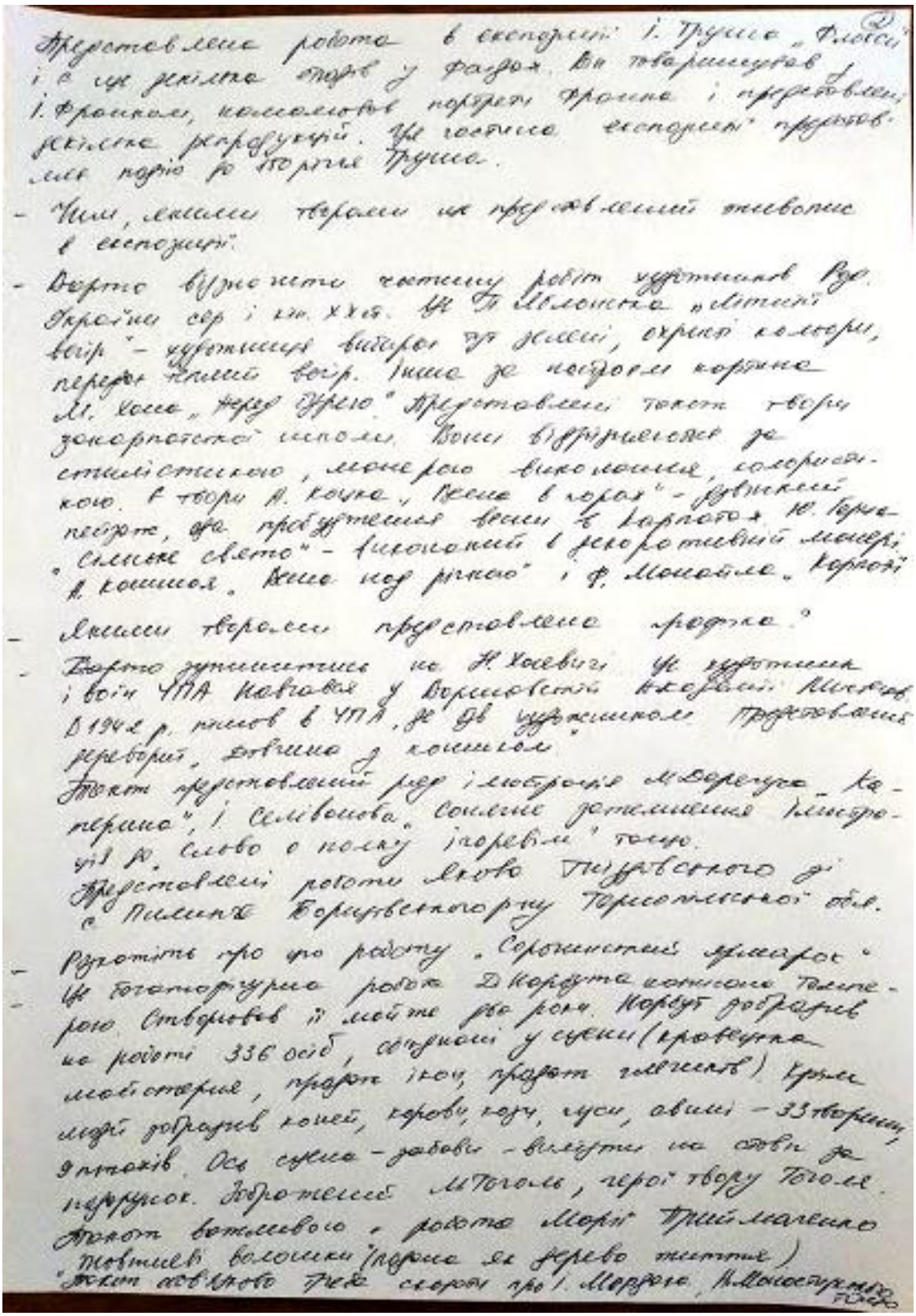

Інтерв’ю з Ольгою Ваврик від 26.02.2019р.

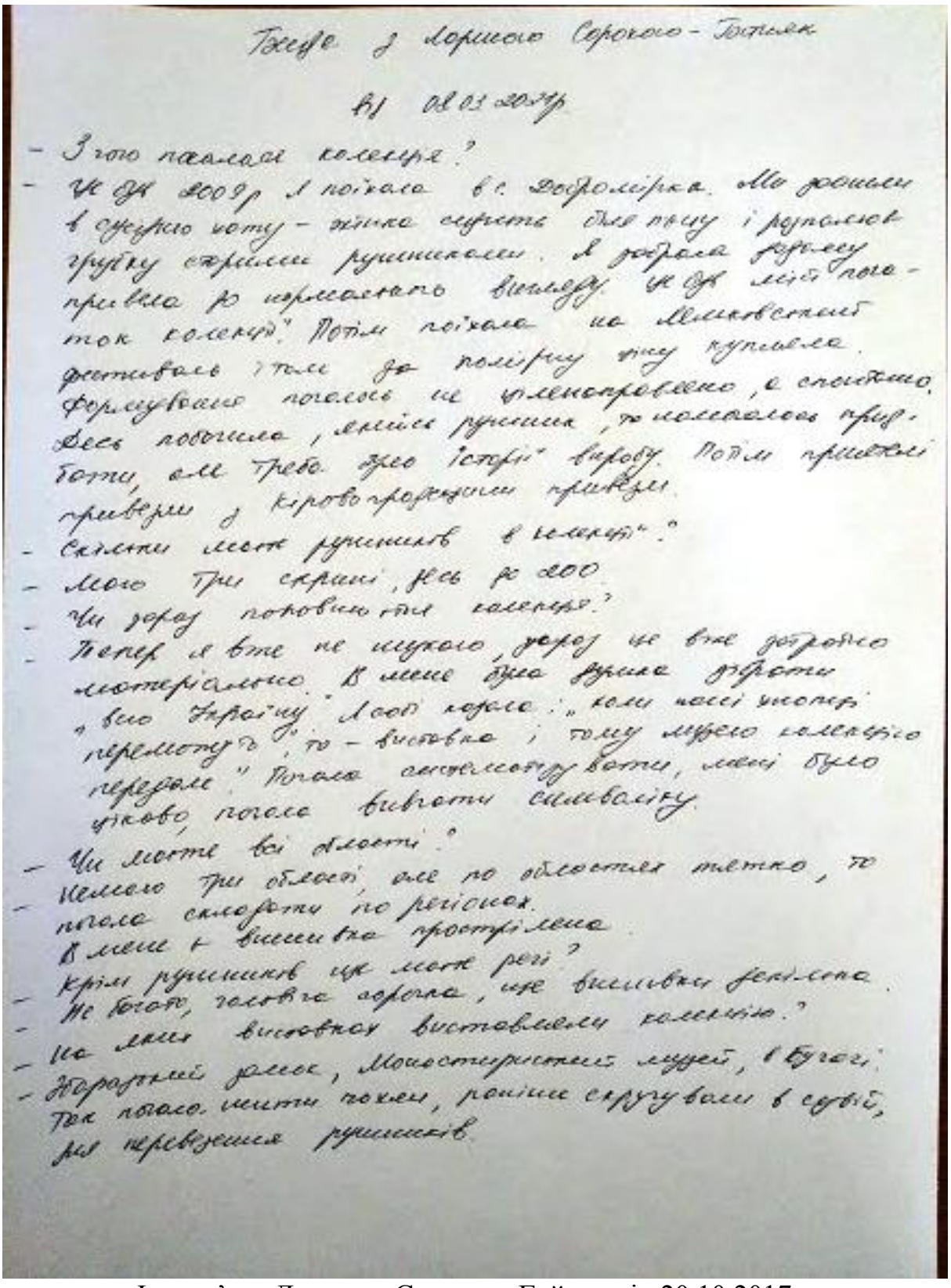

Інтерв’ю з Ларисою Сорокою-Гойняк від 20.10.2017р.